המודיע

בטאון אגודת ישראל העולמית — ירושלים

בס"ד יום ועש"ק, פ' תרומה ה' אדר מ"ז (5 במרץ 87)
דף היומי: בבלי — בבא מציעא מ"ז; ירושלמי — כתובות ע

שנה ל"ח גליון 10732
45 אג"ת כ' מע"מ

מסעדה סינית "לי" כשרה למהדרין "גלאט" CHINESE RESTU PANT
רח' הלל 33 ירושלים טל 225956
ראה פרטים בעמוד ד'

מב3צ'יק!
אופנת נשים מעולה — "אצל שרי"
לכלה ולמשפחה ולכל ארוע מיוחד
אלגנט וספורט־אלגנט
מבצע מיוחד: התשלום השני לתאריך ר"ח אייר
●●●
"אצל שרי" תפארה רמות 81/4 טל. 868799
בשעות 8—10 בערב, אפשרות לתאום זמן מראש

רבין: ישראל מתנצלת על פרשת פולארד

הביע תקווה שתמצא הדרך להתגבר על התקלה

שר הבטחון יצחק רבין אמר אמש כי פרשת פולארד הינה אירוע מעציב ומצער ביחסים שבין ישראל לארה"ב.

השר רבין אמר, שממשלת ישראל התנצלה ומתנצלת על מה שהתרחש, הוא ציין, שהדבר היה חריג במדיניותה של ישראל, ונעשה שלא על דעת הדרג המדיני.

השר הוסיף, שהוא מאמין, שהיחסים בין ארה"ב וישראל, תוך ראייה משותפת של צורך בשלום ובטחון באזור, יאפשרו לנו להתגבר על תקלה חמורה זו, שנגרמה ע"י ישראלים.

כן ציין בסיפוק את הודעת דובר משרד ההגנה האמריקני, שעם כל חומרת המעשה, יש קירבת יחסים ושיתוף פעולה בין משרד ההגנה האמריקאי ומשרד הבטחון של ארה"ב. הוא הביע תקוה, שישראל וארה"ב ימצאו יחדיו דרך להתגבר על התקלה החמורה הזו.

בהתייחסו לבעיות הבטחון שלנו אמר מר רבין, כי יש לקחת בחשבון שעדיין לא הושג שלום עם כל המדינות הערביות. עם זאת הביע את הערכתו, כי לא תפרוץ בעתיד הקרוב מלחמה יזומה ע"י מדינות ערב נגדנו. אך כיון שלא ניתן להינבא, חייב להיות לצה"ל כוח הרתעה והכרעה, וזאת ניתן להשיג רק ע"י צבא בעל אופי התקפי.

מר רבין הביע את בטחונו, שכל עוד המשטר הקיים במצרים יישאר, מצרים לא תיפתח במלחמה עם ישראל. כמו כן אמר שגם מצד עירק אינו צופה מלחמה מכיון שעירק עסוקה עד הצוואר במלחמה עם איראן. וגם אם תסתיים מלחמה זו הוא אינו מאמין שעירק תהיה מוכנה למלחמה עם ישראל. גם ירדן, ספק אם תיזום עתה מלחמה או תצטרף ליוזמה כזו. לפיכך נותרה סוריה כיעוד פוטנציאלי על גבולנו המזרחי. גם שם היינו מכוונים בזמן האחרון לסוקים בגלל אילוצים כלכליים (עתי"ם).

גוש אמונים תובע להקים ששה ישובים

גוש "אמונים" תובע מראש הממשלה יצחק שמיר לקיים הבטחתו ולהציע בישיבת הממשלה הקרובה את הקמתם של ששה ישובים, שהוסכם עליהם בהסכם הקואלציוני, עם הקמת ממשלת האחדות.

מחוגי "אמנה" תנועת ההתישבות של גוש אמונים מוסרים, כי אין בעיה של משאבים כספיים שכן בידם המתישבים. להקים את הישובים לאתר שהוכנה כבר התשתית והם כבר החלו בגיוס גרעינים.

נסים זבילי נציג המערך בהנהלת הסוכנות, אחד משני ראשי מחלקת ההתישבות, טען שאין להעלות על הדעת כי במצב הנוכחי יוקמו ישובים חדשים בלא הסכמה הדדית.

תחזית מזג האויר

תחזית מזג האויר להיום: בצפון הארץ ובמרכז ממטרים מלווים ברוחות חזקות, ברוחם יתחוללו סופות חול שיגרמו לראות לקויה.

טמפרטורות המינימום המקסימום החזויות להיום: ירושלים 7 עד 11, צפת 4 עד 7, חיפה 10 עד 13, טבריה 10 עד 16, תל אביב 10 עד 15, באר שבע 9 עד 15. (עתי"ם)

חוגים דיפלומטים בושינגטון

הרשעת פולארד לא תפגע ביחסי ארה"ב ישראל

ויינברגר הכחיש כי אמר שישראל חזקה מקרבת סכנת המלחמה

ואשינגטון, — הרשעתו של ג'ונתן פולארד על פעולות ריגול למען ישראל אמנם הוסיפה לפתח השבר ביחסי ארה"ב ישראל, אולם הדבר רחוק מאוד מלהגיע ביחסים המיוחדים בין שתי מדינות אלה — דעה זו הובעה אתמול בחוגים דיפלומטיים בואשינגטון.

שר ההגנה האמריקאי קספר ויינברגר מכחיש, כי בהטיכו שהגיש לבית המשפט בושינגטון אמר, שישראל חזקה מקרבת את סכנת המלחמה.

בשיחת טלפון ארוכה עם שגריר ישראל בארה"ב מאיר רוזן אמר ויינברגר, כי זו היתה פרשנות של סניגוריו של פולארד למסמך ששלח. אבל הוא עצמו לא כתב את הדברים.

שר ההגנה האמריקני, קספר ויינברגר, מצידו, הדגיש כי יקשה להעלות על הדעת נזק חמור יותר שנגרם לבטחונה הלאומי של ארה"ב".

כעסם של האמריקנים מצא ביטוי ברור הן במשרד החוץ, הן בקונגרס. אולם בקונגרס לא העלה איש על הדעת, כי פרשת הריגול תוליך לצמצום הסיוע הכלכלי והצבאי הניכר שמעניקה ארה"ב לישראל מידי שנה בשנה.

שר החוץ שמעון פרס אמר אתמול, כי ישראל לא העניקה שכיח את המשגה של ריגול בארה"ב לאחר גזר־הדין שהוטל על ג'ונתן פולארד.

נשיא המדינה שהגיב על הפרשה אמר כי הוא מקווה שיופקו הלקחים מפרשת פולארד וכי ינהגו נהלים כיבביתני שדברים כאלה לא ייקנו.

● צפת, — שלג קל ירד ביום ה' בהר כנען, בהר מירון ובצפון רמת הגולן. כפות שלגים התחוללו גם באתר החרמון. (עתי"ם)

שבעה ערבים נעצרו בפאריס

בעקבות גילוי מצבור נשק

פאריס, — משטרת צרפת גילתה מצבור חשאי של כלי נשק וחומרי נפץ במרתף בפאריס, ונעצרו שבעה חשודים שתואמו ביצוע כוונות המזרח התיכון. פקיד של משרד הפנים הצרפתי גילה אתמול, כי במרתף נתגלו 16 ק"ג של חומרי נפץ, שני תת מקלעים, אקדח ותחמושת — כאשר פשטה המשטרה ביום ד' על בניין ברובע מגורים של עשירים.

גילוי זה בא על רקע של אמצעי בטחון יוצאים מגדר הרגיל הננקטים בבירת צרפת, מחשש לפיגועי טרור, בעקבות הרשעתו בשבוע שעבר של מנהיג המחבלים הלבנוני ג'ורג' איברהים עבדאללה. (ע"י)

ממקורות המשטרה נמסר, כי כל העצורים הם "ממוצא לבנוני". אולם קציני משטרה סירבו לומר, האם יש לראות קשר בין מצבור הנשק ובין עבדאללה, שעליו נגזר מאסר עולם.

קבוצת מחבלים שתבעה את שחרורו של עבדאללה, טענה אשתקד לאחריות לנחשול של פיצוצים בפאריס, שהגיעו לשיאם בחודש ספטמבר כאשר נהרגו בפיגועים אלה 11 בני אדם תוך עשרה ימים.

שלטונות צרפת הגבירו את הפיקוח על הגבולות ועל נמלי התעופה, והחליטו להוסיף ולקיים אמצעי בטחון מיוחדים, שהונהגו במהלך משפטו של עבדאללה.

מצרים מקיימת מגעים עם ארה"ב בענין הועידה הבינלאומית

חוסיין דן על הועידה עם מנהיגי... גרמניה המערבית

קהיר, — מצרים מקיימת מגעים עם ארה"ב בענין כינוס ועידת שלום בינלאומית למזרח־התיכון עוד השנה — מסר אתמול יועצו המדיני של נשיא מצרים חוסני מובארק מר אוסאמה אל־באז.

"חשוב לנו שישראל תסכים לקיים את הועידה ולעולם לא נפסיק את המגעים עם ארה"ב בעניין זה, אמר מר אל־באז.

מבון נמסר, כי חוסיין מלך ירדן הגיע אתמול בבוקר לבון לביקור־עבודה של יממה אחת, אשר במהלכו ידון עם מנהיגי מערב־גרמניה בסיכוייה של ועידת שלום בינלאומית למזה"ת.

המלך חוסיין הוא אחד המנהיגים המזרח־תיכוניים הנהנים מיוקרה אצל מנהיגי מערב־גרמניה ואשר עמהם הם מקיימים מגעים תכופים.

כפי שנמסר אין ירדן מעוניינת בהשתתפות ישירה של אירופה בועידה הבינלאומית המוצעת, נוסף לחברות מועצת הבטחון של האו"ם. אולם היא סבורה שהאירופים עשויים לסייע ע"י השפעה על ארה"ב וישראל, כדי שישתתפו בועידה המוצעת. (ע"ר וע"צ)

5 בני ערובה זרים בידי השיעים

ביירות — 5 בני ערובה זרים, ובכללם שליח הכנסיה האנגליקנית טרי וייט, שהם מוחזקים בידי המפלגים השיעיים בפרבריה הדרומיים של ביירות — נמסר אתמול ממקור בכיר של המיליציות הלבנוניות.

המנהיג הנוצרי דני שמעון אמר אתמול כי החמישה נמסרו לידי הצבא הסורי השולט עתה במערב ביירות. אולם הוא לא נתן כל הוכחה לביסוס הודעתו זו. (ע"ר)

רעידת אדמה עזה בצ'ילה

סאן טיאגו — רעידת אדמה עזה פקדה אתמול את צפונה של צ'ילה וכתוצאה מכך ניזוקו בניינים ונגרמה הפסקה באספקת החשמל, אך לפי שעה אין ידיעות על נפגעים.

המכון הגיאולוגי האמריקני מסר, כי הרעידה היתה בעוצמה של 7.3 דרגות בסולם ריכטר, ופירוש הדבר שהיה זה רעש בעוצמה גדולה המסוגל לגרום נזקים כבדים. אולם דובר המכון מסר, כי לפי שעה נתקבלו דיווחים על נזקים קלים בלבד (ע"צ)

שמיר: הועידה הבינ"ל השטות הגדולה ביותר

דורש מארה"ב להוריד את הנושא באופן סופי מסדר היום המדיני

מאת סופרנו המדיני

ענין הועידה הבין לאומית מוסיף לעמוד במרכז הדיונים בין ישראל וארה"ב, ובראשית השבוע שיגר ראש הממשלה יצחק שמיר אגרת נמרצת לשר החוץ האמריקאי שולץ בה הוא דורש להוריד כליל מסדר היום את הועידה הבין לאומית, המסכנת, לדעתו, את הסיכויים לקידום השלום.

עם שובו לישראל פותח שמיר את מכתבו־נוכחתי לדעת שנתחדשו הדיונים בענין הועידה הבין לאומית, לכן אני חייב להודיעך כי אני משוכנע כיום, יותר מאי פעם, ששום דבר חיובי לא יצמח מהצעה זו, ויכולה להיות לה השפעה מזיקה לתהליך השלום.

ככל שנקדים להסיר את הנושא מסדר היום ממשיך שמיר כך ישתפרו הסיכויים לחידוש מאמצינו המשותפים לשיחות ישירות בין ישראל ובין ירדן ויתר מדינות ערב בתמיכתן של מצרים וארה"ב.

בישיבת שרי הליכוד הג"ש שמיר, כי העלאת נושא הועידה הבין לאומית היא השטות הגדולה ביותר בתולדות מדינת ישראל מאז הקמתה.

הפוגה בהאשמות שמיר

לאחר ההתפרצות המילולית בישיבת מליאת הכנסת שלשום, חלה הפוגה בהאשמות שבין המערך והליכוד, ומניחים, כי בימים הקרובים תיערך פגישה בארבע עיניים בין ראש הממשלה, יצחק שמיר, ובין ממלא מקומו ושר החוץ שמעון פרס. מתוך מאמץ לאפשר את המשך קיומה של ממשלת האחדות למרות ניגודי היסוד בענין הועידה.

כל עוד אין הועידה אפשרות ריאלית ימשיכו שני הצדדים בממשלה המשותפת, ורק כאשר תהיה אפשרות לכינוס הועידה תתפרק הממשלה אם כי ענין פיזור הכנסת ועריכת בחירות כלליות נושא בפני עצמו שעוד יידון בבוא השעה.

שלום שכנא פוליקמן — ירושלים
חיה מלכה נברוצקי — באר־שבע
מאורשים
בס"ד, אור ליום ו' ה' באדר תשמ"ז

הישיבה הגדולה "שפת אמת" בירושלים
ברכת מזל טוב לבבית ונאמנה וכוס מלא ברכה
לראש ישיבתנו הגאון החסיד איש האשכלות כש"ת מורנו
רבי פנחס מנחם אלתר שליט"א
ולכל המשפחה הכבודה
לנשואי בנו המופלג בתורה
הר"ר דניאל חיים שיחי'
עב"ג בת ידידנו הנעלה
הרה"ח שאול בורזיקובסקי הי"ו
ונכדת ידידנו הנגיד הארי שבחבורה
הרה"ח הנכבד ארי' רייכברד הי"ו
יהא רעוא שיזכו לרוות מהם רוב נחת, תורה וגדולה ויתאחדו על שולחנם לתפארת משפחותם הכבודה
ההנהלה — הרמ"ים — התלמידים

בס"ד
נעלה את ירושלים על ראש שמחתנו
בשבח והודיה להשי"ת הננו מתכבדים להזמין את מכובדינו וב"ב לבוא להשתתף בשמחת כלולות בנינו היקרים
נתנאל עקיבא נ"י עב"ג שמחה שרה תחי'
שתתקיים בס"ד בשטומ"צ, ביום רביעי אור לי"א אדר תשמ"ז בפנימית מבון שרה שנירר רח' סורוצקין ירושלים
החופה בשעה 6.15 בערב (מעריב לפני החופה) קבלת אורחים עד שעה 8.00 ומשעה 10.00
י. י. נויבירט ורעיתו — יו"ט שטראוס ורעיתו
מצד החתן לא נשלחות כל הזמנות נא לראות הזמנה זו באישיות

מרבים בשמחה!!
הלכה פסוקה!!
משנכנס אדר מרבים בשמחה וכל אחד מתכונן לחגוג את הפורים בדיצה ובחדוה אך בפינה נדחת יושבת לה אלמנה המקוננת לה במר נפשה על מצבה העגום ודואגת איך ובמה תכלכל את צעדיה הבאים לקראת חתונת בנה החתן נ"י ובתה הכלה תחי'
מי במוכם שהיא מתוסרת כל
אנא לבא לעזרתה בגר לה ולשמחה בשמחת פורים כשר ושמח
ראה קריאת הרבנים שליט"א בעמוד על דא ועל הא עמוד ד'

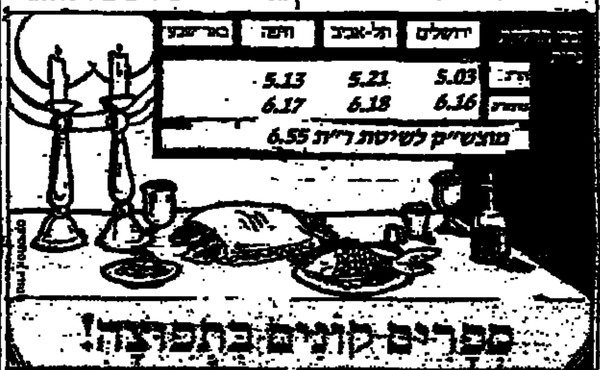

דרושה דחוף
מזכירה למפעל בערד
בדבר פרטים נא לפנות
בשעות הבקר
טל. 057-953632
בשעות הערב
טל. 057-956933

כוס תנחומין
משתתפים אנו בצערו ובאבלו הכבד של מכובדנו הנעלה גבאי בית החסידים
הרב החסיד ר' חיים מנדל הי"ו
על פטירת אמו האשה החשובה
מרת שרה מנדל ע"ה
בת הרה"ג החסיד
ר' שאול משה זילברמן זצ"ל
מודיעשוב
המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד
מתפללי ביהמ"ס דגור
אנטורפן

"כבד את אביך ואת אמך..."
המבטיח להפקד בחייך היומיומיים
בית הורים "בית אורה"
ישמח לעזור לכם בקיום מצוה חשובה זו.
"בית אורה"
נמצאת בשכונת רחביה רח' ז'בוטינסקי 33 ירושלים
במסגרת מוסד שהוא בית באוירה
משפחתית עם טיפול אישי, שרות אדיב ומסור
בפיקוח צוות רפואי חרדי בעל נסיון
ההרשמה ופרטים ב"בית אורה"
טלפונים 02-690640 02-822633

הננו להזמין את מעריצי ומוקירי זכרו
של מרן רבנו צבי קינסטליכר זי"ע נבג"מ
להשתתף בסעודת מצוה מלוה מלכה
לרגל סיום הש"ס ומשניות לעלוי נשמתו
שתתקיים במוצש"ק פרשת תצוה ז' באדר
יומא דהילולא דרבנו זצ"ל
בשעה 8.15 בבית הכנסת דזבביצין
רח' סורוצקין 16 ירושלים ת"ו

"שיח ישראל"
הוצאה לאור והפצת ספרי קודש
רח' בר גיורא 26 שכונת הטורים
ת.ד. 5606 טל. 02-380181 ירושלים
לתלמודי תורה, מוסדות חינוך, מתיבתות, וישיבות
הודעה משמחת
ניתן להשיג אצלנו
א. מגילות מגולגלות לפורים
דמוי קלף כתב ספר תורה
ב. הגדות לפסח חדש
עם הדפסה על שם המזמין
ללא תוספת מחיר
המלאי מוגבל והזריז נשכר!
להזמנה מרוכזת ע"י סוחרים וחנויות
תינתן הנחה ניכרת

מפעלי נופש
ושירותי קייטרינג "אוף שמחעס"
שע"י קרית הישיבה רמת איתרי ירושלים
באו גם השנה בחג הפסח הבעל"ט,
לחופשה אמיתית, תופשה שונה בהרי ירושלים, בין חורשות ארנים ומדשאות מטופחות בעיר ירושלמי צח ומבריא
בקרית הישיבה המטופחת
תמצאו מקום נופש אידיאלי
לכל המשפחה
★ חדרים מרווחים
★ מדשאות וגינות נוי, מקומות משחק לילדים
★ תנאי הבראה מעולים
(מצרכים בהכשר הבד"צ והרב לנדא)
★ שמירת שמיטה כהלכתה
★ תוכניות לשעות הפנאי, הרצאות, שיעורים ועוד
★ גננת מנוסה לילדים ותוכניות מיוחדות
המחיר רק 40 דולר ליום
להזמנות טל. 02-714680 02-713389
בין השעות 8.30-15.30
כמו"כ ניתן להזמין שירותי קייטרינג "אוף שימחעס" לשמחות ואירועים וארוחות מוכנות לבית לחג הפסח וליל הסדר

ברכת מזל טוב לבבית ונאמנה
ומלא חפנים נחת
למעלת כבוד קדושת מורנו פאר מקדושים
הרב לוי יצחק הלוי הורביץ שליט"א
האדמו"ר מבוסטון
ולבנו המעלה הגאון החסיד הרב
פנחס דוד הלוי שליט"א
לנשואי בנם ונכדם הרב המופלג בתורה ויר"ש
מוה"ר משה שמעון הי"ו.
וברכת מזל טוב לחותנא דבי נשיאה הרב הגאון
החסיד מורנו חיים געלדצ'יילר שליט"א
רב קהילת בוסטון בהר נוף ירושלים
להולדת הבת תחי'
יהא רעוא שירוו מהם נחת תורה וגדולה ויתאחדו על שולחנם
גבאי ומתפללי ביהכ"נס
גבעת פנחס בוסטון
הר נוף ירושלים

בטחון
מפתחות - מנעולים - מערכות הגנה
רח' בן הלל 1 בינת המלך ג'ורג'
טל. 222759 247465 ירושלים
יובל ה־50 בבטחון
מבצע חסר תקדים להגנת רכושך
צפוי פלדה לדלת
במחיר מבצע מיוחד:
ציפוי + מנעול בטחון = 240 ש"ח (במקום 320)
ציפוי בלבד = 140 ש"ח (במקום 190)
ב־2 תשלומים
●●●
ניתן להשיג אצלנו את כל סוגי
דלתות הפלדה והכספות
יעוץ מקצועי — חנם!

הודעה למהדרין
בענין שביעית
כי בעיה הצלחנו לייבא במות
מלפפונים
מחוץ לארץ
בפיקוח ובהשגחת הבד"ץ
של העדה החרדית י"ם
על כל התהליך, על התוית
מודגש מיבאיב עם חותמת הבד"ץ כזה:
השגחת הבד"ץ של העדה החרדית י"ם
הכמות מצומצמת!!!
להשיג אצל הסיטונים בכל הארץ
בכבוד רב
חברת שימורים
"פרי וירק"
ירושלים

ה"משלוח־מנות" שלא ישכחו
גם לאחר הפורים
הספר החדיש
"פני־שבת"
על הלכות שבת ת"ג־רס"ו
המעוטר בהסכמתם של גדולי התורה
להשיג בחנויות הספרים
לכמויות: 02-828370

מסגרית "סימבול"
הודעה לכל לקוחותינו
עברנו לכתובת החדשה (לשעבר בסוקולוב 43)
רח' יואל 3 בני ברק
טלפון 03-791162, 03-914907 בערב
לשירותכם ביצוע עבודה מהירה.
★ סורגים ★ גדרות ★ ולדבה בריל ★ סוכה נוספת הצוקפלת
ביצוע כל עבודות אלומיניום
שירות אדיב ומהיר

המסורה
הוצאה לאור • הפצה • בית מסחר ספרים
רח' חבקוק 5 ת.ד. 5656 טל. 286588 ירושלים

רבינו החיד"א
תולדות רבנו חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל
ספר שני
מסדרת מאורי ישראל
●●●
בקרוב ממש יצא הספר
השלישי בסדרה — הפצה ראשית מ. אברמוביץ
קוטלר 5 ב"ב 03-791281

כלם קונים אוצר - מילון עוד מוצר מובחר מבית תפוצ...

הרב שלום חיים פרוש

בית ישי

חידושים וביאורי סוגיות על הש"ס

עולם התורה זכה בימים אלו, שעליהם נאמר: ליהודים היתה אורה — זו תורה, לאור יקרות, בדמות ספרו של הגאון הגדול רבי שלמה פישר שליט"א מראשי ישיבת אתרי בעיה"ק ירושלים ת"ו "בית ישי" — חידושים וביאורי סוגיות בש"ס.

יצירה כבירה זו על שני חלקיה, מעוררת שמחה רבה בהיכלי תורה, נוכח הגילוי של גדלות עבקית בים התלמוד, בבלי וירושלמי, ראשונים ואחרונים, בצורה מקורית ביותר. בדרכם של גדולי התורה המפורסמים, ברוחב דעת מפליא ובבקיאות עצומה המוכיחה על שליטה מובהקת בשני התלמודים על מפרשיהם.

בהקדמתו "ומפרי פי שכלם אנחנו לוקטים, ובים דעתם אנו שטים", בהבנה עמוקה התודדת לתשתית הסוגיות, תחושת תלמים־תלמים המצמיחים פרי ברכה ללמד את צעירי הצאן דרכי מלחמתה של תורה; והמעמידה אותם על דרך המלך להבין משמעותה של סברא אמיתית ומוצקת, המבוססת על אדני הה־גיון ברוחם הטהורה של רבותינו אדריכלי הישיבות וכהגדרת המחבר "ובכללם גדול האחרונים איש האלקים מרן החזו"א זצ"ל".

אם עד עתה הכרנו את גאונותו המיוחדת במינה של גיסי הגאון רבי שלמה יהונתן יהודה פישר שליט"א וכחו הרב בדברים שבעל פה, כאשר הכל נותרים פעורי פה נוכח העושר הרוחני הבלתי־שכיח, זכינו לתורה שבכתב של רב האי גאון, אשר צניעותו וענוותנותו מכסה ומעלימה את גדלותו המ־קורית, כדרכם של גדולי חכמי ירושלים, שנפשם העדינה סלדה בקיצוניות מאבק של פרסומת, והתרחקו כמטחוי קשת מריח של כבוד.

הספר "בית ישי" הוא לא רק בית נאמן של גדלות התובקת זרעצות עולם, אלא גילוי מרנין על אוצר בלום, תוצאה מעמל מפרך ומייגע במשך עשרות בשנים בב־תיבות הש"ס, המצביע על כוחה הכביר של תורה הנלמדת באף, בשקידה אינסופית והצטנעות בלתי רגילה בבחינת ואת צנועים חכמה, עד שמעצמה פורצת ועולה ההגדרה המתאימה: אשרי שככה לו ולא אלמן ישראל ת"ל.

שני כרכים לספר ובהם קל"ח סימנים (לק"ח טוב) הדנים במכ־לול סוגיות הש"ס החל מברכות וכלה בסדר טהרות, והגאון המח־בר שהוא מקורי בגאונותו, מעביר לפנינו ללא רק את הסוגיות הי־שיבתיות בסדר נשים, נזיקין, על כל ה"אתוותי" והסברות הרווחות בבי גב, כשהוא מפצה את הקו־שיות והתירוצים אחת לאחת, ומעבירם בבור המבחן של הגיונו הבריא, אלא הוא מרבה להתעכב על סוגיות בסדרי זרעים, מועד, קדשים וטהרות, תוך כדי פיענוח יסודות "ישיבתיים". בצירוף תור־תם של ראשונים ואחרונים, בה־רחבה ובהיקף שקשה למצוא דו־גמתו בתקופה האחרונה.

אפייני לדרכו הוא הסימן הראשון בו נפתח הספר, הדן בענין ט"ו בשבט, כשהוא עמל ויגע בהתאמצות רבה ליישב את שיטת השל"ה הק' בדברי הרמב"ם אר־דות עונת המעשרות, המנוגדת לדעת הרבה אחרונים, כולל הגר"א והחזון איש, וכבר בפתח דבריו הוא מפתיע בקביעתו "מיהו אף שיטת השל"ה יש לה בית אב, שכן כתב להדיא הר"ח בריה ט"ו והערוך ערך בנות שבע, ויש להד־ביק שכן הוא גם דעת התוס' וכמו שיתבאר".

להלן הוא מרחיב את היריעה, כשבדרך אגב לכאורה הוא מסביר יסודות של ברכת הפירות, ושוב למדים אנו כיצד צריכים ללמוד סוגיא או הלכה ברמב"ם בהרחבה, ולא להסתפק בעיון מקומי בלבד, אלא בבחינת: ממרחק תביא לחמה של תורה.

אין ספק כי הספר "בית ישי" יהיה לתועלת רבה לכל הלומדים ובפרט לחובשי בית המדרש הצ־עירים, שילמדו את הדרך הישרה של סברא אמיתית, תוך כדי בקי־אות מקיפה באחרונים שקדמו לגדולי הדורות האחרונים, והיה זה שכרו של המחבר.

סימנים רבים מוקדשים בספר לגדרי מוקצה ונולד, מלאכת שבת, פסיק רישיה, עקירה והנחה, עניני עירובין המסתעף ועוד, ויש בהם משום חידוש בבית המדרש הי־שיבתי.

הגאון המחבר במקוריותו סולל דרך חדשה בענין איסור חדש בחו"ל השנוי במחלוקת, וכהג־דרתו לסימן שבו הוא דן אודות היתרו של רבינו הב"ח (סי' ח) "נתיב חדש בענין חדש" ולמרות שכבר עסקו בזה גדולי הדורות, מקום הניחו לו להתגדר בו ביישוב דעת הב"ח, והדברים מאירים ושמחים כנתינתם.

ענין מיוחד בבירורי סדר זרעים, קדושת א"י וסוריה, מתנת עניים, עניני שביעית, ושוב אם כי שאלה זו: אי שביעית בזמן הזה דאורייתא, כבר נידונה רבות בספרי האחרונים, מפתיע הגאון המחבר בגישתו המחודשת המצטיינת כאמור בעושר הידיעות והבנה עמוקה, ואת בנוסף לבהירות המחשבתית המיוחדת לה זכה כתוצאה מעמלה של תורה המקנית ביגיעה של "ממית עצמו על דברי תורה".

המחבר אינו פוסח על דיני קידוש החודש, וגם כאן חושף הוא את זרוע עוזו בהרחבה והע־מקה, תוך כדי התדיינות עם השיטות השונות, וכהגדרתו בהק־דמה "אולם חלילה לנו לישא פנים בתורה כי עון פלילי הוא, ובאורייתא דכתיב בה אמת לא מחניפין בה". ואכן צועד הוא בבטחה בדרכו בהדגשה כי "מדבריהם אנו משיבים על דב־ריהם ודנים לפניהם בקרקע".

קצרה יריעת המאמר מלהרחיב את הדיבור אודות הסימנים הרבים בעניני קדשים המסובכים וכן בסדר טהרות, אך ברור כשמש כי לפנינו שלימות מופלאה בכל חלקי הש"ס על מפרשיהם.

כאמור, עתיד הספר לשמש כהוראה והכוונה לחידוש סברות נכונות ומתאימות, ומהענין לציין אחד מכללי החשיבה של המחבר (ראה סי' נז ובייחוד ביאור סי' קלה) אודות סיבה ומסובב "דהואיל ולהיות מסובב בלא סיבה הוא מן הנמנעות, ואילו איפכא להיות הסיבה קיימת ואינה מולידה את הדין המסובב, דבר זה אינו מן הנמנעות, אלא הוא נגד דרה"ת בלבד, אם כן על כרחך מתקיים צד זה ולא הצד הראשון שכאמור הוא מן הנמנעות, ולא כסודי אבן בכמה מקומות בספרו דאזיל בתר איפ־כא".

רצונך, הרי במשפט קצר זה מתמצה מהלך המחשבה של הגר"ש פישר שליט"א, אשר עם כל הענוה בה ניחן, ניצב הוא בתקיפות על דעתו, ללא משוא פנים בהלכה, וללא כל מוסכמות או דעות קדומות. כשמגמתו היא בקשת האמת בלבד בכל סוגיא והלכה, ומכאן גדלותו המיוחדת.

להערכה רבה ראוי הקונטרס הנפלא "קובץ על יד" בסוף הספר, הכולל הערות בספרי הגאון הק' רבי אלחנן בונם וסרמן זצוק"ל הי"ד, שהמחבר זכה לערוך כמה מהם ונקוט בלשונו "ישוטטו רבים ותרבה הדעת".

הננו תקוה ותפלה כי הגאון המחבר שליט"א יזכה להוסיף עוד רבות בזיכוי הרבים בפרסום חכמתו בכל מקצועות התורה ור־פוצו מעינותיו הברוכים חוצה.

בצלאל לנדוי

אוצר ההלכות על הלכות פסח (חלק שלישי)

עם הופעת החלק השלישי בסדרת הספרים של הרה"ג ר' יהודה טאוב "אוצר ההלכות". על הלכות פסח, נתבצר מעמדו באהלה של תורה כאחד מספרי הליקוטים המשובחים והמקיפים ביותר בהלכות פסח, ואם יש צורך בהוכחה, הרי הוא לפנינו, כי כל הספר שלפנינו מתייחס לסימן אחד בלבד ע"ב הוא סדר ליל פסח ומכאן נוכל לקבל מושג על כוחו הגדול בהלכה כמו על היקף ידיעותיו של המחבר הצעיר, וניתן לומר כי מחלק לחלק הוא מוסיף והולך מכל הבחינות.

נכון, שסימן זה הוא אחד הסימנים המקיפים ביותר בהלכות פסח, וההודות לגישתו של המחבר המשתדל להקיף כל נושא שהוא דן בו ביסודיות, מכל הבחינות, זכינו לספר נפלא, העשוי להיות אחד הספרים השמושיים ביותר בציה של ההגדה עצמה, לשימוש בליל פסח אין לך כל בעיה גדולה או קטנה, שאינה נידונה על ידו. לפנינו כל הדעות בכל נושא, ובשיקול דעתו הוא גם מכריע בהתאם לכללי ההלכה הנקוטים בידינו.

דרכו של המחבר להביא בראש וראשונה את מקור ההלכה ולהוסיף את דעות כל הראשונים והאחרונים העוסקים בזה, אולם כביכול בדרך אגב הוא מברר ענינים הקרובים, אם כי עיקרם אינו בהלכות פסח ולפנינו הם מתבארים בפרטות ביסודיות כדוגמא נציין את הבירור בשאלת שתיית ארבע כוסות בבת אחת בהתאם לגמרא (פסחים ק"ח ע"ב) "שתה ארבע כוסות בבת אחת יצא" רב מוסיף "ידי יין — יצא, ידי ארבע כוסות — לא יצא", ורש"י ושאר הראשונים נחלקו בביאור הדין דשתה בבת אחת. הטור והשולחן ערוך פוסקים כדעת הרשב"ם אם כי פירוש זה הוא לא כדעת זקנו רש"י וכן פסקו גם הרא"ש הר"ן והמרדכי. וכדי שלא תהא שיטת רש"י מוקשית מקושית הרשב"ם ויתר הראשונים מביא הרב טאוב את דברי המהר"ל ליישב את הענין וכן לפנינו תירוצו של בעל "מעשה רוקח" על יסוד דברי הירושלמי דפליג על הבבלי.

בהתאם לפירוש הרשב"ם "ידי יין יצא", כלומר יצא ידי שמחת יו"ט, וכאן מצא מקור לדון בענין מצות שמחה בזמן הזה. החל מדברי בעל "שאגת אריה" שנהגת בזמן הזה אעפ"י שאין לנו שלמי שמחה. לעומת דעתו שאין מצות שמחה נוהגת מן התורה בליל ראשון של יו"ט אלא מדרבנן, מוכיח ה"חזון איש" שגם בליל ראשון של יו"ט חייב בשמחה מן התורה. בעקבות תשובת רבי נטרונאי גאון, המובאת בסדר רב עמרם, אם לא שתה ארבע כוסות חייב מלקות מדרבנן טוען רבי יוסף ענגיל בספרו "גליוני הש"ס" שהוא חידוש גדול שביטול עשה דאורייתא, אין בו מלקות כלל (עמ' צ"ד) והרי לפנינו דוגמא לבירורי יסודי דרך אגב כביכול.

הוא הדין לגבי מצות הסיבה. בירור מקיף יצא מידי המחבר. האם הסיבה מדאורייתא ואם אכל בלי הסיבה לא יצא ידי חובה, או שחיוב הסיבה הוא רק מדרבנן, והוא יוצא ידי חובה גם בלי הסיבה. שאלה נוספת היא אם מצות הסיבה היא חלק בלתי נפרד מעצם קיום המצוה, ואם אכל בלי הסיבה לא קיים מצות מצה, למשל, או שהיא מצוה נפרדת שתיקנה בזמן אכילה ושתיה, וכאן לפנינו מערכה מקיפה שבו הוא פותח מדברי הרמב"ם, ממשיך בדברי השולחן ערוך ונושאי הכלים. לכאורה יש סתירה בדברי הרמ"א המביא את דינו של הרמב"ם שלכתחילה מסב בכל הסעודה ומ"מ פסק בדעת הראש"

בבירור זה מביא המחבר את דברי האחרונים החל מבעל "פרי מגדים" ונושאי הכלים של השו"ע, חידושי האדר"ת הגר"י הלוי הגר"י אברמסקי עד הרצ"פ פראנק בספרו מקראי קודש. וכל זה כדי להוכיח שאין כאן מחלוקת בין הפוסקים הראשונים. בשולי הדברים הוא מביא גם את קושיית האדר"ת שיכול לצאת בכזית של כורך, ובגודל כחו של המחבר מתרץ קושייתו של האדר"ת על מהרש"ם מבראן (עמ' ס"ג).

לפנינו הלכות הליכות לעניני שיעורים הן לגבי שיעור רביעית של כוס הן לגבי שיעור השתיה מלא לוגמיו, על יסוד דעות גדולי הדורות ראשונים ואחרונים החל מדברי רב חסדא בגמרא (פסחים ק"ט ע"א) "רביעית של תורה אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים וחומש אצבע". הרי"ש בתשובותיו עד השו"ע ונושאי־כליו.

מבין האחרונים הוא פותח בשיטת הצל"ח שטרח ומדד שיעור חלה וקבע שהביצים שבזמנינו נתקטנו עד כדי מחציתם וזוהי גם דעת ה"חתם סופר", הגר"א ומהר"ם שיק. בעל ערוך השולחן מציין ש"כל היראים נוהגים לדקדק בכוס של קידוש והבדלה כדעת הצל"ח, בניגוד לדעתו של בעל "חיי אדם", הסבור שאמנם הביצים נתקטנו אף האנשים נתקטנו. בעל "אמרי ברוך" בהגהותיו על שו"ע יורה דעה חולק על הצל"ח ופוסק דמשערים לפי העת והזמן. (עמ' ק').

בעל "משנה ברורה" הדן בעניני שיעורים בהלכות קידוש של שבת מביא קושיה נוספת לעומת קושית הצל"ח, ופוסק להחמיר בעניני דאורייתא כגון כזית מצה בליל פסח וכן קידוש הלילה שעיקרו הוא מדאורייתא בעוד שבענין קידוש שחרית וכדו' יש לסמוך על מנהג העולם שנוהגים להקל כמבואר באחרונים. ניתן להתרגש לנוכח בקיאותו העצומה של המחבר בספרי ראשונים ואחרונים, ובעינו הטובה הוא מביא כל הדברים בשם אומרם להביא גאולה לעולם, וציון המקום המדויק מעניק להם אמינות לעילא ולעילא.

מקום מיוחד הוא למנהגים שנהגו גדולי האחרונים בסדר ליל הפסח. לעומת אלה שנהגו להסב על השולחן דרך חירות, לאחר שהשולחן סודר ע"י בני הבית, הוא מביא שה"חתם סופר" ומהר"ם אש שנהגו להכין בעצמם את השלחן ב"תיקוני זוהר" משתמע שמקום הניחו לבעלת הבית להתגדר בו, ויש בזה גם טעם על פי דרכי הסוד. רבי יוסף חיים מבגדד מוסיף בספרו "בן איש חי" שהאשה צריכה להניח מפה עליונה על הלחם ולומר הפסוק "וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'" אולם יש המטילים עליו את החובה שכן מצוה בו יותר מבשלוחו. לגבי חובת הנשים בהסיבה מובא שרעיתו של רבי עקיבא איגר, היתה נוהגת בהסיבה ובעלה היה מכין לה ספסל מיוחד ראוי להסיבה. (עמ' רי"ד).

בעקבות דברי מהר"ם בשו"ע סי' תע"ב סי' י"ב "יוצאים ביין מבושל ובקונדיטון" לפנינו סי' מקיף בן עשרים סעיפי משנה שבו מתבררים הלכות יינות הכשרים ופסולים לארבע כוסות. בעוד שמצוה מן המובחר ליקח יין ישן, הרי ביין מבושל או ביין מתוק מאד אין יוצאים אלא בדיעבד, ולפנינו שורה ארוכה של הלכות ובכללן יין שטעמו חומץ או יין מגולה שהיה ללא כיסוי, יין שנעשה בו מלאכה שאין יוצאים בהם. לגבי "סתם יינם" (של גוים) מחולקים ביניהם רבי יעקב חאגיז בספרו "הלכות קטנות" שאסור לברך עליו ואין זה מברך אלא מנאץ ואף בשו"ת מהר"י אסאד פוסק שאינו רשאי לברך עליו ואף מדרבנן, מעיקר חשש של מצוה הבא בעבירה, ואילו לדברי רבי דוד לידא בספרו "באר עשק" מותר לברך עליו, לקדש וכן להבדיל משום שתקנת הברכות קדמה בזמן לתקנות וגזירת "סתם יינם" (עמ' קכ"ו ואילך).

כיון שאנו עומדים בשנת שביעית אינו יכולים להימנע מציון הבירור המקיף בענין יין של שביעית לארבעה כוסות. (עמ' קל"ח). בירושלמי לפנינו הכרעת רבי אושעיא שיוצאים ביין של שביעית וע"כ מפרט הרב טאוב את הדעות השונות מהו הספק שהיה לירושלמי שהינו זקוקים להכרעת רב הושעיא, וכן הבירורים באחרונים מהרש"ש, רבי נחום ווידנפלד מדמבובה ועד בעל "אור שמח". כמובן שבענין זה עסקו גם חכמי אר"י החל מבעל "פאת השלחן", האדר"ת בספרו טוב ירושלים הרצ"פ פראנק בשו"ת הר צבי ועוד.

לדברי הרי"ם טוקצ'ינסקי ב"ספר השמיטה" יש להימנע מלהוסיף בליל הפסח מכוס שבו יין שביעית בשעת אמירת עשר מכות וכן דצ"ך, משום "לאוכלה ולא להפסד", אולם בספר "שערים המצוינים בהלכה" הוא מציין דעת האומר שזה רק דבר מועט ואין הקפדה בזה.

המחבר, המפרט בספרו את כל הדעות מביא גם את מנהגי המ־קובלים. כאשר הוא דן בשלחן ליל הסדר הוא מביא דברי הרש"ש המסתמך על האר"י ועל התיקונים. בכמה וכמה מקומות מובאים מנהגים על פי הקבלה, אולם בעיקרו של דבר הבירורים הם הלכותיים מקיפים, וכדוגמא בלבד נציין את הדיון לגבי שכח ואכל אפיקומן בלי הסיבה והשאלה היא אם חייב או יותר נכון מותר לאכול שנית כזית אפיקומן בהסיבה. הרי אסור לאכול אחר אפיקומן, בשאלה זו דן כבר בעל "שולחן גבוה" והובאו דבריו בכף החיים, שאם נזכר קודם ברכת המזון, כיון שאין כאן מכשול ברכה לבטלה יחזור ויאכל כזית אחר בהסיבה לצאת ידי דעת הרא"ש, המרדכי הטור והשו"ע אבל אחר ברכת המזון יש חשש ברכה לבטלה. בענין זה דן גם בעל "מנחת יצחק" ונשאר ב"צ"ע עיון גדול". המחבר הרב טאוב מביא את כל הדעות בבירור, ובשאלה כגון זו, ניכרת גישתו המקורית להתגבר על הב־עיות המסתבכות. (עמ' ס"ח).

המחבר, צעיר לימים הוא, אך טעם זקנים בו, מילדותו לא יצא מאהלה של תורה, למד ולימד ובשנים אלה עלה ונתעלה במעלות התורה ואגר בקרבו אוצר עצום של ידיעות בכל מקצועות השו"ע (הלכות פסח כוללים בקרבם עני־נים הנידונים בארבעת חלקי שו"ע). כוחו הגדול בבירור הלכה מתבלט בספריו, לא רק אוסף של ידיעות, אלא גם כושר הכרעה בין הדעות השונות, לייחס לכל דעה את משקלה המתאים בהתאם לכללי הפסיקה המקובלים בידינו. אמנם הוא מתעטר בענוותנותו ומזהיר אותנו לא להשתמש בה־כרעות המובאות בספר ללא שאלת חכם והוראת הרב, אולם גם הרב עצמו כאשר ילמד או יעיין בספר "אוצר ההלכות" להלכות פסח יסייע הדבר בידו להכרעה מדויקת. כביכול, המחבר מוביל אותו דרך הדעות השונות עד להלכה הפסו־קה.

"בתלתא זימני הוי חזקה" ולאחר שזכינו לשלושת החלקים הראשונים להלכות פסח נאחל למחבר סייעתא דשמיא להמשיך בזיכוי הרבים, הן לגבי הלכות פסח ובס"ד גם ליתר הלכות שו"ע אורח חיים, שו"ע יורה דעה בה־לכות הבית, חלקים חשובים בע־ניני איסור והיתר נידונו והוכרעו כבר במסגרת הלכות פסח. יישר חילו לאורייתא.

עיון בפרשת השבוע — תרומה

ה. אבן־שהם

השכינה שבתוך כל אחד מישראל

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, זהו לשון הציווי של המצוה הנכבדה הזאת, לבנות בית־מקדש לה', שהיא מצות עשה על ישראל לדורות, כמו שמנוי המצוות מונים מצוה זו בפסוק זה (כבספר החינוך), וכלשון הרמב"ם ז"ל (פרק א' מהלכות בית הבחירה, הלכה א'): מצות עשה לבנות בית לה', מוכן להיות מקריבים בו הקרב־נות, וחוגגים אליו שלש פעמים בשנה, שנאמר: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". המצוה היא לבנות בית, ותכליתה — שתשרה השכינה בבית, בתוך בני ישראל.

ומשמעותו הפשוטה של הכתוב היא: "ושכנתי בתוכם" — ואשכן ביניהם, שהשכינה השורה בבית שהכינו ישראל לכך, היא השכינה השורה בתוך בני ישראל, ביניהם, ולכן לא נאמר "ושכ־נתי בתוכו" — בתוך המקדש, אלא — "בתוכם", במקדש בתוכם. אלו הם פשוטם של דברים, אלא שדרשו רשומות דרשו: "ושכנתי בתוכו" לא נאמר, אלא "ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחד מהם, שהגם שלפי פשוטן של דברים מוסב "בתוכם" על "ועשו", שהשכינה תשרה בתוך בני ישראל, במקדש אשר יעשו, מכל מקום הרי תיבת "מקדש" קרובה יותר אל תיבת "בתוכם" והיה הכתוב צריך לומר "ושכנתי בתוכו" — בתוך המקדש, ואני יודע שהשכינה השורה בתוך המקדש אשר עשו בני ישראל, היא השכינה השורה בתוכם, ביניהם, במעשה ידיהם; לכך יש לך לדרוש אשר מה שלא נאמר "בתוכו" בא ללמדנו על השכינה השורה "בתוכם" ממש, בתוך כל אחד ואחד מהם.

★

ולאמיתן של דברים, אין דרשה זו דרשה "מדרשית" לרמוז בדרך הדרוש על איזה ענין צדדי המסתעף ונרמז מחוץ לפשוטן של דברים, אלא יש כאן דרשה להעמיק בפשוטן של דברים ואמיתתן, ללמדנו בינה על עצם מצות בנין בית־מקדש לה', שתהא תכליתו וסוד קיומו שתשרה שכינה בתוך כל אחד ואחד מישראל, ולא רק "בתוכו" — במקדש עצמו, אלא דוקא "בתוכם", והשראת השכינה במקדש אינה אלא אות וסימן על השכינה השורה בתוך כל אחד ואחד מהם, וכמו שדרשו חכמינו ז"ל (תנחו' פקודי, ב): לכך כתוב "משכן העדות" (שמות לח, כא) שהמשכן מעיד שהשכינה בישראל. השכינה השורה במקדש. אינה אלא להיות עדות על השכינה השורה בתוך כל אחד ואחד מישראל. ולומר לך שאין תכלית הכבת בית־המקדש, להשרות בו את השכינה, אלא שכל תכליתו ותנאי קיומו של הבית הזה היא השכינה אשר בתוך כל אחד ואחד מישראל. ומתוך כך אתה יודע שכל יחיד ויחיד מישראל שהוא משרה שכינה בקרבו, הוא משכין את רצון ה' יתברך ואת כבודו על עצמו, בתוכו, הוא הנותן קיום לבית המקדש בזמן שהוא קיים, והוא המכין ומכונן את בית המקדש העתיד להבנות.

★

ודרשה זו הבאה ללמדנו את כוונת מצות בנין בית־המקדש, היא באה ללמדנו את ההלכה הפנימית והעקרית של המצוה הזו. שהרי במצוות עשה אמרו חכמינו שתכליתן ותנאי התקבלותן לרצון לפני ה', והיותן מקשרות באהבה את עושיהן אל בוראם, ונותנות חיים לעושיהן, אינן אלא בעשותם אותן לשמן ובכוונתן הנכונה הטהורה, כאשר דרשו ז"ל (נזיר כג.): מאי דכתיב (הושע יד, י) "ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם", שגם הצדיקים וגם הרשעים, שניהם הולכים בדרכי ה' הישרים, אלא שהצדיקים הולכים בה והפושעים נכשלים בם, ואיך זה ששנים הולכים בדרך אחת ישרה, וזה הצדיק הולך ומשכיל וזה הרשע הולך ונכשל, כיצד?

משל לשני בני אדם שצלו את פסחיהם, אחד אכלו לשם מצוה ואחד אכלו לשם אכילה גסה, זה שאכלו לשם מצוה — "צדיקים ילכו בם", וזה שאכלו לשם אכילה גסה — "ופושעים יכשלו בם".

ומסוגית הגמרא שם יוצאת מסקנא מוכרחת שאין הפסוק הזה יכול להתפרש בשני בני אדם שהם נפרדים במעשיהם ובדרכיהם, זה במעשי מצוות וזה במעשי עבירות, רק בשנים שהם תואמים בדרכם ובמעשיהם אלא שהכוונה מפרדת ביניהם, זה צדיק והולך וזה רשע ונכשל, ואין הפלוגתא שם אלא אם שייך לפרש הדבר בעושי מצוה ולכנות עושה מצוה שלא לשמה בשם "רשע", או שהדבר אמור בעושי עבירה, שהם נפרדים בכוונתם ולכנות העושה עבירה לשם שמים בשם "צדיק" (עיי"ש בסוגיא), על כל פנים יש לנו שהכוונה קובעת במעשה אם העושה ייחשב צדיק וילך וישכיל, או שייחשב רשע וילך ויכשל. ובאה הדרשה האמורה בכוונת מצוות בנין בית־המקדש, ללמדנו כוונת המצוה מהי, ומהי הכוונה הפסולה והמכשלת במצוה זו, ולומר לך: לא שתשרה שכינה במקדש, אלא שתשרה שכינה בתוך כל אחד ואחד מישראל, רק כך תתקבל המצוה, ותצליח.

★

שהרי אם בא הכתוב לצוותנו ולומר לנו לבנות לו בית לשכינתו, להקריב לו שם זבחים, להקטיר לו שם קטורת, להתפלל בו לפניו, ליחד שם שבט כהנים משרתים דבוקים בעבודת השוכן בבית הזה, ליחד לנו מועדים לקרא ולקדש חג לעלות לחוג בו לפני השוכן בתוכו, עדיין אין רצון ה' נעשה בכך, ואין אנו בכך "עם סגולה" עושי רצונו באהבה, אם לא נעשה מצוה זו בכוונתה הרצויה, שהיא עושה את המצוה למעשה מרצה פני ה', ונותן לבית הזה קיום. שהרי כך אמר הנביא: "כי ממזרח שמש ועד מבואו גדול שמי בגויים, ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי... כי גדול שמי בגויים", שאם נתבונן בטבעי תהלוכות בני אדם, מקצה העולם ועד קצהו, בכל יבשת ישנה וחדשה. הבכל אי מיושב מאז ומעתה, בכל פינת עולם שתמצא שם בני אדם מהלכי על שתים בני תרבות אנוש קדומה, ולו תרבות מועטה ביותר, לא תמצא שבט בני אדם שאין לו איזו אמונה בכח עליון כל שהוא, ולצערנו בטעותם אפילו "כחות רבים", רח"ל, אבל יאמינו בכח עליון, ויבנו לו בית פולחן וייחדו לו שבט משרתים בבית פולחנו, ויקדשו לו מועדים זמנים לעלות ולחגוג לו בביתו במנחות וזבחים, ומטבע בני אדם זה הוכיחו קדמונינו שזוהי מסורת אנושית מן האדם הראשון שיש כח עליון שיש לעובדו בדרך זו, אלא שטעות "אנוש" הטעתה את העולם להאמין באלהים רבים (עד שבאו בדור האחרון הזה חדלי אנוש דייפנים ושקרנים ברעיון רוח אוילי ומעמיד פנים ומתכחש לטבע דעת אנוש לכפור בכל כח עליון, לומר "לית דין ולית דיין", "אמר נבל בלבו אין א־לקים", קרי "אתיאיזם" בלעז, שאין רעיון זה אלא רעיון רשע של "יודע את רבונו ומכוון למרוד בו", כדי לתת לגשמיציה להפקרות), אבל מכל מקום יש לכל באי עולם בתי פולחן, כהנים משרתים, ומועדי חגיגה, ומהי הכונה והתכלית למצוה זו שנתנה לעם סגולה, עם נבחר מכל העמים, לבנות בית לה' ולעבדו בו, לרצון לפני ה', שלא ככל העמים ההולכים בחושך ונכשלים?

אם נראה, נוכח להבין את המתרחש לנגד עינינו בקרב בני "הדתות" הגדולות הקרובות אלינו הידועות לנו כנפוצות ביותר בעולם, שאין "הדת ומצוותיה" משמשת להם אלא כאמצעי מרגיע נפש מפחדה על כל חטאתיה, וכפי שיצהירו לפנינו תמיד בני הדת הרומית הידועה לנו ביותר, שדתם באה לתת אפשרות "שאותו האיש" יבא "לכפר על החטאים", כל הדת היא אינה אלא אמצעי "כפרה" על כל חטא ועוון, בית הפולחן בא להשכין בו את כבוד מי שהם אומרים שהם יראים מפניו, לתת לו את פינתו ומקום שכינת כבודו, לבל לא "יצא להפריע להם", עדת הנזירים והנזירות באה לתת לו את חלקו, לעשות לו את רצונו, ובלבד "שלא יטרידו" את שאר בני האדם, המועדים הקבועים לעת פולחן באו לתת לו את חלקו מזמן לזמן, למען "ייעזבם לנפשם" בכל זמן... כן אמור הדבר בכל דת נכרית, וכן ח"ו יטעה כל טועה מקרב ישראל, לקיים מצוות מעשיות מזמן לזמן, ואף לנהוג כבוד בבית־מקדש ובה־עובדי ה' ובמועדי קודש, ובפרט "שהוא" כמונו "שלנו" ובמקומנו "שלנו" יהיה פטור מכל שעבוד, שהרי כביכול נתן הוא את חלקו לשמים...

★

לא כאלה חלק יעקב, ולא כך נתן לנו ה' מצוות בנין בית לשמו, בית אשר השכינה תשרה ח"ו רק בו, וכאמור, לתת לשמים "חלקם", שהרי "בתוכו" לא נאמר, אלא "בתוכם", בתוך כל אחד ואחד, מישראל, ואין השכינה השורה בבית הזה אלא עדות שהשכינה שורה בתוך לבו של כל אחד ואחד מהם, לא השכינה באה לשכון שם "בפינתה" כדי "לפנות" אותה ח"ו מלב כל אחד ואחד, אלא כל זמן שהיא שורה בתוך לבו של כל אחד ואחד היא שורה בבית המקדש, וכעדות על כך.

★

ומעשה המצוה של בנין בית־המקדש לא מתחיל אלא מן "ושכנתי בתוכם", השראת השכינה, השכנת רצון ה' וחפצו, בתוך לב כל אחד ואחד מישראל, היא המכינה ומכוננת את הבית הגדול והקדוש והמשכינה בו את שכינת כבוד ה', כעדות על השכינה אשר בתוך לבותינו, על יד "ושכנתי בתוכם" נכין את "ועשו לי מקדש", שהרי "ועשו לי מקדש" תלוי בתנאי של "ושכנתי בתוכם", זוהי הכונה והדרך הרצויה של מצות בנין בית לה', היא מצות השראת השכינה בקרב ישראל, בכל עדה, בכל משפחה, בכל בית ובכל לב ונפש, ואז יראה כבוד על הבית.

נפש ברכה - אהל צביה

ביאורים עה"ת ודרשות להגר"ם בלוי רבה של פרדס כץ

רבה של פרדס כ"ץ, בצפונה של בני ברק, אינו פנים חדשות בקרית ספר, כשם שאינו פנים חדשות בעולם הרבנות ובעירנו בפרט.

[illegible] ארבעים שנה לכהונתו בפרדס כ"ץ, אחרי שזכה להינצל חי בשואה ההיטלריסטית, והגיע לחוף מבטחים בארצנו הק'. במשך שנות־דור אלו ("ארבעים שנה אקוט בדור") היתה ידו האחת מחזי־קה בשלח, ללחום בכל מיני נגיפים רוחניים שארבו לסביבתו, כדי לשמור על פך השמן הטהור, וידו השנית מחזיקה בקולמוס־הסופרים לכתוב חיבורים מאירי עינים ומשמחי לב בפלפול ובאג־דה, חידושים למסכתות ואמרי שפר למקראות בתורה שבכתב, אלה וכאלה. דמותו מושרשת בנוף הססגוני של בני ברק, מאז נתבקש בשנת תשי"ז ע"י ראש העיר ומ־ייסדה ר' יצחק גרשטנקורן ז"ל להאציל מתורתו על פרדס כ"ץ, תל גבורים והסביבה, שהיו אז בבחינת "ארץ ציה ועיף בלי מים של תורה", וחיבוריו המשובחים זכו לעלות על שולחן מלכים. הרבנות והיצירה בדרוש ובחידוש השתלבו אצלו אהדדי.

[illegible] לאמתותה וזכה אותנו בספר רב מדות, בשני כר־כים, המכיל את ביאוריו לפרשת השבוע ("נפש ברכה") ואת ספר דרשותיו למועדי השנה "אהל צביה". בשם זה ביקש הגה"ח להציב נפש לאמו הצדקנית מרת צביה ע"ה לבית לייכטמן, אשה אחת מאלף, אשר חלקה רב בתורתו. בהקדמה הוא מספר, כי במלאות לו עשר שנים שלחו אותו הוריו ללמוד בישיבה, לגלות למ־קום תורה, והאם האוהבת שהת־אזרה בגבורה לביאה להבליג על רגשות הפרידה מבן יקיר לה, מחמל נפשה, קראה אליו ברגש: "חזק בני והתחזק ללמוד תורה ולהתעלות בה, ולהתגבר כארי בעבודת השם, שלא נבוש בק בעוה"ז ולא ניכלם לעולם הבא". את המלים האלה חרת הגה"ח בצפורן שמיר על לוח לבו. המלים הדהדו באזניו לאורך כל הדרך שעשה בגרם המעלות, בישיבת הגרמ"ל וינקלר זצ"ל אב"ד מאדע (בעל "לבושי מרדכי"), ובישיבת האדמו"ר ממונקאטש זצ"ל (בעל "מנחת אלעזר") שקירבו ביותר, עד שזכה לכתר־תורה ובהמלצת האדמו"ר נתמנה בשנת תרצ"ה לרב שכונה מטעם קהילת היראים בבודפסט. אשרי יולדתו.

דמעותיה הטהורות של האמא הצדקת, שהרוו את תלמי לבבו של הבן, הצמיחו פרי הילולים. "אהל צביה" הוא אוהל תורה, אהלו של הגר"ם בלוי אשר נטע בפרדס כ"ץ, ואור זורח ממנו. "ארבעים שנה אקוט בדור", ואינו מדברים הפשוטים, כידוע לכל המתמצא בנבכי האוכלוסיה המ־קומית. לא היה זה מדברים הקלים לפצח את קליפת האגוז, כדי להבקיע נקיק סמוי אל הנקודה היהודית, ולשלהב אותה. ארבעים שנים קשות ומפרכות. רק בעשור האחרון הגיע סו"ס תור הייצוב בפרדס כ"ץ, השכונה פושטת צורה ולובשת צורה, העמל רב־השנים מתחיל להניב פירות, הרב עם בני קהלו מושרשים בהווי של בתי כנסיות ומדרשות, מתפללים ולומדים שיעורי תורה, הרב מוקף מכל החוגים בהערצה תושא מדברותיו לעתים מזומנות גם בבהמ"ד של אחינו הספרדים, יוצאי צפון־אפריקה, עולי גרוזיה, ובכל מקום האזנים קשובות למו־צא פיו כאל מלקוש. הרב מופיע בכל מקום בשכונה ומתקבל באהדה גלויה אפילו ע"י חילונים, הוא משתדל לכבוש מסילות ללב אבות ובנים, שילכו ללמוד בישי־בות הקדושות (חוסה ב"ה להצ־לחה בתחום זה), שיתקרבו אל המאור שבתורה. בשכונה מתרבים בתי כנסת וכוללים, מוסדות לבעלי תשובה, שיעורי ערב, חוגי יהדות לנשים וכיו"ב עד שניתן להרגיש בפועל שמגרשים מפה את השמ־מה הרוחנית, ואין להכיר כמעט את פני המקום בהשוואה לתקופות הקשות שחלפו במרוצת ארבעים השנים האחרונות.

בספרו הנוכחי "אהל צביה" (ע"מ קנ"ח) קוראים אנו דברים המלבבים לכבוד הכנסת ס"ת בבית הכנסת "משכנות" בפרדס כ"ץ. דברים מלהיבים לאהבת התורה.

א. ספורד

מקדש דוד

קדשים א־ב זרעים טהרות יוצא לאור ע"י ישיבת "אור אלחנן"

המחבר הגאון רבי דוד רפפורט מטובי הרמ"ים דליטא אשר בנים לא היו לו אבל העמיד תלמידים הרבה בישיבת "אהל־תורה" — שבראשה עמד הגה"ק רבי אלחנן וסרמן הי"ד — והעניק לעולם הישיבות את הספרים הנפלאים "מקדש דוד" ו"צמח דוד" המה־וים האידנא לחם־חוק של כל צורב המבקש לידע צורתא דש־מעתא ומחפש אמיתה של תורה.

בצעירותו הצטרף לסגל הלומדים בכולל "בית־ישראל" דסלובודקה, ובהכרעת הסבא רבי נטע הירש פינקל זצ"ל הדפיס מכספי הכולל את ספרו המכר "צמח־דוד" שהרצ"א מתיטין שלו ברבים. אודות כולל זה כותב רבי דוד בהקדמתו לחלק קדשים וז"ל שם הנה כאשר עזרני השי"ת לחבר את ספרי "צמח־דוד" על תשובות וחידושי זקני הרעק"א נתתי את לבי לעסוק בעניני קדשים אך לא ראיתי סימן ברכה בלימודי עד שבאתי להמוסד הגדול אחד המיוחד בתבל כולל "בית־ישראל" בסלאבאדקה (המכונה עתה כולל קאוונע) ובמשך שלש שנים שז־כיתי להיות לאורך עסקתי בסדר קדשים גם כל חברי במשך שתי שנים ראשונות עסקו אז בסדר קדשים בהצלחה גדולה ולפי תקנת המוסד היתה חובה מוטלת על כל חבר וחבר להעלות את חידושיו על הכתב. והנה כמעט אצל כל אחד ישנם הרבה חד"ת יקרי ערך היכולים להביא תועלת רבה ואצל אחדים מהם יעלו החידושים לספר שלם אך מפני הדוחק הגדול השורר בהכולל עדיין לא ראו אור הדפוס יעזרם ה' ויפוצו מעינותיהם חוצה.

בשנים הבאות אשר לן באותו עמק הלכה עסק רבי דוד בחיבור ספרו "מקדש־דוד" — אודותיו התבטא הגרב"ד ליבוביץ בעל "ברכת שמואל" בזה"ל: ספר כזה אי אפשר לחבר בלי רוח הקודש, וגדולה מאד היתה הוקרתו למחבר ולספרו זה.

בשנת תרפ"ח בא רבי דוד זצ"ל לברנוביץ ומיד ניכרו היטיב רי־שומי השפעתו התלמודית בין כתלי הישיבה שכן מלבד השיעו־רים הקדיש הרבה מעיתותיו להד־רכת הצעירים שבאו לביתו על מנת לשוחח בדברי תורה.

בימי הזעם וההשמדה הוסיף רבי דוד זצ"ל לעמוד על משמרתו בישיבת "אהל־תורה" כל משך ימי קיומה, הוא גלה ביחד עם התלמידים לוילנא משם לטורקי ולסמילישוק, כשאינו חדל מה־רבצת תורה והגיד את שיעוריו אף בשעות הטרופות ביותר.

נדם קול התורה בברנוביץ, אלא שהתורה שבעל פה של ברנוביץ לא נחתמה. ברנוביץ ערכה גלות וסוף גלות לגאולה.

אותיות רוחו הגדולה של רבי דוד זצ"ל עד המה פורחות האיד־נא כעבור 45 שנה במקדשי תורה ובכל אתר זכרו לא יסוף מבין עמודי דגירסא.

תורתו של רבי דוד זצ"ל מחזרת על אכסניה שלה האידנא עת מגישה הישיבה הק' "אור־אלחנן" את ספרו "מקדש דוד" לפני עמלי תורה.

ד.פ.

מבצע מיוחד
לך, לילדך, ולכל מאורע
פלא יועץ
השלם מנוקד
פרטים עמ' 2

י. שפיגל

מי "מורד" ומי פוגע?

אם יימשך המסע נגד 19 הדיינים אשר חתמו על העצומה השוללת מביהמ"ש החילוני כל סמכות להתערב בעניני גיור, נעמוד עד מהרה בפני מצב שבו השיפוט החילוני ינשא גם לקבוע מיהו רב, מה היא הלכה, ואין קץ לאפשרויות המרובות המעוותות העלולות לצמוח מהתפתחות כגון זו.

מצב מחר ביותר שורר בתחום החוקי והמשפטי של מדינת ישראל. זו מדינה מעוצבת לפי דפוסים דימוקרטיים שבהם ישנה חלוקה בין שלוש הרשויות: המחוקקת, המבצעת-והשופטת, אבל בעוד ששתי הרשויות הראשונות מוגבלות במסגרת של תקנות ואסור להן לחרוג מהן, הרי הרשות השלישית, השיפוטית, יכולה לעשות ככל העולה על רוחה והיא מגיעה לא פעם למצב של שרירות עד כדי אבסורד. לא רק שאינה עומדת לביקורת של שום גורם, והכוונה לביקורת ממשית היכולה לבטל מעשה שעשתה, בדיוק כשם שהכנסת יכולה לבטל מעשה של ממשלה, אלא שהיא צוברת עוצמה לא רגילה לפי הקביעות שלה עצמה. יושבים שופטים ומחליטים ביניהם: לנו הסמכות לשפוט, לנו הסמכות לפרש, לנו הסמכות לקבוע ולנו הסמכות לחדש ככל העולה על רוחנו, וכל היוצא מפינו הופך להיות "הלכה", ועל כל זה מלבישים עוד את התו של "דימוקרטיה", ומי האיש שיהין לערער על כך.

באווירה אפשר להבחין בניצנים כלשהם של התפכחות מסביב לזה. אנשים מתונים ושקולים מחוגים שונים, מבכירי משפט וכאלה שלא יכתבו לעולם דבר כלפי המשפט בלי להוסיף את המלים המנומסות של "כבוד השופטים", מתחילים להביע בצורה כמוסה את הרהוריהם ותרעומתם על טיב השי־פיטה, או נכון יותר: על העקרונות המוזרים שמנ־חים כיום את המשפט האזרחי, לרבות ביהמ"ש העליון. ההחלטה בבג"צ להתיר הצגת-תועבה שככל הנראה מגיעה לשיאים בביטוייה, שברה משהו בחומת האימון הפנאטי ב"צדקו" המשפטי המוחלט, ואלה מוכנים היום להרשות לעצמם להשמיע ביטויים של הסתייגות מפורשת כלפי ביהמ"ש ולערער על טיב קביעותיו.

באותה החלטה על התרת מחזה התועבה, אין השופטים מסתירים את סלידתם מן המחזה ותוכנו המתפיר. מלבד התועבה שיש בו, הוא גם עורך השוואה בין חיילי צה"ל לנאצים, ואולי בימים אלה של משפט דמיאניוק יכולה השוואה כזו להשתמע במימדה המפלצתי האמתי. אבל גם זה לא מרתיע את השופטים ולא מביא אותם להחליט כי צודקת המועצה לביקורת סרטים ומחזות, שהוקמה אך ורק לצורך זה של ביקורת ואיסור הצגתם של סרטים ומחזות מסויימים, אלא מועצה זו עוד נענשת בתשלום הוצאות המשפט, וכל עקרון או כל צורך ציבורי אחר, ולו החיוני ביותר, ולא חשוב לו, עם כל סלידתו מכך, שיוצג מחזה במדינת ישראל המשווה בין חיילי צה"ל לבין, להבדיל אלף אלפי הבדלות, "איוואן האיום".

* * *

העיוות הזה בפסיקה, מעורר עתה שאלות ויכוחים מעל דפי העתונות, ומותחי הביקורת לא נמנעים מלטפח טענה ניצחת: מי שמכם, שופטי ביהמ"ש העליון, ומי הסמיך אתכם לקבוע "הלכה" כזו, כי חופש הביטוי הוא נעלה מכל נעלה? הללו מציגים הוכחות הפוכות מפסיקה בנסיבות דומות במקרים קודמים וכן גם מציגים הוכחות ברורות בצורת סעיפים של כמה וכמה חוקים מחייבים במדינה, האומרים בדיוק את ההיפך מזה, כי יש סמכות לאסור הצגות ויש אפשרות למנוע השמעת דיעות חורגות מסוג זה בפומבי, ויש כן גבול לחופש הביטוי והדיבור. אם גם אנשים מסוגם של "מקדשי המשפט" הסוגדים לו כל הזמן בעווזון הגיעו כבר לביקורת גלויה כזו, הרי ברור שישנו מקום להצגת השאלה הגלויה: חופש-הפעולה של המשפט — עד היכן, ומי יוכל לשים לו קץ ותכלה?

וכמה השלכות הגיוניות נובעות מכאן גם לגבי הנושא שלפנינו: עצומת הדיינים הקובעת כי אין לביהמ"ש העליון סמכות להתערב בעניני גיור. ההשלכות הן בכמה מובנים ותחומים. שהרי קודם כל, אם ביהמ"ש מתיר מחזה מעורר סלידה, האם עד כדי כך תהיה הגישה התקפנית בדיינים, רק משום שהם דיינים, שלא ינתן להם בתחומם להתבטא ולומר מה שמתירים, בשם "חופש הבי־טוי", למחזאי מלכלך? ויתירה מזו, וזה העיקר, אם יש כבר בציבור טרוניא קשה על מידת השררה המופרזת שנטל לעצמו בית-המשפט, כשהוא מוכן לפעול אפילו נגד הצדק — האין שאלה זו עצמה מתעוררת באשר להתערבות הבלתי-נסבלת של בית-המשפט בעניני הלכה?

ואם נשאלה ע"י מותחי הביקורת נגד ביהמ"ש העליון על מניעת האיסור מהצגה המתועבת, השאלה, מהיכן דנתם ועל סמך־מה פסקתם כי אין גבול לחופש הביטוי, הלא בדין הצדק במידה כפולה ומכופלת נשאלה השאלה: מי הסמיכם ומי שמם לשים את עצמם מעל לראשם של דיינים ורבנים, כלומר מעל לראשו של משפט התורה וההלכה הצרופה העוברת לנו בירושה ובמסירה מדור-דורות, עד כדי הנראה לרשום פיקציה זולה תחת הציון שהוא כולו הלכתי ושמו "גיור"? למה מאפשר ההגיון חשיבה חופשית וביקורתית על סמכויות מופרזות שביהמ"ש העליון נוטל לעצמו סתם מתוך שררה או תחושת עוצמה וכוח, עד כדי הפרת האיזון הדימוקרטי שבין שלוש הרשויות המורכבות אותה, כאשר הדבר נוגע להצגה, ואין הוא יכול לאפשר אותה חשיבה ביקורתית כשהדבר נוגע לתחום ההלכה? למה מותר לפרסם מאמרים המערערים על הצדק שלפיו פעל ביהמ"ש, ואילו עצומתם של דיינים שבעקרון עושה אותו דבר עצמו, ובמהות הדבר ובעומקו הדבר הרבה יותר מבוסס ומוצדק, כפי שעוד ייאמר להלן — מתוארת כ"מרד", כ"מרי", שצריכים לבוא על כך בדין עם הדיינים, עד כדי איום בהעמדה למשפט?

* * *

והלא מה באים הדיינים ואומרים: בית-המשפט הוא אמנם גוף שיפוטי מוכר על־ידי המדינה, אבל הוא מנוע מלדון בנושאים הלכתיים, כי הוא שיפוט חילוני האזרחי, ואין לו כל נגיעה לעולמה של דת והלכה. מהיותו משפט חילוני הוא מוגבל לתחום זה, כשגם בו לא כל העולה על רוחו הוא יעשה, כי הוא כפוף לחוקים שהרשות המחוקקת קובעת ועל פיהם הוא שופט. בודאי שכך הדבר לגבי תחום שמטבע הדברים אינו יכול להיות נמנה עם תחומי הסמכות והפסיקה שלו, כי הלא גם תינוק בעריסה יבין, שבית-משפט הפועל בתחום המשפט האזרחי, לפי חוקים שקובעים בשר-ודם, אינו יכול להיות גם בית-משפט הקובע בעניני תורה משמים והלכה המסורה לנו בסיני. אלה שנים שאינם יכולים לדור בכפיפה אחת, ולו ינסו להכריז על כך במאה צווים ובאלף פסקי־דין משפטיים.

זאת ועוד. אם אין באמת במדינת ישראל תיחום ברור על המותר והאסור לביהמ"ש העליון, והו חלל ריק שהוא אכן מנצלו לא פעם בכל מיני ענינים, הרי דוקא בתחומים הללו של שיפוט אזרחי והלכתי יש תיחום ברור והפרדה מוחלטת שנקבעו בצורה המפורשת בחוקים מוחלטים, ועפ"י זה — נושאי אישות מסורים בצורה בלעדית לשיפוט הרבני, רק בתי-דין רבניים דנים ופוסקים בהם ואין לביהמ"ש האזרחי כל סמכות לפסוק בנושאים אלה. אפשר יהיה לו לביהמ"ש לדון בכך, ואם כן ידון ויפסוק — הגירושין הללו לא רק שאינם נחשבים אפילו כתוספה בעלמא מבחינת ההלכה, אלא שלא יהיה בהם כל ערך גם מבחינה אזרחית, ובמובן הקונקרטי — אם יבוא מישהו עם מסמך משפטי כזה בפני פקיד הרישום — הוא לא יוכל לרשום את המבקש כגרוש, ואם כן ירשום הוא יעבור על החוק, מפני שהחוק אינו מכיר כזה כגירושין.

גירות הוא ענין הלכתי מובהק, ועל כך אין אדם בעולם שיוכל לחלוק. ואם יבוא מישהו ויאמר כי אין הדבר מוקנה לסמכות השיפוט הרבני, הרי קודם כל — כמו נשואין וגירושין, גם גירות הוא דבר הנתון רק לרבנים ודיינים, כי הרי לא יעלה על הדעת ששופטים יתעסקו בכך, אבל לבד מזאת, גם מבחינת החוק — הדבר "מעוגן", שהרי "פקודת המרת הדת" עוד מהתקופה המנדטורית, והיא תקפה גם היום במדינה, קובעת במפורש, כי המרת דת נעשה בכל מקרה לידי "ראש העדה הדתית", כלומר, רק ראש עדה, אם זה יהודי, אם זה מוסלמי, נוצרי, או דרוזי — הוא הקובע אם האדם המסויים נהפך לבן העדה.

"ראשי העדה היהודית", במובן החוק, הם הרבנים הראשיים לישראל, והם, איפוא, המוסמכים הבלעדיים מבחינת החוק לקבוע מי הוא גר שהופך להיות בן העדה היהודית, כמובן לאחר תהליך של גיור אמתי. אם הם קובעים בצד החיובי, הם גם הקובעים בצד השלילי, היינו מי אינו גר, וכאשר בא מישהו בעתירה לבג"ץ ותובע לרשום מישהו כגר, הרי מוטלת חובה קטיגורית על ביהמ"ש העליון ללכת לשאול את הגוף החוקי המוסמך במדינה, היינו הרבנות הראשית, האם במקרה הנדון מדובר בגר או שאין כאן גרות וממילא אין גם כל עילה לעתירה שתצריך רישום אותו פלוני כיהודי. פסיקה אחרת, התובעת ממשרד הפנים לרשום במקרה זה כרצון העותר — היא פשוט פעולה חסרת-סמכות של ביהמ"ש ולא רק נטולה כל יסוד חוקי, אלא שהיא עומדת במפורש בניגוד לחוק המדינה שהעניק לשיפוט הרבני את הסמכות הבלעדית בנושא האישות, ועל כך הלא אין שום ויכוח.

* * *

זהי, בעצם, תמצית עצומתם של הדיינים, ועד שבאים כגורם עם הזעקה המלאכותית והכוזבת גם יחד כאילו מדובר כאן ב"מרי" נגד בית-המשפט, האמת היא הפוכה לגמרי: הם יצאו, בצדק ובצורה הגינית ולפי החיוב שמוטל עליהם מעצם תפקידם, להגן על העצמאות והסמכויות המלאות והבלעדיות של השיפוט הרבני בנושאי האישות והסמכות המוקנית לרבנים הראשיים בקביעת מעמדו של גר.

השיפוט הרבני, כאמור, הוא סמכותי, מבחינת החוק, בדיוק ולא פחות כהוא-זה מן השיפוט החילוני והאזרחי בתחומים שלו, כי אותו מקור שהעניק את הסמכות לבית-המשפט האזרחי, הוא שהעניק את הסמכות לשיפוט הרבני. וכשם שביהמ"ש האזרחי היה יוצא ומתריע אילו ניסה גוף או גורם כלשהו לפגוע בסמכותו, כך צריכים וחייבים לעשות דיינים כשפוגעים בסמכות השיפוט הרבני, גם ולרבות אם הפוגע הוא בג"צ וביהמ"ש עליון, כי אין הוא נעלה על החוק ואין הוא רשות-על של המדינה, לו גם מנקודת-הראות האזרחית והדימוקרטית.

בתחומי האישות והגירות, בהתאם לחוק המקנה את הסמכות בתחום האישי לשיפוט הרבני ובהתאם לפקודת המרת דת שבה הסמכות מוקנית ל"ראש העדה הדתית" — לא רק שאין לביהמ"ש כל עילה להתנשא מעל לגופים הללו, אלא הוא חייב להיות כפוף אליהם, לפסיקתם ולחוות-הדעת שלהם. כי השיפוט הרבני הוא גוף חוקתי של המדינה וגם הרבנות הראשית היא הרבנות המוכרת במדינה על־ידי החוק, ואפשר שרבנים ראשיים מחייבים יותר מבחינת החוק בתחומים המוקנים להם, מפני שהם נבחרים בצורה ישירה, בעוד ששופטים מתמנים למעשה ע"י ועדה משותפת של הרשות המחוקקת והרשות המבצעת שכולם פוליטיקאים, עם גושפנקא פורמאלית של נשיא המדינה.

* * *

עצומת הדיינים, לא רק שאינה "מרי", לא רק שאין בה חריגה, אלא היא באה להתריע על חריגה חמורה בגבולות של ביהמ"ש העליון ופלישה חסרת כל סמכות לתחומים המסורים לגופים אחרים. גוף שהמחוקק שמו בלעדי בתחום שלו, הוא מכריע עצמאי לגמרי, וכל מי שמנסה לשלול ממנו זאת — הרי הוא הפוגע בחוק. במקרה האמור של הגויה סוזאן מילר, ביצע ביהמ"ש חריגות חמורות ביותר, ואין אנו מדברים במובן הפגיעה בהלכה.

כי ההלכה היא נצחית ואין כח בעולם שיוכל לפגוע בה, אלא מדובר במובן החוקי ההגיוני והצרוף.

ועד היכן הדברים מגיעים, נעמוד לרגע ונבדוק את המקרה לגופו. סוזאן מילר באה בטענה שיש לרשמה כיהודיה, ולמה? כי יש בידה "תעודת גיור", אלא שזוהי תעודה החתומה ע"י מישהו בשם ראבי קליין מקולורדו, ארה"ב. קליין זה מכריז בגלוי כי הוא לא פעל במסגרת ההלכה, הוא מחלל שבת, הוא מחתן גויים עם יהודים, הרי ברור, לפחות, שישנה כאן "שאלה" באשר לטיב ה"גיור". ואת השאלה הזו צריכים לברר. למי צריכים ללכת במדינת ישראל כדי לברר אם מעשה של קליין נחשב או לא נחשב לגירות? יש במדינה רבנות ראשית חוקית, השאלה היא הלכתית מובהקת, לרבנים הראשיים הסמכות לטפל בכך אם מכוח חוקי האישות ואם מכוחה של פקודת המרת הדת, אבל ביהמ"ש העליון איננו עושה כן, אלא הוא נוטל לעצמו סמכות שהרי היא לומר את "היכן לרשום". כי כאן המורד במבחנו של גופים מוסמכים? האם אלה הדיינים המתריעים על החריגה המשוועת הזו, או שמא דוקא הבג"צ הוא המורד, הוא המתחולל מרי נגד רשות מוסמכת של המדינה?

האבסורד במקרה הזה הוא קיצוני עד להדהים. כי, כאמור, סמכות הקביעה לגבי מעמדו של גר נתונה ל"ראש העדה היהודית". וכאשר ביהמ"ש העליון לא מתחשב בכלל בדעת הרבנים הראשיים אלא מורה לרשום את סוזאן מילר כ"יהודיה", הרי שהוא "מכתיר" בכך למעשה את האבי קליין מקולורדו, הבוזה כל קודש והוא חוטא ופושע במעללים איומים נגד הקיום היהודי, בעורכו חתונות מעורבות של גויים ויהודים — ל"ראש העדה היהודית" של מדינת ישראל. אפילו שהוא יושב בנכר, אבל הוא, כנראה, עונה יפה בקריטריונים של "ציונות 1987"!...

* * *

אכן, כל הגיון אלמנטרי עומד לצד הדיינים ועצומתם, אבל במציאות המשובשת הקיימת במדינה, כאשר ביהמ"ש מרשה לעצמו כל העולה על רוחו, דבר שכאמור מעורר גם תהיות במחנה החילוני, ובמיוחד כאשר מדובר בתחום הדתי, שבו מהווה ביהמ"ש שותף פעיל, לעתים בצורה סמויה ולעתים בצורה גלויה, במלחמה שהמחנה החילוני מנהל בהתמדה לשלילת כל מעמד מרבנים ודיינים אין, למרבה הצער, הרבה מקום לאופטימיות. קשה להאמין שטיעונים הגיוניים, אפילו שהם מבוססים על חוקים מפורשים, ישפיעו הרבה, ויש מקום לחשוש כי המסע האנטי-רבני במדינה לא ייעצר אלא יוסיף וילך.

רבו מספר המקרים וההדגמאות שבהם ביהמ"ש העליון מתערב בנושאי הלכה לפי המבוקש החי־לוני, וההדגמה הבולטת בשעתו היתה בהפעלת הטלוויזיה בשבת, שנעשתה לפי צו שהוציא אחד משופטי ביהמ"ש העליון תוך כדי עבירה על החוק, כי הוא עשה זאת בליל שבת, כשלפי החוק ביהמ"ש חייב לשבות אז, ובודאי ללא כל סמכות מפורשת בחוק, אלא לפי נטיית־לב שלו, כשבפעם הצהיר אותו שופט ומתפאר בכך גם היום, בהיותו בדימוס, ומפני אז נצברו הדגמאות רבות ואין כאן המקום להיכנס עתה לפירוט.

הענין בכללו הוא. כי ביהמ"ש איננו פועל בענין זה רק בכדי לצבור לעצמו עוד סמכויות ועוד עוצמה, אלא במפורש כדי לפגוע ולכרסם יותר ויותר במעמד השיפוט הרבני, כי הוא רואה בעצם קיומה של עוד רשות שיפוטית באותן סמכויות חוקיות — משום "פגיעה" במעמדו, ומכאן לא פעם המקרים של ההתערבות אף בעניני אישות. ואחת הבעיות הקשות היא ההתייחסות בכפפות של משי למעשים הללו מצד שר הדתות, המופקד מבחינה ממשלתית על השיפוט הרבני. די היה להאזין להתפתלות המביכה שלו בכלי־התקשורת, כשהוא חסר יכולת להשיב לתוקפי אנשי הדין, כי יגן בכל התוקף על זכותם של דיינים להגן על התחום שנמסר להם, כשם ששר המשפטים לא מהסס לצאת בלשון תקיפה כשמדובר בשופטים.

דוקא אנשי המפד"ל, הרואים בשיפוט הרבני גולת-הכותרת של ההישגים הדתיים והרבנות הראשית את שיא הביטוי לקשר שבין הדת והמדינה — הם המגלים מורך ונמנים בשעה שבה מדובר בנסיון חמור לכרסם ואולי גם לבטל את הסמכויות והמעמד שניתנו לשני הגופים הללו.

ס. להב

הקריסה

לעיתים נדירות ביותר ראוי האורח החילוני במדינת ישראל לקנאה. לאהודה — פחות מתמיד. אם הרס עולם רוחני — לשבר ייחשב, הרי שבזה, כיום, גדול מאי־פעם. אדני השקפת העולם שלו המנסה להיות הומניסטית-חילונית, מתמוטטים בזה אחר זה. עליונות החוק, השוויוניות הסוציא־ליסטית, הריבונות המדינית והפטרוניות על העם היהודי כולו — קורסים לנגד עיניו כמגדל קלפים.

ביזוי החוק על ידי עובדי המנהל והמשק היה יותר מצפוי. את החוק מכבדים כאשר הוא מצטייר לעיני העם כצודק, אוביקטיבי, נקי מנגיעות. השנ־תיים האחרונות ספקו דוגמאות למכביר, שהאירו מערכת זו באור שונה. אמנם האפליות בחוק היו תמיד בכיוון מסויים, ולא במקרה שרתו תמיד רק את הצרות צעדיו של הציבור החרדי, אך העם אינו גולם: יחד עם ההנאה הלאומית "לתת" לדתיים, קלט את המסר על הבינותו המפוקפקת של החוק. אם, למשל, זיוף היא עבירה פלילית רק כשנושא העבירה אינו תרוה מראשל"צ: אם שר משתמש בכוחו להתקין ומחייב צעירים יהודים להתחבר אל נוער ערבי — גם בניגוד לדעת הוריהם — אבל בג"ץ מבטל תקנת המסורות — בכוח אותו חוק — בידיו של שר דתי, ומאלצו להנהיג שעטנז קיין: אם כל חוק עזר עירוני נחשב חוק תקף — ורק בפותח תקנה מציין ביהמ"ש בזלזול כי לחצים קואליציוניים המעוגנים ביסודו — עושים אותו לאל, ומתיר חילול שבת: אם הפרדת רשות השיפוט מיתר רשויות המדינה היא נשמת אפה של הדמו־קרטיה — ורק השיפוט הרבני (עפ"י חוק!) נתבע לדין בפני רשות שיפוטית מקבילה — אם כל הדברים הללו מתרחשים יום יום במדינה, החוק משמיט את בסיס קיומו המוסרי. לכן תמוה הזעזוע שבטא שר האוצר, — בעקבות שביתת עובדי המנהל — אשר קונן על "ביזוי החוק" ו"אנה אנו באים..." החוק בחזה זה מכבר, ו"אנה אנו באים" הוא הפועל היוצא הטבעי.

* * *

השוויוניות הסוציאליסטית במדינת ישראל היתה היהלום בכתר התקומה הלאומית. מה לא הציגו קבל עם ועולם, בהתנשאות ילדותית כמעט? קופת חולים ואשפוז חינם בתי הבראה והופשה שוניים, חיזוק לכל וצור חינם ביטוח לאומי וקצבאות גמלאות ריקנה מכובדת" — גן עדן עלי אדמות. בשנים האחרונות לא צריך היה להשקיע מאמצים רבים כדי להיווכח בכרסום העמוק בשוויוניות זו. הרפואה הציבורית חדלה מזמן להיות שוויונית, היא הפכה לרפואה לעניים, במקביל לה מתפתחת בגלוי רפואה פרטית לבעלי יכולת, המכונה משום מה רפואה שחורה. היא סותמת את תורי הניתוחים ומותירה תור ארוך של ממתינים שעדיין חולים — בגלל נאיביות או חוסר ממון — ברפואה הציבורית. להפעלת חדרי ניתוחים בשלוש משמ־רות, מועילה רק מס שפתיים: בביזוי הכירורגיה ובחזקה, נגרם פחות ממון אם יתקפון ההורים. במסגרת ה"שוויוניות" הזו — "מרפאה ציבורית", כביכול, בשבלונת עתוי [illegible] (אשר שכחו זה מכבר את המושג "ביקור בית")

— בשעה שבטבריה מתנוסס מלון ארמון של קופת חולים, ההוא משרת את הפרוטקציוניסטים של "מעמד העמלים" ("ידידה לעשירים" בלשונו הציורית של יצחק מודעי לפני שנים). גם הנגיסה בגמלאות ובקצבאות למיניהן פוגעת דוקא באלה שלא השכילו להוסיף לעצמם ביטוחים ובהתנתות שונים לעת זקנה. שביתת עובדי המנהל והמשק חשפה את מרחק שנות האור מהשוויון האמיתי: תלוש משכורת של ארבע מאות וחמישים שקלים בצד משכורת בנקאית של שבעים אלף דולר לחודש — נשמעים כלקוחים מרפובליקה בננות דרום אמריקנית רקובה ומושחתת, ולא ממדינה נאורה ומתקדמת, אשר חרתה את הצדק הסוציאלי על דגלה. גם היחס הרשמי הברוטלי אל השובתים אשר כלל צווי בית משפט, רחוק מלהזכיר את שביתת האחיות או הרופאים. האיום להורים למ־ערכת סטודנטים ותלמידים במקום השובתים הוא מיצויה של פשיטת הרגל הסוציאליסטית: שבירת שביתה (אשר רק לה, לשביתה, הדבק במדינה החילונית המינוח "קדושה") נחשבת בקאתוליות הסוציאליסטית לבגידה ממש, הנסיון של משרד האוצר לאמץ אותה, עבר בלא תגובה של ממש: איש בהסתדרות לא הרים קול זעקה.

גם במערכת החינוך השוויונית יש כבר מזמן "שווים יותר" — אלה בעלי היכולת המצליחים — באמצעות "דמי שכלול חוגים" להעניק לי־לדיהם מכשור טכנולוגי מתקדם, מורי חוגים מעולים והשכלה וידע משופרים. הבטחון האישי והציבורי, המסור מטבע הדברים לרשויות השלטון — קרי, המשטרה — גם הוא נהפך לפונקציה של כמות הכסף בכיסו של האזרח. אם עד כה סברנו כי רק בסביון ובהרצליה סובבים שומרים פרטיים, התבשרנו השבוע כי בטבריה, בעיר (!), ולא באיזור וילות אקסלוסיבי, נשכרה משטרה פרטית, שבין שאר תפקידיה — ליווי ילדים לבית הספר וחזרה! בשוויוניות הזו כדאי יותר מתמיד להיות עשיר.

ואם רוצה האורח המתוסכל למצוא ניחומים בעצמאות, בריבונות ובממלכתיות שזכה להן העם היהודי בתום שנות אלפים — באה פרשת פולרד האביאם סלע, וטפחה על פניו: ההצעה של ארצות הברית לקבוע את קידומם או אי קידומם של אלופים בצה"ל — מבישה רק את מי שלא ידע את האמת: העצמאות של מדינת ישראל — בטחונית וכלכלית כאחד — היא רק כסות עיניים. למעשה, קיימת — בצדק — תלות מוחלטת של המדינה בארצות הברית, וכפי שהתבטא מדינאי בכיר "אי אפשר לנשוך את היד המאכילה אותך"... מי שסבור יכול לקרוא במלחמת יום הכיפורים, אינו מופתע: גם אז נפתחה הרכבת האווירית להובלת נשק מארצות הברית רק לאחר שהמצרים זכו ל"ניצחון מוגבל", כדי לשקם את גאוותם הפצועה (במחיר שלושת אלפים חללים יהודים), ולכן לא הודהמה הידיעה, שנתפרסמה רק אתמול, כי ארצות הברית אינה מעונינת בישראל "חזקה מדי". אמת ונכון: "ארה"ב יכולה בצדק לקבוע את גבולות העוצמה הצבאית של ישראל ואת דגם המטוס היאה לה, גם אם הכיפה על ראשו של מר קוהיים מפריעה לאלה השוגים באשלית העצמאות הבלתי תלויה.

נותרה אפוא לאורח הנאמן נחמה פורתא: אם ב"בעלות" על מדינת ישראל חייבים להתחזק עם בעל הברית הטוב שלו — הרי באחריות על העם היהודי ודאי אין לנו מתחרים.

גם כאן נכונה האכזבה: העיסוק התמוה במניעת הגירתם של יהודים מרוסיה לאן שלבם חפץ — משקף את אובדן המצפן הלאומי של הנהגת המדינה. במקום להציל יהודים הולכים ואובדים לעם ישראל — יומרה שהיתה ביסוד הציונות וכינון המדינה — מנסה הממלכתיות הריבונית להפוך אותם לבני ערובה, בשר תותחים למילוי שורותיה המתדלדלות. את מקומם של העבריים העוזבים את הספינה מנסים למלא באמצעות סחר באדם. מכל המלל והאור והלהב המתקדם נותר שלטון כפיה המנטל את הרוחו הבסיסית של האדם: החרות לבחור לעצמו את מקום המגורים.

אל מול מפולת הערכים הקדושים נותרה לאורח הכוזרה: אם אין אפשרות לשנות את המציאות — אפשר לעשות בדק בית בערכים התומכים בה, ולהפוך על פניו את סולם ההעדפות הרעיוניות שהציבור מתנכן לסגוד להן.

אמיתי שולמן

מחיר לכל "דבר־אחר"?

מספרים מדהימים כמו אלה שהציג השבוע ח"כ אליהו שפייזר, יו"ר ועדת הכלכלה, כבר מזמן לא שמענו. ואלמלא היה מדובר ביושב ראש ועדה מכובדת של הכנסת, שכל עיסוקה במספרים כלכליים, היינו אומרים שהמספרים פשוט השתבשו אצלו.

בפגישה שנערכה השבוע בלשכתו של יושב ראש הכנסת, שלמה הלל, בהשתתפות חברי סיעת אגודת ישראל בכנסת, הרב אברהם יוסף שפירא והרב מנחם פרוש, אמר שפייזר, כי אם יאושר החוק שהגיש הרב שפירא למניעת גידול ושיווק חזיר, יידרשו 250 מיליון שקלים לתשלום פיצויים לכ־20 מפעלים, בהם מועסקים 10,000 עובדים, ולבעלי שישים דירים, המגדלים יותר מ־100 אלף ראש, ולפיצוי כ־400 חנויות המתמחות במכירת מוצרי בשר חזיר.

נציגי אגודת ישראל דרשו להעביר את המשך הדיון בהצעת החוק — שאושר כבר במליאת הכנסת בקריאה טרומית — מועדת הכלכלה לועדה אחרת. מזה יותר כשנה שפייזר "מושך" את הדיון בהצעת החוק ולפי הצפוי הדיון עוד יימשך חודשים רבים. אפילו לדיוח של שפייזר, לא קויימו עד כה יותר מ־7 דיונים בנושא.

יו"ר הכנסת הציע, לאפשר לסיים את הדיון בועדה בהקדם, ובדלית ברירה ניתנה לכך הזדמנות נוספת. אנו מתייחסים בספקנות מרובה לאפשרות, שהדיון הזה אכן יסתיים אי־פעם, אולם מן הראוי היה להתייחס ל"מספרים" עליהם דיבר שפייזר.

* * *

מכתי שיקולי כספי מנע בעם ישראל את הדור זה הצדוק לסבול למען מטרות, שנראו השובות דיין? ואפילו מבחינה ממלכתית, האם במדינת ישראל עורכים שיקול של "כהזיר", כאשר יש צורך לסבול למען מטרה חשובה: במהותית, בכלכלית ולאומית?

גולה מכל ספק שאכילת בשר חזיר מטמאת פשוטו כמשמעו. הדבר הפך בשנים קדמוניות בעמנו לסמל של פיגול ושיקוץ. גם שמה של החיה הטמאה הפך מזמן למושג של גועל וביעור.

אין פלא שבהצבעה על הצעת החוק בקריאה טרומית, היה רגע של התעלות מסויימת, כאשר גם ראשי מפלגת העבודה והליכוד, עם עוד חכ"ים חילוניים רבים, הצביעו בעד אישור הצעת החוק. לרגע קל "התגלו" הקצוות והתאחדו סביב הצעה נגדית ל"דבר אחר". ראש הממשלה דאז, שמעון פרס, טרח בעצמו לבוא ולהצביע, כדי להדגיש את דעתו בנושא זה.

העלה על הדעת שדוקא בנושא כה יסודי ועקרוני יקום מישהו יתחיל לחשב חשבונות? האם השאלה של המחיר עבור "דבר-אחר" תופסת בכלל במקרה כזה? מוטאת עם ישראל מול ערכה בשקלים חדשים?

* * *

האם גם בנושאים אחרים עורכת ועדת הכ־לכלה חישובים דומים? או שמא הכנסת עצמה התייחסה פעם לשאלה של "מחיר" בנושאים השונים?

נתאר לעצמנו מה יקרה, אם יקום יו"ר ועדה בכנסת ויאמר, כי החוק האוסר הפצה ושימוש של סמים במדינה עולה מיליוני שקלים, שכן צורך לשלם פיצויים למגדלי הסם, למפיצה, ל"מבהלי" ה"תחנות" של מועצים הסמים, או ל"מפעלים" שם מעבדים אותם? האם לא ייענה, שמניעת הפצת הסמים והשימוש בהם "שווה" כל מחיר?

האם אפשר להעלות על הדעת בכלל טיעון כזה, בשעה שהמשטרה עסוקה כל־כולה, במירד־פים תחדים ונשנים אחרי מאות ואלפי מפיצי הסמים והמשתמשים בהם?

ואם תאמר שכאן מדובר בחוק קיים, מה לגבי מועדוני ההימורים, שנתגלו לאחרונה בכמה בתי מלון בתל־אביב? עורכי הדין של אלה בעלי מלונות טוענים, כי החוק אינו אוסר "משחקים" אלו. אם תבוא הממשלה ותרצה להחקיק חוק מיוחד, שיאסור זאת במפורש, האם תוכל להשמיע הטענה שהדבר יעלה בתשלום פיצויים לבעלי מועדוני ההימורים, למנהליהם, לעובדיהם ולכל העוסקים בנושא זה, אפילו אם יהיה מדובר באלפי איש?

* * *

הגיע הזמן לומר לא רק את המספרים ההזויים של שפייזר, אלא גם המספרים עצמם. כל [illegible] מיליוני שקלים פיצויים [illegible] הבל מוחלטים, [illegible]

ראשית — לא רק שאין צורך לשלם להם

משה עקיבה דרוק

סלעים של מחלוקת

מערכת היחסים בין ישראל לארצות הברית אין לה את הדוגמא במערכת יחסים שבין שתי מדינות. ארצות הברית הכירה את ישראל כבת בריתה מחוץ לנאט"ו מעמד לו זכו מדינות יחידות בעולם, כמו יפאן ואוסטרליה, מדינות גדולות ובעלות עוצמה רבה. ישראל הקטנה הסמוכה על שולחן האוצר האמריקאי, זכתה גם בשיתוף אסטרטגי, שיש בו כדי להרתיע את המדינות הערביות השכנות, הזוממות להכחיד אותה ולהקים במקומה מדינה פלשתינאית. המדינה הערבית היחידה שזכתה אף היא באותה הגדרה, מצרים, לא בזכות עצמה זכתה בכך. האמריק־אים רוצים לשמור על איזון במערכת היחסים שלהם, כדי לא לתת פתחון פה למצרים לבטל את הסכמי קמפ־דייויד ולחזור לחזית האיבה נגד ישראל. שיתוף פעולה אסטרטגי זה, הוא אחד מנכסי צאן ברזל של מדינת ישראל הקטנה, ויש לשמור עליו בכל מחיר, אפילו כאשר מחיר זה נראה כאילו יש בו כדי לצמצם את המושגים של ריבונות שיש בהם משום גאווה לאומית. ברגע שבסיס זה יתערער במעט, כל קיומה המדיני של ישראל יועמד בספק.

החכם הרואה את הנולד, צריך להיות זהיר בכל צעדיו ומעשיו. לא לתת עילה, לא להיכנס למבוך שממנו קשה לעתים לצאת בדרך של כבוד. אילו היתה מידה זו מקובלת על ידי עושי דברה של מדינת ישראל, היו חושבים פעמים באם לסבך את ישראל בפרשת הריגול של ג'ונתן פולארד. איש הצי האמריקאי, שפעל בשרותה של ישראל, מעשה זה סיבך את ישראל והעמיד בסימן שאלה רציני מערכת היחסים שטופחה במשך שנים רבות. זו הפרשה החמורה ביותר המעיבה על מערכת היח־סים בין שתי המדינות, ואין איש מאיתנו יכול לראות מראש עד היכן הדברים יגיעו.

אישי הממשלה הישראלים שניסו להתנער מהאחריות למעשה הריגול, כי כל הפעולה לא קיבלה את האישור של הדרג המדיני. זו היתה פעולה של הדרג הצבאי המצטיין בתעוזה בלתי רגילה. שנגרר הפעם למעשה הרפתקני זה, החורג מן הנורמה המקובלת בין מדינות ידידותיות. הטענה היחידה שעל ידה יכלו להיחלץ מן המצוקה, שהיותה בידי הדרג המדיני, ושהיה בה כדי לפייס ולהרגיע את האמריקאיים היא, שמדובר במעשה חריג. האמריקאיים היו מגלים הבנה לנסיבות, אם בישראל היו מסיקים את המסקנות כלפי אותם אנשים, יהיו מה שיהיו, שנכשלו. ואפילו אם הם בעלי זכויות רבות ובבדות משקל. אולם השלטונות הישראלים שהסתייגו מהמעשה שנראה בעיני האמריקאים חמור מאין כמוהו, גם אם פולארד לא העביר סודות צבאיים של ארצות הברית עצמה, אלא רק סודות הנוגעים למדינות אחרות. שישראל מעונינת ואולי אף חייבת לדעת מה נעשה מאחורי קלעיהם. לא נהגו כך. שני האנשים הנושאים באחריות המליאה לפרשה, זכו לא רק להגנה טוטאלית מצד הדרג המדיני, אלא גם לקידום אישי בנסיבות שיש בהן כדי לגרום מבוכה רבה לצד השני. הצד שנתן עד עתה את מלוא האימון, לא רק במה שנעשה אלא גם במה שנאמר לו, ויש לכך השלכות מרחיקות לכת העלולות לפגום במע־רכת היחסים המיוחדת בין שתי המדינות. אחד מאלה שנשאים באחריות לפרשה זו, מונה למנהל של אחד המפעלים הגדולים שבחלקו הוא בבעלות ממשלתית. השני קיבל תפקיד צבאי מובהק בעל חשיבות רבה. ולא חשוב אם היו אילוצים לבצע מינויים אלה. יש בכך כדי להעיד על אטימות חושים של הדרג המדיני שלאחר מעשה נאלץ לבצע תימרונים אקרובטיים בכדי להיחלץ מן המצוקה, ואלו הם סוגי התימרונים שאינם קלים לביצוע אחר מעשה.

* * *

לא נותר לנו אלא להביע תקוה, כי לא יהיה בכך כדי לפגוע בצורה חמורה יותר ביוקרתה של ישראל בעיני ארצות הברית. ולא היינו נטפלים לאותה תקלה ותשבוכת שמטרידה את המו־פקדים על בטחונה של ישראל, ולאותו ערך חשוב של ידידות ארצות-הברית לישראל, אי־למלא חשפה פרשה זו על כל הסתעפויותיה משהו פגום גם באותה מערכת, שכל כך הירבו לקדש אותה בעיני הציבור כאחד המעוזים האחרונים שאיש אינו מעיז להרהר אחר מעשיו.

השבוע נתגלה ברבים שלא רק במערכת המדי־נית יש מדליפים העושים ללעג ולקלס את המערכת הפוליטית, אלא גם במערכת הצבאית יש מדליפים בעניינים שהשתיקה יפה להם. הידיעות שכבר יצאו לרשות הרבים מספרות על חקירה שמתנהלת נגד קצין בחיל האויר הישראלי, שחושדים בו, שהדליף

הנורמות החותרות תחת יסודות המשטר שפלשו לתוך המערכת הצבאית, מהוות סיבה לעירעור על אחת המוסכמות הפקרניות של החברה הישראלית, שלפיה עומדת המערכת הצבאית מחוץ לתחום הביקורת של דעת הקהל. התיזה של "כוחי ועוצם ידי עשו לי את כל החיל הזה". כבר ספגה מהלומות קשות מאז מלחמת יום הכיפורים. והפרשה האחרונה מוסיפה לה מימד חדש וחמור יותר. מצד אחד מודיעה המערכת המדינית כי היא מתהדרת על המעשה שהרג בבגודה של ארה"ב ושהמכיר את המימשל האמריקאי בפני ביקורת חריפה בפנים, מצד אלה כהם לאו דוקא ניכנים על ידידיה של ישראל ויש כאלה רבים גם בארה"ב. ומצד שני היא מקרבת את האחראים למעשה. וכל זאת בשעה שאין איש יודע מה צפוי לישראל אחרי שריגן יעזוב את הבית הלבן.

בקיצור, מבלי להכנס לכל אותם דברים שכבר נחשפו, היה מחובתה של ישראל שלא למנות לתפקידים בכירים את רפי איתן ואת אביאם סלע ולקדם אותם, בשעה שבחלל מרחפת עדיין פרשת פולארד. מינויים אלה מעידים על אטי־מות חושים שפקדה את המערכת על כל רבדיה. לכך יש לצרף גם את דברי הביקורת החריפה של האלוף דרורי, שכבודו נפגע מהמינוי של האלוף שומרון לרמטכ"ל, שטעמה המר לא פג, גם אחרי שהתנצל עליהם.

אלה אשר נחלצו עתה להגן על הריבונות הישראלית, שנפגעה מן ההתערבות האמריקאית בדרך המינויים לתפקידים הבכירים, שכחו, כי בלעדי הסיוע האמריקאי המאסיבי בסכום של ארבע מיליארד דולר, לא תוכל ישראל לעמוד על רגליה יותר מזמן קצר. מאלה הצעקנים שחרדים לריבונות הישראלית בשל ההתערבות הפנימית של האמריקאים במינויים אלה, נעלמה העובדה, שהאנשים נושאים באחריות ישירה או עקיפה, בחדירה לענינים הפנימיים של מדינה ידידותית, על ידי הפעלת מרגל במוקד של המודיעין האמ־ריקאי, גם אם הם עשו שרות חשוב, ואיזה מרגל בדרג של פולארד אינו תורם.

אם מערערים נורמות מקובלות, אין עוד מקום להתלונן על האמריקאים, שמנסים להעמיד אותנו במקום תוקפים באמצעים שיש בהם כדי להביע את מורת הרוח שלהם. כלפי המתרחש אצלנו במערכת הצבאית. החרמתו של הבסיס האוירי שבראשו עומד אביאם סלע, אינו אלא המינימום שהם עשו בכיוון זה. מפני שהם יכולים להסיק כי הדרג המדיני שהתנער מן האחריות ממשיך לכפכף עליהם בריש גלי. אנו עומדים בפני ברירה קשה מאוד. אם האינטרס האישי של פלוני אלמוני, עדיף יותר מן האינטרס הלאומי, יש בזה כדי להעמיד את ידידינו הנפגעים בפני ברירה חמורה ביותר.

* * *

לפי שעה שמרו ידידינו במימשל האמריקאי על פרופיל נמוך ולא הרחיקו לכת במסקנותיהם. יש רק מקום לתקוה, כי הדרג המדיני ימצא את הדרכים כיצד להוציא את הערמונים מן האש. אולם על פרשה זו, נוספו פרשיות אחרות שגם הן מעיבות קשה על מערכת היחסים שלנו עם ארצות הברית, כמו פרשת משלוחי הנשק לטהרן, גם אם נעשו במיטב הרצון הטוב. דו"ח ועדת טאואר מגלה שישראל התעברה על ריב לא לה והיא זו שיוצאת וידה על התחתונה.

כבודו של אביאם סלע אינו שקול לעומת כבודה של מערכת היחסים עם זרועות הצבא האמריקאי. מערכת זו לא תעבור בקלות על הפצעים שהיא מלקקת עכשיו, כאשר המרגל פולארד חשף אותה בפני ביקורת חריפה בתוך ארצות הברית. אין לנו כל בטחון לומר כי האינטרסים המשותפים לשתי המדינות הם כאלו אשר לא יפגעו, והדרגים המדיניים של שני הצדדים ימצאו את שביל הזהב כדי ליישב את הפרשה שכמותה לא היתה עוד.

התערערות של נורמות פגעה בימים האחרונים גם במערכת אחרת, שהיתה עד כה אף היא, כמעט מקודשת בעיניהם של הדרגים הפוליטיים. הכוונה למערכה המשפטית, שעובדי המינהל והמשק של בתי החולים הממשלתיים הצליחו לערער אותה ולהמרות את פיה.

לראשונה נחשף לעירעור גם היועץ המשפטי לממשלה, שהיה עד כה אחת הסמכויות שאיש לא הרהר אחריה. הדברים הגיעו עד כדי דרישה לפטר את היועץ המשפטי, דרישה שהתעלתה על ידי חוגים, שעד כה דרשו מאחרים שלא להרהר אחרי שיקול הדעת, שלהנושא במשרה רמה זו, כל עוד מילא אחרי ציפיותיהם. לאחרונה נחשפה פרשיה המאפילה על כוסר זה, אחרי שנהג ששירת את כל היועצים המשפטיים של הממשלה, נלכד על ידי המשטרה במעשי שחיתות שנעשו תחת אפם של מעבידיו. ויש בכך לעורר חששות רציניים בציבור.

אלה מונים בין הכשלונות של היועץ המשפטי כר חריש, גם את פרשת גילוי הדעת של דיינים ורבנים נגד הפסיקה של בג"צ. ויש חשש שהיועץ המשפטי יבקש לנצל מקרה זה, כדי להציל את כבודו בעיניהם של אותם צעקנים למיניהם. במקרה כזה. צלול הדבר להביא לידי עימות, והאינטרס החיוני של המדינה מחייב להעמיד את הדברים זה מול זה.

בימים הקרובים יעמוד הבג"צ לפני מבחן רציני באותו ענין, כאשר יתבקש על ידי צו על תנאי, לפטר אותם דיינים שהביעו חוות דעת הלכתית בענין הנוגע לסמכותם. אם יתפתה בית המשפט העליון להפגין את עליונותו על בתי הדין הרבניים, יכניס אותנו להסתבכות שיש בה כדי להעכיר את היחסים בין המדינה לבין ציבור גדול של אזרחים היושב כאן והעשוי להשיג תמיכה רחבה בצד השני של האוקיאנוס המפריד בין שתי המדינות. תוצאותיה של התנגשות חזיתית זו, מי ישורנה.

הדוגמה כזה רבה של תוהיה מצד הדרג המדיני גם במקרה זה, כמו במקרה הראשון. כיצד לחלץ את עצמו מן העימות הצפוי בעתיד הקרוב. כמו שמבקשים מאלוף אביאם סלע למחול על כבודו כדי שלא להזיק לאינטרס החיוני של המדינה, כך מותר לדרוש משופטי בית המשפט למחול על כבודם. שלדעתם נפגע על ידי חוות הדעת של הדיינים הרבנים. אחרת ניקלע למערבולת שתהיה קשה יותר מן ההסתבכות שיצרנו במו ידינו ביחסים עם ארצות הברית. החכם שעיניו בראשו לא מכניס את עצמו למבוך שאי אפשר לצאת ממנו מבלי לאבד יוקרה.

דוד אבן — חוגים מדיניים

מלחמת מסמכים והחלטות סביב הועידה הבינלאומית

במסדרונות הכנסת אמרו השבוע, כי המלחמה המתנהלת בין יצחק שמיר לשמעון פרס — הפתיעה, ממשלת האחדות הלאומית לא תתפרק בשלב זה, ומה שבינתיים צפה היא "מלחמה שקופה". מדליפים, קצת ספקולציות. אומרים הבריות דרך [illegible] ירוק שהוא, כדי שהממשלה "תישאר כאילו", אך לא יגיעו למשבר.

מי שרצה, יכול היה לקבל בסוף השבוע שתי דוגמאות טובות לכך. מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ, שמעון פרס, שלף מארכיון החלטה הממשלה משנת 1977 (שהיתה אז בראשות מנחם בגין), לפיה היא מוכנה ללכת לועידה בינלאומית, בהשתתפות ברית המועצות. הממשלה הסכימה אפילו לכך, שמשלחת "כל־ערבית" (כלשון ההחלטה) תשתתף אף היא בועידה.

פרס לא דיבר אל אנשי הליכוד, כאשר הציג את "התגלית הארכיאולוגית" הזו. היא פנה דוקא אל ח"כ ג. כהן מ"התחיה". ואכן, כי אם היא מבקרת את כוונתו לפעול לועידה בינלאומית, היא יצאה בעצם נגד מנחם בגין. ואם בגין הסכים, מדוע את תוקפת אותי ולא אותו? — שאל.

ראשי הליכוד לא איחרו לקלוט את העוקץ בדבריו. הם הבינו שהוא פנה ל"התחיה" אבל התכוון אליהם. גם בידם יש "עסק" סביב זה. אפילו חדיש ואקטואלי יותר.

יותר מ־4 שבועות ישב צוות ביוזמת ובהוראת ראש הממשלה, יצחק שמיר, וסיכם מסמך בן 3 עמודים, שכותרתו: "מדוע לא לועידה בינלאומית". זהו מסמך בן 10 סעיפים, הכולל את כל הנימוקים נגד קיומה של ועידה כזו ומצביע את סכנתה למדינת ישראל.

דברי ההתקפה של פרס בכנסת היו הזמן הנכון לשליפת המסמך החדש. לא יצאו שעות מכנסת

הדבר החל להיוודע הפרטים הראשונים מתוכו. אחד הסעיפים מדבר אפילו על כך, שועידה כזו עלולה עשויה להחזיר את ישראל לקווי 1967. "מכי למה ישאפו ברית המועצות, סין, בריטניה וצרפת, אם יתמתנו בועידה כזו? — שואלים בלשכת אנשי שמיר.

הם לא מתכוונים לתשובה. סקרים שנערכו בשבועות האחרונים מוכיחים, לדבריהם. כי רוב העם מתנגד לועידה בינלאומית. כאשר חושבים על מה שהועידה עשויה לגרום. ברור מדוע אלו תוצאות הסקרים.

ומה עם ההחלטה של ממשלת בגין מ־1977?

אנשי ראש הממשלה מחייכים. במקום תשובה הם אומרים: "הממשלה החליטה גם, בזמנו, לפתוח במלחמת שלום הגליל. האם יש להחלטה זו תוקף כיום? האם עלינו לצאת למלחמה? ואם החליטו עגב לבצע פינוי, האם צריך לעמוד ולבצעו גם עתה?...

ולגופו של דבר. אותה החלטה — הם אומרים — התקבלה כאשר אף מדינה ערבית לא היתה מוכנה בכלל לגשת למשא ומתן כלשהו עם ישראל. הממשלה היתה "גמישה", כדי להזיז מצב את הקפאון המדיני. בגין רצה לקרב את תהליך השלום וההכרזות האז אין להן ולא כלום עם המצב העכשוי. במיוחד לאחר השגת הסכם קמפ־דייויד, שבמסגרתו ניהלה ישראל משא ומתן ישיר לשלום עם מצרים. תהתם הסכם שמבטל כל החלטה קודמת.

"האם כיום, לאחר שחלק מהערבים כבר נכונים למשא ומתן ישיר. צריך לחזור להחלטות הישנות של מ־1977 בקשר לדרך הועידה הבינלאומית או בדרכים דיפלומטיות אחרות? — שואלים מקורביו של ראש הממשלה.

"מלחמת" ההחלטות והמסמכים משאירה את המצב "תקוע". אך אינה נדחפת לפירוק הממשלה. גם לכך מודיעים ראשי מפלגת העבודה וראשי הליכוד. מה שנשאר הוא גם מקום לחילופי דברים חריפים ועוקציים, כמו אלו שהיו שלשום בין פרס ובין השר הדתי מילוא במליאת הכנסת:

פרס: אתה כל הזמן המסביר לעם. מה עשית חוץ מהיטפלות לדברים חבוי שחור? חשבתי שהתבגרת. הלא כבר נכנסת לעול מצוות, עכשיו על לשונך.

מילוא: אני לא התחזתי שכנן לאף אחד. לא קיבלתי שום שכנן ולא התחזתי שום שכנן לאף אחד...

וכך הלאה.

יצחק שמיר, אגב, משתדל לשמור על "פרופיל נמוך". לא להחריף את הויכוח. אמר את מה שהיה לו לומר, שועידה היא סכנה חמורה למדינה, ונותן לח"כ מילוא, אולמרט ולאחרים לדבר.

פרס מעדיף לדבר בעצמו. כי יש לו בעיה. לא כולם במפלגת העבודה מסכימים עמו. ברגע־של־משבר ביום רביעי התברר, כי אין לו אפילו את תמיכת שר הבטחון, יצחק רבין, למאבק פרלמנ־טארי בליכוד (רבין התנגד לפרק את הממשלה על רקע היוזמה של פרס, שיחולם לקיים דיון על הועידה במליאת הכנסת ולא בועדת החוץ והבט־חון).

חופר נכונתו להתמודד שוב על ראשות מפלגת העבודה עם יצחק רבין. ואולי עם מרדכי גור, לא מפריעים לו לתכנן את מהלכיו לקראת שובו לראשות הממשלה. מבלי שיצטרך להסתבך במא־בקים פנים־מפלגתיים. מקורבים פוליטיים מע־ריכים, כי פרס מנסה לפגוע שוב ושוב ביוקרתו של יצחק שמיר ולהוכיח, כי אינו מסוגל לנהל את המדינה ולעמוד בראש הממשלה. הוא רוצה, אולי, להכשיר את דעת הקהל לקראת מתקפה תוקפנית יותר. אותה יוביל בעוד מספר חודשים.

כיצד יעשה זאת בלי שיזדקק לבחירות חדשות? והאם ראש הממשלה לא ישיב לו? למה התכוון, בעצם, פרס, באומרו שלשום בכנסת: "מי שינסה לעשות בהירות השמצות, יקבל בחזרה בשעריים"?

התשובות לחלק מהשאלות יתנו, ככל הנראה, בימים ובשבועות הקרובים...

مكتب الإعلام

על חינוך למדת האמת ועל מדת האמת שבחינוך

★ שיטתו החינוכית הצרופה והמחודשת של הרה"ק צ"ס"ע מלברטוב הי"ד ★ עם הופעת סדרת ספריו החינוכיים המופלאים והמאלפים — המשתרעים על פני אלף עמודים ומעלה — שכבשו עולם ומלואו וחוללו מהפיכה רבתי בפולין שטרם השואה ★

במאמרו החינוכי של הרב שמשון לרנר ב"המודיע", מיום ועש"ק וארא, תחת הכותרת המד-ברת בעד עצמה: "חינוך למדת האמת", נגע בקצה המטה בשרשי בעיית החינוך. כפן אחד של שורש הבעיה, תוך ציטוט מובאות מאלפים בענין; מהראוי להוסיף ולעמוד ולהרחיב את הדיבור על הפן האחר, אשר זו היא בעצם בעיית החינוך המרכזית: "חינוך במדת האמת"! לאמר: השתתת יסודות החינוך עצמם על אדני האמת, ויסודות המוסר על אדני הצדק; לכך עלינו להאיר את הנושא מכיוון חדש לגמרי, ולה-ביא את דבריו של אחד מגדולי המחנכים שבדורות האחרונים, שאלפי בני נוער נהרו אחריו ודבקו בו בדביקות מופלאה מאין דומה לה, הלא הוא הרה"ק המפורסם רבי אלימלך מלברטוב זצוקלל-ה"ה, שנהרג עקה"ש בשואה הא-יומה, מנכדי היהודי הקדוש מפ-שיסחא והמגיד הק' מקאזניץ, בן הרה"ק מפארציווע, חותנו של הרה"ק מגראדיסק בעל "אמונת ישראל" (והוא היה גם בן דוד ראשון של האדמו"ר מביאלא בעל "חלקת יהושע"; של הרה"ק ר' אהרן מקאזניץ; ושל הרה"ק בעל "תורת התלמידים", זצוקללה"ה), שהיה בעל רוח הקודש גלוי וכל צדיקי דורו קראו אחריו קדוש קדוש — והוא הגה תוכנית רוח-נית חברתית שלימה מקיפה ומה-פכנית ומיוחדת במינה, בהיותו המחנך הגדול שבדורו שהטיב לרדת לנפשם של בני הנוער, להבין לבם ולהכיר על בוריה את מערכת נפש בני הנוער על כל נטיותיה, משאלותיה ומכאוביה, תסכולותיה ומעלותיה — יתר על כל בני דורו. את שיטתו הנפלאה העלה על גבי הכתב על פני עשרות חי-בורים מופלאים, (הם "ויאמר משה" על התורה, נ"כ, "וידבר משה" על עניני שבת ומועדי השנה, "שמירת הדעת", "מאמר המדות", בו הוא מבאר את דרכי ויסוד חסידות אור שבעת הימים מרן הבעש"ט הק', "אמת ושלום", "מחשבות מאירות", "אמרי טל", ו"עבודת הלב" על עניני תפלה, שאלו ההדור מחדש לאחרונה, ועוד הרבה) — שם הוא מקיף את כל הבעיות החברתיות המ-יחודות שבימינו, על כל עומקם והקיפם, ומנתחם בהגיון חד וב-רור, מבלי השאיר פירוד של בעיה בלי שיתן לה פתרון הולם בבהי-רות מפתיעה מאין דומה לה, וב-חכמת חיים עמוקה ומופלגת. את עדתו החל להנהיג בשנת תר"ץ, לאחר הסתלקותו של אביו הגדול מפארציווע, שהשאיר לו קהל רב ונכבד, ברם הוא דחה מעל פניו את רוב חסידי אביו, כשבקיניהם תלמידי חכמים מופלגים "יהודים של ש"ס", וביכר לעסוק בהדרכת הכוונת בני הנוער, תוך הבנה עמוקה וחודרת לנשמותיהם, בשיטה פסיכולוגית נפלאה מאין כמוה, וכך חולל פלאים בקרבם והעלה אותם ברום המעלות והשלימות.

עיקר טענתו היתה נגד שיטת החינוך הרווחת, ההולכת ומתר-חקת משורשה היא מדת האמת, (כפי שנהוגה להלן בנבדיו) ואת יסודותיו בנוהג השיטה אכן על אדני מדת האמת הצרופה והבלתי מתפשרת. ובראשית דבר טען, כי "העיקר יראה שבל יבטל האדם את האמת מבני צעירו, שבהילדים ובנערים האמת שקוע ביותר מבשנים שאחרי כן. ואדרבה האדם צריך לראות שישאר תקוע האמת בו מבימי הילדות אחרי כן, וזהו ע"י שעושה מעשיו בלי שינוי מלבו, כי האמת חשוב יותר מהכל, ולא להביאו ע"י המוסר לצביעות ושקר וביטול מדת האמת, ע"י החינוך הרע הזה, כמו שנמצא עתה בדורינו וד"ל. ("אמת וש-לום").

ובכן הוא מסקר ומסכם, את מסלול ההתדרדרות של בני הנוער, בזמן ההוא בו כידוע, כלתה הה-שכלה כל חלקה טובה, ורבים חללים הפילה:

— "ילדה נעשים יוצאים לש-חיתות מדרך הטוב כאדי"ל סופה בטלה וגוררת עון, יען שאינם דואגים לטובת הילד, ואם אפילו נעשים יר"ש או חסידים אינם רק מטעם שאי מוצלחים או עצלנים הם להיות יוצא לנגד המחנכם, או קשה להם למרוד בהסביבה, או מטעם שחסר להם הבינה שלימה נמשכו כעגל בלא דעת ישרה ואמת וחופץ שלם, לזה נעשים חסידים שוטים ותיה בדומים לבבילה וכיו"ב המביים התורה בקידום אותה לקטור ולא כרצון ה' יתברך, ובאמת הכל מטעם שלא חונכו לפי האמת ולפי הטוב להם באמת לפי גופם ונפשם לקיום בזה ובבא", ("אמרי טל" מאמר "לא ניתנה תורה למלאכי השרת" דף מב).

והוא טוען: "וכן על דרך זה מגדלים לבניהם וכך יגדלו פראים יותר מפרא היער. כי שם פרא הוא עפ"י טבעו בל למד דעת, וכאן אמנם פרא בלי למוד עול די"א ורוחי משמע: דעת מדות טובות, והכרת עסק ישובו של עולם שאדי"ל שקודמים לתורה, אך לי-מוד הוא לצביעות ולהתנהג בשק-רותים בל ידעו את ה' וכל יגלו את האמת, אך קלי דעת המה לחשוב בלבם כל מחשבת און ובקרבו ישים ארבו, ובפניו, יגל וישמח מרוב התפארותו ואותו, ועושה כל רע על סמך זה, בפרט אם יביאהו אביו לפני הרב כפע-מים בשנה, אז תתבשא בטנו מרוב גסות רוחו ולא דעת ולא תבונה לו, הוא ימות באין מוסר וברוב אולתו ישגה. וכן נעשה אברך שלם בטלית עטרה ולבלושי חסידות והכובע שער ומהדר, בחותן בעל כבוד, חסיד פלוני, בעל מעלות ומדות טובות ובעל שמירת כספים הוא, וכמה פעמים זאת מביאהו גם להכמה כרגיל לומר בצל החכמה צל הכסף, היינו כי יאמרו עליו כי הוא חכם ובעל מדות עבור כספו, שאוהבי עשיר רבים. וחבר זה די שיהיה ישר פראיותו בעיניו, בפרט כי לאברך מכבדים, ועמי אז אין לו פנה לבוא להאמת כי נעשה מסובך בפניות ונקבע בו עד הגאות והבטלה והשקר, כידוע עניינים אלו בהעולם, כל הראה ומבין דעת יראה זאת הרבה, ולזה אין צורך לזכרם ולהרבות דברים בזה", (מאמר המדות דף כב).

מאת: אהרן מאיר

תמצית שיטתו החינוכית מובעת על ידו בקטע הבא, בו באה לידי ביטוי ברור עמדתו בדרכי החינוך הן ב"סור מרע", הן ב"עשה טוב":

— "טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו, כלומר עול מלכות שמים יהיה על כל כחות נעוריו ולא למעט את בחינת הנערות והצלחת מקרבו כדעת השוטים בזמנינו שלקרן מכאיב להם בהביטם בנפש צעיר שורשם כחל וטל חיי הבחו-רות נחקקים בעצמותיו ומבנה גוויו חפצים הם לעשותם לזקנים תשושי כח עוד בעת שה' מופיע עליהם חסדו הגדול והבלתי גבול. זה ממדת החסידים שוטים המבלי עולם, והם לא ידעו את ה' ולא הכירו את ערך עבודתו וטיב וחכמת תורתינו הקדושה. למותר להאריך בהם כלל. אכן יראת ה' הרוממה הוא: כי הפלס "ירגיש" במבחר שנותיו ולא יתעלם ממנו שום יריעה חופש וביקור טיב הבריאה המלאה מחכמת הבורא בכל יצוריו מגרגיר חרדל וגוש עפר וביצי כינים עד גלגל העליון וכוכבי רום וקרני ראמים, בכולם ניכר חסד ה' וחכמתו, ואין להעלים כל זה מנפש הצעירה המתפעלת ביותר מכל זאת אשר בתמימותה משתוקקת לבעל הבירה להשת-חות לפניו ולהקריב מבחר דמו ובמעשיו ובקורבין יקדש קדוש ישראל, ולא יתפעל מרגשת פועלי און ומתעתועיהם וליצנותם, כי לא יהיה פרא בל לומד ובבהמה אוצר הרגשיות חומריות בלי דעת ותבונה איך להשתמש בהם, כמו שהם הבנים אצל החסידים שוטים והיראים כסילים הנ"ל, הם שחתו בניהם עד לחרמה הקימו באולתם ואכזריותם דור רשע אשר לא היה כלל לולא מנהגיהם הרוע אתם, ועוד הם מחזיקים עצמם לדואגי על כבוד ה' ושופכים בוז ומעוררים דינים על אותם הצעירים אשר ההכרח היה ובדור כאור יום כי ישחתו לפי הנהגותיהם אתם, ואכמ"ל. ובאמת לא יתנפו את ה' מאומה בפנים של יר"ש כזאת גם בעיני חכם אמתי לא ידמו כלל.

"והעיקר גם כמ"ש החכמים הקדמונים "ראשית הידיעה דע את עצמך", ולכן אם היה הבחור מכיר ערכו המוסרי והחמרי וענין נפשו תאוותיו אז היה יכול לשמור עצמו מכל רע. משל לבן ההולך בדרך יש שם בור עמוק עם איזות ודובים (להוזית נפשו) והוא מוכרח לילך דרך שם, ורוצה אביו התם והפתי להציל נפשו, מכסא עיניו או כורך סמרטוט על עיניו בל יראה כל זאת וההולך ותועה עד שנופל לרע. ובפרט כי אותן הה-שחתות בימי הנוער בהתלכדו בם בראשיתן מתוקים לו ולהתחדשות נפלא לו לנפשו הדאבה והשוקקה בלי תוחלת בדרה לסוד ימתק לו תאוזו ונכשל ברע בזדון אח"כ. א"כ תבין פתיות אלו ההורים וה-תומכים בם, בפרט כי הם נותנים דמיון שוא לנפש הנער הם אותן אשר הם נותנים תוכחה לבניהם אינם בהשכל וביורר הדעת והאמת, רק ללוותו בכל דרכי ההלך מחשבותיו לשמור מרגשי נער ולכסות אמתת הציור הפעולות שפועלים הם על נפש הצעיר. לכן בין יום ולילה פתאום נעשה שינוי גמור הנראה בנפש הצעיר, וכולם תמהים על זה ואינם יודעים ונות-נים לב אל סיבת הדבר לבלי להאשים לצעיר עכ"ז רק להורים אשר ברע הנהיגו אותו שכיסה לפניו נפשו ורצה ליתן בו כפי דמיונו, כמו שאין אפשר ליקח בידו ולסמוך זהרורי חמה אם כי אורה רבה ותומה קשה בכ"ז לא דבוקה היא ביד האדם כמובן למשכיל ע"ד המשל. ויש בזה אריכות דברים לבאר כ"ז בטיב טעם ודעת, אכן למשכיל ואיש אמת די בזה ולסכל וצבוע לא יועיל רבוי הדברים "וברוב דברים לא יוסר אויל". והנסיון בכל יום ויום לא ילמדהו, ומכ"ש לא ירצה לראות את הנולד לו רק יבוזה כשאט נפש את האיש אוהבו וה-אומר דברי אמת וצדק, ולכן ריבוי הדברים בכ"ז למותר ועוד יזיק, ולעניננו די מ"ש. ומובן לכל משכיל כי עוד עתידים הם ליתן דין על כל דבר פשע בבניהם הם יוכו על כל זה. כי במרום אין חשיבות לפלוני שבא מעוטף בט-ליתו טמון רשעותו ואולתו בלבוש יר"ש ואהבה רק אז האמת גלוי אצל משפט כסא ה' אין השקר שולט כלל"...

"ויש להזכיר גם כנותם בזה, אשר אותן היראים שמסמים עיני בניהם וסותמים לב צעירים ביראם שמא ח"ו יתקלקלו, הם מפסמים לבנותיהם בתורה וחכמה ושאר לשונות ומיני זמר, ולנערים לא די שאסור להם להכיר אף שפת המ-דינה לכהפ"ח, שבכלל התוכחה היא זה. עוד זאת כי גם לשונם אינם מכירים, והרמב"ם כתב במחז"ל "יהוי זהיר במצוה קלה כבחמורה" כגון למידת לשון הקודש. — והן מוכשרות לכ"ז! ומובן כי נשים דעתן קלות, וכל המלמד את בתו תורה כאלו מלמדה תפלות, וגאותן מרובה, בפרט כי לפי האמת אין חכמת אשה אלא בפלך ובתבשילים שר-נים, והן בהשיגן לקח טוב נוסף הרבה על הנערים. סרונן הגיאה מתוספות ושפיכת בוז על הנערים מתוספות, ותקרע בלבות הנערים רבה, כי גם לחברה של זיווג ושידוך מובן איך פועל כל זאת מהיבור תרנגולת קוראת כגבר עם תרנגול רפי רוח ואין עוז לו להוציא גם קולו ושאיפתו. והיא בעוז ורוחה מנהגת הבית לרוע, ואינה זהירה במה שהנשים חייבות, ובפרט שרובן נתגדלו ברוח זרה לדת היהדות ולמנהג אשה כשרה ועק-רת הבית באופן שתהיה ראויה להיות נאמר עליה "בטח בה לב בעלה". והוא נגרר אחריה והבנים לרוב כאמותיהם. והנהגת הבית על ידי האשה ברע היא. ולרמז על זה כי נקבה בגימטריא נוק, וזכר בגימטריא ברכה. ומדת הדין שולטת בבית כזה הנ"ל, דב המק. כמו כן כתב הרב הגדול המקובל הנודע ר"א אזולאי זצ"ל בספרו חסד לאברהם. וד"ל. ומזה אל יזין לרע הצעירים בדורינו לכל מה שבאים. כי המחנכים נוהגים עמם באופן זה שיהיה גורם גורדת ענן או להכהפ"כ צביעות, וד"ל.

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה הרבה שרחש רבינו הקדוש אביהן דבכן של ישראל, לבחורים ובני הנוער, והוא לא נתן לזרים לנגוע בהם כלל, לא נגיעה נפשית ולא נגיעה פיסית. אל תגעו במ-שיחי — אלו תינוקות של בית רבן. והוא מפרש את הכתוב "חושך שבטו שונא בנו" בצורה מקורית וצורקת: "יש להעיר בזה שכמה פעמים שמובא במשלי שבט לילדים אין הכונה כפשוטו, רק בהביא כם איזה הבנה בענין מוסרי כפי דעתם והבנתם, כי הרי כתיב "ותחת גערה במבין מהכות כסיל מאה" (משלי יז). אכן "שבטה של תורה" מסיר הכל. לא שבטה של עץ ועוד רק כשלומד עמו חלק התורה שמענינת לב הילד ונעשה נדבק בה ובאופן כזה שבעצמו הילד יבין כשיעורינו אל מעשה לא טוב יברח מזה. מה שאין כן כשהוא בלי הבנה וטעם רק כגוזר ומצוה, אז מילדותו מעשה בלבו תהום בינו למחנכו, ואח"כ כשמבין בעצמו שיוכל להשמט מתחת ידו יוצא לגמרי בפעם א' מכל ההנהגות המוטלת עליו עד כה בעל כרחו ונעשה שונא לתורה ח"ו. וד"ל, ("שמירת הדעת" דף יז).

מעניין לקרוא איך תורגם את שיטת חינוכו העיונית כהלכה למעשה, ולבחון את טיב יבולה הרוחני והעיסוי, בקטע קצר ומסמה תוך תיאור חי ומלבב, בראש הספר "ויאמר משה" על התורה שיצא כעת לאור מחדש, על יקרת פעולותיו הברוכים בקרב נפשות הצעירים:

"אחד הסעיפים החשובים והמובילים הראשיים בתוכנית אותה גולל בפני אנ"ש במכתבו ההיסטורי, היה "לכבד הבחורים בכל בתי החסידים לכל הפחות כמו שהיו מכבדין בדורות הקד-מים הצעירים הנשואים שקורים אברכים, שנתמעטו בזמנינו". רבינו הקדוש, יותר ממה שפעל במסגרת ההנהגה כמנהיג ישראל, בקרב אנשי שלומו שהיו כולם מצוינים במדותם ומעלותיהם עד להפליא, הנה היתה עיקר עבודתו והנהגתו עם בני הנעורים שהיו חביבים עליו כבבת עינו, אשר בם ראה חזות הכל ותקות הדור והדורות כי יבואו. וכך פעל והפליא עשות פלאי פלאים בקירוב בחורי ישר-אל, ובעוד שהיה זורק מרה באנשי שלומו ודרך הנהגתו הכללית היתה בבחינת מלכות ובחריפות רבה והטלת כל כובד מוראו ואימתו עליהם כפי הכלל "מורא רבך כמורא שמים", הנה לעומת זאת פתח דלתו ולבו לרווחה לצעירים, וביותר לאלו אשר שמעו לקולו וצייתו להנהגותיו ולדבריו, והיה להם לאב ופטרון נאמן שאהבם אהבה ללא מצרים שחרגה מכל מסגרת רגילה ומקובלת, תוך קי-רוב מיוחד בלתי רגיל ובלתי שי-גרתי, כשהם מהיושבים ראשונה במלכותו ומהוים את הלוז וה-שדרה בבנין מפואר זה. בהתייח-סותו אליהם בכבוד מיוחד המעו-רר התפעלות. וכך נתכבדו אלו בבית מדרשו בכל הכיבודים הח-שובים, אשר בדרך כלל הם מחזקת המכובדים והזקנים, כתפלות בשבתות וימים טובים לפני העמוד העליות וקריאת התורה, ועוד. וכן החיל להם מכספו ביד רוחה וב-רוח נדיבה למעלה מכדי יכולתו. ואף הם אהבוהו אהבה עזה כמות, והשיבו לו אהבה תחת אהבתו ואת כל מצפוני נפשם הסוערת והשוקקת גילו וחשפו בפניו, והוא גמל להם כמידתם וכל אשר לו מסר בעדם ולא חסך מעמם מאו-מה, ויגדלו ויצליחו בכל מפעלתם ויעשו פרי למעלה ושורש למטה. והנה לא ארכו הימים והשמועה עשתה לה כנפיים והכתה גלים ברחובי המדינה, הקול נשמע בכל הארץ כי יש גואל לבני הנעורים וכי יש עוד תקוה לאחריתם כי ישנה מאד, ומכל רחבי פולין החלו צעירים לנהור לברטובה לשמוע את דבר ה' מפי רבינו הקדוש, ומיום ליום רבו כמו רבו הנוספים והבאים לברטוב שנמנו על אלפי בחורים, ורבינו הקדוש שר צבא ה' קיבלם בזרועות פתוחות וסדרם ב"קיבוצי בחורים" שיסד וחידש, שנוהלו בארגון מופתי מיוחד במינו ובשיטה אשר לא נראתה כמותה, תוך החדרת משמעת צבאית קפדנית וחמורה. לדוגמה יצויין: באחד הנוהלים שקבע בקיבוצי הבחורים, הטיל עליהם ללמוד בצוותא דף גמרא בכל יום ויום, והוא עמד על כך בתוקף. כאשר נודע לו על אחד ה"קיבו-צים" שאינם מקפידים על קיום הוראה זו, לא היסס מלפרק מסגרת "קיבוץ בחורים" זה לחלוטין, כדרכו, ושוב לא היה לאלו מה לחפש אצלו. ועל כגון דא שנינו "וסתירת זקנים בנין" (מגילה לא:). ברם זה היה מקרה בודד לצורך שעה בלבד. כך פעל בקרבם גדו-לות ונצורות והעיר בהם בשלהבתו הגדולה את הנקודה הפנימית וה-ניצוץ האלקי הטמון בקרבם והע-לה מעלה מעלה ברום המעלות התמימות והשלימות עד להפליא, וכל הרואה ישתומם ויאמר אכן יש ה' במקום הזה.

— "וכך הגשים רבינו הקדוש במעוף הרוחני הכביר שלו, את חזונו הגדול של זקנו מרן היהודי הקדוש, שציפה לראות את הנער הזה אליו מוסרים הדורות את נפשם, דור אחר דור, לחינוכו ול-טיפוחו הרוחני המושלם. ורבינו הקדוש בתוכניתו העצקית בקרב בני הנוער מלא את משאלות לבו של היהודי הקדוש, בהקימו דור של נערים מפואר אשר מלא אחר הציפיות של הדורות. עד שניתן להמליץ עליהם את המקרא שקראה חנה "אל הנער הזה התפללתי". ובכך נחלה דרכו ושיטתו הצלחה מרובה בקרב בני הנעורים אשר ראה בהם את תכלית דור העתיד, שניתן לסכם את יעדה במשפט קצר זה שיצא מתחת ידי רבינו הקדוש, בהתוותו את שיטתו ומטרתו במילים הבאים בו הוא מביע את רחשי ליבו ודרחו הסוע-רת: "ובזה הסירותי חרפות וכלימת הנעורים בדור הזה ולפני דור כי יבוא ויתבונן לכל הרע אשר יסופר לו מדור הזה בעת שהיו יראים וחסידים כאלו איך התחוללה המהפכה הזאת (השלילית, בה נלחם רבינו הקדוש) בכרם ישר-אל". וכך חזה רבינו הקדוש ברוח קדשו את העתיד, כאשר בא עם תוכנית חינוכו המהפכנית אשר עתידה היתה לחולל מהפכה רבתי בבתי ישראל שניצניה הראשונים כבר נראו בארץ, אלמלא השואה שקטעה אותה בשיא פעילותו הרוחנית".

וכך כותב כ"ק אדמו"ר בעל "מבשר טוב" שליט"א מביאלא בהקדמת הספר: "...ואת היתה עבודת אותו צדיק בעל המחבר הקוה"ס הי"ד בחיים חיותו לקרב את ישראל לאביהם שבשמים, ולא היה חס על זמנו מלהטיב עמם ולהדריכם בדרך הטובה והישרה. ובבוקר העמים היה יושב ומסבבהו לעת הצורך אף לילות שלמים בשיחות חולין של תלמידי חכמים עם אנשים פשוטים ובני הנעורים, וע"י היה מצילם ממלתעות וד-רועות יצר העבר"ז של תנועות ההשכלה הציונות והקומוניזם שעשו שמות בבתי ישראל הכש-רים, וסכך הגין עליהם מול כל אותם סערות ורוחות רעות וזרות שנשבו בחוצות, והדריכם בדרך ה' וקשרם לשורשם הרמתה. ועוד זאת מרוב קדושת נשמתו רום מדרגותיו ועומק חכמתו ומכוחו המיוחד שהצטיין בקירוב בני הנ-עורים, היה מחתימם בגושפנקא דמלכא, היא היתה מדת אמת, ולא חת ולא זע מפני איש אף כשבא לשנות מהדרכים המקוב-לות כאשר ראה שהזמן גרמן, אז קירב את ישראל לאביהם שבשמים בדרכו הסלולה המיוחדת שלא יגוף בהם נגף הכפירה והמינות, ובפרט את בני הנעורים. והיה רופא נפש נאמן לחולי הנפשות כו'...

כך היה רבינו הקוה"ס בעל המחבר מרפא את נפשות ישראל מבלי לחוס על זמנו ומעמדו, והיה מוריד את עצמו למדריגתם וב-חינתם כדי שיוכל להשפיע עליהם ולהחזירם למוטב. ועוד שלא היה חס על כבודו כאשר היה צריך לרפא חולים מסוכנים מחולי הנפש האמורים "המתאוים ואוהבים הדעות הרעות ושונאים הדרך הטובה", כשהיה נותן להם תרופות חריפים וקשים שלא היו מקובלים, אף שהיה נראה בעיני רבים ושלמים כמשונים, ואכמ"ל בזה. וכל זה היה מרוב עבודתו הקדושה שמסר נפשו ודמו וחלבו על קדושת שמו יתברך ועבור תקוני נפשות ונשמות ישראל לקשרם לשורשם הרמתה ולהשפיע עליהם שפע קודש. ולא זו בלבד שעבר עבודתו בחייו במסי"נ, אלא אף זאת שכבר בחייו הכין עצמו למות על קדוש השי"ת. ובזה שנהרג על קדוש השי"ת קדש את נפשות בני ישראל כדרך שקדשם בחייו. וכבר בחייו ימים רבים קודם השואה ידע תבוא על השואה ועל הצרות הגדולות והגזירות האיו-מות שיבואו. ואמר שרואה שהשמים לבשו קדרות ועננים שחורים ואפלים ממשמשים וב-אים... והנה באמת בדרכיו של אותו צדיק הרה"ק והטהור בעל המחבר הספר הקדוש הזה הי"ד, הן עוד בחיים חיותו לא יכלו רבים לעמוד במחיצתו מול רום הדרת קדושתו, לגודל דביקותו במדת האמת ושנאת השקר הגאוה וההתפארות אשר היתה סגלתו נאמנה הטבועה בעומק נשמתו הקדושה, שמכוחה יכל לקרב נשמות ישראל ובני הנעורים לא-ביהם שבשמים ולחרוש עמוק בתלמי לבבם ולנטוע בהם מדת האמת ולמאוס ברע ובשקר בתכ-לית, אם כן ודאי עתה שנהרג על קידוש ה' שקשה לעמוד במחיצ-תו... וזה היה עיקר עבודתו של הרה"ק המחבר הי"ד בחייו, וב-כחו היה לברוא וליצור בריות חדשות ולהכניסם אל הקדושה ביסוד מדת האמת שלו ועבודתו שהיתה בלי שום תערובות וחיק-ויים כלל, כי אם יסודם כולם בעומק מדת האמת הצרופה לטו-בת ישראל בכלל וטובת בני הב-עורים צעירי הצאן קדשים בפרט, ולא לגרמי' כלל. הנה תורתו תורת אמת קיימת ועומדת לעד ובבחוה לנטוע ולהשריש בנו מדת האמת בכל שהשפיע בחיים וזיהו בהיותו בעוה"ז".

לא כאן המקום במסגרת זו לכתוב אודות אישיותו ותולדות חייו, דיינו אם נציין כי הרה"ק בעל "אמרי אמת" מגור זצללה"ה, היה מזכיר עצמו לפניו לברכה מדי ערב ראש השנה, (מפי הרה"ח ר' משה אהרן הורוביץ ע"ה מי-רושלים, ששמע על כך מפי הגה"ק ר' שמעון מועליכוב זצ"ל), ואילו בן דודו הרה"ק בעל "חלקת יהושע" מביאלא העיד עליו בשלחן שערך ביומא דהילולא דיליה, שנשמתו היתה חצובה מעולמות גבוהים, שמזה כמה מאות שנה לא היה כערך בזיותה בעולם, ועל כך גילו מן השמים בחלום לש"ב הגה"ק מהורש"ל דק אב"ד ביאלא, טרם לידתו של רבינו הק' מלברטוב, כאשר באה לפניו ש... קשה מבית הרה"ק מפארציווע; והרה"צ רבי יהודה הורוביץ שליט"א מדזיקוב — ירושלים, כאשר חשקה נפשו להכירו, ונסע במיוחד לברטוב לשם כך, נקלע בדרכו בבחור אחד מחסידי לברטוב, שכבש את לבבו בקריאת שמע שלו, עד שמיד פנה על עקבותיו ושב לביתו, בהפליאו את כח קדושת הפועל הניכרת בנפעל.

ברם יתר על כך, הוציא את טבעו בעולם הגה"ק והמקובל הגדול המפורסם רבי שמעון מועליכוב זצוקללה"ה, שהוא מכח תפקידו כר"ם ראשי ביח"ל המ-פורסמת, סייע בידו להגשמת תוכניותיו ושיטתו בקרב נפשות הצעירים, וכך יתואר שם בסקירה הכללית לתולדותיו:

"אחד משכיות החמדה בפ-לטורין של רבינו הקדוש, גדול שבתלמידים שסייע בידי רבינו הקדוש בהגשמת תוכניותיו ושיטתו, בעיקר בתחום שיטת הלימוד שלו אשר היתה בנויה ומבוססת על יסוד שיטת הלימוד של המהר"ל והבעש"ט, כפי שנוכחו להלן, היה הגה"ק המקובל הגדול רבי שמ-עון הלוי הורביץ — אגנל זצ"ל מועליכאב, הידוע בשמו רבי שי-מאלע ליזואבער, שכהה"ז ... גם הוא קשיש ... מרבנו בכעשרים שנה. לסאת החמו-דות בבית יוצר זה נוספה דמות פלאים זו שהגדישה הסאה. רבי שמעון, אף הוא המבקר החריף שבדורו, דמות פלאים ואישיות חיזונית אגדתית, הארז אשר בלבנון משכמו ומעלה גבוה מכל העם, גאון מובהק מאין כמוהו, שה"אמרי אמת" מגור זצ"ל העיד עליו שהוא הנו בעל זכרון מסודר יחיד בפולין כולה; בקי בתורי תלמודי בבלי וירושלמי מכילתא ספרי ספרא, הכל בלשונם בע"פ, כן היה יודע בע"פ ספרי קבלה וחסידות ממש לא יאומן כי יסופר, וכשלמד בעל פה לא התטיא כל-שונו עד שהשומע חשב שלומד מתוך הספר. ומדי יום ביומו לפני תפלת שחרית היה לומד שבעה דפים גמרא, שמונה עשרה פרקי משניות, ופרשת השבוע עם מפרשיה, עם הזוה"ק והמדרש. ובנוסף היה עובד ה' במסי"נ כחד מקמאי, תפלת שחרית רגילה שלו היתה אורכת כארבע שעות בהת-להבות עצומה כשפניו בוערים כלפידי אש, כן היה בעצמו קורא בתורה בקול רעש גדול כשעיניו זולגות דמעות ובהתלהבות יוקדת כאש להטת שסחפה את כל הנ-מצאים במחיצתו והעלתם לספי-רות רוחניות גבוהות, ולשומעים היה מורגש כאילו זה עתה ניתנה התורה בהר סיני בקולות וברקים, וביותר בחג השבועות היתה הת-להבותו כל כך סוערת וקולו היה הולך ומתגבר ומעיניו נתזים גיצי אש, עד שהיתה הרגשת הנמצאים במחיצתו כאילו עומדים הם עתה בתחתית ההר בסיני ומקבלים התורה. אף הוא כאחד הצדיקים הקדושים אשר בארץ היה בעל רוח הקודש מופתית, ובסוף ימיו נהג בעצמו כאדמו"ר. ובעקבות השפעתו הגדולה של רבינו הק-דוש, שם רבי שמעון את תורת המהר"ל כעטרה לראשו וחיבר עליו חיבור שלם עם מראי מקומות. כן חיבר ספר מופלא בחסידות "כוכבי אש" (בו נרמז שמו בר"ת א"ש) הנוסד על אדני הקבלה. לפני המלחמה הדפיס קונטרס התעוררות לתשובה והתרחקות מטותרות בשם "שובה ישראל", שחתם אותו במשפט "קול חוצב להבות א"ש". וכן נשאר ממנו מאמר עמוק בקבלה ביאור על סה"ק "נועם אלימלך", ועוד.

ובהתאם לעקרון אותה קבעה החסידות שאין להגיע לשלימות אמיתית ללא רבי, היה הוא חוזר ומבקש לו רבי. ובהיותו קשור מאד לבית קאזניץ, באמרו שקאז-ניץ היא שפלחה את לבבו, ומ-שערות ראשו עד צפרני רגליו היה כל כולו קאזניץ, היה מדבר על המגיד הקדוש ובניו כאילו הכירם, ואצל כל צדיקי אותו דור דעה לא מצא את מקומו, עד שבא אצל רבינו הקדוש באקראי. רבינו הק-דוש עוד בתחלת נשיאותו אברך צעיר כבן ל"ה, ורבי שימעלע קרוב לשנתו הששים וכבר שיבה מרקה בזקנו, הגיע אצל רבינו הקדוש, ישב אצלו כארבע שעות ושהחו ביניהם בדברים שכבשם עתיק יו-מין. כיון שיצא רבי שמעון את חדר רבינו לא עצר ברוחו ופנה אל מלוויו בהתרגשות רבה, הכריז לפניהם בקול רם: יגעתי ומצאתי!

ומאז קבל עליו את מרותו של רבינו הקדוש שהיה צעיר ממנו בכעשרים שנה. ומפליא היה לר-אותו עומד לפני רבינו הקדוש שזה עתה החל בהנהגתו, בהכנעה מדהימה כעבד לפני רבו. וכיון שנדבק בו שוב לא עזבו, ותמיד היה שבח רבינו הקדוש ורוממותו בפיו, בתארו אותו בתארים נדירים ובהערכות מופלאות-ביותר. כן הרבה להפליא את מדריגת רבינו הקדוש בתפלתו, שאם כי לא היה מרבה בתנועות בתפלה כדרך זקנו מרן ה"דברי בינה", ומבחוץ לא ניכרה אש ההתלהבות שהיתה בוערת כאש בעצמותיו, והיה מתפלל במהירות כדרך הק' הה-נורא ה"אוהב עדות" מביאלבק, הרי תפלתו היתה בוקעת שחקים באש הקודש שיקדה בקרבו. רבי שמעון היה מתיחס לעובדה זו; בהעמידו אותו למול צדיק קדוש אחד מפורסם בדורו שאף הוא היה מתפלל תפלתו במהירות, בציינו ההבדל ביניהם. הנ"ל מתפלל במהירות, טען, משום שחוזק הדיבור שלו חזק, ואילו רבינו הקדוש מתפלל מהר משום שהוא דבק במחשבתו בעולמות עליונים. — אופייני לדרכו של רבי שמעון כמבקר חריף.

מאז שהכריז רבי שמעון "יגעתי ומצאתי", לא היה שומר "מציאה" זו לעצמו, אלא היה משתף במ-ציאתו את כל שומעי לקחו, ומו-ציא טבעו של רבינו הקדוש בעו-לם, לגודל הערצתו והתדבקותו בו. ואף בכל עת נסיעתו לשבת קודש ללברטוב היה לוקח אתו מספר בחורים מעריצים ממקורביו ומביאם לרבינו הקדוש, (אחד מהם הוא הגה"ח קרייזווירט שלי-ט"א רבה של אנטוורפן). והוא השתדל לטעת אמונת רבינו הק-דוש בקרב תלמידי יח"ל, והיה רגיל לקרוא לרבינו הקדוש בפיהם בשם "צדיק אמת פלא יועץ". והיה אם בא אליו בחור בבקשת עצה ביראת שמים או סיוע בעבו-דת ה', היה הוא נותן בו קולו: סע ללברטוב! כן רבינו הקדוש היה מאד מכבדו ומחבבו. וכאשר היה מגיע לשבת היתה ניכרת חבונה מיוחדת אצל רבינו, ורבים מהח-סידים היו משתוקקים לבוא לאותה שבת ללברטוב שהיתה מפורסמת כשבת מיוחדת, ורבינו הקדוש היה יושב וממתיק עמו סוד בדברים שכבשן עתיק יומין שעות ארוכות. פעם נכנס אחד המשמשים, שנכנס לחדר באמצע שיחתם, בשאלתו את רבינו הקדוש האם יתכן לגלות דבר זה, ענה לו שטרם הגיע העת לכך.

תלמיד אחד, הוא הרה"ג ר' ישראל אברהם שטיין שליט"א אב"ד פאלטעשאן מתלמידי יח"ל, כיום בארה"ב, שנדבק ברבינו הקדוש ע"י רבי שמעון, והיה נוסע עמו ללברטוב לשבתות, זכה להיות אצל רבינו אחת עשרה פעמים, היטיב לתאר את הרושם הכביר שהשאירה עליו שבת אחת שעשו בלברטוב, בציינו את גודל ההתפלות הרוחנית אליה הגיעו בשהותם שם. היה זה בשבת פרשת ויגש שאחרי חנוכה, שאליה היה רבי שימאלע מגיע בדרך כלל. לאחר תפלת מנחה בעת רעוא דרעווין, כל הנוכחים נטלו ידיהם לסעודה שלישית, ותוך כדי ציפיה לכניסתו של רבינו הקדוש לביה-מ"ד ישבו כולם סביב רבי שמעון ושתו בצמא את דבריו. בשעה עשר בלילה, הקהל יושב ומצפה, הופיע לפתע רבינו הקדוש ונגש למקומו הקבוע בביהמ"ד לעריכת השלחן, מיד הושלך הס ואימת דומיה כבשה את לבות הנוכחים. רבינו הקדוש פתח בדברי תורה בקול אדיר, וכה אמר: הנה הרה"ק מברדיטשוב אמר שהוא מקנא בפרעה בקדוש השם הגדול והג-לוי אלקות שנגרם על ידו. כאן זעק בקול רעם שהחריד הלבבות ופשט עקמומיות שבלב: רבונו של עולם "ואל יחר אפך בעבדך", בא לא יהא לך כעס על עבדך אשר התנהגותו אינה מביאה בעולם אותו גילוי אלקות בשלימות שה-ביא פרעה. "כי — כמוך", כי כדי להביא גילוי אלקות אשר יפרש את גדלותך. "כפרעה", אי אפשר אלא למי שנוהג ברשעות כפרעה, ויקבל ענשו על זה, שעל ידי כך תתפרסם אלקותך בעולם. ובזה סיים את דברי התורה, יחד עם עריכת השלחן. הפטיר שיר המע-לות ובירכו בהמ"ז. החסידים הזקנים שעטרו את השלחן היו כולם אחוזים דבקות עצומה, תוך שהם נאנחים מדי פעם "אוי אוי". שהותו הקצרה של רבינו הקדוש בביהמ"ד הותירה אחריה רושם כה עז של פחד איום בקרב הנוכ-חים, שניתק אותם מהמציאות. רבי שמעון שאף הוא נרגש ונרעש היה כולו, זועק הן שנים רבות אפשר להלך ולחיות עם "תורה" כזו.

★

ביוזמתו של הרב אלימלך ניימן שליט"א, ראש הקונסול היהודי בבורו פארק — ארה"ב, הופיעו ויצאו לאור מחדש ע"י "מגמיה" עשרה מספריו של הרה"ק מלבר-טוב זי"ע, שבהם הנציח את זכרו של אביו החסיד המנוח ר' משה ניימן ע"ה, שהיה מגדולי חסידי לברטוב, לאחר שנתקרב אליו ע"י הגה"ק ר' שמעון מועליכוב זצוקללה"ה. בשער הספר הנציחו המו"ל את זכרו של החסיד הר"מ ניימאן, בציינם כי "הוא היה דבוק כל ימיו ברבינו הקדוש זי"ע; וכל מחשבותיו ושרעפיו היו תפוסים ודבוקים אך ברבינו הקדוש, ועד דיבורא בתרייתא ממש לא מש זכרו מקרבו... ובשכבו על ערש דוי ברוב צער ועוני מתפלל ביסו-ריו וידע כי ימיו ספורים היתה משאלתו האחרונה שיהדירו את ספרי רבינו הקדוש זי"ע, וכן זו היתה בקשתו שוב בשעותיו האחרונות טרם השיב נפשו ליוצ-רו. יהי זכרו ברוך".

המודיע
העתון של היהדות החרדית

רמות ג'
חברת מ. ליפשיץ בע"מ מציעה
כניסה מיידית
★ דירות בנות 5,4,3,2 חדרים
★ סביבה דתית מאוכלסת ★ תשתית מושלמת
★ גינות גדולות ★ מרפסות ונוף מרהיב
פרטים בשקלים משרד המכירות של חב' ליפשיץ בע"מ, רח' המלך ג'ורג' 42 ירושלים טל. 02-246146,
נציגנו בשטח גליקסון 863920
ליפשיץ

מחפשים מתנה לפורים? הנה שתיים!

אני מקיים מצוות
כתבו וצלמו
ישעיהו ורות קרלינסקי
שמונה עשרה מצוות של יום יום עם עשרות צילומים מקסימים של ילדים המקיימים אותן.
ספר יפהפה מלא חן. 24 דפים.
12 ש"ח

מודה אני
מאת רות ליפסון
ציירה אורית גולן-מרטון
על מה מודה ילד מידי בוקר? על ביתו ומשפחתו. על עולם יפה מלא חברים וצעצועים. ובעצם על מה לא?
24 דפים מלאי מחשבה.
בצבעים מרהיבי עין
9 ש"ח
הוצאת ספרים פלדהיים ירושלים
חנות הספרים רח' שטראוס 20, פתוח רצוף 9.30–19.30

גריפין
הברק שעושה לך את הנעל.

גריפין • פטנט אמריקני של משחת נעלים חדשנית
מיוצרת משעוה נוזלית בתרכובת כימית מיוחדת.
דוחה מים ומעניקה ברק זוהר לכל נעל.
היבואן הבלעדי "ברקת" ת.ד. 5479 ירושלים
טל. 825129
להשיג בחנויות מובחרות
דרושים סוכנים בכל ערי הארץ
גריפין-הברקה-אמריקאית!

בס"ד
חדש בפ"ת
סלון פאות אווה - אטי
חדש בפ"ת
הפאנית "אווה" מבני ברק שמחה להודיעכן כי פתחה סלון לפאות חדש בפ"ת.
בסלון החדש בהנהלתה של אטי משי תוכלי למצוא מבחר פאות "יפה" משיער טבעי, מעורב וסינטטי.
פאות "יפה" הן המלה האחרונה באופנת הפאות.
כמו כן,
פתחנו מחלקה לקוסמטיקה וטיפולי פנים בשיטות מדעיות מתקדמות.
להזמנת תור נא להתקשר
לטלפון: 903027
חובבי ציון 29 פ"ת
(מעל בנק טפחות)
שעות פתיחה
09.30-16.00 ובימי ג' 19.00 - 9.30 רצוף
הנכן מוזמנות להרמת כוסית
אי"ה ביום שלישי ט' אדר 10.3.87 משעה 13.00-20.00
להתראות
אווה ואטי

נתן גילרנטר

עומדות במיבחן

כאשר מר גליקשטיין חוזר מהעבודה אחה"צ, מסתובבים במוחו שיקים מאוחרים, שיקים שחוזרו, הפקדות, משיכות, דפי בנק, רבית חריגות, דמי ניהול, עמלה, פתיים, המרות מטבע, מס הכנסה, ביטוח לאומי, מע"מ, חשבונות טלפון, מים, קופ"ח, חשמל, מסי עיריה, תשלום משכנתאות, הצמדות, דולר, מדד, משכורות, תוספת יוקר, הפרשים...

כל מה שהוא רוצה בשעה זו, זה ליטול ידיים ולשבת לאכול, תוך כדי עיון ב"המודיע", כדי להרפות את המתח. אך לפני שהוא מספיק להעיף עין על העתון, מגיע אליו שידור מאת בתו הבכירה, עדינה:

"אבא, תסביר לי בתורה"...

בקשה צנועה זו של הבת הבכירה, היתה צריכה לחמם את לבו, אך כיון שהיא באה כתוספת לכל אותן בעיות הנצברות לעיל, המסתחררות בראשו, אין הוא נראה מאושר ביותר מהמשימה החדשה...

"יש לי מחר בחינה ב"ויקרא" מבשרת לו הבת "אתה מוכרח ללמוד אתי"...

"דווקא עכשיו?" מנסה מר גליקשטיין לדחות את הגזרה "ודווקא בחומש ויקרא?".

אבל הבת הנמרצת כבר שמה את ה"מקראות גדולות" על פני "המודיע", מדפדפת פה ושם עד שהגורל נופל על דף עם שני טורים ארוכים של הרמב"ן...

"תסביר לי בקיצור, אני צריכה עוד מעט ללכת"...

* * *

קמטים עמוקים נחרשים במצחו של מר גליקשטיין כשהוא מרכין את ראשו על פני האותיות הצפופות של הרמב"ן... הוא נועץ מבט מעורר רחמים בפני בתו: מה רוצים ממני...

"המורה הסבירה הסבירה" מצייצת הבת "ואני לא הבנתי אף מלה"...

המורה לא אשמה — היא הסבירה הסבירה... הבת לא אשמה — היא לא הבינה... רק הוא אשם!... אילו זה היה לפחות רש"י... אבל רמב"ן? רבונו של עולם, מאין יבוא עזרי? מדוע צריכות בנות ללמוד רמב"ן — דבר זה נשגב מבינתו... הן לא תוכלנה לסמן את ה"קוגל" לשבת בלי לדעת את הרמב"ן?

אגלי זיעה מבצבצות על מצחו. הוא מנסה להתרכז במלים כדי לרדת למשמעותן, אך אינו מצליח להתגבר על פיזור הנפש. איך הן מצליחות לקבל תשע במבחן — הוא לא יודע. יש לו נס שב"חדר" לא היו עושים בחינות ברמב"ן, כי הוא היה בודאי מקבל ארבע בקושי...

צלצול הטלפון מציל את המצב... "זה בשבילך עדינה" אומרת האם "החברה שלך"...

עדינה נוטשת את הרמב"ן וקופצת אל הטלפון.

"מה? עכשיו? עכשיו את רוצה לבוא אצלי? הרי קבענו ללכת אחר הצהרים לבית דאמאגיוק!... אני מתה לראות את המשפט... אה מהסמינר לא מרשים?... נו, מילא... את רוצה ללכת לחזרות של "ידיד הצדקה"? טוב בסדר, נלך לחזרות... ומתי נלמד? בערב? בסדר... תגידי גם לציפי ולרבקה... להת'..."

מר גליקשטיין נשם לרווחה... עד הערב השם ירחם...

* * *

כשצלצלתי אותו ערב לבקר אצל הגליקשטיינים, קלטו אזני, כבר בכניסה לפתח הבית, בליל של קולות שונים, שבקעו מהדירה ההדורה בחלל הדר המודעות. לא חס ושלום קולות ריב ומדון, לא קול ענות גבורה ולא קול ענות חלושה. יכולתי לאבחן בין הקולות קטעי פסוקים מהחומש ומהתנ"ך, נטיות פעלים בדקדוק ושברי משפטים באלגברה ובגיאומטריה. "אדום פטרה ובוקעה"... עורי עורי דבורה עורי עורי דברי שיר"... לוגריתמים, פיטאגורס, פונקציות, הכוזרי, אבן גבירול... נִבְחַנְתִּי, נִבְחַנְתָּ, נִבְחַנְתְּ, נִבְחַן, נִבְחֲנָה, נִבְחַנּוּ... אֶבְחַן, תִּבְחַן, תִּבְחֲנִי, תִּבְחַנָּה...

מה קרה? האם פתחו בייס ערב?

"כל החדרים תפוסים" אמר לי מר גליקשטיין בפתחו את הדלת. "לומדים למבחן... כל יום מבחנים. כל הזמן אני שומע את הפזמון: "יש לי בחינה מחר"... "בואי תעשי את הכלים" — יש לי בחינה... "לכי להביא מהמכולת" — "אני לומדת לבחינה"... רציתי פעם לדעת כמה מקצועות הן לומדות שם בסמינר?"...

בכל חדר, משלשת החדרים, ישבו כמה בנות ושיננו במרץ את החומר לבחינות, בליווי מוסיקלי של אברהם פריד וחיים בנט... הבת הרביעית, בת הזקונים, ישבה בהול עם חברה והדביקה תמונות במחברת גיאוגרפיה, תוך שהן מקלמות שירי פזמים...

"בלי מנגינות לא נקלט להן החומר בראש" מסביר לי גליקשטיין "פעם ידעו שכדי להתרכז צריך להיות שקט, כיום זה להיפך — ככל שהרעש חזק יותר הראש צלול יותר... לא להיתם זקוקים היום להמשרד שש חדרים... גם שהבנים הולכים ל"חברה" ללמוד... בוא ניכנס תשב במטבח"...

* * *

במטבח עמדה גב' גליקשטיין והכינה אוכל למחר. היא טיגנה משהו על האש, כאשר בת הזקונים באה להודיע לה שיש לה צורך חיוני ביותר בתמונות על יפאן...

"מאיפה אני אקח לך תמונות על יפאן באמצע הטיגון?" שאלה גב' גליקשטיין "הנה כבר קיבלתי 'שפריץ' מהשמן... למה את לא מבקשת מהאבא?".

אך האבא "נתפס" בינתיים על ידי הבת השלישית, שפנתה אליו בבקשה שיואיל למצוא לה שנים־שלשה מדרשים בקשר לכל אחד מחמשת התלמידים האחרונים של רבי עקיבא... יש לה עבודה ביהדות... על השלחן במטבח נערמו כמה ספרי מדרשים ומר גליקשטיין חיטט בהם בעזרת ספרי־עזר: "סדר הדורות", "אוצר מדרשי חז"ל" "אוצר האגדה"... בספרים האלה לא היו תמונות על יפאן...

בעוד הוא מעיין במדרשים, ובעת ובעונה אחת הוא מיגע את מוחו מהיכן להשיג תמונות על יפאן בשביל בת הזקונים — נכנסה הבת הבכירה, שחזרה מ"ידיד הצדקה", ושאלה אותו אם הוא כבר יכול להסביר לה את הרמב"ן...

"זהו, שכחתי לגמרי מהרמב"ן" אמר גליקשטיין מתוך מוסר כליות. הוא פנה בתחינה אלי: "אולי תנסה אתה להסביר לה"...

עשיתי כמיטב יכולתי, והבת החריפה תפסה את ההסבר די מהר, מפני שנחפזה ללכת עם החברה לשיעור ריתמיקה...

לאור ההצלחה שלי בשטח ההסברה, באה גם הבת השלישית וביקשה ממני להסביר לה פרק בשירת האזינו... הבת השניה נזכרה שעדיין לא עשתה את השיעורים בבוטניקה ובאה אל האמא לבקש ממנה שתעזור לה...

* * *

"אתה רואה?" אמר לי מר גליקשטיין "כך הן קופצות מענין לענין, כצפרים המנתרות מעץ אחד למשנהו... הדור שלנו הוא בלי עין הרע דור דעה. הגמרא אומרת: "כי קאי רבי בהאי מסכתא לא תשייליה במסכתא אחריתי" (כאשר רבי עומד במסכת זו, אל תשאל אותו במסכת אחרת). כיום לומדות הבנות הגאוניות שלנו עשרים מקצועות בבת אחת, ועוברות בחינה אחת אחרי השניה, ומביאות הביתה תעודות מצויינות... ואל תשכח שיש להם גם שיעורים באורגן ובאקורדיון וחוגים לציור ולגרפיקה... מבלי לדבר על "מכירות סוף העונה" ועל "ערב אקסקלוסיבי חד פעמי" ועל "באזארים במחירים מדהימים"... כיצד הן עושות זאת ואיך הן מצליחות לעמוד בעומס, אינני יודע — כשם שאינני יודע כיצד מספיקות המורות לבדוק כל כך הרבה מבחנים... שהשם יתן להן כח...

בעוד מר גליקשטיין נאנח על עול הלימודים הכבד הרובץ כריחיים על צוארי הבנות, השתרר השקט בבית... הקולות חדלו, הקסטות נאלמו דומיה, והבית התרוקן...

"עכשיו נוכל להיכנס אל הסאלון" אמרה גב' גליקשטיין, "הבנות הלכו לראות את ההצגה: "המן נבחן בספרות"... הן אומרות שזו משהו לא נורמלי... אתה רואה? לשפוך את הזבל אין זמן, להצגות ולערבי שירה תמיד יש זמן בשפע... משנכנס אדר מרבין בשמחה... הן בודאי תחזורנה אחרי חצות... והנשמה תצא לי עד שאראה אותן כשהן חוזרות... מה יהיה עם התזכורה? נסתדר... גם אתמול הסתדרנו... מדת הבטחון מרקיעה שחקים... וכשכולן הולכות אי אפשר להגיד לא... מה יהיה מחר בבחינות? יהיה בסדר... תמיד הן עומדות במבחנים — עובדא!... הן, בעצם נזכרתי שגם לי יש הערב "מיפגש עשיר מהנה ומשמח"... קיבלתי הזמנה... אני מוכרחה ללכת... מה אפשר לעשות? בתוך עמי אנכי יושבת"...

חקלאים שומרי שביעית - באהלה של תורה

שנת השבתון לארץ היא גם שנת התעלות רוחנית לעובדי האדמה - התחלה צנועה ועוד היד נטויה

מאת משה יוסיפון

דרך ארוכה מאוד משינו מירושלים ועד שוקדה שבנגב, שהוא אחד מן הישובים שבהם נמצא מספר ניכר של שומרי שביעית, הישוב שייך לתנועת המושבים של פועלת העבודה, אולם המתיישבים שם, רבים מהם נענו לקריאה, השביתו את שדותיהם. יש בהם שחפשו לעצמם מקור פרנסה חילופי, במקום או מחוץ לישוב, אולם אלה שאינם יכולים לעשות זאת, לא ילכו בטלים. כשבאנו אותם שנה קלה לפני שסיימו את "הסדר" הראשון שמתנהל בשעה מוקדמת לפני הצהרים. אלה הם אברכי "הכולל" שהוקם על ידי המרכז הארצי לחקלאים שומרי שביעית במסגרת המבצע הכביר הזה, של הקמת "כוללים ובתי מדרש" בישובים החקלאים. הדבר ניכר לפי מדת מעורבותם מדברי ראש הכולל, הרב ברוך רביב המסור את עצמו מן העיירה נתיבות כדי להרביץ תורה.

"הסדר" היה צריך להסתיים כבר לפי הזמן, אולם "האברכים" חלקם בגיל העמידה, חקלאים שידיהם נוקשו בשדה, ופניהם הצהיבו מרוב היותם חשופים לשמש הנגב, לא הסתכלו אל השעון, ולא האיצו ברב שהמשיך כדרכו להנעים להם אותן שעות, שבהן הם מתכנסים באולם שליד בית הכנסת הנאה שהקימו להם המוסדות המיישבים. הם קנים הרבה מושגים וידיעות שלא הגיעו אליהם עד לשנה זו, תראה, כי רק עתה הם הגיעו לדרגה גבוהה יותר.

גם אנו המבקרים לשעה, לא היינו יכולים להנתק מן המחזה שהתגלה לעינינו. לא רק את הארץ החזירו לשנה זו לבעל האמיתי של הארץ, אלא גם את עצמם הקדישו. והם עושים זאת לא רק בשל "שכר הבטלה", בצורה של מילגה שהם מקבלים בסוף החודש, הם עושים זאת בנפש חפצה כדי להגיע לאותו מטען רוחני שהוא חסר להם.

אומנם, הם דאגו להגיש לנו כוס תה כמחסם, כדי להשיב את הנפש לאחר נסיעה ארוכה זו. אולם הלב התחמם, לראות כיצד קם והיה מפעל זה, שלא זכו לו בדורות הקודמים, כאשר גדולי ישראל הצטערו על כך, שמספר שומרי שביעית, הוא קטן ואף אינו מגיע לאחד מעיר ושנים ממשפחה. מי יגלה עפר מבין עיניהם של הרידב"ז, של רבי עקיבא יוסף שלזינגר, של בעל חזון איש ורבים אחרים, אשר כאבו את הכאב.

שקט שורר במושב, כמו בכל שאר מושב אחר בשעה זו. אולם פה ושם ראינו, מי הם "גיבורי הכח" אשר מקיימים מצוה זו של ושבתה הארץ. המפקח האיזורי של המרכז, הרב אשרי מגבעולים, אשר הגיע למקום, שלף מתיקו צרור מסמכים שאליהם היו מצורפות המחאות התמיכה החודשית שנותן קרן השביעית לחקלאים. שע"י המרכז הזה. הם חותמים על המסמכים, המאשרים שזו הלואה, שניתנת להם בתנאי שיקיימו את השבתון עד לסוף השנה. לאחר מכן תהפך רטרואקטיבית למענק. הרב אשרי מדגיש שאין זו המילגה שהבטיחו להם "קרן השביעית" בהיותם חברי הכולל. זו תבוא רק בסוף החודש. הקצבה זו ניתנת בהתאם למספר הדונמים והגידולים שהושבתו.

זהו אחד משלושים הכוללים ובתי המדרש להתורה שכבר אורגנו. והמלאכה עדיין מרובה. קרן השביעית החליטה להנציח על מפעל זה את שמו של האיש המיוחד בגזברות הקרן רבי בנים הלפרין זצ"ל, שנפטר תוך כדי השנה הזאת והוא מלווה את הקרן מאז יסודה בקודש ועד הרגע האחרון לחייו. היתה דאגתו לעשות לבנין הקרן וגם לזכות אחרים במצוה גדולה זו.

התחנה השניה בסיור זה, שבגלל קוצר הזמן, לא יכולנו להגיע לכל הישובים, שבהם כבר נפתחו הכוללים, היתה במושב חלץ. כאן מצאנו את הרב המקומי, הרב שמואל נתן, מלמד את החקלאים הלכות מגילה, הפורים מתקרב ושלושים יום לפני החג דורשין בהלכות החג. מתוך סקרנות עקבנו אחרי השיעור, ונוכחנו לדעת, מתוך מדת ההתמצאות והידיעות שהם מגלים בדיני המגילה ובמצוות החג, שלא נשכחה מהם גירסא דינקותא והם שמחים על שהם מרעננים את ידיעותיהם. אלה הם יוצאי תימן. סמוך למושב זה קדחו בארות נפט, ואילו כאן קודחים בארות מים חיים מתוך משנה ברורה, שהיא היתה שגורה בפיהם.

בדרך דילגנו על כמה ישובים חקלאיים שבהם גם נמצאים שומרי שביעית וגם בהם נפתחו מדרש אותם באורות חיים המבכים חיים של תורה. הכנסנו לראות את הכולל שבמושב נחלה, המאוכלס אף הוא מיוצאי תימן. בכולל זה שהוא אחד מן הגדולים באזור, אליו מצטרפים גם חקלאים שומרי שביעית ממושב זבדיאל. שיעורי התורה מתנהלים גם בשעות שלפני הצהרים וגם בשעות אחרי הצהרים עד הערב ובראשו עומדים, שני תלמידי חכמים הרב נפתלי טובים וטובים השנים מן האחד, הרב יצאל שרעבי.

מושב זה ידוע לרבים, בהיותו מקום מושבו של הרב הצדיק המקובל רבי שבח דוזני, שרבים מתדפקים על דלתותיו כדי להתברך על ידו לקבל כפיו עצות טובות בשאלות שונות, והוא עצמו מצטרף ללומדי הכולל הלומדים בבית הכנסת הזמני, הסמוך לבית הכנסת המפואר שגבוה יותר מכל הבתים ועומד עדיין לפני השלמתו.

המרחקים בישובי הנגב המפוזרים מנעו מאתנו להכנס לכל אותם ישובים שבהם המחזה חוזר על עצמו. אולם מפיהם של אנשי המרכז הארצי שמענו על ההתפתחות הרחבה, של שומרי שביעית כהלכתה, העושים זאת לא כמצוות אנשים מלומדה, ולא בשל הפיצוי הנמוך שהם מקבלים מדי חודש בחודשו על ידי קרן השביעית. זהו הכיבוש שכבשו שומרי שביעית כהלכתה, שיצאו ממקום מושבם בקוממיות, שהוליך אותם קוממיות לארץ. הפעם בצורה בקדושה ורבת השראה.

מתוך רשימה מפורטת שהוגשה לנו על ידי אנשי המרכז למדנו, כי נעשתה מלאכה חשובה ורבה. מספר החקלאים שנכללו ברשימה מגיע לאלפיים וקרוב למאתיים ישובים הפזורים ברחבי הארץ, בנגב ובדרום, בהר ובשפלה, בגליל ובצפון, וזה מלבד הישובים שמאז ומתמיד הם מקיימים מצוות שבת הארץ בשלימותם, אלה הישובים האגודאים וישובי פועלי אגודת ישראל שהחזירו את מצוות השביעית. ויש ביניהם ישובים השייכים לתנועת המושבים ויש בהם גם ישובים השייכים לתנועת המושבים של הפועל המזרחי.

2000 חקלאים הצטרפו למעגל שומרי השביעית. יש מקומות שבהם מספרם קטן, ויש מקומות שמספרם רב. אלה לא שעו להפצרות של שליחים שבאו להציע להם להשתמש בהיתר המכירה, ואף על פי כן עמדו בנסיון הקשה.

אחת ההפתעות שציפתה לנו, למצוא בישוב שפיר של הפועל המזרחי, שם מצאנו את הרב המקומי, שהוא עצמו מן המשפחות המיוחסות בירושלים הרב אריה סלומון שהוא גם הרב המקומי, שבשעת בוקר ישב עם קבוצה קטנה של שומרי שביעית ולמדו את השיעור בגמרא. אלה הם החקלאים שכל שש השנים מעבדים את האדמה ובשביעית שמטו את האדמה ונכנסו לבית המדרש, אלה אינם דורשים גדולה לעצמם ובתמימות גדולה. כאשר עברנו את הישוב וביקשנו להגיע לבית הכנסת פגשנו אדם בא בימים, ושאלנו לשמו של המקום, והתשובה היתה: "זו קהילה קדושה - שפיר", הוא עצמו רכב על הטרקטור, שבכל ימות השנה עסוק בחרישה וזריעה וטיפול השדה. הוא משתמש בטרקטור ככלי רכב המוביל אותו לבית המדרש בו ישבו והקשיבו לדברי אלוקים חיים.

להרב סלומון נועד תפקיד נוסף, יחד עם הרב אהרן איזבי הוא מרביץ תורה גם לאנשי הכולל, בישובי זרחיה.

את התחנה האחרונה שלנו עשינו בקוממיות, הישוב שהוא המוקד של כל הפעילות הזאת, ממנו יצאו השליחים שעשו נפשות לרעיון, אלה השליחים שיצאו לקדש את הארץ, ופה ושם אתה מוצא את פירותיהם של מבצע זה.

קוממיות אינו זקוק להציג אותו, לא רק לאחרונה הוא מושך רבים הבאים לראות את הפלא הזה, של ישוב פורח שמקרין מאורו על הסביבה כולה ולא רק על הסביבה הקרובה אלא שולח קרנות אור למרחקים, למרכז, לצפון, ולגליל. בזכותו של אותו צדיק הגאון רבי בנימין מנדלזון זצוק"ל.

נכנסנו כבדרך שיגרה, הכיצד יכולים להיות בנגב ולא להכנס לראות את קוממיות, והיום ציפה לנו חידוש מקורי, חידוש, בדמותה של תערוכה מצוינת המוקדשת אך ורק לענין השביעית, תערוכה המושכת תלמידים ותלמידות, שזו להן הפעם הראשונה לראות מקרוב את גיבורי הכוח. התערוכה עשויה במקצועיות מקורית, מעשי ידיהן של מנהלת ומורות בית הספר המקומי נשי קוממיות ותלמידות הפנימיה, עבור הבנות מהסביבה שעליהם מפקחים אנשי המרכז, אלה השקיעו כאן מיטב הידע שלהם.

ומי שרוצה לעמוד על הלכה זו בשנת השביעית, היינו מיעצים לו להתרשם מן המראות המלבבים כפי שהם מוגשים בידע מקצועי מעולה בבנין החדש שהוקם זה עתה כמרכז ע"ש הרבנית ע"ה עבור אנשי המקום, התערוכה ממלאת בשנה זו, את מוקד ההתעניינות של בתי ספר רבים. באותו יום מצאנו שם מאות ורבות של תלמידות מסמינר מכון בית יעקב למורות בירושלים שירדו לראות, ללמוד ולהתרשם ממראה עיניהם, וטוב מראה עינים.

רשימה חלקית של ישובים שבהם הוקמו כוללים

שם המושב בו קיים הכולל	שמות הרבנים ראשי הכולל
נחלה (כולל מייזבדיאלי)	נפתלי טובים, הרב יצאל שרעבי
חלץ	שמואל נתן רב מקומי
זרחיה	אריה סלומון, הרב אהרן איזבי
זרועה	ברוך רביב
עמי עוז	בצלאל חדד
מלילות (כולל שארית יבלים)	משה דרעי רב המקום
פטיש	בפיקוח הרב אבן עזרא ר"ם הכולל המקומי
עוצם	יוסף לוי
שפיר	אריה סולמון הרב המקומי
רווחה	יונה פורת
יכיני	יוסף דוד
מסלול (+ גילת)	בפיקוח הרב מלכה ר"ם הכולל המקומי
תדהר (ברוש ותאשור)	דניאל תעקנין
שוקדה	ברוך רביב
בטחה	יחיא אפרים, הרב ראובן חלד
שדות מיכה	דוד אלבז
שותלים	זכריה כרמי הרב המקומי
כפר יעבץ	שלמה צדוק הרב המקומי
גבעת כח	יפת שמע
שדה אילן	שמואל פיירשטיין
אדירים	יחיא גבאי

מושבים שבהם גרים חקלאים שומרי שביעית שצורפו לכולל בעיר סמוכה ונהנים ממלגת המרכז

"נחם" "ידידה" "נוה צוף" "בית עריף" "שרש" "מגדים"

* * *

מושבים שאורגנו בהם שיעורים

גפן תירוש - מגי"ש הרב שאול דוד וולך הי"ו

שדה-עוזיהו - מגי"ש הרב שאול דוד וולך הי"ו

עזריקם — הרב יעקב דוד ליברמן הי"ו

גזבר קרן השביעית הרב אברהם הלפרין מרכז מוה"ל הכוללים הרב אברהם צבי מייזליק משתתפים בסדר לימוד בכולל במושב "זרחיה" וחלץ

הרב מנחם פרוש

אוי לדור ששופט את שופטיו

אוי לו לדור ששופט את שופטיו ואוי לדור ששופטיו צריכים להישפט. אני חייב להגיד: לזאת לא פיללנו. לא היה עולה על דעתנו שיגיע היום ובמדינה יהודית, כאן בארצנו הקדושה יתבעו להעמיד לדין רבנים גדולי ישראל, דיינים, על שפסקו הלכה לפי תורתנו הקדושה.

אינני יודע באיזה עיר ומדינה קרה אי־פעם שיתבעו להעמיד לדין רבנים דיינים שהורו הלכה. לו היה קורה דבר כזה, כולנו היינו מתקוממים אם היו מרהיבים לעשות זאת.

רק במחשכי רוסיה הבולשביסטית רודפת הדת, שם שם מאחורי מסך הברזל במגנים הקשים ביותר מרהיבים להעמיד לדין רבנים הדיינים שפוסקים הלכה לפי התורה.

אני רוצה להודיע כאן מעל במת הכנסת מה שנתבקשתי להבהיר, כי אין זו אלא מקרית שרק 19 הדיינים מוכנים להצטרף בחתימתם לעצומה כי זאת היא ההלכה לפי התורה. יהא ברור כי לא רק אותם 19 הדיינים שהספיקו לחתום על העצומה נתבעים לדין אלא כולנו, כל אלה שנאמנים לתורה. תובעים להעמיד, חלילה, לדין את התורה הקדושה, תורת אלוקים. שהי הרמת יד בתורת משה. אני אציע לחברי הכנסת מכל הסיעות, כל אלה הנאמנים לתורה הזוקה, להצטרף לספסל הנאשמים, נשב עמהם על ספסל הנאשמים וכל עונש שיוטל עליהם יוטל גם עלינו, גם הליכה לבית הסוהר, כי מה שעשו — היא בשמנו.

ויהי בימי שפוט השופטים, נאמר במדרש רות, רב תנחומא בשם רבי חייא, בשם רבי אלעזר. המדרש הזה עלה בידינו מן הגולה. כל מקום שנאמר "ויהי" — צרה. אם צרה — אין כיוצא בה. ומסיים המדרש ואומר: מהי הצרה שאין כיוצא בה? אוי לו לדור ששופטו שופטיהם ואוי לו לדור ששופטיו צריכים להישפט.

חייבים אנו לזעוק זעקת השבר של הנביא: "ההמיר גוי אלוהים והמה לא אלוהים ועמי המיר כבודו בלא יועיל".

שופטים חילוניים יעמידו לדין שופטים הפוסקים לפי תורתנו הקדושה? היישמע כזאת? מי שופט את מי? גדולי התורה, הרבנים הדיינים פוסקי הלכה ששואבים ממעיינות תורתנו הקדושה פסק הלכה כפי שתורתנו קובעת, דיינים אלה, רבנים, גדולי ישראל אלה, יעמדו לדין?

נהא כנים עם עצמנו. על מה מבוססים החוקים החילוניים, החוקים הנפסקים על־ידי בתי המשפט האזרחיים לכל דרגיהם עד לבית־המשפט הגבוה לצדק? כל חוקיהם לקוחים ומבוססים על שיירי החוקים העותומניים מימי הטורקים, ואחריהם לקוחים מהחוקים הבריטיים, והחוקים אשר הכנסת החילונית הדביקה על־ידי השוואות עם חוקי אומות העולם, חוקים שבן־לילה היו ובן־לילה אנחנו בעצמנו משנים אותם ומבטלים אותם כלא היו. חוקים אלה, כיצד עולה על הדעת שהם מסוגלים להתמודד עם חוקי התורה הקדושה והנצחית לנצח נצחים.

נשאל את עצמנו: מי שופט את מי? השופט החילוני המבוסס על משפטים חולפים, משפטי העמים, הוא הוא יתבע למשפט גדולי ישראל, דיינים שפוסקים פסקיהם לפי תורתנו הקדושה? איך לא רועדים מאימת קדושת תורתנו, דברי אלקים חיים. איך נאמר? "השמע עם קול אלוקים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי".

עמי תבל רעדו, העולם כולו חרד בעת מתן התורה שהיא תורת חיים, התורה הקדושה שהאירה ומאירה והאיר עולמות לעולמי עד, אשר החזיקה אותנו כל הדורות מאז היותנו לעם. תורה זו תעמוד לדין על־ידי שופטים חילוניים אשר חוקיהם לא עמדו ולא יעמדו אף שנות דור? מי שופט את מי? אני חוזר ושואל. ירעדו אמות הסיפים אם הגענו כאן במדינה יהודית בארץ הקודש כי שפחה תירש גבירתה. על זאת יקונן הנביא: תורה תורה חגרי שק.

עצם הדבר, עצם הדרישה להעמיד לדין גדולי ישראל מופרכת מיסודה, לא רק מפני שלא יעלה על הדעת כי שפחה תירש גבירתה ובמשפט חילוני יתבעו לדין שופטים לפי חוקת תורתנו הקדושה. איך מעמידים בכלל זה מול זה?

גם לפי חוק הכנסת, החוק נקרא פקודת עדה הדתית המרה מספר 43 לשנת 1927 שתוקפו עד היום, החוק נותן את הסמכות בכל נושא המרה וגיור לרבנות. איך אנחנו יכולים לתבוע לדין רבנים אשר להם הסמכות לקבוע?

אני רוצה לשאול מה עשו גם הכנסת וגם בית־המשפט הגבוה לצדק, כאשר השופט חיים כהן הישוה — אני לא רוצה להגיד כאן, אבל אין לי ברירה אלא להגיד מה שהוא אמר, את הדברים החמורים — הוא הישווה את חוקת התורה וגם החוק שאושר על־ידי הכנסת, שכל מי שנולד לאם יהודיה הוא יהודי, הוא קרא לזה נאציזם, הוא קרא לזה חוקי נירנברג. ואז לא העמידו אותו לדין, בית־המשפט קבע אז כי אין להעמיד לדין על דברים כאלה.

עכשיו לבוא ולתבוע 19 רבנים — אני מזהיר את עצמנו, נדע כולנו מהו יסוד היסודות של ההידרדרות שאנחנו רואים אצל בני הנוער שקמים במוריהם, אחד דוקר את השני ומתנפלים על מוריהם. ההידרדרות הזאת היא מפני שאנחנו מרחשלים את עצמנו מתורתנו הקדושה ומרהיבים עוז בנפשנו לפגוע בה. אילו היה קורה כדבר הזה בגולה היינו מרעישים עולמות. ברוסיה הסובייטית מעמידים רבנים לדין וגם כאן בארץ ישראל. אם אתם תלכו בדרך זו, אוי ואבוי יהיה לנו. אנחנו צריכים לקוות שהעולה על רוחכם היה לא יהיה.

(דברים בכנסת)

ומי סיפק את המצרכים למשתה המלך
"מטוב הארץ", כמובן.

הנחות
מבצעים
אשראי
משלוחים
חינם

מבצע על
כל ממתקי אושי
לדוגמא:
15 יח' שעונים ודגים
שוקולד 2.50 ש"ח

הנחות גדולות
על מוצרי הדר

מחירים לדוגמא:
נס קפה 5.70
אננס 1.69
בקבוק ליקר גדול 3.08

סלסילות מוכנות
למשלוח מנות
בכל המחירים
אפשרות משלוח מנות+
משלוחים דרך הטלפון:
241588

שמחת פורים אמיתית
ב"מטוב הארץ"

שפע אדיר של כל המוצרים

מטוב הארץ
רח' דוד ילין 8 02-241588

מרכז — 02-245044

בואו להנות לראשונה מהשילוב הייחודי

מלון אשכולות בשיתוף עם

מדרשת חברון האגף לתרבות תורנית

פסח במלון באוירה של חברון

בואו לחגוג, לבלות ולטייל אתנו בחופשת הפסח

בתוכנית: סדר פסח כהלכתו עם עורך מנוסה

- טיולים באזור (בעקבות דוד המלך ולוחמי בר כוכבא. מערות המסתור, מצדה ועין גדי, דרום הר חברון ועוד).
- שעורים תורניים והרצאות בנושאים אקטואליים
- תפילות בישיבת "ניר קרית ארבע" או במערת המכפלה.

כשר למהדרין
ללא חשש קטניות ומצה שרויה
הבשר גלאט כשר
פרטים להזמנות 02-961250/1
כולל בשעות הערב

משה מיכאל צורן

"הציבור החרדי אינו מודע דיו לעצמה הכלכלית האדירה הטמונה בקרבו"

מסר זה השתלב בדברי הנואמים ב"דינר" השנתי של הוועדה למען השבת שנערך השבוע. החברים שיבחו את קומץ העסקנים המסור העושה בשמירת צביונה של השבת במדינה, התריעו על חוסר הסברה בציבוריות הדתית לשם מה הוקמה הוועדה למען השבת ומה הן פעולותיה העיקריות?

"לו היה הציבור החרדי מודע לעצמה האדירה הטמונה בידיו מבחינת ההשפעה על כמפלים בארץ, היה מצב השבת בארץ נראה אחרת לחלוטין" — הכריז הרה"ג ר' אליהו רפול יו"ר הוועדה למען השבת, בכינוס השנתי שנערך באולם "ישרותל" בתל אביב. הכינוס התקיים בנוכחות רבנים ועסקני ציבור מן השורה הראשונה בארץ שענין השבת נוגע ללבם והכואבים את כאבה של שבת קודש.

הוועדה למען השבת רשמה לזכותה פעולות רבות הקשורות לשמירת השבת בכל רחבי הארץ, והיא מהווה כיום כתובת מרכזית לכל יהודי המעוניין לדווח על מקרה של חילול שבת במפעל מסויים אי שם בארץ. הצלחותה של הוועדה נמדדת בכך שכיום חושב כל בעל מפעל פעמיים לפני שהוא משיב להן או ללאו לפנייה להפסקת העבודה בשבת.

קומץ עסקנים מסור ומצומצם בראשות הרה"ג ר' אליהו רפול מקיים את פעילות הוועדה בלא הפוגה, ודברים אלה אכן באו לידי ביטוי במהלך המסיבה החגיגית כשהנואמים קשרו כתרי תהילה לעבודתם המסורה והעקבית.

• הרב שפירא: הוועדה למען השבת מהווה מגדל פיקוח שמתפקידו להתריע על סכנות

ראשון הדוברים היה הרה"ג הרב אברהם שפירא יו"ר ועדת הכספים העומד לימין הוועדה מיום הווסדה לפני 5 שנים. הוא מגדיר את הוועדה למען השבת כ"מגדל פיקוח" שמחובתו ומתפקידו להתריע על כל סכנה העלולה להתרחש ואמר שכיום הדרך לשמירת השבת היא לא רק בצורה של הפגנות ויציאה לרחובה של עיר אלא זקוקים לתיחכום, לצוות מעולה, עורכי דין בעלי מקצוע שידעו להשיב מלחמה שערה. להלן התייחס הרב שפירא למצבה של היהדות הדתית בזמן קדמה של ממשלת האחדות הלאומית ואמר שכל עוד שממשלה זו תיכון יהיה מצב הדת בכי רע.

עוד התריע הרב שפירא על חוסר ההסברה המשווע הקיים בנושאי השבת, וקרא למשתתפים לתרום בעין יפה למען אחזקת פעילות הוועדה למען השבת, והעלה פרשיות אקטואליות שהתרחשו לפני תקופה קצרה כמו הרכבל בחיפה, שהוצלחה שם הגיעה בזכות פעילות שקטה פנים אל פנים והסברה נאותה ומקיפה.

הרב אליהו רפול הודיע שהר"כ הרב שפירא תורם לוועדה 10,000 דולר, התחייב לגייס 10,000 דולר נוספים. כן הזכיר הרב רפול שבביקורים שערכו אצל גדולי התורה קבלו ראשי הוועדה עידוד באופן מעשי.

הרב יחיאל בריאר, מוסיף את הגאון רבי שמחה קוק המתעכב על כך שהוועדה למען השבת הפכה במשך שנות קיומה לכתובת מרכזית לכל נושאי השבת. "הגעתי לכאן במנוחה", מספר הגר"ש קוק, "וכששאלוני מה הגעתי לאיזו חתונה הינך נוסע. השבתי לו, לחתונת הקב"ה עם עמו ישראל, שזו כידוע מתבטאת בשבת. גם הרב קוק מתאונן קשות על התקשורת וההסברה הדתית בכל העניינים העומדים על הפרק וטוען שיתובה להכנס לכלי התקשורת החילוניים ולהסביר את עמדתנו, כשהכביה היא יותר במימון הפעולות ולא באפשרויות".

• הרב רפול: "רק לפני 4 חודשים למדנו כיצד צריכים לפעול"

המנחה הרב בריאר מגלה פרשה שהוותה עוד בתקופת אביו המנוח בתל אביב, כשהחלו חילולי השבת. "אם חשבו בתחילה שאבי נכשל במשימתו, הרי שלאחר שנים ראו שאותם אלה שלחמו בו חזרו לבסוף בתשובה וכיום הם אינם מחללי שבת, כך שלעולם אי אפשר לדעת היכן אתה מוכיל", אמר.

הרב צבי גלסנר מראשי הוועדה מקריא את מכתבו המרגש של יהודי שנאלץ לחלל שבת במפעל מסויים בארץ ובצערו הוא פנה אל הוועדה שתסייע לו.

בעל המעשה עצמו עלה לאחר מכן על הדוכן ואיתת את דבריו של הרב גלסנר כשהוא אינו מוצא את המילים הנכונות כיצד להודות לוועדה על סיועה.

לפני שהחל הרב פרץ לשאת את נאומו בירך את הנוכחים הערכן אלי ספדי, אותו הגדיר הרב רפול כ"אחד ממחזיקי מוסדות התורה".

ח"כ הרב יצחק פרץ נשא נאום מרגש בזכות שמירת השבת וקרא אף הוא לנאספים שישבו באולם לעזור ולתרום כפי יכלתם.

יו"ר הוועדה הרה"ג ר' אליהו רפול גולל בפני המשתתפים את פעולותיה של הוועדה כשהדבר העיקרי בדבריו שרק לפני 4 חודשים גילינו את הדרך כיצד צריכים לעבוד בנושא זה", כשהוא מתכוון לעצמה הכלכלית האדירה הטמונה בציבור החרדי כולו על כל שכבותיו. לדוגמא הזכיר הרב רפול את ענין בית החרושת "תדיראן" שרק איום של הוועדה למען השבת לפנות לציבור החרדי שלא לרכוש את מוצריו בחברה זו פעל את פעולתו. "אמרנו להם במליב שטוטות: כמו שמותר ליהודי לאכול כשר בארץ ישראל, כך מותר לו לקנות מקרר כשר, מזגן כשר ומחשב כשר, שלא יצרוהו בשבת", הם השתכנעו מיידית. האיום של הציבור החרדי מהלה שמקו עמוק אצל כלי המפעלים ועשה את פעולתו המיידית.

הנואם האחרון היה הרב אורי זוהר.

לאחר תום ה"דינר" ישבנו עם הרב צבי גלסנר שעידכן אותנו בפרטים נוספים אודות פעילותה של הוועדה למען השבת.

• השאננות פוגעת בסופו של דבר גם בציבור הדתי כולו

ה"קרדיט" להקמת הוועדה, לביסוסה ולעיצוב פעולותיה שמורות להרב אליהו רפול, ראש ישיבת "נווה ארץ", שידיו רב לו בתחומי עשיה רבים, המניע העיקרי להקמת ועדה מעין זו נבע מן התרדמה שאחזה בשורות הציבור הדתי על כל גווניו — ואולי בעיקר בציבור החרדי — מכל מה שקרוי "חילול שבת". ציבור שומר המצוות מתגודד בעיקר בריכוזי אוכלוסיה דתיים היה זה אך טבעי שתיקלט מחשבה בראשם והיתה זו אך הרגשה טבעית שהנה הגענו אל המנוחה ואל הנחלה. אם להתיחס למקומה של הוועדה למען השבת, בעיר בני ברק, יכולים לחשוב כל תושב ביה: "הרי בעירי שלי אין התגודדות בשבת, הרחובות סגורים ומסוגרים, ומה איכפת לי אם בתל אביב העיר הגדולה מתחללת השבת בראש כל חוצות"? הרי הימים של קום המדינה בהם הועלו אנשי צורה עם זקן ופיאות למשאיות ותיכפה עליהם לעבוד השבת, חלפו ועברו מן העולם, ומה הם קום לתורה?

שאננות זו היתה בעוכריו של הציבור הדתי והכרסום בסטטוס קוו הלך וקבע עובדות בשטח.

הרב צבי גלסנר, האדם המפעיל כיום הזה את הוועדה למען השבת טוען ש"התוצאות בכירסום שחל בשמירת השבת, היה הרבה יותר מעבר לכירסום הסטטוס קוו". הציבור הדתי לא חל ולא הרגיש שחילול השבת פוגע גם בראשית חוזר להרבה מתושבי החיים שגם יהודי דתי שותף להם. אתה נכנס לבנק ואינך יודע אם פעולות המסלקה מתבצעות בשבת אם לאו, אינך יודע אם וכיצד מותר להשתמש בגז, וכן בשאר ענפי החיים.

דוגמא קלסית לנחיצות הקמת הוועדה למען השבת אירעה בראש העין, שם הוקמו מגרשי ספורט ליד בתי כנסת וכשבאו לבנות בריכה במקום, היתנתה ההסתדרות את השתתפותה במימון רק אם הבריכה תהיה פתוחה כשבתות, וכל זאת בסמוך ממש לבית כנסת בהם מתפללים מאות מתפללים.

וזה עוד לא מספיק:

יותר ויותר מקומות עבודה נסגרים בפני עובדים דתיים. אולי לא יגידו לך את זה בפירוש אך לך תנסה להתקבל — כשאתה חובש כיפה — בבית מלון, או אפילו בשרותי הקרקע בנמל התעופה. רק יראו את הכיפה וכבר יעקמו את האף בזווית לא נסתרת... וכשמדובר בבעלי תשובה, העובדים במפעל מסויים מזה שנים והחליטו לשנות את דרכם — כשהשבת מהווה את האקט הראשוני אותו הם רוצים לשמור בכל תומותו — הם מוצאים את עצמם בדילמה חמורה.

• אנשי משרד העבודה המופקדים על ביצוע החוק מנסים להערים בכל דרך אפשרית

אלה הן רק חלק מזערי של הסיבות לנפילתן של הרבה וועדות שבת שהוקמו במשך השנים. הטיפול בנושא השבת הוא כה מסובך ומסורבל, מייגע ומתיש, שלא כל ברנש מסוגל לעמוד בו. טיפול בעניינים אלה מצריך עקביות ואורך רוח.

הצלחתה של הוועדה למען השבת מיסודו של הרב אליהו רפול — שהוא האדם הנבון במקום הנכון למטרה זו מכל הבחינות — נמדדת בעיקר בהבאת תודעת העניין והבלאותו על סדר היום הציבורי. כיום, אומר הרב גלסנר, לאחר 5 שנים של פעילות מסיבית, כשאנו פונים אל מפעל מסויים ומבקשים שיפסיק לעבוד בשבת, ההחלטה תהא קשה מאוד עבורם וההנהלה תשקול היטב את התשובה הסופית.

היעד העיקרי בפעולות הוועדה — שתכליתה היא "להשליט את הצביון היהודי על רשות הרבים בשבתות" — היה להביא לתודעת הציבור הדתי את העצמה הכלכלית האדירה הנתונה ברשותו ושבכוחה להטות את כל מהלך העניינים. הצרכן הדתי מהווה פוטנציאל בקנה מידה שאי אפשר לתארו וכשבעלי מפעל "יישבו חושבים" על כדאיות ההפסקה מעבודה בשבת על חשבון המלצת הוועדה לציבור הדתי לקנות אצלם, המסקנה תהיה ברורה לחלוטין.

בנייר חדרה, למשל, היה ידוע כל השנים שהותר לעבוד בשבת הוא על סמך הליך רציף, דהיינו שאם תפסיק את פעולת המכונות לא תוכל להפעילה שוב עד יום שלישי. בביקור שערכו ראשי הוועדה למען השבת במפעל בחדרה התברר שלא מיניה ולא מקצתיה. דיונים עם הנהלת המפעל, בהם הוכרז חד משמעית שהציבור הדתי אינו מוכן ללמוד מתוך גמגומות שיש בהן חשש חילול שבת, הניבו הסכם בו התחייבה ההנהלה בשלב ראשון שלא להעביד יהודים בשבתות. הסכם זה נחתם בנוכחות רבה של חדרה והעתקים ממנו נמצאים בוועדה.

במציאות, לא קיימה הנהלת נייר חדרה את ההסכם אפילו פעם אחת ויחידה. תרוצים מתרוצים שונים, דחיות וכל מה שלא תרצה. העיקר: ממשיכים לעבוד כרגיל.

• חוות דעת של עורכי דין לא זוכה למענה כלשהו

דוגמא קלסית נוספת היא "מחלקת ים" באשדוד. מחלקה זו ממונה על טיפול באוניות נכנסות כאשר חלק מ-80 העובדים מטפל ומצא על ספינות גרר המקבלות את הספינה והכבם נמצא על החוף ומטפל בעגינה. עובדים רבים פנו אל הרב שיינין רבה של אשדוד וביקשו ממנו שימצא הסדר שלא יצטרכו לעבוד בשבתות. הרב שיינין פנה לוועדה זו היפנתה אותו אל הממונה על מחוז הדרום, הגבי שפריר. הגברת האדת שכבר גרמה צרות צרורות בעניין היתרי העבודה גורסה שאין כל בעיה בחוק כיוון ש"יורדי ים וצוותי אוויר" לא זקוקים להיתרי עבודה בשבת.

הרב גלסנר פנה לעורכי דין וביקש חוות דעתם. התשובה היתה חד משמעית: "עובדי ספינות גרר אינם נכללים בהגדרת החוק יורדי ים". חוות הדעת נשלחה לגבעים בדבר ולא זכתה למענה כלשהו, מה שמוכיח כאמור על רצון להעלים ולכסות על עובדות מזורצות שאין עליהן כל עוררין מכחונת החוק, ולמרות זאת ממשיכים המפעלים בסיועם הפעיל של אלה הממונים על ביצוע החוק, לעבוד בשבת על סמך היתרים אלה.

פעולות הוועדה למען השבת מתפרסים כיום על כל רחבי הארץ. פניות המגיעות מעובדים במפעלים זוכות לטיפול מיידי, עד כמה שניתן הדבר להיעשות.

טלפון בהול מגיע מבעלי מפעל ברזל בעבר שמזה עשורות שנים הוא עובד בשבת. החבר שנפתח מפעל דומה באשדוד ושם הגיעו לידי הסכם עם בעלי המפעל שלא להפעילו בשבתות ע"ס המלצה לציבור לקנות במפעל. כשהגיע הדבר לידי הנהלת המפעל בעבר מיהרה היא לחפש את הוועדה למען השבת וביררה על תכתיביה. "השיפור העיקרי מתבטא בכך שכיום מפעלים רבים מחפשים אותנו במקום שאנו ניאלץ להתחנן אליהם", אומר הרב גלסנר בקורטוב של קורת רוח.

פעילות נוספת שהוכתרה בהצלחה היא לגבי תחנות הדלק שהשבוע עומדת לצאת רשימה מעודכנת על התחנות שאינן פתוחות בשבת. למרבה הפלא מבין 512 תחנות הדלק בארץ פתוחות 420 מהן בשבת, ואין פרצה פה. מה שעשתה הוועדה למען השבת הוא ריכוז של התחנות הסגורות בשבת, הדפסת רשימה מעודכנת ב-20,000 עותקים (שיוכנו בצורה כזאת שאפשר לתלותה ברכב), וכך לאט לאט יתרגל וידע הנהג הדתי היכן לקנות דלק והיכן לא. באיזו תחנה הוא יכול לתדלק בלב שקט ובאיזו לא. בתוך זמן קצר ייכנס הענין לתודעת ציבור הנהגים הדתיים.

המבחן העולמי ב"דיני שביעית" מטעם "דגל ירושלים" להילוך גבוה

שוב אותם ילדים רכונים על המבחנים, שוב אותם מחזות מרהיבים שלא יישכחו במהרה. "רק" 2,500 תלמידים עלו לשלב ב' של הבחינה ב"דיני שביעית" וגם הם הוכיחו בקיאות מדהימה בחומר בלימודים, עד כדי כך שבתחילת השבוע הבא ייערך סיבוב נוסף לכ-100 תלמידים שהגיעו לתוצאות גבוהות זהות. גם ב-8 המדינות בחו"ל נכנסו ההכנות להילוך גבוה והרכזים המקומיים מדווחים על התעניינות גוברת והולכת. השלב הבא יהיה קיום 5 מבחנים מחוזיים, ומשם יעלו המצטיינים אל המבחן העולמי שייערך בעז"ה בקיץ

מאת משה מיכאל צורן

ראיתם פעם אי-מי שהאכילוהו סופגניה מתוקה, וכשהציעו לו שנית לטעום ממנה — שיתנגד?! מאותה סיבה לא עלה כלל ספק בליבנו האם כדאי להציץ גם לשלב ב' של המבחן דיני שביעית שארגנה "דגל ירושלים" במסגרת אגודת ישראל. אפשר לומר רק מילה אחת למי שלא היה שם: הפסדת.

אפשר היה להתמוגג מנחת לראות את אלפי הילדים הללו רצים למקומות בהם נערכו המבחנים. בעולם כה שפל, בדור כה יתום ובתקופה שבה נשתתקו כ"כ גלגלי האמת — לראות את ילדי ישראל מגיעים למבחן בהלכות שביעית, כשהמתח הרב ניכר על פניהם באופן בולט, ואתה יודע שהמתח הזה הוא "מתח בריא", מתח של קדושה, הבא מתוך רצון לגדול ולצמוח לגדולי ישראל — לראות את כל זה, ולא להתרגש — האפשר?!

★ לגיונות עם קודש

למרות שהמבחן אמור היה להתחיל ביום ראשון השבוע, בשעה 7 בערב בדיוק, החלה הדרימה למוקדמי הבחינות זמן רב קודם לכן, כפי ששחו באוזנינו כמה ילדים בבני ברק: "כ"כ הרבה זמן אנו מתכוננים לבחינה, ואיך אפשר עוד להשאר בבית?...

עם התקרב השעה 7, גבר המתח עד כדי כך שהיה אפשר למששו בחלל הכיתות. במוקדים מסויימים הרגישו הבוחנים שאי אפשר — פאקט — להשאיר את הילדים במתח שכזה, תיאותו לחלק את טפסי הבחינה מספר דקות לפני 7. מירכתי כיתה פלונית הינך שומע לפתע בכי מצמלצל בקול רם. דמעות גדולות ניכרות מעיניו של אחד הילדים. "מה קרה" — נבהל הבוחן האחראי. "שכחתי עט", המשיך הילד ליילל בקול בוכים. (בניגוד למבחן הקודם לא חולקו בשלב ב' טפסים לנבחנים). בקושי רב הושג עט חליפי לילד, שהחל "לירות" את התשובות. בעיה דומה התעוררה בעשרות מקומות נוספים. בעיות של ילדי ישראל קדושים.

הצלמים היו אותם צלמים. המצלמות שהבזיקו והנציחו את אלפי הילדים הרכונים על המבחנים, התמונות היו ב"כ זהות. התמונה אולי תצא בדיוק כפי שהיה בשלב א'. אך במציאות — להיות שוב באותו מעמד, שלא מעלמא הדין, להתבונן היטב בריכוז העצום של הילדים, בשליפות מתחת למותנו של התשובות, לעמוד סתם כך ולצפות בלגיונות עם קודש שאין להם בעולמם את כל הבלי העולם האתר הנמצא מסביבם וכל שאיפתם היא לעשות רצון קונם ולייחדו בעולמו — — —

★ ריתחא דאורייתא

לשלב ב' ניגשו כ-2,500 נבחנים מתוך הסך הכולל של התלמידים שעברו את שלב א'. בתחילה היתה נטיה ב"דגל ירושלים" לקבוע את הציון 90 לקו המעבר לשלב ב', אך בשלב סופי החליט להוריד את הציון ל-70, ולהוסיף בחומר הלימודים, את החומר הבלתי מנוקד שבספר "דיני שביעית".

למרות כל זה, ולמרות השאלות המטעות שנבחרו לבחינה הנוכחית, סיימו חלק גדול מן הנבחנים את בחינתם בתוך מספר דקות ויצאו החוצה תוך שהם מתנצחים עם רעיהם וחבריהם על התשובות הנכונות והבלתי-נכונות. קבוצות של עשרות-עשרות ילדים עומדות מחוץ לכיתות המבחן במוקדים השונים ומתווכחות בקול רם, זה אומר בכה וזה אומר בכה, ריתחא דאורייתא במלוא מובנה. אחרי ההשוואה הראשונית עם החברים, ניתן להווכח על אתר לפי מראה הפנים מי הצליח ומי אמור שלא לעבור את שלב ב'. תרועות שמחה מחד והבעות צער מאידך. גם לאלה שלא יעלו לשלב הבחינה המחוזית ניתן וראוי להיאמר: "כדאי היה עמלכם וטרחכם. לא הזכיה בפרס היא החשובה הקובעת, אלא היגיעה, הרצון והשאיפה".

מרומם היה לחזות גם בביקוריהם של גדולי תורה, רבנים ואישי ציבור שלא ויתרו על החוויה הזאת לבוא ולראות מקרוב במה מדובר ולחזות ב"גידולי שביעית" הללו במיטבם. כ"ק האדמו"ר מסדיגורא, הגאונים רבי רפאל שמואלביץ ורבי יצחק אורזי מראשי ישיבת מיר, רבי אליקים כהן מגבעת אולגה. רבי שלמה ניימן רבה של רמות, הרב משה אידנשטיין ראש עירית בני ברק, הרב אברהם יוסף ליוזרון חבר עירית ירושלים, הרב אלימלך ניימן מנהל הקנטול מבורו פארק, כל אלה ואחרים היו בין המבקרים שבאו לחזות בבחינה בהלכות שביעית שלב ב'. גם נציגים חילוניים ממועצת עירית ירושלים הפתיעו את המארגנים ובאו לראות כיצד מתנהלת בחינה ב"דגל ירושלים". מפקחים מחידון התנ"ך הנערך בקביעות בארץ הגיעו אף הם כדי לעקוב מקרוב אחר הפעולות הארגוניות השונות המצלחות לפיהן התנהל המבחן.

★ העברת חומר הבחינות לרחבי העולם התבצעה בסודיות מוחלטת

ובינתיים לא מאכזבות גם הידיעות המגיעות מרחבי העולם, מ-8 הארצות בהן מתקיים המבחן בהלכות שביעית. לפי דיווחי הרכזים באותן ארצות עוברת ההתעניינות בקרב כל שכבות הציבור על כל הציפיות, ולו הודרחות ביותר. בארה"ב, למשל, נערך המבחן ב-5 מוקדים, מונסי, ספרינג-ואלי, בולטימור, ליקווד ובורו פארק, כשהמספר הכללי של הילדים הנבחנים מגיע ל-500. מנהל אחד ממוסדות התורה דשם, שבתחילת הדרך סבר שאין כל אפשרות ליצור מודעות בציבור האמריקאי להלכות שמיטה, דיווח על התלהבות אדירה האוחזת בכל הציבור, והגיעה עד כדי כך שאברכים הזמינו שקופיות כדי שיוכלו גם הם לראות במו עיניהם את המוחשה ההלכות, ובהתבונן מדברים גם על עריכת מבחן פומבי בארה"ב, בהשתתפות גדולי התורה.

באנגליה נערכות הבחינות בלונדון, גייטסהד ומנצ'סטר. הרכז המקומי שם הוא הרב מרדכי לייטנר, איש עסקים שהתנדב באופן מהולל לסייע בארגון הבחינות. הרב לייטנר הודיע לראשי הנהלת "דגל ירושלים" שלמרות שגם באנגליה נערכות בחינות פומביות אך "כשהילדים קיבלו בחינה שהגיעה ישירות מארץ ישראל, זה היה נראה אתגר לגמרי"...

בשווייץ הסכימו בתי ספר רבים לקצץ משעות הלימודים במקצעות שתים על חשבון הוראת הספר "דיני שביעית" של דגל ירושלים. הבחינות נערכות גם בבלגיה, בדנמרק, דרום אפריקה, קנדה והולנד. בדרוא"פ דיווח הרכז המקומי הרב שעיה פיירפר שבהשוואה לחידון התנ"ך אליו מתמודדים מיהדות דרום אפריקה כ-10 חניכים, שהרי שבבחינה על הלכות שביעית קרוב ל-100 התלמידים לומדים את הספר. הרב פיירפר תירגם לאנגלית גם את ספר השאלות והתשובות שעל ספר דיני שביעית, כדי להקל על התלמידים, כמו כן תורגמו בארץ המבחנים לאנגלית.

העברת החומר לחו"ל היתה צריכה להיעשות באופן סודי לחלוטין כדי שלא תיווצר בעיה של גילוי הבחינה. "דגל ירושלים" שכבר התנסתה רבות בחודשים האחרונים בארגון מבצעים שלא היו מביישים רבים וטובים, עמדה גם במשימה זו בהצלחה. שליחים מיוחדים יצאו מהמטה הראשי ברחוב פרס 2 בירושלים, 24 שעות לפני עריכת המבחן באנגליה והעבירו את הדפים ליעדיהם.

★ תכונה גוברת והולכת לקראת השלבים הבאים

ונחזור לעניינים "ארציים". הנהלת "דגל ירושלים" החליטה לערוך 5 מבחנים מחוזיים אליהם יעלו אלה שעברו את שלב ב' בהצלחה. החלטה זו נפלה כידוע עקב חוסר האפשרות לערוך מבחן עולמי אחד שיקיף מספר רב של תלמידים וגם עקב הצורך לאפשר למעוניינים מכל רחבי הארץ — ובתוכם חקלאים, הורי התלמידים וגם הנבחנים — להשתתף אישית במבחן הסופי. כיוון שלא כולם יכולים לעלות ירושלימה נקבעו הבחינות המחוזיות שיערכו בחיזונים פומביים לכל דבר.

לבחינות המחוזיות ישלחו נציגים איזוריים, לפי מספר התלמידים שנבחנו בה. כך שיהיה אפשר להגיע בקלות לחלוקה ארצית שווה. המבחנים ייערכו במחוזות ירושלים, בני ברק, צפון (חיפה), דרום (כנראה שבאופקים) ומרכז (כולל את כל פרבריה של בני ברק). הבחינה תיערך או ב"אוהל שם" או ב"היכל התרבות").

כיוון שכבר עתה ידוע שבשלב ב' היו תוצאות רבות זהות, ייערך בתחילת השבוע הבא סיבוב נוסף. בירושלים השיגו 20 נבחנים את הציון 100, ו-44 את הציון 96; בבני ברק הגיעו 21 לציון 100 ולציון 96 — 33 תלמידים ובתל אביב 17 חניכים צברו 100. בסיבוב הנוסף יקבעו סופית העולים למחוזיים, ומשם לבחינה העולמית שתיערך בעז"ה בראש חודש תמוז.

לכל התלמידים שנבחנו על דיני שביעית תהיה כניסה חפשית למבחנים המחוזיים. בבני ברק קיימת בעיה חמורה באיתור אולם אירועים שיכיל את אלפי המשתתפים האמורים להכיל 1,500 תלמידים מאלה שעברו את השלבים השונים של הבחינה. להסיע את כל הציבור הענק לפתח תקוה או לתל אביב, לא משתלם, ומאידך לא אותר אולם מתאים. המבחנים הפומביים ייערכו בימים סמוכים זה לזה ונציגים מטעם "דגל ירושלים" ילוו אישית את האירועים במלואם.

ושוב: אחרות, אחרות, אחרות

תשאלו: מדוע אנו חוזרים על דברים שכבר נכתבו בתיאור הבחינות של שלב א'? — לא בחכמה שאלתם זאת. על כל דברי ההבל, שאין בם מועיל, מותר לשוב אלף פעמים ועוד פעם, ועל ענין כה עילאי, מרומם ומרשים — להסתפק בפעם אחת?!

באווירת הימים הללו הנובעים על הציבוריות החרדית בארץ ישראל כמעט שאי אפשר להאמין שהדבר קרה. "כמעט", אמרנו. כי הוא אכן קרה לפחות במקום אחד. בבחינות על דיני שביעית של דגל ירושלים במסגרת אגודת ישראל.

הצצה חטופה, ובאמת שוק הצצה חטופה, על פניהם של הנבחנים שישבו רכונים על הבחינות אמרה את הכל מכל כל. תלמידי כל מוסדות התורה בארץ, נכדיהם של כל גדולי הדור ספרדים ואשכנזים, חסידים וליטאים, ללא כל דופי, ללא כל הבדלי מעמדות, הכל יושבים זה ליד זה, בשפה ברורה ובנעימה לעשות רצון קונם, והכל מכוונים אל אותה נקודה, אל אותה אמת, האמת הנצחית. הכל מביטים בשאלות הזהות, מתאמצים ומוגיעים את מוחם במתן התשובה הנכונה — כולם. ויעשו כולם אגודה אחת.

ואם תמצי לומר, זו היא אחת מנקודות האור של בחינה זו בדיני שביעית. אור שזורח והאיר באלפי ניצוצות של נוגה — אור שעוד יאיר לנו את הדרך, אם מכה לכך.

הטבעונות צועדת קדימה!

נכנסנו אליו למרפאתו, ישב לפנינו אדם בעל חזית של אברך לכל דבר לשאלתנו האם הוא היועץ הטבעוני ששמענו הגיע אלינו, תשובתו החיובית גלתה לנו שהמדובר בר' מיכאל פרנקל נ"י יועץ טבעוני בעל שם ונסיון אשר ידיו רב לו בשטת הטבעוניות שרבים כבר נעזרו על ידו במסירות ובמיומנות נפלאה כך מצאו מזור לבעיותיהם. לדוגמא הביא לנו מכתבים רבים שבהם מביעים החולים את רחשי ליבם כך למשל כותב חולה אסטמה שסבל מפריחה בכל חלקי גופו ועבר מרופא לרופא ולא העלה ארוכה למחלתו והגיע לכאן וע"י בדיקת אלרגיה שנעשתה במקום בשיטה חדשנית נתגלתה רגישות אלרגית לירקות כמו תפו"א עגבניות חצילים ומוצרי חלב, לאחר שבועיים של טיפול חלה הטבה ללא הכר, חולה אחר כותב: לאחר שסבלתי זמן רב מלחץ דם. סכרת, ורעידה בידים. לקח ממני ר' מיכאל פרנקל דגימת שער. התוצאה גילתה חוסר מינרלים. אשלגן כרומיום ברזל ועוד. לאחר טיפול של חודש חל שיפור ניכר.

תחום נוסף שבו מתמחה ועוסק במחקר הרב פרנקל בבעיות הנפוצות בדורנו חוסר הריכוז וכאבי ראש מגרנות חוסר סיפוק זיכרון קצר וכו' וכן בעיות ילדים בעלי פעילות יתר (היפראקטיביים) אשר במחקרים נתגלה קשר ברור בין התזונה הלקויה לתופעות אלו דוגמה נוספת: בחור שסבל שנים רבות מחוסר ריכוז זכרון קצר מגרנות בעיות עיכול קשות וניסה את כל הדרכים הקונבנציונליות וללא הועיל וטופל כאן ומצבו הוטב תוך תקופה קצרה ביותר על כך מסביר היועץ כי המדובר ברגישות יותר של הלבלב עקב הרגלי דורנו בממתקים וסוכרים מזוקקים לממיהם הדבר גורם להפרשת יותר של אינסולין המוריד במהירות את רמת הסוכר בדם ועל ידי דיאטה דלת סוכרים ותוספת של ויטמינים ומינרלים הגורמים לציבות רמת הסוכר בדם התרפא לחלוטין לבסוף בקשר המלצה כללית לציבור למניעת התופעות. ברצון רבה השיב הרב פרנקל ובכן הרגלי אכילה נכונים המרכיבים הרבה ירקות דגנים קיטניות ומיעוט ככל האפשר בסוכרים מזוקקים חומרי צבע וטעם, שימורים וזרזיפים.

לבני היקר
ר' מיכאל פרנקל הי"ו היועץ הטבעוני
ברכות ואיחולים לרגל פתיחת המרפאות בב"ב ובי-ם
אמך גולדה פויגל

לחתני ובתי היקרים
ברכות מעומקא דליבא על פתיחת המרפאה לייעוץ טבעוני בב"ב ובי-ם
סוניה שטרובך
ומגיסך משפחת קראוס

לידידנו היקר
ר' מיכאל פרנקל הי"ו
איחולים לבביים
לרגל
פתיחת המרפאות
עלה והצלח
בית מסחר הגשר

יועץ טבעוני מ. פרנקל
שמח להודיע לתושבי בני ברק וירושלים
על פתיחת מרפאות לייעוץ טבעוני
עם בדיקת אלרגיה (אפשר גם במקום)
וכן בדיקת שיער, טיפול ביתר לחץ דם,
מגרנות, עיכול, אסטמה, חוסר ריכוז
ועוד
03-767640

לאחי וגיסי היקר
ר' מיכאל פרנקל
הי"ו
היועץ הטבעוני
מיטב האיחולים
על פתיחת המרפאות
ליעוץ טבעוני
בבני ברק ובירושלים
מאחלים
משפ' גולדנברג

מברך את מ. פרנקל
על פתיחת המרפאות
עלה והצלח!
ספר טבע

שפע ברכות ואיחולים
עד בלי די לאחי המבכר
ר' מיכאל פרנקל הי"ו
לרגל פתיחת המרפאות בב"ב ובירושלים
מאחלים
יהודה
ורבקה פרנקל
ירושלים

גם אנו מצטרפים לאיחולים לר' מיכאל פרנקל הי"ו עלה והצלח
פרסום יהלום בני ברק 03-701002

זהב ירושלים בע"מ
Gold of Jerusalem Ltd.

תכשיטי היוקרה המיוצרים במפעלינו בירושלים,
והנמכרים בחנויות היוקרה באירופה, בארה"ב
ובחנויות המובחרות בארץ
לראשונה במכירה ישירה מהיצרן לצרכן
ובמחירי המפעל

תכשיטים משובצים ביהלומים עד 50% הנחה
תכשיטים משובצים בזרקוניה עד 20% הנחה

אפשרות למכירה בתשלומים ובכרטיסי אשראי

בני ברק: ר' עקיבא 40, טל. 03-790368
ירושלים: מרכז שטנר 3, גבעת שאול. טל. 02-533101

אנדריי מ.
עבודות צבע ושפצים
02-630525
בבית 02-432170

המבחר הגדול ביותר לקלטות לפורים
ומשחקי רביעיות חינוכיים לפורים לילדים
אלי ביתן הצילום
ר' עקיבא 102 טלפון 700105

שירותי חיטוי
הדברת הג'וקים
אחריות לשנה

בצלאל לנדוי

רבי יעקב אורנשטיין במערכה על קדושת ארץ ישראל

המערכה למען שמירת שביעית כהלכתה משולבת עם המאבק למען קדושת הארץ

בית אורנשטיין במערכות ירושלים - עמדות רבי שמואל סלאנט בעניני שביעית
מובאות לדפוס ע"י רבי יעקב - ראשית המערכה נגד היתר המכירה

מערכות השמיטה לפני מאה שנה סייעו במידה מרובה לגיבוש ברור של החזית ביהדות הנאמנה, והבהירו לעין כל את מגמתם החילונית של מנהיגי "חובבי ציון" ברוסיה. ברובם הגדול מפיצי ה"השכלה" בארצם. רבים משומרי האמונים, שנטו בראשונה, מתוך כוונה טהורה, לסייע בידם, נסוגו אחור, לאחר שנוכחו לדעת על מאמציהם של מנהיגים אלה לפגוע בקדושת ארץ ישראל, וחלק נכבד בהבהרת מגמה זאת, לחכמי ירושלים שהיו קרובים לענינים, והוכיחו את כוונתם הזדונית של התעמלנים החילונים.

חכמי ירושלים לא היו עלומי שם. בכתביהם של חכמי ירושלים, שהביעו את עמדתם הברורה למען שמירת השביעית כהלכתה, חתומים לא רק ראשי הרבנים וחברי בית הדין, אלא גם כל נכבדי העדה וכן אנשי המעשה שעמדו בראש מוסדות התורה והחסד, רובם ככולם משכמם ומעלה.

מתוך הגנזים שפורסמו לאחרונה מגנזיו של רבי עקיבא יוסף, שנשתמרו במסירות ע"י נכדו רבי הלל שלזינגר, יבלח"ט, יכולנו לשחזר את עמידתו הנאמנה במערכות אלו, כמו במערכות למען ישוב ארץ ישראל על טהרת הקודש.

מבחינה זאת, לא שפר חלקם של חבריו למערכה, רבי ישעיה אורנשטיין וביחוד של בנו רבי יעקב, שכתב את חידושי תורתו, זעיר פה וזעיר שם, לפי האפשרות או לפי ההזדמנות, אם כי היה בעל עט סופר מהיר, מעולם לא הגיע לידי סידור וריכוז כתביו, ורעיונותיו הרבים לאין ספור בהלכה ואגדה, וגרם לכך בעיקר מצבו הדחוק ברוב שנותיו.

גם בשנותיו האחרונות כאשר השתפר במקצת מצבו, היה טרוד בצרכי הרבים, שהיו מוטלים עליו, ולא היה יכול להתפנות לכתיבת וסידור חידושי תורתו כראוי. ומחמת צוק העיתים הלכו לאיבוד חידושיו שכתב. נכדו רבי יצחק אביגדור אורנשטיין הצליח לרכז בידו כמות גדולה של חידושיו, אלא שבעוה"ר לא זכינו והוא נהרג בתש"ח תוך חומות ירושלים יחד עם רעיתו הי"ד. התורה ותורתו עלו למרום, עם פיצוץ ביהכ"נ הגדול "תפארת ישראל" ע"י הערבים בחורבן תש"ח, בימי המצור על יהודי העיר העתיקה, נהרס גם הבית הסמוך בו התגורר ר' יצחק (לפניו התגורר בו הרה"ח ר' ישראל ראבין השו"ב הראשי לעדת החסידים). בהריסת ביתו בחורבן הרובע היהודי בשנת תש"ח הלכו לאיבוד האוצרות אשר צבר בעמל שנים כה רבות.

בית אורנשטיין במערכות ירושלים

גם מו"ר ר' משה בלוי, חתנו של רבי יעקב, הלך בעקבות חותנו בהנהגת הצבור, והתבלט במערכות היהדות הנאמנה, הן בכשרון הריטורי, והן בדברים שבכתב, כלומר במאמרים פובליציסטיים שנועדו למנוע פריצות בחומת ירושלים, שקד בנו ר' עמרם בו"ש, להציב לו יד ושם באהלי תורה. הוא נקט יזמה ועודד את נכדיו יבלח"ט הרה"ג ר' יחזקאל ור' משה אורי לאסוף אלי ספר את חידושיו של רבי יעקב ולרכז לפונדק אחד, לפחות את הדברים שכבר נדפסו בשמו, אם בקונטרסים או התחלות של ספרים ואם במאמרים תורניים בכתבי עת שונים. הם עשו את מלאכתם נאמנה, ולפנינו ספרו "חידושי רבי יעקב אורנשטיין" (ירושלים תשל"ב)

קדושת ארץ ישראל
בכן חלק
על באור "הרמ"ה" על ענין השביעית בזה"ז
חיים אליעזר
בעיר ירושלם
ירושלם

הכולל את כתביו התורניים, ובכללם ארבעה בירורים מקיפים בעניני שביעית.

אי אפשר לכתוב את תולדות היהדות החרדית בירושלים במאה וחמשים השנים האחרונות, ולהתעלם מהאישים לבית אורנשטיין: אבי המשפחה רבי אורי, שעלה לפני מאה וחמישים שנה, בנו רבי ישעיה ונכדו ר' יעקב, כל אחד מהם אישיות בפני עצמה, ובהשקפותיהם המוצקות הצליחו להטביע את חותמם על צביונו של הישוב היהודי בירושלים.

מקומם הטבעי באהלי תורה, אך השפעתם חרגה מתחום זה והקיפה גם את הזירה הציבורית, ולא במעט יש לזקוף את כשלונם של החילונים, באותה תקופה, תקופת העליה הראשונה והשניה, כפי שתקופות אלו מכונות בפי רושמי הקורות, להשתלט על חיי הצבור בירושלים, ומאז ועד עתה שומרת היהדות החרדית בירושלים על עמדתה העצמאית לחלוטין.

ראשי פרקים לתולדותיהם הועלו ע"י מו"ר ר' משה בלוי בספר זכרונותיו "על חומותיך ירושלים" (הוצאת "יבנה" מהדורה שניה בני ברק תשכ"ח) אולם בולטים בהם עניני העסקנות הצבורית, שהאפילו במקצת על מפעלם באהלי תורה. כדוגמא מציין שחלקם במערכה לשמירת השביעית כהלכתה, אינה נזכרת כלל בספר הזכרונות הנ"ל. כותב הטורים ראה איפוא זכות לעצמו להשלים את החסר, על יסוד מקורות שבכתב ושבעל פה.

בספר "חידושי רבי יעקב אורנשטיין", שמרו המסדרים על המסגרת שהציבו לעצמם, ולא הכלילו בספר, ובצדק, את כתביו הפובליציסטיים של ר' יעקב במערכה על קדושת ארי"י או על חומות ירושלים. נכדו שמואל אבן אור (והוא יבלח"ט בנו של ר' יצחק הי"ד), העוקב אחר הפירסומים בעתונות, תרם אף הוא חלקו בהעמידו לרשות כותב הטורים את סדרת המאמרים "מכתב גלוי", שקבע ר' יעקב פירסם בשעתו, בעתון ירושלמי "חבצלת" בשמונה המשכים, שיש בהם כדי להשלים את תיאור דמותו.

במאמרים אלה, שפורסמו במשך חודשי קיץ תרל"ט, התכוון בעיקר להגנת שומרי השביעית מפני המקטרגים וקרא לעזרתם. אך בין השיטין נשקפות כמה מבעיותיה הבוערות של ירושלים בימים ההם.

מתוך הדברים אנו למדים על נאמנותו הלוהטת לרבותיו, הן רבותיו בשנות נעוריו, רבי מאיר אויערבך אב"ד קאליש ורבי יהושע מקוטנא, והן למהרי"ל דיסקין, שלא זזה ידו מתוך ידו מאז עלייתו לירושלים. יתכן שעוד תהא לנו הזדמנות לדון בהם, וכבר עתה

קונטרס
דבר בעתו
מאמר בענין שנת השמיטה בזה"ז
ירושלם

נציין כי ממכתבו הגלוי אנו למדים על המערכות שעמד בהן, מאבקו הנמרץ למען קדושת ארי"י ע"י הבטחת שמירת השביעית כהלכתה, מאבקו לביצור חומות ירושלים, וכן על תביעתו הנמרצת להרמת קרנם של בני הישיבות בירושלים, וכאמור עוד נחזור לפרשה זו, בס"ד.

החוט המשולש על חומות ירושלים

רבי אורי, נמנה על ראשוני שומרי החומות שהתייצבו נגד כל פגיעה במסורת אבות, ומורשה זו עברה גם לממשיכי השושלת, וניתן למנות כשמונה דורות המשתלבים בשושלת. בנו רבי ישעיה היה חתנו של רבי משה מגיד לבית ריבלין, מנהיג הישוב הפרושי", ואם כי בני משפחה זו ניהלו את גוש מוסדות הישוב האשכנזי המתארגן ("ממסד" כפי שקוראים לזה היום) הרי בעיניו נראה זה מתוך מרי ולא הצטרף אליו. מנעוריו התבלט בקנאותו וביחוד קנה לו שם עולם במלחמתו נגד בתי הספר החפשיים שניצניהם נראו בעיה"ק. מרחיקי ראות הבחינו כבר אז בהתנגשות הנגעה, כל זכר לתורה ולמסורת אבות, לא ארכו הימים וכולם הבחינו בכך.

רבי יעקב בנו של ר' ישעיה בנה את ביתו עם בתו-חורגתו של רבי שמואל סלנט, רבה של ירושלים. במשך שבעים שנה הטיל הלה את מרותו על מוסדות ירושלים. לא היתה איפוא בעיה בפני הצעיר המוכשר המבריק, רבי יעקב, להשתלב במוסדות ירושלים. אם כראש ישיבה, אם כמנהל וכממונה אולם ר' יעקב כאביו המשיך בדרך הקנאות, אף שלא היתה סלולה כל עיקר. מלאה חתחתים ואבני נגף, אולם הם צעדו בה בעוז ובבטחון, שכן ידעו כי דרך זו עולה בית א-ל.

עם עלייתו של האדיר שבחבורה, רבי יהושע ליב דיסקין מבריסק, מצאו בו רבי ישעיה ובנו רבי יעקב את שאהבה נפשם. הם הצטרפו לו כאמנים והתייצבו לימינו במאבקיו הנועזים לביצור חומת היהדות בירושלים, כל בר תורה חשוב בעיר הקודש נמשך אל היכלו, אך האב והבן לבית אורנשטיין התבלטו בחבורה, והרב מבריסק העניק להם את אימונו המלא.

השושלת נמשכת. רבי משה אורי בלוי, חתנו של רבי יעקב שנקרא על שם זקנו רבי משה ריבלין-מגיד ורבי אורי אורנשטיין, קיבל מהם את דרך ההנהגה. לימים התפשטה המערכה הסתעפה, והוא שזכה לעמוד בראש מחנה היהדות החרדית, בתקופה רצופה

קונטרס
קול התור
נשמע בארצנו
ווילנא

מאבקים עם גורמים חילוניים ופורשניים גם יחד. כרבע יובל שנים עמד ר' משה לימינו של רבי יוסף חיים זוננפלד במערכה זו, הם שקבעו את העקרונות למערכה נגד המציאות החילונית, שאיימה על חיי הצבור היהודי.

במערכה זו, המתנהלת מאז ועד עתה דור בכלל, היה רבי יעקב אורנשטיין, מורו ורבו של משה, ולחלקו במערכה למען שמירת השמיטה מוקדש מאמרנו הנוכחי.

* * *

קצר המצע מתיאור המערכות על צביונה של ירושלים, שהתנהלו בהשראתו של הרי"ל דיסקין מבריסק ותלמידיו, ובלטו ביניהם ראשי החכמי שלושת הכוללים, שהתקיימו כאילו בצילו של "הועד הכללי": כולל שומרי החומות; בהנהגת רבי יוסף חיים זוננפלד, כולל ווארשא (החלק הפרושי) בהנהגת רבי זלמן בהר"ן וכולל חב"ד בהנהגת רבי ישעיה אורנשטיין.

זכות יתירה עמדה לרבי יעקב אורנשטיין בבר-חורגתו של הר"ש סלנט, מראשוני הלוחמים במערכה על שמירת השמיטה, לדעתי, אחת המערכות המכריעות לצביונו של הישוב היהודי, באשר למאבק זה נבחנו החזיתות בצורה ברורה. הוכיחו בבירור כי חיבת ציון, המסעירה לב כל יהודי באשר הוא שם, חייב אותם לסייע בידם, נסוגו לאחור, לאחר שנוכחו לדעת על המאמצים של מנהיגים אלה לפגוע בקדושת ארץ ישראל, וכבר הזכרנו חלקם של חכמי ירושלים, שהיו קרובים לענינים והוקיעו את כוונתם הזדונית של התעמלנים החילוניים.

הפעם ניטשטשו הגבולות בין החלק הלוחם, שקראו לו "קיצוני" כביכול, ובין החלק המתון, כביכול, וכל גדולי ירושלים התורנית, כולל אנשי הממסד, כלומר ראשי "הועד הכללי" התלכדו במערכה נגד פורקי עול. אף היו כאלה שטענו כי רבי שמואל סלנט הוא בענין זה "קיצוני" יותר מהרב מבריסק (יסולח לי על שאני משתמש בביטוי שהם השתמשו בו, אם כי הנני סולד הימנו), והפגם כתנו אליו הוקיעו ההסתה הבלתי מרוסנת, מצד העתונות החילונית הלוחמת, שעמדה לרשות חובבי ציון בחו"ל.

ראשית המערכה באהלי תורה

ראשית המערכה באהלי תורה, בשעה שבן יהודה פתח מדור מיוחד בעתונו "הצבי" בשם "דבר השמיטה" ובו אסף, דברי המתירים, שהבעו לבטל את שמירת השביעית מטעמים שונים. הם שהעלו את הצעת היתר המכירה. הקנאי הנלהב רבי יעקב אורנשטיין, שנמנה בין באותיה הצעירים של עיה"ק, יצא כנגדם במאמר נמרץ בירחון "תורה מציון", שבו הוא דן ברותחין את כל תובעי ה"היתר".

למערכה זו הוא נכנס כאילו באקראי. כאחד מעורכי המאסף התורני "תורה מציון" נכנס הרי"י אורנשטיין לבית הדפוס של הר"ש צוקרמן ושם נתקלו עיניו בשלוש שאלות, שהופנו ע"י ר' חיים פאלר, מורה בתלמוד תורה של זכרון יעקב, וכלשונו "אשר כבוד הרבנים יורו לנו בדבר השמיטה כי באה, ואם ימצאו היתר לחרוש משום ארנונא, אם יוכרחו העובדים לשלם, ואם יהיו מותרים בעצמם או ע"י עברים", והוא מבקש "יטוב לסדר פרטי כל הדינים לפני העובדים, גם לטכס עצה עם הנדיב הי"ד".

את תשובתו פותח רבי יעקב בהדגשה "לא באתי להורות הוראה ח"ו בענין שבת הארץ התמורה, כי לא הגעתי לידי מידה זו, ובשגם שאסור לי להורות במקום מורי ורבותי הגאונים, אכן יען הוא היות שאלת השואל נחוצה מאוד, בא להרחיבה כפותח בראשי דברים, ויורו המורים דבר ה' הלכה למעשה", והוא מוכיח ש"אין שום היתר לאיסור שביעית בא"י בזמן הזה, ובענין חרישה ע"י גוים, או אפילו להשכיר אלה השדות לגמרי הם יחרשו לעצמם, הדבר פשוט מאוד בעיני דלא מהני, דמלבד איסור אמירה לנכרי, הנוהג בכל האיסורים, עוד יש בכך חומר של שביתת שדהו בשביעית".

משמעות מיוחדת להערה בשוליים: "התשובה הזאת היתה למראה עיני הגאון הגדול עט"ר מוהר"ר שמואל סלנט שליט"א ואמר שנכון להדפיסה", והיתה זו הודעה ראשונה כי גדולי ירושלים, ובראשם רבה הראשי של עיה"ק, מתנגדים נמרצות לכל הצעות ההיתר. (כלול בחידושי הגאון רבי יעקב אורנשטיין סי' י"ט).

תשובה שניה בענין זה פורסמה על ידו בירחון "תורה מציון" (סי' ב'). בראשיתה הוא פונה אל העורך "ועתה כי גדלה מאוד שאלת שנת השמיטה לבני המושבות שמתכוננו באה"ק בימינו אלה, והשאלה הזאת אמנם תכיל בקרבם סעיפים הרבה ופרטים אין מספר למו, גם אין עוד חזון נפרץ להם בספרי רבותינו הראשונים, אשר בזמניהם היה לימוד הלכה זו כלימוד דיני קדשים, שאין להם מהלכים בין העומדים בעולם המעשה, הנה בטח חיבת הקודש תחייבהו לקבל המדובר בענינים, מכל מי אשר חלק לו ה' בחכמה, ונשאו לבו לישא וליתן במו"מ של הלכה זו, ולכן אבקש מהדר"כ לקבל גם דברי אשר דכשתי לי ביגיעה רבה".

בעתונותו הוא פותח "ידעתי שלא הגעתי עתה להיות בכלל מורי הוראה למעשה, אבל בלי ספק יגיע עכ"פ מהם תועלת לבני המעיינים, ועפ"י באתי זמנינו תצא תורת השמיטה להלכה ולמעשה, אשר בלי ספק יבא דבריהם בחדרי בית הקודשה "תורה מציון".

השאלה שהוא דן בה היא "אם יש היתר לבני המושבות שנתכוננו באה"ק, למכור הקרקע לאינו יהודי בשנה השביעית, שנת השמיטה היא שנה תרמ"ט הבע"ל, באופן שיהיו יכולים עפ"י דוה"ק לחרוש ולזרוע אח"כ ע"י שכירות מהאינו יהודי".

כלפי אלה שהסתמכו על דעת הגר"א שבזמן הזה דינה של ארי כסוריא, דיש קנין לנכרי להפקיע וכו' הוא טוען הנה משנה שלימה שנינו (פ"ו שביעית מ"א) משכירים להם בתים בא"י ואין צריך לומר שדות וכו' רבי יהודה אומר בא"י משכירים להם בתים אבל לא שדות, ובסוריא מוכרים בתים ומשכירים שדות ובשו"ע (יו"ד סימן קנ"א) איפסקא הלכתא כרבי יהודה, הרי דשכירות שדות אסור לכולי עלמא, וקל וחומר למכירת שדות שהוא אסור מדאורייתא מלאו ד"לא תחנם" לא תתן להם חניה בקרקע, ואפילו למכור לזמן אסור, דלא גרע משכירות, ותחזק לומר הדיי קאמר בזמן שביהמ"ק קיים והוב יושביה עליה, ועוד דבשו"ע ודאי לא העתקו הדינים שכבר חלפו עברו, אלא דאף אם יש היתר במכירה לזמן. יש לדון הרבה אם מכירה כזו מפקיע מידי קדושה, גם למאי דאמר יש קנין". לאחר שהוא מאריך להוכיח שאין יסוד להפקעה הוא מסכם: "ולמכור לחלוטין ודאי איסור, ומלבד זה הנה המכירה צריכה להיות עפ"י חוקי הממשלה ואינה באפשרות מכמה טעמים".

בסיום תשובתו זו (בספר סי' ר') הוא פונה אל המתיישבים, ומדבריו ניכר הלהט של הנואם המלהיב רבי יעקב אורנשטיין, בהטעינו לפניהם: "עמדו נא בנסיון השמיטה אשר כבר, בעוה"ר, נכשלו בה, ובגללה עזבנו ארץ. הלא תדעו. אחי רעי, אם ימצאו לכם באותו הזמן היתר, הלא יסב בלכתי על קוטב אחר, והוא קדושת א"י בקדושת כו"א בזה"ז, וא"כ איפוא, הלא טוב לכם לשבת בסוריה, ולפני"ם אמנה ופרפר נהרי נחלי דמשק, כלשבת בארץ ציה וצמאון, ארץ עיפה למים, ואם חבת הקודש יעודר: וזו מדבכם, להתגדר בה בהשמה, תעכה לכם רגבי אדמת ארץ אבותיכם, בל נא תבעלו מעל חיי בקדושתה". מתוך הדברים שבכתב ניתן לתאר לעצמנו ולקבל מושג מה כהגאון הירושלמי הצעיר, המלהיב את שומעיו במערכה על קדושת ארי"י.

בירור נוסף בעניני שביעית בזמן הזה מובא על ידו, אף הוא בירחון "תורה מציון", בשם חותנו רבי שמואל סלנט "להצדיק עמדת הבית יוסף בענין פירות שביעית הניקחים מן הגוי בשנת השביעית, והפירות נעשה ע"י ישראל ברשות ישראל, כמו ענבים ועשאן יין וזיתים ועשאן שמן, שמרן הב"י מחייב בתרומות ומעשרות, ומבאר טעמו דהטעם דשנה השביעית פטורים מתרומות ומעשרות משום הפקר, והגוי אינו מפקיר שדהו, ולפיכך כשמרוחן ישראל חייב בתרומות ומעשרות. המבי"ט ובנו מהרי"ט חלקו עליו והביאו ראיות הרבה דשנת השביעית פטורה מתרומות ומעשרות, מגזירת הכתוב, ולא מטעם הפקר (תשובת המהרי"ט סי' מ"ג).

רבי יעקב אורנשטיין מעלה על הכתב עמדתו של רבי שמואל סלאנט כי "לדעתו הדין עם מרן ה"בית יוסף", הן אמת כי שנת השביעית פטור מתרומות ומעשרות מגזירת הכתוב, כדעת המבי"ט ומהרי"ט, אולם הנו רק אם שניהם, תרומות ומעשרות ושביעית, הם במשקל אחד. שניהם מדאורייתא או שניהם דרבנן, לא כן בזמן הזה דשביעית הוא מדרבנן, גם בזמן בית שני לדעת רבי, והיה תרומות ומעשרות לכמה ראשונים הוא מדאורייתא גם בזה"ז, האיך יפקיעו דיני שביעית דרבנן איסור טבל ותרו"מ דאורייתא, אלא הואיל להכי פטורה גם בזה"ז, כיון דעכ"פ מדרבנן, נוהג דין שביעית, א"כ כל פירות שביעית מהספיחים המותרים או פירות האילן שלא נעבדו בשביעית, הוי הפקר בשנת השביעית, דהקנות חכמים להנהג בזמן שביעית לא גרע מהפקר דהיה דהפקר ב"ד הפקר".

"ואחרי ההצעה הזאת נכונים דברי מרן הב"י, דפירות הגדלים בשדה נכרי לא הוי הפקר, הנכרי אינו חייב בשביעית, ואחרי שהישראל קנה ממנו או עשה יין או שמן, להכי חייב בתרומות ומעשרות, כל זה שמעתי ממנו". (בספרו סי' כ"א)

המתיישבים בעצמם דוחים את "דאגת" חובבי ציון

בראשית מאמרנו הזכרנו את ראשי חובבי ציון בחו"ל שיצאו להגנת המתיישבים, כביכול, אולם ראשי המתיישבים עצמם, שלא עלו אל הארץ ע"מ לאכול מפריה ולשבוע מטובה, אלא לקיים את המצוות התלויה בה, הביעו את רצונם לשמור על השמיטה כהלכתה. ר' יהושע שטמפפר ממייסדי "פתח תקוה" יצא במכתב גלוי: "אודה ולא אבוש שאם הייתי נמנה בין מורי הוראה בישראל, אז הייתי חורץ להחמיר בארבעה דברים: זריעה, קצירה, בצירה ומסיקה, אשר מפורש אסרה תורה למען תרצה הארץ את שבתותיה". יתר על כן, האדמה עצמה זקוקה לכך "כי נחוצה המנוחה מאד, לאדמת "אמלבס" [היא "פתח תקוה"] כי עיפה היא מרוב עבודתה אשר עובד בה".

זאת ועוד "למען לא נשב בחיבוק ידינו" הננו מטעים שנה זו כמה רבבות גפנים ועצי תאנים ושקדים, אשר ע"פ מפורש יצא היתר עבודת קוץ האילנות מפה הדרי"ג הרי"ן הירץ שליט"א ראב"ד יפו ת"ו, וגם הרבה מאתנו עשו תורה עם בעלי כפריה בסבר בותינו, שנחרוש בסדורותיהם לתורע קין למען נכין לנו כרב (ארוכה מוכנה לזריעה) להבאות החודש לשנה הבע"ל, אשר זה היתר גמור".

בסיום מכתבו כ"ח ג' שבט תרמ"ט, שפירסם ב"הצבי" במסגרת "מכתבים להערך", הוא מודיע על כך, ומסכם: "את אלה ראיתי להודיע לכל המתכבדים בשם אלקי אברהם, לישא ולתת בדבר הלכה זו, ואקווה שלכשר תבא המרים של הלכה לפעולת אמת, תתן מקום לדברי הנכבד לעושי מצות ישוב אה"ק תוב"ב".

המתיישבים עצמם דחו איפוא להתחשב את הצעת חו"ל שיצאו, כביכול, להגנתם.

ש. נשר

הגאון רבי אלעזר לעוו זצ"ל בעל "שמן רוקח"

מאה וחמישים שנה לפטירתו

בין גדולי ישראל שפיארו את פני היהדות החרדית בדורות האחרונים, והאירו את העולם בתורתו וצדקתו, היה גאון הדור בדורו, דור דעה, היה רבינו אלעזר לעוו הצוק"ל.

כאור בוקר זרח שמשו של רבינו בשנת תקי"ח בעיר וואידיסלאוו, לאביו רבי אריה ליב זצ"ל, נין ונכד להגאון רבי יצחק איציק זצ"ל אב"ד קראקא. מצד אמו התייחס להגאון רבי אברהם אחיו של רבינו הרמ"א זצ"ל. כבר בשחר של ילדותו הצטיין בכשרונותיו הנפלאים ובהתמדתו העצומה. אביו הוליכו לישיבת זקינו בעל ה"עטרת פז" ללאסק, ויצק מים על ידיו עד היותו בן ט"ז שנה, ואז סמך את ידיו עליו להורות ולדון. בשנה שלאחריה נקרא לכהן פאר בעיר וואידיסלאוו שהיתה עיר ואם בישראל, מלאה חכמים וסופרים ומרביצי תורה. כעבור שלש שנים בהיותו בשנת העשרים נתקבל באהבה לרב ואב"ד בעיר פילץ, ושם כיהן יותר מעשרים שנה, הורה דעה והרביץ תורה ובאישיותו הקורנת השפיע הקרוב גם לרחוקים.

בתקופה ההיא — בהיותו בן כ"ד שנים — הריצו אליו גדולי ישראל אגרותיהם בדברי הלכה ובפלפולא דאורייתא, ובמיוחד היה מתכתב עם הגאון בעל ה"נודע ביהודה" זצ"ל, והנוב"י מכתירו בתואר גאון, ויהי הדבר לפלא, שהרי היה זה חזון בלתי נפרץ ובפרט אצל רבינו הנוב"י זצ"ל לכתוב תואר זה על אברך צעיר לימים.

בשנת תקל"ד, נשא לאשה את מחותנו הרבנית יוטלה ע"ה, ממש הב"ח התורת חיים. ובשנה שלאחריה נולד לו בנו הגאון העצום רבי בנימין זאב זצ"ל בעל ה"שערי תורה".

בהגיעו לגיל כ"ח, בשנת תקמ"ו, הוציא לאור חלק ראשון מספרו שו"ת "שמן רוקח". הספר התקבל בהערכה רבה בכל מקומות התורה, אשר כולם הביעו גודל התפעלותם מבקיאותו וחריפותו. לאחר שנפטרה עליו אשתו ע"ה, נשא לאשה בזווג את הרבנית אסתר ע"ה בת הגאון הגדול רבי אברהם יצחק זצ"ל אב"ד פינטשוב בעל ה"כתר כהונה" מגזע השל"ך זצ"ל. חותנו הגאון זצ"ל אשר הכירו עוד בטרם לקחו לחתן, אהבו אהבת נפש והיה לעצם ידידותו ושקידתו, ויכנהו בשם "חודצא דפומבדיתא" ועוד כינויים של גדולה ואהבה.

שהותו בפילץ, בשנת תקס"ג הוציא לאור את ספרו מעט הכמות ורב האיכות "תורת חסד" ל"ט כללים. בצאת הספר לאור עולם התבטא עליו הגאון בעל ה"קול אריה" אב"ד מאד, שכל כלל מהספר מלא בש"ס ופוסקים, ועשה עליו הגהות רבות. בשנה הנ"ל הוציא לאור גם ספר "המקנה הממכר" לרבינו האי גאון ז"ל עם הגהותיו וחידושיו אשר קרא להן הגהות "יד הבר". לצורך הדפסת שני ספרים אלו נסע מפילץ לוינה, ובדרכו עבר דרך עיר ניקלשבורג, אשר שם כיהן הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל כרב ואב"ד. ויקבלהו בסבר פנים יפות, ויכרתו שניהם ברית אהבה ביניהם. הגר"מ בנעט שיבה מדרכו בקודש וכיבדו לשאת מדרשותיו בביהמ"ד הגדול בשבת קודש קודם חצות, ולא כשאר האורחים שנהגו לומר הדרשה בש"ק אחר הצהרים. וכן שיבה ממנהגו ופלפל עם רבינו בשעת הדרשה במילי דאורייתא. לאחר שירד רבינו מן הבימה, פנה אל הגר"מ בנעט זצ"ל והעתיר להתנצל שלא פלפל עמו כדי לנצחו, כי ידע שדבריו בודאי מצדק ואין לדרוש, ולא עשה כן רק לכבודו. ואח"כ כיבדו הגר"מ זצ"ל לדרוש בשאר בתי הכנסיות אשר היו שם, ולכבודו של רבינו הופיעו גם רבים מערים אחרות, שבאו להתבשם מתורתו. והיו שם גם מהעיר טריטש, ולאחר שנבחנו בגדלותו הלכו להתייעץ עם הגר"מ בנעט אם לקחתו לרב ואב"ד בעירם. ויאמר להם; אשרי חלקכם אם תזכו לזה. לאחר שחזרו לעירם החליטו פה אחד לבקש את רבינו שיואיל להיות להם לראש ולכהן פאר בעירם. רבינו שכיהן בפילץ למעלה מעשרים שנה, ותיקן שם תקנות רבות וחשובות, וגם העמיד שם הדת על תילה, נעתר לבקשתם של ראשי קהילת טריטש ולהמלצתו של הגר"מ בנעט זצ"ל, ועבר לכהן כרב ואב"ד בטריטש. כבואו לשם מסר לדפוס את חלקו השני

שתים עשרה שנה עבד עבודת הקודש בעיר טריטש, ומשם הלך לכהן פאר בערי ראנשבערג, פילוזן וקאלטר, שנתאחדו יחד למחוז רבנות אחת. שלש שנים הרביץ תורה ויראה בערים אלו, ואולם אנשי העיר ההיא לא היו כל כך בני תורה, ויהלם לאטם בדברי חן, אגדות המושכות את לב האדם לאביו שבשמים. וזה אשר הניע את לבבו הטהור לחבר את ספרו "יבין שמועה" על התורה, להיות לעזר ולהועיל להבעלי-בתים אשר כל עסקיהם ועניניהם יומם ולילה למצוא מזון ולכלכל ביתם.

כאשר פנה רבינו מעיר טריטש, נשארה העיר שוממה וגלמודה, ולא יכלה למצוא את האדם הראוי אשר ימלא את מקום הקדוש של רבינו. באותה העת פנה בעל של ספרו שו"ת "שמן רוקח". וכמו כן חיבר בתקופה ההיא — בשנת תקע"ט - חיבור גדול ועצום על חו"מ, אבל יצאה אש מן השמים וכילתה את קודת ביתו, ובתוכם חיבורו זה. לכולם מצא תמורה ותנחם, אבל לחידושיו הנפלאים שהשקיע בהם מיטב כחותיו, לזה לא מצא ניחומים, ולא נתן מעצור לחרונו, עד שהחליט לחברו מחדש, וישפוך מר שיחו לפני הגר"מ בנעט זצ"ל. אך הגר"מ שכנעו לחדול מזה כי מן השמים עכבוהו כדי שלא יתבטל לימוד הטור והב"י, כי אילו היה חיבורו קיים בעולם לא היו צריכים ללמוד בשו"ע וראשונים, כי הכל היה מבואר היטב בספרו. ורבינו שמע לעצת ידידו, והדפיס רק חלק מחידושיו על חו"מ. לאחר מכן סידר לדפוס את ספרו הנפלא "שערי חכמה" הנקרא "שב שמעתתא". ותאר הארץ מכבודו. הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל כשהגיע הספר לידיו התבטא שזה הספר לא חיברו ילוד אשה, אלא מלאך, והוסיף עוד, שלא נראה כבושם הזה מעולם.

בזמן ההוא בהיותו בטריטש זכה להרביץ תורה לפני בחורי חמד ואוהבי תורה, וערך את חידושיו שהרצה לפניהם, בספרו "שמן רוקח" עמ"ס הש"ס. וראשונה יצא לאור עמ"ס ברכות, פסחים וביצה, כקורבינו כתאוהו בהקדמתו שלרגלי הוצאות הדפוס אין באפשרותו להוציא כל אשר עמו בכתובים, ולכן הדפיס רק על שלשה מסכתות אלו.

היתהם ספריו זצ"ל לראשי הקהל, ויעץ להם להושיב על כסא הרבנות את חותנו רבינו הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל. אבל הדבר לא יצא לפועל, והגרע"א נתקבל בעיר פוזנא. העיר טריטש נשארה בלא מנהיג. ואז עלה על דעתם של ראשי הקהילה לפנות לרבם הקודם לבקשו אולי יסכים לשוב אליהם כבתחילה; ויעתירו אליו שאלתם ובקשתם. מתחילה לא אבה רבינו לשמוע להם, והם פנו להגר"מ בנעט שיפעיל השפעתו עליו שיואיל להסכים להם. ואמנם כבקשתם הפעיל את השפעתו, ולאחר שהתנה עמם להחזיק ישיבה ולפרנס את התלמידים בכבוד, וכן בעניני צניעות וכדו' הסכים רבינו לשוב אליהם, והעיר טריטש צהלה ושמחה כי גדול בקרבה קדוש ישראל, הדרו ותפארתו.

עד שנת תקפ"א האיר את הארץ מכבודו מקהילת טריטש, אז פרצה השריפה הנוראה וזכה כבולה של הקהילה היתה למאכולת אש. תלמידי רבינו זצ"ל הוצרכו לנדוד בכדי למצוא לחם לפיהם, והעניות היתה גדולה עד למאוד. ועוד זאת כי יצא דבר המלכות שבכל מדינת מעהרין לא ישבו יותר מעשרים אלף יהודים, וגזירה זו היתה לאבן נגף ולצור מכשול לכל בית ישראל. סיבות אלו הניעו את לבבו לעזוב את מדינת מעהרין ולילך לארץ הגר, והיה שם ראשית ממלכתו לכהן כרבה של קהילת מיקולאש, ובראשונה הציב שם את ישיבתו

(המשך בעמוד י"ד)

בס"ד
הופיע! חדש!
הופיע! חדש!
סט ספרים מפואר
פלא יועץ
השלם מנוקד
במחיר מבצע
פרטים עמ' 2

מכנסיים
"מהודר" ביחוד למכנסיים
עבריים ילדים ונוער
השלושה 26 ב"ב 789326
הקץ לטלאי הברכיים!
מכנסי היוקרה מהודר

השלם את הסיסמא!
הצלם שלנו ב____
אלי____
בא אלינו עם תלוש זה,
קבל מתנה / הנחה!

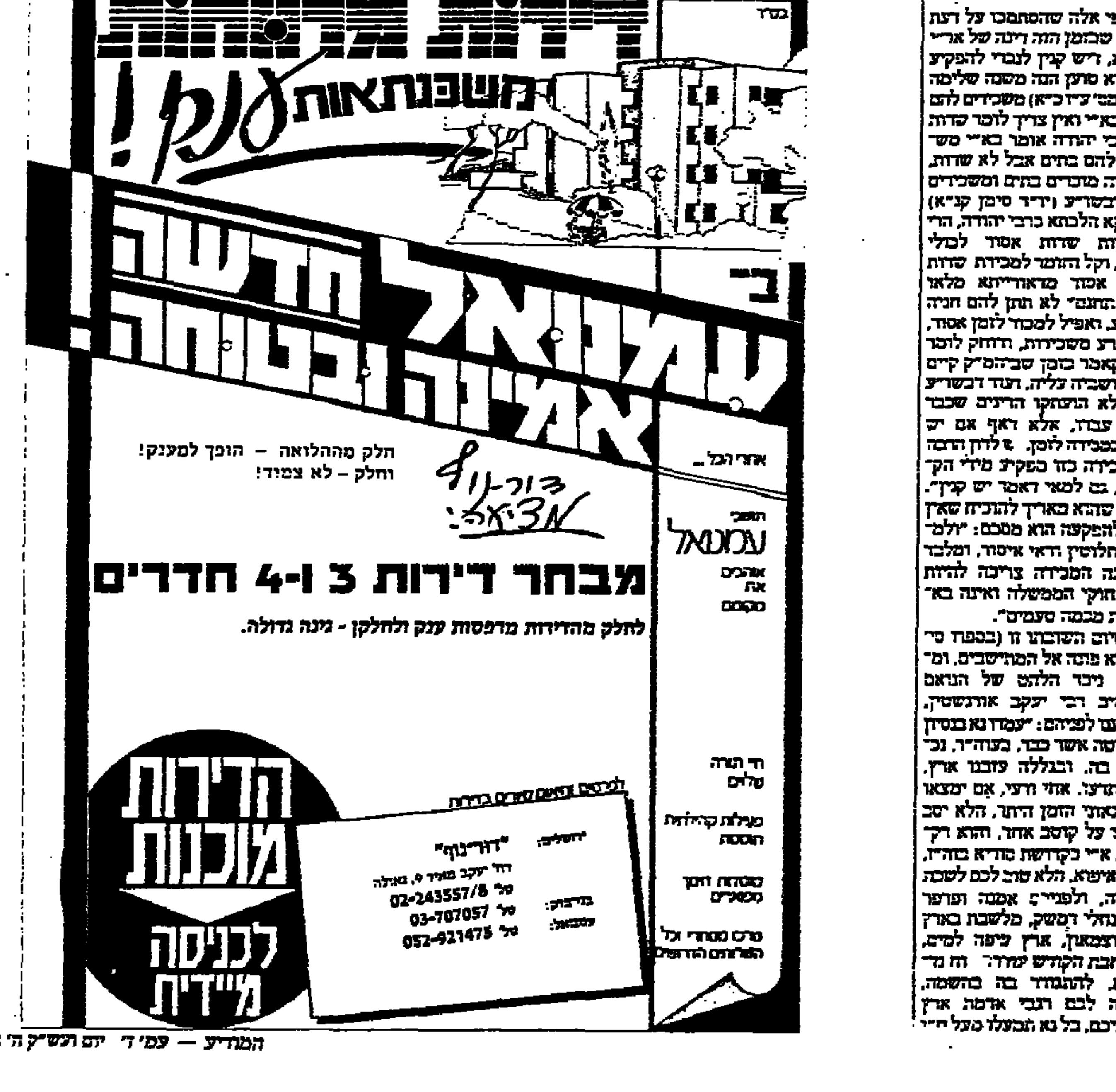

לוח זמני השבוע — פרשת תרומה-תצוה; ה'-י"א אדר תשמ"ז

יום החודש	יום השבוע	אדר	עלות השחר	עטיפת הטלית	נץ החמה	סו"ז קריש להמג"א	סו"ז קריש להגר"א ותניא	סו"ז תפילה להמג"א	סו"ז תפילה להגר"א ותניא	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	מנחה קטנה	פלג המנחה	שקיעת החמה
ו	ז	תרומה	4.29	5.05	5.57	8.09	8.53	9.22	9.51	11.49	12.19	3.15	4.29	5.44
ז	א		4.27	5.04	5.56	8.08	8.52	9.22	9.51	11.49	12.19	3.15	4.30	5.44
ח	ב		4.26	5.02	5.55	8.08	8.51	9.21	9.50	11.49	12.19	3.15	4.30	5.45
ט	ג		4.25	5.01	5.54	8.07	8.50	9.20	9.49	11.48	12.19	3.15	4.30	5.46
י	ד		4.23	5.00	5.52	8.06	8.50	9.19	9.49	11.48	12.18	3.16	4.31	5.46
יא	ה	תענית	4.22	4.59	5.51	8.05	8.49	9.19	9.48	11.48	12.18	3.16	4.32	5.47
יב	ו	אסתר מוקדם	4.20	4.58	5.50	8.04	8.48	9.17	9.47	11.47	12.17	3.16	4.32	5.47

לפי אופק ירושלים — מתוך לוח דבר יום ביומו

בעל 'נהרי אפרסמון'

(המשך מעמוד ט')

מספר: "... ביום ה' שבוע זו באתי לביתי, כי הייתי בפוטנאק לבקר את אחי הה"צ הצדיק מה"ו רבי "משה יעקב בן סלאווע" נ"י המוטל ד"ל על ערש דווי בחולי אנוש ה' ירחם וישלח לו רפואה שלימה בקרוב הוא יוכיחהו בתו־פלתו". לא עברו אלא ימים מוע־טים הנצחו אראלים את המצוקים ועלה בסערה השמימה בן ס"ה שנה, ביום כ"ח כסלו תרנ"ז. אחיו הבכור — שכל ימי חייהם היו קשורים בעבותות של אהבה, וב־ספריהם מצטטים הרבה איש את תורת אחיו, ובהרבה תשובות הם מסיימים שפוסקים בתנאי שגם האח יסכים עמו — הגיע להלוי־יתו, ובהספדו קרע הלבבות אמר בין השאר על הפסוק, והיה כר־אותו כי אין הנער ומת, אין והיה אלא לשון שמחה, ומה השמחה באסון נורא כזה, אלא שכאשר יראה "כי אין הנער", אז בשמחה "ומת" הוא בעצמו ללא חפץ בחיים, משום ש"נפשו קשורה בנפשו". רבינו נטמן בכבוד גדול בבית החיים שבפוטנאק. לא עברו אלא שבועות מועטים ועלתה גם נשמתו של ה"נטע שורק" לגנזי מרומים ביום ד' אד"ר תרנ"ז. "ושני בני רבי חייא" כהגדרתו של הגאון מאטסדארף, נפטרו בתוך תקופה קצרה, והשאירו דור יתום, תלמי־דים לאלפים ובני קהילותיהם ששתו בצמא מבאר תורתם, וכלל הרבנים ובני תורה שבכל דבר הקשה היו פונים למי משאטה ולפוטנאק, ואלפי תשובות בבירורי הלכה הורצו משם לכל רחבי המ־דינה ומחוצה לה.

היטב ביטא זאת הגאון רבי אליעזר חיים דייטש זצ"ל האבי"ד באניהאד בהספדו: "אח"ז שמענו מפטירת הגאון ז"ל מפוטנאק, ע"ז נוכל לומר ורפו כל ידים, כי כתב תשובות לכל השואלים אותו בדבר הלכה, ועתה כי הלך לעולמו מי יורה דעה ומי יבין שמועה, ונוכל להספיד ורפו כל ידים הכותבים שאלות בדבר הלכה... וכמו כן יש לקונן על הני תרי אחים הגאונים דק"ק טשאטה וק"ק פוטנאק, על שני אחים שנשפך דמם כאחת, כי בזמן קצר נסתלקו הני תרי אחים מן העולם, ועליהם נוכל לקרא, הנאהבים והנעימים בחייהם וב־מותם לא נפרדו... ("תבואות השדה" ריש ח"ג). תשעים שנה מפרידות בינינו לאותם הימים, אולם זכרם לא מש מאהלי תורה עד עתה.

שו"ת נהרי אפרסמון

כבוד גדול חילקה קהלתו לאחר מותו, על קברו העמידו אוהל אשר שם יבואו בכל עת צרה לשפוך שיח ותחנונים, וקיים עד היום. וכשנה לאחר פטירתו בשנת תרנ"ח "נדפס בהתאמצות אנשי יקירי קהילה דק"ק פוטנאק" ספרו הגדול שאלות ותשובות "נהרי אפרסמון" על ד' חלקי שו"ע, חיבור עצום המכיל למעלה מארבע מאות עמודים גדולים, אוצר בלום של בירורי הלכה בכל מקצועות התורה בעמקות ובבהי־רות, ורובם כתשובות לשאלות שהופנו אליו מכל קצוי ארץ במשך ימי חיותו. ספר זה תפס מיד עם הופעתו מקום בכותל המזרח של פוסקי הדורות, ודבריו מצוטטים במאות ספרי הלכה שנתפרסמו לאחר מכן, הדנים בדברי קדשו מי באורכה ומי בקצרה. בראש הספר הקדמותיהם של אחיו ה"נטע שורק", ובניו, ממלא מקומו רבי מאיר, ורבי מנחם אב"ד טארנא ורבי ברוך טעננבוים זצ"ל.

בשנת תרנ"ט נדפס ספרו הח־שוב "שמן אפרסמון", המכיל מאמרים נפלאים, על פרשיות התורה ומסודרות. ובשנת תרצ"א יצא לאור ע"י נכדו הגאון רבי משה טעננבוים זצ"ל אב"ד מיל־דויא, ספרו "נהרי אפרסמון מה־דורא תנינא" חידושים על מסכת ביצה ושאלות ותשובות. כן נדפס קונטרס שו"ת ומכתבים בשם "ישרש יעקב", בתוך ספר ליקוטי שושנים (גראסווארדין תש"ד), ע"י תלמידו רבי יוסף שורץ זצ"ל.

בדורינו אנו, בפרט לאחר החורבן הנורא, כ"ד היה למצוא את ספריו היקרים, ולהנות מאור תורתו. ולכן תיתי לנין ונכד להמ־חבר, האברך מהר"ר חיים אריה רייניץ מקרית־צאנז נתניה, וכעת בירושלים (אביו הרה"ח ר' יוסף שלמה שליט"א הוא בנו של הגאון רבי שמואל דוד רייניץ הי"ד מו"ץ טארנאליא, חתנו של הגאון רבי שמואל בנימין סג"ל יונגרייז הי"ד אב"ד פילעק, חתנו של הגאון רבי מאיר טעננבוים זצ"ל ממלא מקום המחבר בפוטנאק), שההדיר כעת מחדש את הספר הנכבד שו"ת "נהרי אפרסמון" על או"ח ויו"ד, ברוב פאר והדר, בעזרתם הנדיבה של בנותיו של הגאון רבי דוד יחזקאל סג"ל יונגרייז הי"ד אב"ד זאגראב וקעזמארק, נכד המחבר.

רבי מאיר טעננבוים זצ"ל

בעל ה"נטע שורק" בהקדמה לשו"ת "נהרי אפרסמון" מזכיר לטובה את "אנשי פוטנאק הג־ליל... יהי רצון שיתברכו משמים בברכה המשולשת בתורה על דבר החסד ואמת שעשו עם אחי זצ"ל בחייו ובמותו, נתנו לכסף מרצא והזילו זהב הרבה מאד מכיסם בחייו לבקש לו מזור ותרופה בכ־ליו בעיר פעסט ובביתו, וקבלו מיד בצאת נשמתו הטהורה את בנו הגדול הרב המאוה"ג המ־פורסם במעלות ובמדות ובחכמה ותבונה ידו הדה כש"ת מו"ה רב מאיר ט"ב... למלאות מקומו".

רבי מאיר טעננבוים זצ"ל נולד בשנת תרי"ד בהערפעלט, לאביו רבי יעקב זצ"ל בעל ה"נהרי אפ־רסמון", שהרביץ אז שם תורה ליד אביו ה"חוזה" שכיהן שם ברבנות. מעניין מכתב לאביו רבי יעקב שנכתב בתקופה ההיא ע"י תלמידו ר' אברהם ניימן (או היימן), ביום ד' ראה תרט"ו (ושהעתקו קבלתי זה עתה לאחר פרסום מאמרי הראשון בעש"ק שעבר), לאחר שעבר כנראה לל־מוד מישיבתו בהערפעלט לישיבת סערדאהעל. ובו כותב בין השאר: "כאשר הייתי אצלו ילד שעשועים על ברכי תורתו, עוד מימים האלה הנעימים נבלעה אהבתו באברי, ולבי ובשרי בוערת כאש בקרבי, אם זכור אזכור את היום אשר הייתי, והכתן זה אשר הבער בקרבי, תפעם רוחי בפעמי אהבה עזה, ולהבת אש בוער בקרבי ואינו אוכל, תמיד הייתי משתוקק לידע משלומו הטוב ומבריאותו, עד שמצאתי את שאהבה נפשי גיסי היקר כש"ת כ"ה פישל נ"י, אשר סיפר לי משלומו הטוב, ואיזו חידושי תורה ואגדה, וגם אמר כי תלי"ת בא גו"א ומזלא טבא לביתו, וילד לו בן מאיר, והמעלליו יתגבר כי יאיר עיניו, כאשר סיפר לי גיסי נ"י, והבן יקיר לאביו לנצח וכשמו כן יהיה. והנה אביא לאדוני מנחה ותשורה קטנה מאיזו חידוש תורה אשר חנן ה' אותי... ואקרב אל כור בחינתו לבחון אם זרע תורתו אשר זרע כי בנעורי עשה פרי תבואה"...

מרבותיו אלה שאב מלא חפניים תורה ויראת שמים. לאחר נישואיו עם בת דודו רבי אהרן אברהם רייכמאן ז"ל מאימאלע, דר בפוט־נאק ושימש בהוראה ליד אביו. בתקופה ההיא בשנת תרל"ו הוציא לאור מכתבי זקנו את ספרו "אילת השחר" על מגילת אסתר עם פי־רושו הוא בשם "ילוית אור".

בשנת תרמ"ב נתמנה לרבה של קהילת פילעק. ומשם נתמנה בשנת תרמ"ז לאב"ד דקהילת טארנא, היה רועה את אחיו באהבה וחיבה, בימיו נבנה שם בית הכנסת מחודש, יסד "חברה ש"ס" ו"חברה קדי־שא", וניהל שם ישיבה במשך כעשר שנים, עד להסתלקות אביו בשנת תרנ"ז, שכאמור נבחר אז ברוב פאר למלאות מקומו כרבה של קהילת פוטנאק הגליל.

בפוטנאק המשיך ביתר שאת את ישיבת אביו, ותלמידים מכל קצוי המדינה התקבצו לשמוע אמרי פיו. וכפי שמעיד חתנו, "והעמיד תלמידים תלמידי חכמים ויראי השם, כל רואיהם יכירו כי המה זרע ברך ה', ואין להעריך על הכתב גודל אהבתו והשגחתו על התלמידים, והיה להם לאב רחמן, ונשאם על כנפיו כאשר ישא האומן את היונק, והשגיח עליהם בפר־טיות שילמדו תורה בקדושה וטהרה והשתדל למצוא עזרם סמוך לפרקם. פתחו פתוח בכל עת לתלמידיו, וחקר ודרש בכל עת אחר הנהגתם. אשרי לתלמידיו אשר זכו לשמוע קול חוצב להבות אש, מי כמהו מורה ומנהל צאן קדשים" (הקדמה לספרו "אמרי מאיר").

הישיבה נתמכה ע"י סוחר יין עשיר בשם בירנבוים, תמיכה זו לא הספיקה לכולם, לכן היו מספר בחורים שאכלו על שולחנו של הרב, שקידבם מאד, וכפי עדות תלמיד, היה חביב מאד כלפי תל־מידיו, כי לנגד עיניו עמד הכלל לא הקפדן מלמד, ביתו היה פתוח תמיד לתלמידיו, לשפוך צחון לבם זן ברוחניות וזן בגשמיות (ישי־בות הונגריה ח"ב 158). כשהועלה ההצעה לשפר את המצב הגשמי של תלמידי הישיבות, הוא מצטרף לכך בשמחה, "הנני בזה להודיע שאודותי שמוזה אשר שם לבו להרים קרן התוה"ק לתמוך יד בחורי חמד לבל יצטרכו לחזור על הפתחים ח"ו" (נטעי בחורים, אדר תרס"ה).

כן ניהל את קהילתו בשבט מישור, ועמד כחומה בצורה לפני כל מהרסי ופורצי גדר. כבוד התורה היה יקר בעיניו מאד. פה מפיק מרגליות, והדרשותיו משך לב השומעים להתעוררות ורבים השיב מעון. הלק זעיר מדרשותיו בשם "אמרי מאיר" נדפסו מיד לאחר פטירתו ע"י חתנו רבי משה טעננבוים זצ"ל אב"ד מילדויא. כן ידוע על דרשות נוספות שנ־שארו עד עתה בכתב יד, ונמצאים כעת כאן בארה"ק.

למעלה משלשים שנה ניווט בשבט חובלים את בני קהילתו בפוטנאק, עד להסתלקותו באור ליום רביעי כ"ח מנחם אב תרפ"ת בן ע"ה שנה. את האבל הגדול בפטירתו מתאר חתנו: "קול נהי נשמע בכי תמרורים מכל עבר ופינה. העיר פוטנאק נבוכה, תתיפח תפרש כפה, כי שודדה תפארתה ונלקח ממנה הודה, זי־וה והדרה, בא המות בחלונינו, ויקח את מחמד נפשינו, אוי לו לדור שאבדה קברניטו, מכל המ־קומות נהרו למאות מישראל לעדור מספד, והכניסו את ארון איש אלקים לבית הכנסת ביום ה', והספידוהו אחיו (רבי מנחם מענדיל ט"ב זצ"ל אב"ד טארנא), חתניו וגדולי ישראל, בהספד מר ותמ־רורים, תורה תורה חגרי שק הת־פלשי באפר, ועתה נשארנו כא־למנה, וערבה משושי" (בהקדמה לספרו "אמרי מאיר"). נטמן בכ־בוד גדול ליד אהל אביו בפוטנאק.

רבה האחרון וחורבן הק־הילה

למלאות מקומו בפוטנאק נבחר חתנו הגאון רבי חיים יהודה ליב טייטלבוים זצ"ל הי"ד. נולד בשנת תרל"ח לאביו רבי דוד יצחק טיי־טלבוים זצ"ל מערדא־בעניא. בנו של רבי יוסף צבי טייטלבוים זצ"ל בן אחיו של ה"ישמח משה" וחתנו של הגאון רבי משה יוסף פלעב־מאנן זצ"ל דומ"ץ ה' מאד שנפטר בשנת תר"כ. רבי דוד יצחק היה תלמיד של ה"נהרי אפרסמון" של הגאון רבי אברהם יהודה הכהן שווארץ זצ"ל האב"ד ה' מאד, בעל ה"קול אריה", שם במאד למד יחד עם בן רבו, הגאון רבי נפתלי הכהן שווארץ זצ"ל בעל ה"בית נפתלי", שמילא אח"כ מקום אביו בה' מאד. האהבה העצומה שנ־קשרה ביניהם נמשכה גם לאחר שנפרדו לבנות ביתם במקומות מושבותיהם, ועמדו בקשרי מכתבים בדברי תורה והלכה (שו"ת בית נפתלי סי' כ"ב, צ"ד). כן עמד במו"מ של הלכה עם רבו ה"נהרי אפרסמון" (יו"ד סי' ר, ד', אהע"ז ס"ג).

רבי חיים ליב בעודו צעיר לי־מים, שלחו אביו לה' מאד ללמוד תורה בישיבת ידידו ה"בית נפת־לי", על תקופה זו הוא מספר בערגה, "יהודבקני אליו כאב את בנו, והראה לי אהבה יתירה יוצאת מכלל התלמידים שהיו עמי בצ־וותא חדא, לא יאומן כי יסופר מה שטרח בשבילי להביאני על תכלית הנרצה ממש לא זזה ידו מידי. קבע לי שיעור מיוחד שלמד עמי לבדי אחר הצהרים, והושיבני על ברכו כאשר ישא האומן את היונק, ושמח כי ראה סימן יפה במשנתי. אם שהייתי עוד ילד רך בשנים הרבני בענותנותו וטייל עמי אורכות וקצרות, פעם במשא ומתן של הלכה, ופעם בעניני אגדה מה שחידש בכל פעם, והתענג מאד אם ראה אשר רגל על לשוני, ור־בלותי להגיד לו מה שחידש. דכירנא פעם קודם חג שבועות והיה בדעתי לנסוע אל בית הורי נבנ"ם לחוג שם את חג ה', ורצה מו"ר ז"ל שאביא אומ"ר מן החודש מדבריו הערבים אל אאמו"ר ז"ל, וערך לפני את הדרשה שידרוש בחג בביהכנ"ס, וטייל עמי כשעה חדא בחצר ביהכנ"ס עד שהיה כל הדרשה שגור בפי. אבל הסיבות מנעוני תשארתי שם על החג, ונהניתי מאד כאשר שמעתי מפיו הקדוש והבנתי דבר מתוך דבר באשר היתה כבר תקועה בלבי" (נפתלי שבע רצון מכתב ד').

לאחר מכן עבר לישיבת הגאון רבי ישעיה עהרנפלד זצ"ל אב"ד שוראן, גם שם נמנה בין חשובי התלמידים, וסייע לרבו בהכנת ספרו "שבט סופר" על התורה. משם עבר לעיר ואם בישראל פרשבורג, לישיבה הגדולה של רב העיר הגאון רבי שמחה בונם סופר זצ"ל בעל שו"ת "שבט סופר", שם המשיך ללמוד בה־תמדה עצומה, בפרט עם חבירו הגאון רבי אהרן פרסבורגר זצ"ל, שהיה לאחר מכן אב"ד באניהאד.

שמעו הטוב הגיע עד לפוטנאק, ונלקח אחר כבוד לבתו של רבי מאיר טעננבוים רבה של פוטנאק. לאחר נישואיו התיישב ליד חותנו, ובשנת תרס"ד נתקבל למגיד מישרים ומו"צ בפוטנאק. ועמד לימין חותנו בניהול הישיבה. משם נתמנה בשנת תרס"ט לאב"ד קאבא, וגם שם ניהל ישיבה לתל־מידים מקשיבים. ועם הסתלקות חותנו נתמנה כאמור למלאות מקומו כאב"ד ור"ם דקהילת פו־טנאק.

היה בקי בכל מכמני התורה, התמדתו היתה להפליא, ישב שעות ארוכות ללא הפסק והגה בתורה בעמקות נפלאה ללא שיר־גיש מהמתרחש סביבו מתוך קדושה וטהרה. בדירתו התקין מקוה טהרה. בני קהילתו הער־יצוהו וכיבדוהו, והוא היה להם כאב רחמן, גם את ישיבת פוטנאק המשיך במלא עוזו, למעלה מש־שים תלמידים היו בישיבתו, ושמה הטוב הגיע למרחוקים. הוא ראה את פוטנאק בתפארתה, ועמה יחד חי את ימיה הקשים. בשנת תרצ"ט קיפחו יהודים רבים את פרנסתם עקב צו לסגירת חנויות יהודיות.

ובשנת תש"א נגזרו גזירות רשע והוטלו הגבלות נוספות על בני הקהילה.

בשנת תש"ב נלקחו רבים מבני הקהילה לעבודות כפיה באוקרינה, שם נספו כששים מהם מרעב ומ־מחלות. באביב תש"ד נכנסו הנאצים ימ"ש לפוטנאק, סמוך לכניסתם בפרוס חג הפסח נלקחו כששים מבני הקהילה ובתוכם גם הרב בתואנה שהאדונו לשיתוף האויב והובלו לפעסט משם הר־עברו למחנה ריכוז באוראן, ומשם נלקחו בראשית חודש אייר לאושוויץ. בט' אייר תש"ד רוכזו כל בני הקהילה והסביבה בגיטו זמני שהיה בביהכנ"ס ובבנייני הק־הילה, שם שהו במשך כחודש ימים, עד ל"ב סיון כשהועברו לגיטו שבמישקולץ, ומשם נשלחו בכ"ו סיון לאושוויץ, שם נשרפו רובם ככולם למעלה מחמש מאות נפשות על קידוש השם; שם עלה על המוקד גם רבם ומורם רבי חיים יהודה טייטלבוים זצ"ל הי"ד, שקידש שם שמים בחייו ובמותו, ועמו נותקה השושלת המפוארת של רבני פוטנאק במשך כמאה שנה.

לאחר המלחמה חזרו שרידי הקהילה למקום, את בית הכנסת מצאו במצב גרוע, כלי רכב עבדו בימי המלחמה בתוך חצר ביהכנ"ס והרסוהו, באמצעיהם הדלים וב־עזרה מבחוץ שיפצוהו. פנקסי הקהילה שסיפרו על עברה המ־פואר נעלמו, מלבד 2 פנקסי ר־שומי לידה, שהרישום הראשון הוא משנת תר"ח. כן ארגנו הני־צולים מטבח ציבורי כדי לספק ארוחות חמות לחוזרים. ובבוחר תיהם הדלים ניסו לשקם את חיי הקהילה. במשך הזמן הצטמצם מספר בני הקהילה, וכהיום אין נפש יהודית במקום.

★ ★

דרכי פוטנאק אבלות, בית הכנסת עומד בשממונו, וגרים בו כעת צוענים, מדי פעם מגיעים מרחוקים מצאצאי המקום לבית החיים שעל גבעה שבשיפולי הע־יר, להשתטח על קברי אבותיהם ורבותיהם. העדות האילמת של שארה מקהילה מפוארת שהיתה ואיננה...

RANENU RANENU RANENU RANENU

For a Memorable Summer in ERETZ YISRAEL

CAMP RANENU

for girals ages 12-16

SUMMER תשמ"ז 1987

Lovely campus in the heart of Israel. Pool. Excessive Touring. Daily Shiurim. Full exciting Camp Program including: Swimming * ALS * Arts and Crafts * Drama * Sports * Aerobics, Dance and lots more. SIX FUN-PACKED WEEKS.

Excellent Staff * Conversational Hebrew

Learn about מצוות התלויות בארץ by experience. Trumot Massarot Shmita and Tznius Strictly Observed

Sichos by Rabbi Gornish

For Further Information Contact Our Directors:

In USA, Rabbi Yisroel and Rab Shaindy Gornish (English Principal Yeshiva of Brooklyn) 1421 Avenue 0, Brooklyn, N.Y. 11230 Tel: 718-376-3755

In Israel: Leible and Miriam Glick, Moshav Beit Hilqiyya 76815 Israel Tel: 055-93358

RANENU RANENU RANENU RANENU

אני רץ כצבי, גבור כארי, צלול וערני

אני שותה ויזל ג'יינסנג

הממריץ הטבעי

כשר — פרווה
טבעי לחלוטין

במזרח הרחוק מוכר שורש הג'ינסנג כבעל תכונות מופלאות, זה אלפי שנים.
הוא מעניק אנרגיה טבעית מוגברת, ערנות, רעננות וכושר רכוז.
כיום, מליוני אנשים באירופה ובארה"ב צורכים בקביעות את מוצרי הג'ינסנג. 2—3 פעמים ביום
הם מעידים כי שורש הג'ינסנג **שינה את חייהם.**
ויזל ג'ינסנג מיוצר בקוריאה בתהליך ייצור מיוחד על פי כל כללי הכשרות.
לאחר שתיית כוס תה ויזל ג'ינסנג במשך חודש 2—3 פעמים ביום, תגלה גם אתה לפתע רעננות מדהימה, מרץ נעורים והרגשה כללית משופרת.

אתה חייב לנסות

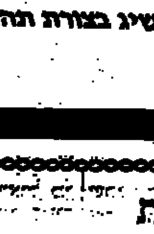

ויזל ג'נסינג — לרעננות נעורים

להשיג בצורת תה, אבקה או כמוסות ברשתות השווק ובחנויות מובחרות
להזמנות להתקשר לטל. 02-228558
רח' יפו 33 ירושלים ת"ד 5138

המודיע הצעיר

אנו שומעים קולות

שמעה: שולמית

בשבילי היה זה ביקור מרגש, אם הייתם במקומי — גם אתם הייתם מתרגשים. לראות שני יהודים המשמיעים את הקולות, וכל העם שומעים. שני יהודים המזכים את הרבים במשך עשרים וארבע שעות ביממה, והכל בשקט, בצניעות ובפשטות שקשה למצוא כדוגמתם.

"קול הדף" הוא מפעל בן שנתיים הכולל ספרית קלטות ומרכזית טלפונים קטנה.

מגידי השיעור השותפים למפעל מצוידים ברשמקול ובמיקרופון מיוחדים. הם מקליטים את עצמם בביתם, ושולחים את הקלטות למשרדי "קול הדף". כל שיעור הוא בן חמישים וחמש דקות, ותוכנו הוא הדף היומי. בחמש הדקות האחרונות מושמעים שירים. במשרד קול הדף מעבדה בה מתקנים את הטעון תיקון בקלטות, ואחר כך משכפלים אותן. כחמשת אלפים קלטות משוכפלות כאן בחודש. פעמים בשבוע יוצא מכאן ארגז גדול מלא קלטות בדרכו לספריות הפזורות ברחבי הארץ. כאלה ישנן בתל־אביב, בבני ברק, בחצור, בעפרה ובאשדוד. ישנה דרישה לקלטות חדשות וישנות כאחד.

בסמוך למעבדה ממוקמת הספריה הענקית. מאות עמודות של קלטות ממלאות את החדר־רק אהבת טהורה יכולה להוליד מפעל כזה! יהודים מכל הסוגים, מכל העדות ומכל החוגים רוכשים את הקלטות ומקשיבים להן בקביעות. באוטובוס, במשרד ובבית — איש איש וסדר יומו. הטלפון במשרד עובד בקצב מוגבר. תשעים אחוז מן השיחות הן תודות חמות לעסקנים האלמוניים, האחרים מתקשרים כדי להעיר על חלק לא ברור בקלטות או בתוכן השיעור. גולת הכותרת של המפעל היא המרכזיה הטלפונית. בכל שעה שלמה מתחיל שיעור בדף היומי של אותו יום, בעברית, באנגלית ובאידיש, כל מה שצריך לעשות־זה: להרים את שפופרת הטלפון, לחייג ולהקשיב... בצמוד לדף הגמרא? אפשר ורצוי. בלעדיו? אפשר גם כן.

המרכזיה יכולה לקבל בכל שעה חמישים מאזינים. מן העבר השני של הקו אני רואה את הנורות האדומות נדלקות ושומעת את השידור משדר. בכל יום בשבע בבוקר מתחלף השיעור.

בחדר הקטנטן יש שישה רשמי קול. לכל שפה ישנם שני מכשירים משוכללים. הם מחוברים לשעון חשמלי. בשעה שבע מפסיק השעון את פעולת רשמקול א', ומתחיל את פעולת רשמקול ב'. או להפך. השעור המתאים מוכן במכשיר מבעוד יום. כך אפשר למצוא כאן בכל יום את השיעור של היום ואת השיעור של מחר. המרכזיה פועלת עשרים וארבע שעות ביממה.

גם בשעות הלילה יש ויש מאזינים. אלה יכולים להיות חיילים דתיים בעמדות שמירה, ואלו יכולים להיות סתם בעלי בתים שזו השעה הנוחה להם. בחשבון פשוט יוצא שמאות ואולי אלפי יהודים שומעים שעור בדף היומי בזכותו של קול הדף.

אתם תופסים מה פרוש?

סיפורה: שולמית

אתם מכירים את ההרגשה, שכבד על הלב עוד לפני שפוקחים את העיניים? — כך התעוררתי למחרת הפציעה של שושי. בדרך לבית הספר שמעתי שהיא יצאה ב"ה מכלל סכנה. "היא כבר בהכרה" סיפרה לי חדוה. בבית הספר עברו רותי וציפי מכיתה לכיתה וביקשו להתפלל על "שושנה בת שרה" לרפואה שלמה.

מעבר לדלת החדר שמענו את כתה ב' של המורה בת שבע קוראת פסוק אחר פסוק בקול רם.

בשעה זו הוכנסה שושי הקטנה לחדר הניתוח. רגליה נפגעו קשה, ואף אחד לא יכול היה להבטיח שהיא תשוב להלך עליהן. ד"ר מלר, הרופא המטפל, הניד בראשו ואמר: "אנחנו נעשה את שלנו, ואתם תתפללו. אלוקים גדול!".

אחרי הצהרים, כשנגמר לי הכוח להצטער, עליתי לגב' אייזנברג: רציתי לשאול אותה האם היא חושבת, שעברות של ילדות קטנות (נגיד: כמוני.) יכולות לגרום לתאונת דרכים בשכונה...

גב' אייזנברג הקשיבה לי בסבלנות רבה. היא חייכה את החיוך המיוחד שלה, שאין בו לא מן הלעג ולא מן הצחוק, ואמרה: "שולי, הניתוח עבר ב"ה בשלום. שלחתי נשים לבית חולים כדי להחליף את אמא של שושי, והיא כנראה תחזור הביתה עייפה ותשושה. אם את רוצה מצוה גדולה, לכי לעזור לה".

התביישתי וגם קצת פחדתי... ובכל זאת הלכתי. שרה, אמא של שושי, פתחה לי את הדלת. היא נראתה בדיוק כפי שתארה לעצמה גב' אייזנברג. אזרתי עוז (וכי היתה לי ברירה אחרת?) ואמרתי לה: — "את נראית עייפה. באתי כדי שתוכלי לנוח, אני כבר אסתדר עם הילדים".

— "ממש מלאך משמים", הגיבה. "אני בקושי עומדת על הרגליים". היא הלכה לנוח ואני נשארתי מוקפת זאטוטים מתלוננים ובוכיים. רחלי לא רצתה לחם, מרישי שפך את השתיה, ושלוימי נרטב כולו. בקיצור, לא שיעמם שם בארוחת הערב. לא להם ולא לי. אבל אמא של שושי נחה בחדר סגור, והשתדלתי לזכור את זה כל הזמן. כשסוף סוף השכבתי אותם במיטות, אמר לי שלוימי בן הארבע: "למה באת? בכלל לא רצינו אותך! רצינו את שושי..."

כעבור יותר משעה התעוררה שרה. היא סיפרה לי ששושי עדיין מבולבלת ולא יודעת מה בדיוק קרה. היא נתונה בגבס כמעט עד המתניים, וד"ר מלר אמר שיקח עוד הרבה זמן עד שיוכלו להוריד אותו.

— "מתי נוכל לבקר אותה?" שאלתי.

— "אני מקווה שעוד השבוע, בעזרת ה'".

אינני יודעת אם הבשורה הטובה, או אולי העבודה שעזרתי לה, גרמו לי להרגיש הקלה. על כל פנים, כך הרגשתי.

גם לי עתון

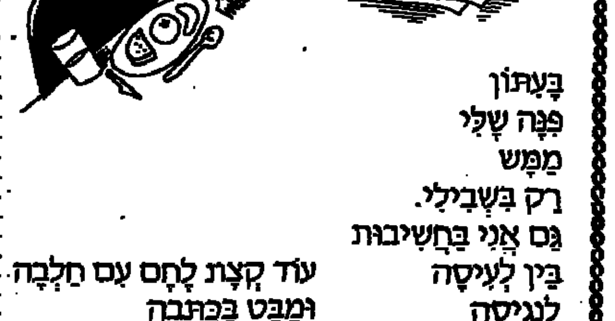

בְּעִתּוֹן
פִּנָּה שֶׁלִּי
מַמָּשׁ
רַק בִּשְׁבִילִי.
גַּם אֲנִי בַּחֲשִׁיבוּת
בֵּין לְעִיסָה
לִנְגִיסָה
פּוֹרֵשׂ עִתּוֹן
מֵעִיף מַבָּט
מֵעִיר גַּם הֶעָרָה.

עוֹד קְצָת לֶחֶם עִם חֶלְבָּה
וּמַבָּט בַּכְּתָבָה
כַּפִּית גְּבִינַת יְרוּשָׁלַיִם
הֲצָצָה פֹּה בַּבֵּינַיִם
וּלְסִיּוּם עִם כּוֹס שְׁתִיָּה
טוֹב לִקְרֹא מַעֲשִׂיָּה.

רגע, חושבים!

55

1. בין כלי הקודש והדברים של המשכן, יש מילים המשמשות אותנו בשפתנו במובנים אחרים. לפניכם המובן האחר, מצאו את הכלים והדברים:
מאכל, קלוע מפרזים, ניתנת בבית משפט, כיסוי ראש, אבר בגוף, מהרהר.

2. מדורים
לכבוד יום השנה למודיע הצעיר, קיבלנו מקורא מכתב ובו תגובות על כמה מדורים. אבל — הקורא הצעיר התבלבל בשמות, ולפניהם התוצאות. מצאו את שמות המדורים המצויים כאן.

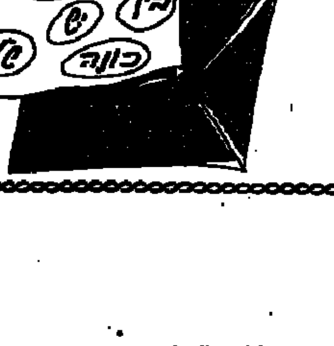

3. שיחזור
לפניכם טבעת עתיקה, שנשברה למספר חלקים. התוכלו לשחזר את צורת הטבעת כאשר החור מסומן על ידי העיגול? (אין צורך לגזור מהעיתון, כתבו לנו לפי מספרי החלקים, מה מונח ליד מה)

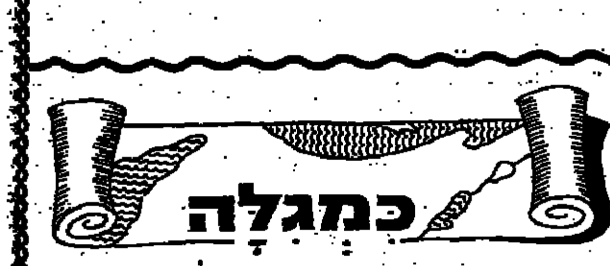

***

חשבו, פתרו, ושלחו למערכת "המודיע" רחוב יהודה המכבי 5, ת.ד. 1306 עבור "רגע חושבים" בין הפותרים נכונה יוגרלו פרסים:

פתרונות לרגע חושבים 51

1) אהרן ומשה, פרעה, המצרים, הארבה, ניסן, פרעה.
2) שמיטה — הפקר.
3) המספרים לפי שורות מאונכות: 2/1, 9, 9, 2/8, 10, 6/25, 3, 2/9

שמות הזוכים "המודיע הצעיר", 51

פרס ראשון — ילדי שוורץ, פנים מאירות 13 ירושלים.
פרס שני — נחשון כהן, גולד 5 פתח תקוה.
פרס שלישי — מנחם מיכה, קריה חסידית-חצור הגלילית.

הפרסים ישלחו לבתי הזוכים

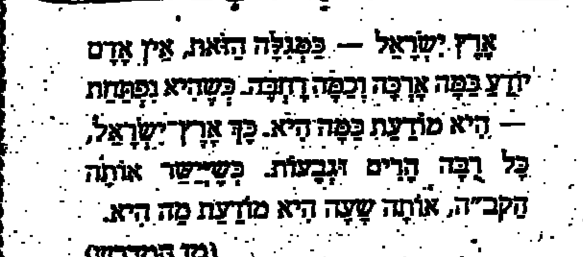

אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — כִּמְגִלָּה הַזֹּאת, אֵין אָדָם יוֹדֵעַ כַּמָּה אֲרֻכָּה וְכַמָּה רְחָבָה. כְּשֶׁהִיא נִפְתַּחַת — הִיא מוֹדַעַת כַּמָּה הִיא. כָּךְ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּהּ רֻבָּהּ הָרִים וּגְבָעוֹת. כְּשֶׁיְּיַשֵּׁר אוֹתָהּ הַקָּבָּ"ה, אוֹתָהּ שָׁעָה הִיא מוֹדַעַת מַה הִיא.
(מן המדרש)

הרב שמואל רוזנברג

כוחותיו העילאיים של הצדיק

באספקלריה של רבותינו הקדמונים זכותם תגן עלינו

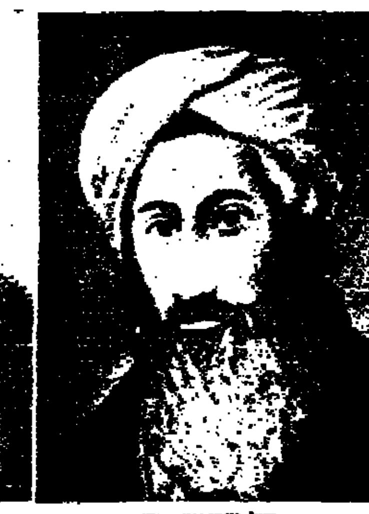

ציור דיוקנו המיוחס למהרש"ס · הסבא משפולא · בעל ה"חתם סופר" · בעל ה"בן איש חי" · רבי עקיבא איגר

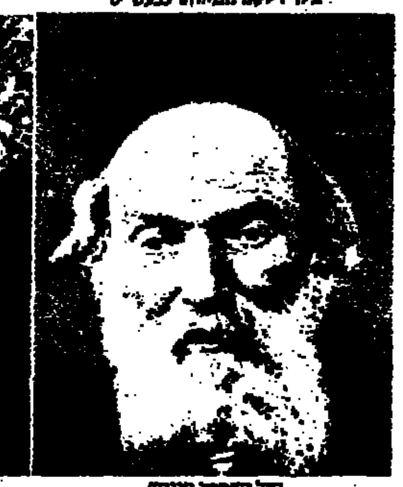

בעל ה"חפץ חיים" · בעל "אמרי אמת" מגור · רבי יעקב אבוחצירא · מהרי"א רוקח מבעלזא · בעל ה"חזון איש"

כח הברכות וביטול הגזירות מסורים בידו

מאז ומעולם נהגו ישראל קדושים, לשחר פני הצדיק ולקבל את ברכתו, בכל עת ועל כל דבר קטן או גדול כי בכח הצדיק להמתיק דינים, ולבטל גזירות. כמאמר חז"ל[1] "הקב"ה גוזר גזירה והצדיק מבטלה" ובברכותיו ותפילותיו הוא משפיע רחמים וחסדים. כדברי הרשב"א[2] "כך היא מדת השי"ת, שכך חייבה חכמתו, שעל ידי תפילת חסידיו וברכותיהם, יתרצה ויתרבה טובו, למברכיו ומכירי טובו".

ה"שבט מוסר"[3] מסביר בהרחבה ומדגיש בדבריו שכח זה ניתן לצדיקים בכל הדורות, וכלשונו הצדיק נקרא "מבטל גזירות, על שם שכל גזירות קשות מבטלם בתפילתו, וכן בכל דור ודור צדיקים שבהם מתפללים על כל צרה ומבטלים אותה, ולזה אין צריך ראיה, דלמפורסמות אין צריך ראיה. ואם גזר הקב"ה מיתה לאדם מהפך הגזירה ממיתה לחיים, ועל ידי תורתו וכשרון מעשיו ותיקוניו, מונע מלבא בעולם דבר וחרב ורעב וכל מיני רעות המבלים העולם, ונועל בפני הפורענות שלא יבא. וגם באים אצלו בעת צרה שיעזרם בתפילה, והקב"ה עושה בזכותו ומצילם מכל צרה". ומוסיף להגר "השבט מוסר", שאף המתים יכולים לקבל טובה מהצדיק "גם יכולת בידו לפדות נפשות מגהינם" "הצדיק במותו עובר דרך גהינם, ונאחזים בשוליו מהנשמות של רשעים שכבר הותקנו, ופודה אותם משם ומוליכן אותו לגן עדן".

מן הראוי לצטט מדברי רבותינו הצדיקים שחיו איתנו בדורנו זה אשר מעידים על כחות אלו שבהם נחנו. וכך אומר מרן ה"בית ישראל" מגור זיע"א[4] "עד שיהיה הגאולה שלימה יהיו צדיקים שיעוררו מדת הרחמים ויבטלו את מדת הדין".

כן כותב מרן ה"אמרי חיים" מויזניץ זצ"ל[5] "הצדיק הדבוק תמיד בהויה ברוך הוא. הוא יכול לעורר דין כי תמיד הוא מוצא עת רצון מוכשר להמתיק הדינים. אמנם ביותר מוצא הצדיק עת רצון מסוגל לזה מדי שבת בשבתו, בעת שחודר ויקודד ביחד עם הדבקים בו. וכמו שבעינינו ראינו גודל העניינים הנעשים בעת רצון ההוא. וב"ה לא אלמן ישראל, כי גם עתה אנו רואים אצל צדיקים אמיתיים, אשר כל מיני השפעות טובות פועל הצדיק, בדביקותו בשבת קודש".

והחזון איש כותב[6] "כל ברכה של גדול הדור עושה רושם למעלה ועושה עת רצון" וכבר הורו לנו חז"ל שכח הברכות נמסר להם עוד בימי האבות הקדושים[7] "אמר הקב"ה לשעבר הייתי צריך לברך את בריותי, מכאן ואילך יהו הכהנים והצדיקים מברכים אותם". ודברים נפלאים מגולים לנו בספר חסידים[8] "כל הדובר אמת ואינו רוצה לחשוב שקר, אז אפילו דברים שיחשוב ושידבר אף על פי שלא יתכוין להם. כל מחשבותיו ודבריו יתקיימו שנאמר ותגזר אומר ויקם לך".

כוחו הגדול לשנות הטבע

כוחו רב לפעול ישועות למעלה מדרך הטבע ולחולל נסים כשהשעה צריכה לכך, כדברי רב האי גאון[9] "ידע כי דבר זה היה מקובל אצל צדיקים ולא היה אחד מכחיש בו, כי הקב"ה עושה אותות נוראים על ידי הצדיקים כמו שהוא עושה על ידי הנביאים".

רבינו בעל העיקרים אומר בספרו[10] "שזה דבר מוסכם מהנביאים ומהמדברים ברוח הקודש כאילו, שהטבע משתנה על פי הצדיקים כפי מה שידעו" "שהטבע הוא נכנע ומשועבד למקיימי מצות התורה"[11] "עובד השם יתברך השומר מצותיו אינו משועבד לדברים הטבעיים, אבל כל הדברים הטבעיים משועבדים אליו" "שהשי"ת משנה הטבע לעושי רצונו" וכן כותב הר"ן בדרשותיו[12] "שומר המצוה הוא למעלה מטבע המציאות ואינו משועבד לגלגל וכחותיו וזהו שאמרו חז"ל אני מושל באדם. ומי מושל בי צדיק שאני גוזר גזירה והוא מבטלה. כלומר שלא שעבדתיו לטבע המציאות" ואף רבינו המבי"ט כותב[13] "הקל יתברך מקיים דבר עבדו, ועושה הנס שגוזר הצדיק שיעשה כדי למלאות רצונו. כמו שהוא מקיים בכל ימיו דברי הקל יתברך ומצוותיו שומר" ומוסיף ומעיד "אין מספר לגדולי הנסים הפרטיים, וכן נסים שנעשו אח"כ [illegible] בכל דור ודור לכל החסידים ואנשי מעשה, אין מספר להם אפילו לנגלים וכל שכן לנסתרים".

ומוסיף רבינו המבי"ט לגלות דברים נוראים[14] "לפעמים נעשה על ידי הצדיק בלי נטילת רשות מאיתו יתברך. כי הוא בטוח בו יתברך שיסכים על ידו וצדיק הנושע הוא" "וזהו שאמרו חז"ל על מה שכתוב צור ישראל מושל באדם. צדיק מושל ביראת אלוקים. הצדיקים כביכול מושלים במה שהקב"ה מושל", "כלומר כי כמו שהוא עושה נסים לבדו ואינו נמלך בפמליא של מעלה, כן הצדיק יש לו יתר שאת ומעלה לצדיק על המלאכים, כי הם אינם יכולים לעשות דבר נס כי אם בציווי והרשות. והצדיק יש לו כח והממשלה בתוקף צדקתו להישען על אלוקיו שיסכים על ידו, וזהו שאמרו גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת".

מספר לנו מרן ה"בית יוסף" בספרו "מגיד מישרים"[15] שהמגיד מהשמים גילה לו "ותזכה להעשות נסים על ידך כמו שהיו נעשים על ידי הראשונים וידעו העם הזה כי יש אלוקים בארץ" וכך מצינו כדברי בעל "העיקרים"[16] "במקום שיש בו קידוש ה'. שראוי ומחויב לפרסם שהטבע משועבד ומוכרח לעשות רצון שומרי התורה ומקיימי מצוותיה".

חידוש גדול מגלה הקדמון בעל ה"עקידת יצחק"[17] "כי שינוי הטבע על ידי תפילת הצדיקים הטבע בכל כחות הטבע מראשית יצירתם מבוראם להשתנות כחפץ הצדיקים".

אבל הרשב"א מזהיר[18] "שאף שיש לצדיק כח עילאי זה, אף על פי כן "מן המחויב להיות אדם נמנע וכל שכן החסידים להוציא דברים הטבעיים מגדר הטבע לפלאים מהם. כי אם לצורך גדול ולמצוה הצריכה לשנותו".

כוחו בעת דביקותו

בכוחות עילאיים מיוחדים זוכה הצדיק בעת דביקותו בהשי"ת, כפי שמגלים לנו רבותינו הראשונים. וכן כתב בספר החינוך[19] "ידענו ונראה תמיד כי לפי חשיבותו נפש האדם ודביקות בעליונים כנפש הצדיקים החסידים יתמהו דבריהם לפעול בכל מה שידברו עליו. וזה דבר ידוע ומפורסם בין יודעי דעת ומביני מדע".

רבינו הרשב"א מגלה[20] "כי יש בכח החסידים בהדבק נפשם בשרשם להתעלות על כל מעשה התחתונים ולשנות הטבעיים. מפני שהם מתעלים למעלה וכל שהוא בהעליון פועל בתחתון". וכן מרן הבית יוסף כותב[21] "סוד הנסים הנעשים לחכמים, הוא על ידי שמחשבתם תמיד דבוקה בכנסת ישראל, על ידי שתמיד מהרהרים בתורה ויראת שמים בלי שום הפסק. וכיון שנפשם דביקה שם יש להם כח להוריד שם כל מה שחפצים".

דברים כאלו כותב אף רבינו הרמב"ן[22] "ודע כי בהיות החסידים המידבקים במחשבתם בעליונים, כל דבר שהיו מחשבים בו ומתכוונים עליו באותו שעה היה מתקיים אם טוב ואם רע". וכן מצינו לצדיקים מתלמידי הבעש"ט שכתבו כן כמו שמצינו בקדושת לוי להרה"ק ר' לוי יצחק מברדיטשב[23] "כאשר אדם מעמיק ביראת ד', אז הוא בטל במציאות והחיות שלו דבוקה במקור העליון. וזו מדריגת הנבואה", השפת אמת כותב[24] "בבחינת ביטול להשרש יכול למצא הכל. וזהו ענין כל המופתים מה שמגידים שהוציא יין מהכותל, שעל ידי חיבור אל השורש יש הכל ואין סתירה. וזה תלוי בהאדם, שאם הוא דבוק בכולו בהשי"ת יכול להתקשר הכל גם כן".

וכתב בשולחן ערוך הרב[25] "והדביקות האמיתית ביראה ואהבה היא גדולה ממצות תלמוד תורה וקודמת אליה".

מן הראוי לצטט דברי רבינו הר"ן ז"ל שגילה לנו[26] "שאף שאין ספק שתלמוד תורה שכרו גדול מאד, ואף על פי כן ודאה כדברי חז"ל שמי שמוסר גופו ונפשו להשי"ת וחושק בעבודתו ישיג מדריגה גדולה יותר, ממי שיהיה בתכלית החכמה" וכן פסק הטור[27] "מי שהוא חסיד ובעל מעשים, הכל צריכים לעמוד מפניו אפילו הגדולים ממנו בחכמה" והנה בשולחן ערוך שם פסק המחבר שרשאי לעמוד מפניו".

כתבתי מאמר זה ביום ב' באדר, יומא דהילולא דכ"ק מרן אדמו"ר בעל ה"בית ישראל" מגור זצוקל"ה זיע"א ש. רוזנברג

ה"מסילת ישרים" קבע בפרק ראשון "אם האדם שולט בעצמו ונדבק בבוראו ומשתמש מן העולם רק להיות לו לסיוע לעבודת בוראו. הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו".

גילויים מן השמים

רבותינו הקדמונים מעידים שלצדיק יש גילויים שמימיים כמו שהיו לנביאים, ואלו דבריו של רב האי גאון[28] "ידע כי דבר זה היה מקובל אצל צדיקים ולא היה אחד מכחיש בו, כי הקב"ה מראה את הצדיקים מראות נוראים כדרך שהוא מראה את הנביאים" ואף הרמב"ן אומר[29] ש"אע"פ שנטלה נבואת הנביאים שהיא המראה והחזון. נבואת החכמים שהוא בדרך החכמה לא נטלה. אלא יודעים האמת ברוח הקודש שבקרבם".

חידוש גדול מצאנו במהרש"א[30] שקובע שאצל הצדיקים הגילוי השמימי ברור ומאיר יותר מאשר אצל הנביאים, דאצל הנביאים מובא בגמ' שרק משה ראה באספקלריה המאירה. אבל כל הנביאים לא ראו באספקלריה המאירה, משא"כ בחכמים וצדיקים, הרבה ראו באספקלריה המאירה, כמו רבי שמעון בר יוחאי וחביריו.

מן הראוי לצטט כאן דברי המבי"ט[31] בענין גילוי אליהו, שמעיד בספרו "בית אלוקים" במלים ברורות, שאליהו הנביא "עתיד היה נגלה בכל דור ודור לצדיקים הזוכים לכך. ומוסיף שעד זמן הגאולה הוא משמש בעולם הזה בין הצדיקים והחסידים", ברור איפוא ונעלה מכל ספק שבכל הדורות זוכים הצדיקים לגילוי אליהו.

חיוב האמונה בכחותיו העילאיים

האמונה בכחו הגדול היתה תמיד ללא גבול, כפי שחז"ל הורו לנו[32] "שכל המאמין ברועי ישראל כאילו מאמין במי שאמר והיה העולם" הרי שדימו לנו חז"ל האמונה בהצדיק כאמונה בהבורא יתברך. ומכאן היסוד להשתרשות האמונה בהצדיק ועל מבועי אמונה זו התחנכו דורי דורות. וכך היה נהוג מימי קדם, כמו שאמר משה רבינו ליתרו[33] "כי יבא אלי העם לדרוש את אלוקים" וביאר הרמב"ן שם שביאתם למשה היתה כדי לבקשו "להתפלל על חוליהם ולהודיעם מה ידבר להם כי זה יקרא דרישת אלוקים וכן יעשו עם הנביאים".

מעיד המבי"ט[34] בספרו "בית אלוקים" — "כשהיו ישראל נמצאים בצרה היו באים אל הנביא שיתפלל בעדם אל ד', שיצילם מצרתם וכן כיוצא בזה בשאר הדורות" "וכדברים אלו מורה לנו המאירי[35] "לעולם תהא ברכת תלמיד חכם חביבה לו לאדם ומשתדל בכל כחו שיברכוהו".

חיוב גמור הוא להאמין שכל הטבע משועבד ונכנע להצדיק, כמו שכתב בעל "העיקרים"[36] "עיקר גדול אל התורה ושורש אל האמונה שהוא מסתעף מאמונת ההשגחה הוא, שהשי"ת מכריח הטבע תחת כפות רגלי המאמינים" ומוסיף בזה מלים ברורות "ומי שיסופק שהשי"ת לא ישלים רצון הנביא או הצדיק הראוי לכך הנה הוא כמטיל ספק בתורה וכשורש משרשיה" ובמקום אחר הוא מתבטא[37] "ראוי שנאמין בו אחר שהעיד הנסיון, היות הטבע משועבד ונכנע לצדיקים ולחסידים ולשומרי מצוות התורה. וזה יסוד גדול בתורה". וכן הרשב"א[38] קובע זאת במלים ברורות "מחויבים להאמין התחדשות אות ופלא לעת הצורך לעם כולו על ידי נביא, או אפילו לאחד מן החסידים, ונמשך הענין מאבות לבנים".

ובכל זמן ובכל מצב יש להתחזק ולהאמין בכחו. וכיון שמאמינים בכחו הגדול לפעול ישועות, דבר זה עצמו מחזק. כפי שמסביר הרמב"ן, הטעם שמשה רבינו עלה דוקא על ראש הגבעה, בעת תפילתו על נצחון ישראל במלחמת עמלק,[39] "כדי שיראה את ישראל הנלחמים וישים עינו עליהם לטובה. וגם הם יראו אותו פורש כפיו השמימה ותרבה בתפילה. ויבטחו בו ויוסיפו אומץ וגבורה".

במסגרא דצלותא

הבורא יתברך מצפה מהצדיק שיבקש רחמים על בני דורו, וישפיע עליהם שפע ברכה ואף אם אינם ראוים לזה ח"ו. כפי שהורנו הרשב"א ז"ל[40] "וגם הוא רוצה שיתפללו לפניו חסידיו להרבות טובות על בריותיו, ושלא יגרמו חטאם לחסר טובותיו מהם", ואף רבינו המבי"ט בספרו "בית אלוקים"[41] כותב "נראה שגדולי הדור הם מחויבים להתפלל על תיקון בני הדור כיון שהצדיק יסוד עולם וראוי שבתפילתו יתקיימו בני דורו" ומבאר הטעם שראוים להיושע בתפילתו הוא משום "שזוכו להיותם נמצאים בזה העולם בזמנו".

המסילת ישרים אומר כלשונו[42] "ראוי לכל חסיד שיתבונן במעשיו לטובת דורו כולו, לזכות אותם ולהגן עליהם שזהו רצונו של מקום, שיהיו חסידי ישראל מזכים ומכפרים על כל שאר המדרגות שבעם, שאין הקב"ה חפץ באבדן הרשעים. אלא מצוה מוטלת על החסידים להשתדל לזכותם ולכפר עליהם, וזה צריך שיעשה בכונת עבודתו, וגם בתפילתו בפועל, דהיינו שיתפלל על דורו לכפר על מי שצריך כפרה, ולהשיב בתשובה מי שצריך לה, וללמד סניגוריה על הדור כולו, כי אין הקב"ה אוהב אלא מי שאוהב את ישראל, וכל מה שאדם מגדיל אהבתו לישראל גם הקב"ה מגדיל עליו".

בעצם, לא זו בלבד שבכחו הגדול לפעול בתפילותיו עבור כלל ישראל, אלא שבכחו עולות תפילות ישראל למעלה, ודרכו תהיה ההשפעה לכל אחד, כדברי ר' יהונתן אייבשיץ זצ"ל בעל ה"תומים" בספרו "יערות דבש"[43] "בב"ב אי אפשר לילך בתפילה ועבודה תיקף לה, אבל אין זה שאין בו צדיקים מבני עליה, לא יחסר מליו צדיקים. וכל התפילות סובבים להתפילה של צדיקים, ותדבקו בתפילתן. שאין מסך מבדיל בינו לבין ד'. כי השכינה חופף עליו ועל ידי תפילתו גם תפילת אחרים עולה".

בזכותו ממלא הקב"ה משאלותינו אף אם אין אנו ראויים לזה ח"ו. כפי שמגלה לנו ה"שבט מוסר"[44] "אם יש צדיק בעולם אזי אף על פי שאין השואל ראוי, נותנים לעבור השפע לידו. בעבור הצדיק. שהצדיק גורם להמשיך מלמעלה שפע לכל שואל ואף על פי שאינו ראוי". זאת אחת הסיבות שמשתדלים לחסות בצילו בעת התפילה, וכפי שהורה לנו מרן ה"חתם סופר"[45] "סגולה נפלאה להתפלל בצד הצדיק".

רבי עקיבא איגר זצ"ל מגלה לנו[46] שאף שכשציבור מתפללים, אין צריך שיהיה לב כולם שלם, כמו שכתב רש"י בתענית ח' אבל "מכל מקום צריך שיהיה לב אחד מהם שלם". "ומכאן יסוד גדול למה שמסתופפים בצילו של הצדיק בשעתא דצלותא".

והדרכם של הצדיקים הקדושים לעמוד ליחד הכלל והפרט. כי רואים בזה את יעודם ותפקידם, כדברי ה"מסילת ישרים"[47] "ואלה הם החסידים האמיתיים של ישראל שהקב"ה חפץ בהם הרבה, שמוסרים עצמם על צאנו. דורשים ומתפללים על שלומם וטובתם בכל הדרכים. ועומדים תמיד בפרץ להתפלל עליהם. לבטל הגזירות הקשות. ולפתוח עליהם שערי ברכה".

וכן המבי"ט בספרו "בית אלוקים" כותב[48] "תפילת הצדיקים הוא על אנשי הדור לא על עצמו כי הוא מסתפק במועט. ומתפלל על הרבים שיהיה רצון הקל לעבודתו, ויתן להם מחיותיהם בריוח. כדי שיהיה מקום והכנה לרדוף אחר מצוה אחת, ולא ילכו אחר ההבל".

מעלת ההתקשרות לצדיק

אחד מיסודות ה חלים הוא להיות דבוק לצדיק, להימצא במחיצתו ולהסתופף בצילו. המתחבר העובד את בוראו מגיע בכל כחו להתקשר להצדיק. ונמשך לרבו כשבן לתפילה. כי כל מה שיתקשר ויתקרב יותר לרבו. יוכל להרגיש יותר את קירבת האלוקים ונשמתו תזדכך. ואז ימצא מרגוע לנפשו. כפי שהורונו חז"ל בפסיקתא "כשאדם צדיק אף בני ביתו כמותו וכל מי שידבוק בו" כי בכוחו של הצדיק להשפיע שפע קדושה לכל הדבקים בו כפי המובא ב"שבט מוסר"[49] "הצדיק שדבוק עמו (יתברך) ובתורתו. אין הטומאה חל עליו והוא מטהר אחרים ומקדשם. כי נגע קדושה הוא. לכן נקרא הצדיק קדושה כי הוא הקדושה עצמה". ונראה מזה שהשפעתו של הצדיק אינה מצטמצמת רק בזה שלומדים ממנו דרך בעבודת הבורא, אלא עצם ההדבקות אליו משפיע שפע של רוח טהרה וקדושה.

לא זו בלבד שפע של חכמה נשפע על ידי הצדיק, כדברי רבינו הר"ן[50] "אין ספק שראוי שנאמין שכמו שבזמן שבית המקדש קיים, היה המעון ההוא המקדש, מקום מוכן לחול שפע הנבואה והחכמה עד שבאמצעות המקום ההוא היה שופע על כל ישראל, כן ראוי שיהיו הנביאים והחסידים מוכנים לקבל שפע עד שבאמצעותם ישפע השפע ההוא על המוכנים לכל בני דורם לכך" ..."וכל שכן לאותם שהם מתקרבים עליהם ומשתתפים עימהם". ומוסיף הר"ן ואומר "ולא בחייהם בלבד כי גם אחרי פטירתם מקומות קבורותיהם ראויין להימצא השפע שם".

דברים ברורים כאלו מצאנו גם בספר "מסילת ישרים"[51] "אי אפשר לאומה שתהיה כולה שוה במעלה אחת, כי יש בעם מדריגות איש לפי שכלו, הנה לפחות יחידי סגולה ימצאו אשר יכינו את עצמם הכנה גמורה ועל ידי המוכנים יזכו גם הבלתי מוכנים אל אהבתו יתברך והשראת שכינתו".

ומסביר לנו הרדב"ז[52] על פי אותה דרך את מה שאמרו חז"ל בירושלמי[53] "שכל עמידות שעמד אליהו לפני אחיה השילוני רבו, כאילו עמד לפני השכינה". ומסבירו הרדב"ז "מפני שאחיה, היו שכלו ומחשבתו משוטטת ומדבקת בגדולת הבורא יתברך שמו. ואילו כשעמד לפני רבו קושר הוא מחשבתו עם מחשבת רבו באהבת הלב, על כן כאילו עומד לפני השכינה", ובמקום אחר מגלה הרדב"ז[54] "...אפילו אם אינו נמצא במחיצת רבו גם יכול לזכות בשפע הברכה הקדושה אם הוא דבוק אליו "בהיות האדם מתבונן אל רבו ונותן אליו ליבו. התקשר נפשו בנפשו, ויחול עליו מהשפע אשר עליו. ויהיה לו נפש יתירה".

ומן הראוי לצטט מה שכתב הרמב"ן באגרת לבנו ובו מהיות שיהיה קשור אליו. וזה לשון קדשו[55] "בני בכל עת תזכור אותי, ותהיה דמות דיוקני לנגד עיניך, לא תסור מלפניך. וכל דבר אשר ידעת בני שאני מואס אותו, אל תאהב אתה לעשותו שמור מצוה וחיה".

וכך אומר השפת אמת[56] "על ידי אותם היחידים הכהנים משרתי עליון, נמשך דביקות וקרבות לכל עובדי ה'".

החינוך[57] מזהיר ואומר שחובת האדם להיות "מתחבר עימהם וקבוע בליבו אהבתם, ומשתדל בטובתם ותועלתם בעתיד שיש סיפק בידו לעשות כן" "והעובר על זה ענשו גדול מאד, כי הם קיום התורה ויסוד חזק לתשועת הנפשות. שכל הרגיל עימהם לא במהרה הוא חוטא". ויש כאן הדגשה מיוחדת שמצוה לאהוב אותם ולשמש אותם.

ומכל זה למדנו שהשפעתו של הצדיק לתלמידיו ולדורו אינה מצטמצמת רק בזה שלומדים ממנו דרך בעבודת הבורא. אלא שיש כאן כח שמימי. כי עצם ההיתדבקות אליו מביא קירבה להבורא, וכך זוכים להשראת השכינה. "שבהשתתף הרב עם התלמיד יתחזק שפע התלמיד מצד השפע והשפע לרבו". כן אומר רבינו הר"ן בדרשותיו שם.

ואף ה"נודע ביהודה"[58] גם מזכיר בדבריו שיש שפע שנשפע מהצדיק לתלמידו כשהתלמיד נמצא במחיצת רבו ואף שאינו לומד ממנו אז, אלא עצם הדבר שנמצא במחיצת רבו, כבר נשפע עליו מן השמים, ובזה הוא מסביר מה פשר המצוה לקבל פני רבו ברגל. אפילו "כשאינו הולך ללמוד ממנו אלא רק לקבל פניו" ומסביר שמכיון "שיש תוספת קדושה בימים אלה. אז גם על הרב נתוסף אז שפע להשפיע על תלמידו".

ולאור כל האמור נפתח לנו צוהר להשקיף לעבר דרכם של עובדי ה', המתהלכים תמיד בגעגועים עזים לרבם, ואף כשאינם נמצאים במחיצתו. לא מסיחים דעתם ממנו לרגע, ומתקשרים אליו "באהבת הלב" כדברי הרדב"ז, כי כך אפשר להתקרב להבורא יתברך.

במקום שהצדיק שוכן, שם יש השראת השכינה

הצדיקים נמשלו לבית המקדש. וכל ההשפעות הטובות שהיו נשפעות ע"י בית המקדש, נשפעות כיום ע"י הצדיק, כדברי הר"ן[59] "שהם עצמם כמו המקדש המקודש". נצטט בזה את דברי רבינו הספורנו[60] "בכל מקום שיהיו שם צדיקי הדור הוא קדוש משכני עליון".

וכן כותב ה"מסילת ישרים"[61] ש"תלמידי חכמים הקדושים בדרכיהם ובכל מעשיהם הנה הם ממש כמקדש וכמזבח מפני שהשכינה שורה עליהם, כמו שהיתה שורה במקדש ממש, והנקרב להם, כנקרב על גבי המזבח" ומוסיף להדגיש שהוא מעלה בקדושתו אף דומם וצומח. "וכל שימוש שישתמשו מדברי העולם אחרי היותם כבר דבוקים לקדושתו יתברך. עילוי ויתרון הוא לדבר ההוא שזכה להיות שימוש לצדיק".

כוחו של הצדיק כה גדול שאף בעצם ההבטה שלו יכול להשפיע שפע ברכה כפי המובא ב"יערות דבש"[62] "ויש תועלת במה שהצדיק ות"ח רואה אותו כמאמרם ראיה של צדיק לברכה, כי כמו מין בעל ארס קרני אור היוצאים מן העין מזיקים לאדם. כן קרני עין היוצאים מן הצדיק לברכה וראיה שלהם לטובה".

וכמו כן בראית פני הצדיק בלבד כבר יש בכחו להשפיע שפע של ברכה כן כותב ה"יערות דבש"[63] "הרואה פני צדיק משיב לנפשו שפע טוב וברכה. כי עליו חל ושורה אור השכינה".

הבריאה מקבלת מרותו ומשתוקקת אליו

הבריאה כולה מקבלת את מרותו וכל היצורים נכנעים תחתיו, דברים נלהבים כותב אחד הקדמונים ר' יצחק עראמה ז"ל בספרו "עקידת יצחק" ואצטט את תמצית דבריו,[64] "שכל אלה הצדיקים המגבירים הצורה על החומר, שולטים מימשל רב בהיכל הבריאה שכן הטביע היוצר בראשית בכל היצורים כי יכנעו תחת האדם השלם. השומר צלמו ותורתו ומכניע חומרו תחת ממשלת הנפש. ושכן חובת כל היצורים לעמוד הכן לשרותו, והדברים הנעשים שנראים בעינינו שהם למעלה מהטבע, הינם בטבע ממש".

הבורא יתברך הטביע בבריאה תשוקה מיוחדת להתקרב לצדיק ולמלאות רצונו. [illegible] הבריות, כפי שמגלה לנו בעל החובות הלבבות[65] "הבוטח באלוקים יראוהו הגדולים ונכבדי בני אדם. אף החיות והאבנים מבקשות רצונו".

ועל ידי זה שזוכים למלאות רצונו של הצדיק זוכים להתעלות ולתיקון, כפי שמלמדנו ה"מסילת ישרים"[66] "כי הנה עילוי גדול הוא לבריות כולם, בהיותם משמשי האדם השלם המקודש בקדושתו יתברך. כענין מה שאמרו חז"ל בענין אבני המקום שלקח יעקב ושם מראשותיו, היתה כל אחת אומרת עלי יניח צדיק ראשו".

ההתבוננות בדרכיו מרוממת האדם

דרכם של יראי ד' המחפשים שלימות התעלות בעבודת הבורא, הוא לשהות במחיצתו של הצדיק, כי בכוחה להביא התחזקות בלימוד התורה ובעבודתו יתברך, כפי שמעידים רבותינו בעלי התוספות, שמטעם זה היו מושיבין את התינוק בירושלים ושם היה מקום לימודו,[67] "לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה. היה מכוון לבו ליראת שמים וללמוד תורה".

כאשר מתחקים אחר כל תנועה שלו, ומתבוננים בדרכיו. זוכים להתרומם מעל הבלי עולם הזה, כפי שמתבטא מרן ה"אמרי חיים" מויזניץ זיע"א[68] בהתק לשונו "חסידים ואנשי מעשה מתאספים יחד מעמיקים ולומדים צמצום רבם ורמזיו, אף בדברי ביוחתא, ומתנשאים ומטהרים נשמותיהם".

רבינו בחיי מגלה לנו כי[69] "יתחייב האדם לחקור הצדיקים ולספר בשבח מעלתם, והרבות לחקור בכבודם הוא טוב וכבוד אצל המחשבה", ולכן עוסקים חסידים ואנשי מעשה תמיד בסיפורי צדיקים.

רבינו אברהם בן הרמב"ם מורה לעסוק בתולדות הצדיק, לכל מי שחפץ להשיג מדריגת הפרישות, כי זה כמדריך בהיות נפש עילאים. ואצטט לשונו[70] "תתחיל לשנות את הרגלך ולרפות את קשריך (בהבלי העולם) לאט לאט ובהדרגה, וצרף אליה את עיסוק הלב בהתבוננות אל האמת ובהקדשת עתותיך לקריאת התורה וספרי הנביאים ותולדות הצדיקים, והתן דעתך על משמעות הדברים שאתה קורא, ויפתחו לך שערי רחמים, ויזהרו עליך אורות החכמה, ויתגלו לך צפונות ההשגחה האלוקית". ואף רבינו הרמב"ם[71] הורה לנו שצריך "לשבח החשובים ולהודות מעלותיהם. כדי שימיתו כהנהגים בעיני בני אדם וילכו בדרכיהם".

מן הראוי לצטט דברי מרן החתם סופר[72] "מצוה גדולה לספר בשבח הצדיקים", ולכן תופס ענין זה מקום מרכזי בחייהם והליכותיהם של עובדי ד'. כי בכחו להגביה ולרומם את העוסקים בה.

נסיים מאמרנו בדברי המודיע[73] "אשריהם הצדיקים ואשרי דבקיהם", ואומר ה"תומים"[74] "האיש ההולך אחריהם ולא סר מהיכתם ויראתם בודאי יחזה בנועם ה'", "ידבק ת"ח וכאילו דבק בשכינה".

התמונות באדיבות [illegible]

---

[1] [illegible] [2] [illegible] [3] פרק ל"ב. [4] [illegible] [5] [illegible] [6] [illegible] [7] [illegible] ... [illegible]

קהילת פפאק בהונגריה ורבניה

בעל 'נהרי אפרסמון' במלחמה על שמירת הדת

מאת: הרב מ.א.ז.קינסטליכער-מאמר שני

עם פילוג הקהילות בהונגריה בהשראת גדולי מאורי ישראל שבדור ההוא כאמור, היו קהילות שנשארו במעמד הקודם ולא הצטרפו לארגון הקהילות האורתודוכסיות ולא לארגון הניאולוגי, קהילות אלו כונו בשם "סטאטוס־קוואו", רבינו יעקב מעמבים כשאר גדולי הדור יצא גם נגדם חוצץ, ולדבר אחד שפנה אליו אז בעניין זה הוא כותב בחרצות: "אשר הודיעני שרבים וכן שלמים בעדתו רוצים לנטות מן הדרך יראי ה' כת הארטהאדאקסען... אהפלא איך יעלה על דעת איש מהשלימים כזאת, אשר מבואר שטהיטת השוחטים והוראות המורים של כת שמאטוסקווא אסורים כשחיטת והוראת של קאנגרעס (ניאולוגים), וכמבואר בתשובות אחרונים, ויצא האיסור מגדולי ואנשי המדינה על הוראת רבנים ושחיטה שלהם... וכל איש אשר שמץ יראת ה' בלבו מחויב להתרחק מהם כמטחוי קשת..." (נהרי אפרסמון תניינא סי' י"ד).

מעשי מופת

כברה משנת תרל"ו נגד הקמת הסמינר לרבנים בפעסט, נמצא בין החותמים עם שאר גדולי המדינה. גם בתשובתו להגאון רבי ליב למברגר זצ"ל אב"ד ראאשטט, הוא מתייחס בחומרא לסמינר, ופוסק בנוגע לשו"ב "אשר בנו הלך לבית האון... שבעת פעריין (חופש) עתה בא לביתו, והוא מתנצל שמרחמי אב על בנו נקרא לביתו... אין ממש בהתנצלותו שירא שיצא לתרבות רעה יותר, כי מה יש לו לעשות עוד יותר מזה שהלך לבית המרי, אשר מסמהדי גדולה בארנים יסודי עולם נוחי נפש ולהבדיל בין הוויים לחיים מערך ב' מאות רבנים השי"י יצא הפסק לאסור... מחויב לפרסם באחד בעלי העתים... שבנו זה עשה זאת נגד רצונו ויודיע צערו לרבים למען לא יתחלל שם שמים על ידי" (נהרי אפרסמון תניינא סי' ט"ו).

כשיצאה לאור גמרא בצורה חדשנית בשם "המדריך", יצא בקול קורא בשנת תרמ"ב עם עוד מגדולי הדור "באיסור גמור על כל איש ישראל להחזיק את ספר המדריך האמור, וגם את הספרים אשר יצאו החדשים כמהדורא" (הסופר קובץ ח'), וראה בנידו"ז גם בשו"ת אבני חשן סי' ס"ט). ובשנת תרנ"ד באסיפת גדולי ישראל בפעסט היה ג"כ בין המשתתפים, וחתם על קול קורא בנוגע לסידור קידושין בקהילות (הסופר קובץ ד'). במכתב אל הגאון רבי משה הירש פרקש זצ"ל האב"ד גראסווארדיין משנת תרנ"א, הוא מעורר על "קול קורא... מהרבנים הגאונים... בבקשה להצטרף עצמו ולהוחתם ג"כ עליו, והנה מי ראה אלו יוצאים ולא יצא עמהם" (ישרש יעקב סי' ח').

למען עניי ארה"י

בעת כהונתו בפאפא עשה גם פעלים למען עניי אה"ק. במכתב משנת תרמ"ט להגאון רבי חיים צבי מאנהיימער זצ"ל האב"ד אונגוואר, מגדולי תלמידי החתם סופר, ששימש כאחד מנשיאי "כולל הונגריה", הוא כותב: "ביום אתמול כי יעבור שלוחי אליו כסף המקובץ פה עירנו עבור עניי ארץ ישראל, ועתה העבי לכתוב רשימת המנדבים, והמטמונה מיניה לצוות לשלוח מהתם מכתב קבלה על שם כל אחד ואחד להיות נקיים מה' ומישראל, והקב"ה יעזור שזכות הצדקה יעמוד לנו נצח סלה ועד, ואלקא דמאיר ענינאי" (ישרש יעקב יו"ד ד'). וכשפנו אליו בשאלה "אם מותר לשלם לקהן קיישת בירושלים ממעות מעשר בעד זכות חלקה שילמד עבור נשמתו אחרי אריכת ימיו". הוא פסק לאסור בידור ההלכה, "בנידון דידן מותר לשלם ממעות מעשר" (נהרי אפרסמון יו"ד סי' ל"ב). וכן הענין לציין שגם אביו בעל "רחובות הנהר" היה ידוע בפעלותיו לכבוד צדקת עניי ארץ ישראל, ומפרסם במכתב של ה"ישמח משה" אליו, הדן בסידורי איסוף הכספים לעניי ארץ ישראל. (וילקט יוסף שנה עשירית).

היה הדרך עצום, בעל כח נפלא, מסופר שבעת ובעונה אחת היה כותב חידושים בשני עניינים שונים, כן מספרים נפלאות מהתמדתו, וכפי שהתבטא אחד מתלמידיו "שבזה גילעגס יו"ט גילעגס פורים גילעגס פסח גילעגט אגנץ יאר גילעגט" (כהבא למהדורה חדשה של "נהרי אפרסמון"), הגאון רבי שמואל ביכן יונגרייז זצ"ל הי"ד אב"ד פלעף. שהיה חתן בן רבינו, ולאחר נ"ר שואלו היה סמוך על שלחן התנר־זקן במשך שלש שנים, באותם השנים לא כבה הנר. חצי הלילה לנר הסבא וחצי הלילה נכדה.

מלבד גדלות התורה, מספרים גם נפלאות מהנהגתו, היה פעם שהקהילה ביטלה חוק שלא היה לרוחו, רבינו התבטא, כי לא יתפלל, ואכן כשניגש החזן להתפלל לא היה באפשרותו להוציא הגה מפיו, והיה הדבר לפלא. כן היה ידוע גם כעמודא דצלותא, במכתב להגאון רבי שלמה כ"ץ זצ"ל אב"ד סאבאטלא, הוא כותב: "מכתבו הגיעני ודעתינו וכחשבונותינו על זוגתו הצדקת תחל בת מלכה בתפלה והתענינו לה' שישלח לה רפואה שלימה בקרוב, ואני עוסק ומצפה לשמוע בשורה טובה בעזה"י" (נהרי אפרסמון יו"ד קי"ל). ובמכתב אחר הוא עונה לאחד מהפונים אליו. "אני מכוון בתפלתי לה' שיהיה בעזרו, ואם ימשך העניין יאמר ביום אחד אחר תפלתו מעשה בראשית, וביום שאחריה ברכות שברך משה את השבטים, וביום ג' אמירת הלל, ביום ד' מעשה מרכבה דיחזקאל, וביום ה' דברים אלו יהי זה אחר זה. וגם יתחיל ללמוד משניות כפי אהלות כפי שיספיק לו הזמן עכ"פ משנה א'. וכל דברי אלו בסוגלים, וירצלהו ה' מצער ונזק" (ישרש יעקב סי' י"ב), גם במכתב בשנת תרמ"ג לידידו הגאון רבי אליעזר זוסמן סופר זצ"ל שכיהן אז כאב"ד פערבעריין, הוא כותב בשמחה, "הגיעני יקרתו אתמול וקראתי דבריו בפעם לעיני ושמחתי לבבינו על התשובה שלמה ה' לבבם שיחי', וכעת שנתלה אני מזכירו בכל יום בלי פלתי לטובה" (שם סי' י"א).

ידידותו עם רבי זוסמאן סופר היתה מאז שדר בפאפא. רבי זוסמן היה בנו של הגאון רבי יעקב שלום סופר זצ"ל מבאפלשאן (אחי ה"מחנה חיים"). ותלמיד אחיו הגדול רבי משה סופר זצ"ל אב"ד טיסא פירעד. לאחר נישואיו דר בבערגאזין, ובקטנתאלמן נשא את אשתו בשני ר"ש בתו של רבי יחיאל אייזנער ז"ל, ועבר לגור בפאפא. על אף שהיה עסוק במסחרו, עשה תורתו קבע, והרביץ שם תורה לבעלי בתים בשיעורים כסדרם ובדרשות בשבתות וכימים טובים. כשהיה מנוסה נבנה להפרדת קהילת הארטאדאקס בדעברעצין שנוסדה אז, התמנה לאב"ד הראשון שם. לאחר תקופה קצרה נתקבל לרב ומגיד מישרים ב"חברה ש"ס" בעיר הבירה בודאפעסט, שם נפטר בימי יכיו בבים חשון תרס"א, ונטמן במאפלטשאן ליד קברי אבותיו (תולדות סופרים עמ' קס"ב. מליצי אש). בנו הגבור רבי יעקב שלום סופר זצ"ל נכבה בין תלמידי רבינו, ולאחר מכן כשלמד בשנת תרמ"ט אצל דודו המהר"ם סופר אב"ד [illegible]. כותב לו רבינו "מכתבך הגיעני לשמחת לבבי שאתה לומד בי־[illegible] על אישי התבליה, יהי ה' עמך [illegible] (נהרי אפרסמון יו"ד קי"ט). רבי יעקב שלום שימש במשך שנים בראש הקהילה בפוטנאק, [illegible] של תלפיות משנת תרצ"ב.

תקופה במסיבת דר בפוטנאק הגאון רבי משה שמואל בריסק זצ"ל, אביו הגאון היה מוצאו מבריסק, והיהגו היה חתנו של הגאון רבי מאיר אברהם זצ"ל אב"ד משבא בעל "פרי צדיק". [illegible] בנו הגאון רבי יהושע בריסק זצ"ל אב"ד [illegible], היה תלמיד רבינו בעל ה"נהרי אפרסמון" בקהילה [illegible] פוטנאק. [illegible] הגאון רבי נתן [illegible] בריסק זצ"ל אב"ד גאלאנטא, שהיה ג"כ תלמיד רבינו. בנו השני של הנ"ל, רבי ישראל נח בריסק זצ"ל, [illegible] על ה"נהרי אפרסמון" [illegible]. את בני רבי [illegible] זצ"ל שלח [illegible] בפוטנאק, בן נוסף [illegible] רבי משה שמואל בריסק זצ"ל, [illegible] בעיר הבירה פעסט [illegible].

בשנת תרמ"ז נפטר לבית עולמו הגאון רבי חיים סופר זצ"ל בעל ה"מחנה חיים" רבה של עיר הבירה פעסט, אבל כבד ירד על עולם התורה. [illegible] איש נתקבצו לפעסט לחלוק כבוד לאחד מגדולי הדור. רבנים [illegible] נתכבדו להספיד את הנפטר. ביניהם רבינו בעל ה"נהרי אפרסמון", שהספיד את ידיד נפשו [illegible].

קהילת פעסט המעטירה שהתרשמה מאישיותו של רבינו, גמרה אומר למנותו כממלא מקום רבם הקודם ה"מחנה חיים", ומשלחת מקהילת פעסט הגיעו לפוטנאק להציע זאת. רבינו התייעץ עם אחיו הבכור ה"נטע שורק" — אשר התבטא עליו "דבוריו קדושים וטהורים" — כדת מה לעשות. תשובתו היתה, לחם לאכול יש לך גם כאן, טוב פת חריבה ושלוה, מאשר בעיר הבירה שאנשיה מרובים וטרדות עונות יהיה לחטף יום יום. ולא תוכל ללמוד על מי מנוחות". התמדת והרבצת תורה הכריעה, הוא ויתר על ההצעה הקוסמת של רבנות מפוארת בעיר הבירה, ונשאר על מעמדו בפוטנאק ("דרך תורה הגאלאנטא" עמ' ק"א). בסוף ימיו כאשר נחלה ונסע לפעסט לצורך רפואתו, התבטא, אולי משום שלא רציתי לילך לפעסט מוליכים אותי כעת לשם. (מבוא למהדורה החדשה של "נהרי אפרסמון").

וכך ניהל רבינו את עדתו הקהילה החשיבה בשבט מישור, כשאהבה עמוקה שוררת בינו ובין הקהילה ותלמידיה. ועל אף חולשתו הגדולה במשך שנים, כפי שמציין זאת גם בהרבה מתשובותיו, התגבר עליהם והמשיך בהרבצת תורה ויראה כבימים ימימה, עד לשנת תרנ"ז שאז תקפתו שוב מחלה קשה. אחיו ה"נטע שורק" בסוף תשובתו להגרש"ז עהרנרייך זצ"ל הי"ד אב"ד שימלויא [illegible], מציין, "ואודיע בזה צערי כי כבוד אחי הה"ג הצ' מוה' רבי יעקב בן סלאהע מוטל על ערש דוי בחולי אנושה ה' ישלח לו רפואה שלימה בקרוב, נא יזכור אותו בתפלתו" (נטע שורק יו"ד סי' מ"ז). ובגבור המחלה הוסיפו לו גם שם, ובתשובתו של ה"נטע שורק" [illegible] להגרש"ב ברייער זצ"ל אב"ד [illegible] הוא

(המשך בעמוד י"ב)

מסיבות מפוארות ורבות של "התחלת חומש" וחלוקת פרסים בתלמוד תורה סדיגורה ירושלים

בשבועיים האחרונים התקיימו בת"ת סדיגורה 2 מסיבות רבות רושם, מסיבת "התחלת חומש" ומסיבת חלוקת פרסים לתלמידים המצטיינים, בהשתתפות ההורים והתלמידים ובראשות רבנים ראשי ישיבות והצוות המנהלי והחינוכי של התלמוד תורה.

פתח את מסיבת "התחלת החומש" מנהל הרוחני של הת"ת הרב נחום כהן אשר ציין בדבריו ההתקדמות הנפלאה של התלמידים בהבעת אותיות האלפא-ביתא ובקריאה נכונה והגיעו עד לה"תחלת חומש.

המסיבה שנערכה ליד שולחנות ערוכים, ביטאה במיוחד אווירת חג ושמחה שהיתה נסוכה על פניהם של הזאטוטים "חתני התורה" אשר לכל אחד ואחד מהם הושם "כתר תורה" על ראשו ותעודת "התחלת חומש" בידו יחד עם שמחת ההורים אשר קרנו מאושר בראותם את בניהם במעמד מרומם זה ועת שרו את כל הניגונים והשירים הנהוגים לאמר בהתחלת חומש.

בין שיר לזמר השמיעו דבריהם מנהלי הצוות החינוכי: הרב אורי ברנדוויין והרב יוסף היילר, אשר הביעו את סיפוקם מהתקדמות התלמידים, תודות לעמל הרב שהשקיעו המלמדים.

בהזדמנות זו ציינו את מסירותם הרבה של המנהלת הת"ת ובראשם מנכ"ל המוסדות הרב חיים יצחק כהן אשר עושה מעל כחותיו ובמסירות נפש בהקמת דור ישרים על מבועי התורה והיראה.

במסיבה מרשימה ומפוארת התקיימה חלוקת פרסים לתלמידים המצטיינים שנבחנו בע"פ פרקים שלמים במסכתא בבא קמא ובבא מציעא.

ראשון המברכים במסיבה היה הגאון רבי יוסף ליברמן רב דבית המדרש החסידי סדיגורה בירושלים ובעל מחבר ספרי "משנת יוסף" על שביעית, אשר הרחיב דבורו על הפ' לא ימושו מפיך ומפי זרעך וכו'.

מנחה הערב הרב אריה גוטליב מחשובי מחנכי הת"ת הודה בדבריו החמים להגאון רבי יוסף ליברמן וכיבד את מנכ"ל המוסדות הרב חיים יצחק כהן בדברי ברכה.

הרב כהן עמד על כך שמסיבה זו מסמלת את ה"נעשה ונשמע", וכמו בעניין מתן תורה אמרו ישראל נעשה לפני נשמע כך קיימו התלמידים קודם את הנעשה שעשו חיל בתורה ועמלו ולמדו ורק אחרי זה קיבלו הפרסים, הרב כהן הביע את סיפוקו והתרשמותו מידיעת התלמידים המצטיינים והדגיש כי זה שכרו מכל עמלו.

אחריו נשא דבריו הרב רבי יוסף היילר, מנהלו החינוכי של הת"ת שהסביר בפני התלמידים דברי הגמרא כי תורה מגינא ומצלא בין בשעה דעסיק בה ובין בשעה דלא עסיק בה, והוסיף כי למרות שהבחינות התקיימו לפני זמן אפילו הכי התורה מגינא והתלמידים קיבלו את הפרסים, וציין בדבריו שבס"ה נבחנו כאן כ-900 דפי גמרא בע"פ שזה ערך רב והון יקר, ועל התלמידים לשאוף שכל אחד מהם יגיע לכמות יותר גדולה של דפי גמרא וקנאת סופרים תרבה חכמה.

הרב יעקב ויינברג מחשובי המחנכים בת"ת עמד על התמדתם של התלמידים בימי החופש שחזרו על לימודיהם בע"פ מתוך ענג ולא מתוך כפייה וקרא לתלמידים להתחיל כבר מעכשיו להתכונן לבחינה הבאה.

הרב אורי ברנדוויין ממנהלי המוסד החינוכי שניצח על מסיבה זו קרא לעבר התלמידים לקיים בהם ואתם תהיו לי סגולה מכל העמים ע"י קיום התורה והביע הוקרה ותודה למחנכים ולמנהלי הת"ת המסורים בלו"נ ועושים מעל ומעבר לכחותיהם לשגשוג והתפתחותם של התלמידים, וכיבד את מנכ"ל המוסדות הרב חיים יצחק כהן בחלוקת התעודות והפרסים לתלמידים המצטיינים, כשהרב ברנדוויין מקריא את שמו של כל תלמיד וסופר את שבחיו ומידת שקידתו, עת מקבל לידו את הפרס.

הגאון רבי הלל זקס מראשי ישיבת חברון, כהורה לתלמיד הנמנה בין המצטיינים ביותר, בירך בשם ההורים בדברי חינוך ועידוד להנהלת הת"ת ולצוות המלמדים.

סיים את המסיבה הרב נחום כהן המנהל הרוחני שקרא להשגיח על השתילים הרכים שימלאו את יעודם הקדוש.

התלמידים לייב גילרנטר ושרגא אפשטיין מסרו את ברכת התלמידים ותודתם להורים ולמלמדים על זכייתם ללמוד במקום גדול וקדוש זה.

סלע - הסתבכות

(המשך מעמוד ד')

רים להגנה הלאומית של ארה"ב לידיו של הסוכן הישראלי אביאם סלע בסדרה של פגישות שקיימו ברציפות במשך כמעט שנה תמימה.

יבואו או לא?

ההחלטה של חבר המושבעים האמריקני להגיש כתב תביעה נגד סלע הופכת, מבחינה משפטית, את סלע ל"פושע מבוקש" בארצות הברית, ברור שאם יגיע לשם יעצר מיד וכעבור זמן קצר יוחל משפטו שבו, על העבירות המיוחסות לו הוא צפוי לאותו עונש שקבל ג'ונתן פולארד — מאסר עולם.

עד עתה טרם החליטו האמריקנים אם יבקשו את הסגרתו לישראל. ספק רב אם יעשו זאת שכן למרות שבין ירושלים לוושינגטון יש הסכם הסגרה, אך הוא אינו כולל מקרים המוגדרים במשפט כעבירות מדיניות. כל המשפטנים בדעה שריגול היא עבירה מדינית ולכן סביר להניח שהאמריקנים לא יבקשו את הסגרתו. אך הם במסגרת החוק יעשו בוודאי הכל כדי למרר את חייו של סלע בישראל בכל הקשור לארה"ב. איך יעשו זאת? — הוכרז שסלע לא יוכל לבוא, עד סוף ימיו, או עד לביטול כתב התביעה נגדו לארצות הברית, אך ספק אם יוכל גם לצאת למדינות אחרות שכן, אם האמריקנים יגלו שהגיע למדינה כלשהי הם מסוגלים לבקש מאותה מדינה את מעצרו והסגרתו לארה"ב ואין כל בטחון שאותה מדינה שבה יעצר, גם היא תראה בעבירה הזאת "עבירה מדינית" שלא מחייבת הסגרה.

לאל"מ, תת-אלוף בדרך, אביאם סלע, שנתמנה בשבוע שעבר למפקד בסיס אוירי גדול של חיל האויר, יצור מצב זה קשיים לא מעטים. מפקדים בדרג הבכיר של סלע ובעיקר בחיל האויר, צריכים את הקשר עם חילות האויר בעולם ועם יצרני מטוסים ומערכות אויריות שונות. אם יצטרך סלע להשאר "בבית", בלא כל ספק שהדבר ישפיע על היקף תיפקודו המקצועי, אך כבר היו מפקדים בכירים בחיל האויר שהגיעו לעמדות בכירות עד יותר מבלי שיוקו והתעדכנו לעיתים קרובות בחילות אויר זרים או בחוץ לארץ.

איש בישראל או בארה"ב אינו מתייחס בשלב זה לקידומה או אי קידומה של הוראה שלא לשתף פעולה עם סלע גם בארץ. אין זה סוד שמערך הקשרים בין ירושלים לוושינגטון, כמו בין חיל האויר לחברות המייצרות את המטוסים, כולל ביקורים רבים של אמריקאים בארץ. האם יפסיקו אלו לבוא לבסיסו של סלע? — זו שאלה שאין עליה תשובה ויותר מכך אין מענה לשאלה איזו השפעה תהיה לכך על יכולת תפקודו השוטף של הבסיס שבו מטוסים מתוצרת אמריקנית, כמו בכל בסיסי צה"ל?

* * *

ארה"ב מרוגזת על ישראל על מעשה הריגול הבלתי שקול ועל מה שהיא רואה כ"סטירת לחי" במינויו של אביאם סלע לתפקיד כה בכיר. "אתם נותנים פרס לאחד מגדולי המרגלים שהיו בארצנו?" שאל השבוע אדם בכיר במטה הכללי האמריקני את נספח צה"ל בוושינגטון?

יותר מכך האמריקנים ששמעו בעבר על הכיתוי הצבורי, רמזו פעם אחרת לישראל, שלא לעשותו. אך בשבוע שעבר הופתעו לקבל הזמנה כתובה לטכס חילופי מפקדים באחד מבסיסי צה"ל, ואת שמו של מי ראו ליד התואר: מפקד הבסיס החדש? — את אביאם סלע כמובן. השגרירות האמריקנית רגזה. בעקבותיה השר האמריקני קאספר וינברגר ועכשיו גם דעת הקהל האמריקנית.

מישהו בארץ צריך לבדוק את הפרשה מראשיתה ולהפיק לקחים לעתיד שכן ישראל משחקת בנושא שהוא אחד החשובים ביותר ליכולת קיומה הכלכלית, בחיי היום יום. נושא שיש בו רגישויות פוליטיות ובסופו של דבר הרווח הצבאי לא שווה את ההפסד המדיני היקרותי.

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ בשמואל הנביא 1½ עם גינה משופצת רק 28,000 אנגלו סכסון (02)221161 (מלון).

★ מבחר דירות ועסקים בהזדמנות!!! מדועות להמודיע ושאר העיתונים ללא תווך!!! ב"פירסום חביבה" + (02)244415.

★ בהזדמנות בסנהדריה המורחבת 3 + חדר ארונות + שירותים כפולים + אפשרות להרחבה. ק"ד. (03)283939.

★ 2½ מרכז בית וגן 422439.

★ בתל-ארזה בהמשך לרח' אהלי יוסף דירות מפוארות 3, 4 חדרים ופנטהאוזים 5 חדרים עם מרפסת. לכל דירה מרפסת סוכה, מחסן, חניה צמודה, כיור כפול, כיור לנטילת ידיים, 2 מערכות שירותים לבנין להבי ומעלית שבת. תפציבה רח' יפו 234 ירושלים 524772, (02)533177/8/9.

★ בהמ"ג 18 (בית אבן) דוהמית מטופחת, מטבח חדיש, + טלפון + דודי"ש בדולה 55,000 (02)537487 (02)532730.

★ דירת 3½ ק"ק בקרית צאנז הישנה מיידית (02)667411 (02)630512 בשעות משרד.

★ בעזיאל, מול ביהכ"נ הגדול, 3 + מרפסות סגורות. מיוחדת. מראשון (02)421565.

בדמ"פ ירושלים

★ בדמ"פ דירת 2 חדרים במרכז העיר טל. (02)221766.

להשכרה

★ בירושלים בשכירות / למכירה 20 חדר שטחים ציבוריים גן, למוסד וכו' (03)299131.

★ בבית וגן 4 חדרים + גינה מרוהטת יפה מ-22.3.87 - 22.4.87 (02)423057.

★ דירה בת 2 חדרים, אפשרות ל-3 חדרים + חצר בשכונת כרם (באולה) (02)817182.

★ פנטהאוז מפואר בהר-נוף קומה נוחה, שמש. תנוף. ריהוט מיוחד (02)723363.

★ להשכרה דירת 3 חדרים + הול רח' פנינה. טל. (057)941558.

ערי הארץ

אשדוד

★ דירה למכירה באזור ג' אשדוד ... חדרים, מול אברמסקי (055)34514.

עבודה

★ דרוש מוכר מנוסה לאופנת גברים "אחים טוריג" בבני-ברק טל. 707046.

★ בפרסום חביבה (02)244415 שטראוס 1, מקבלים הצעות עבודה למקצועים/ות ובלתי!! מודעות ל"המודיע".

★ דרוש/ה רציני/ת לשקילת תיקוני יהלומים תנאים טובים תוך כדי לימוד תפקיד נהולי למתאימה (03)784370.

מכירות

★ קונואד + פרוססור באריזה, אמקוד 12, + ביטוח, מכונת כביסה, שולחן וכסאות מתקפלים (02)817532.

טבעונות

★ הרופא אמר לישראליק לשנות חם מה נהגים? "תפוחיך" בהכשר מיוחד (03)790638 (02)867910.

נקיון ופוליש

★ נקיון ופוליש ב"ב, חברה-חרדית, מבצע לפסח! המזמין פוליש, הדברה חינם! (03)790260.

שונות

★ דרושה בחורה לליה / מגורים אצל משפחה צעירה באזור באולה (02)829435.

מניס
עברנו להרנוף
שאולזון 28/4
פתוח בימי ראשון 4-7

מוניות "עתיד"
לתושבי ירושלים והסביבה!
פתחנו במרכז העיר ע"י מוניות "הבירה"
ברח' הרב קוק 3 פינת רח' יפו מול ככר ציון
משרד למשלוח מכתבים מעטפות וחבילות
בין ת"א — ירושלים — וחיפה
בקרוב בכל חלקי הארץ
יגיע אליכם בזמן הקצר ביותר
יחס אישי ושרות אמין
טלפון: 02-228200, 02-224645
03-615457, 03-613836

נעלי קנגרו
Kangaroo Shoes
ר' עקיבא 7
ב"ב
נפתחה מחלקת ילדים
נעלי נמרוד
הטובים בענף הילדים
הגיעו דגמי אביב
יפים ומגוונים

דרוש חזן
לעריכת
סדר פסח
באולם שמחות בת"א
03-201210, 282865

הצגת השנה
תזמורת ברכי נפשי
ביום ראשון י"ד אדר תשמ"ז
בקרית הילד רח' סורוצקין 40 ירושלים
הודעה
לבקשתם של הרבנים ואישי הציבור
ההצגה לבנות מבוטלת
ויתקיימו 2 הצגות לבנים בלבד
הצגה א': 10.00 בבוקר
הצגה ב': 13.00 בצהרים
תזמורת "ברכי נפשי"
מאחלת לכל בית ישראל
חג פורים כשר ושמח!

למעון יום ברמות
דרושה דחוף
מבשלת
לפנות לטל. 866703

מכירה
SALE
בגדי ילדים ותינוקות
ממיטב היצרנים בחו"ל
מתחת למחיר הקרן
כל הקודמת זוכה
בימי ראשון ושני ז-ח אדר
משעה 7.30 בערב
רח' שפת אמת 13 דירה 1 ב"ב

קהל יראים חוג חתם סופר
בני-ברק רחוב מימון 18
ב"ה
הננו מודיעים בזה לחברינו ואוהדינו הי"ו, כי גם השתא נאפה אי"ה
מצות לחג הפסח הבעל"ט
בהשגחת רבנו הרה"ג ר'
יצחק שלמה אונגר שליט"א
אב"ד ור"מ דקהלתינו
אנחנו אופים רק מצות שמורה מלאכת מכונה ומצות שמורה מלאכת יד, המעונינים ברכישת המצות הנ"ל מתבקשים להרשם בבית המדרש של חוגינו רחוב מימון 18

מגדנית תל ארזה
עלי הכהן 7 ירושלים
מבחר משלוחי מנות
הזולים ביותר בעיר
מסכות ודבר פורים
עוגות ועוגיות (כל בריזל)
מבצע ייננות
על כל 5 ייננות - 1 חינם
מתקבלות הזמנות
בטלפון 813447

לכבוד פורים!!
אוצר של מתנות
במחירי מבצע!!
קריסטלים, כלי כסף, פורצלנים מובחרים
מוכספים, תמונות,
ועוד ועוד...
אצל: קרפמן
רח' מלכי-ישראל 1 י-ם

חן כלי בית ומתנות
רח' יהודית 2, מול משטרת מחנה-יהודה
שמחים להודיע על פתיחת החנות החדשה לכלי בית ומתנות במבחר עשיר
לקראת החג הנחה מיוחדת
למוצרי סולתם ומוצרים נוספים
בואו ותוכחו!
תנאים מיוחדים למוסדות ולועדי עובדים
להתראות
אהרן ואתי חן

נסיעות
בכל חלקי הארץ
ע"י נהג ירא שמים
דובר עברית אנגלית ואידיש
מחירים נוחים
03/762694, 03/766029

ה בריולי סלסילת מחכות לך!
הזמינו כבר היום למשלוח מנות
הסלסילה האורגינלית המיוחדת של מגדנית בריול סניף ב"ב
עוגות ללקק את השפתיים, שימורים, יינות מתנות ועוד
הכל בהכשר למהדרין
למזמינים עד י"ב אדר מבצע
2 מתנות טעימות יקרי ערך = חינם
בריולסילה - תענוג לשלוח ועוד לקבל!!!
בברכת "ליהודים היתה אורה"
מגדנית "בריול" - כל סוגי העוגות שרצית לפורים, לכל השנה... וגם לפסח.
ב"ב רח' הרצל 6 טל. 03-706923

להתענג בתענוגים...
סלטון
תענוג
חדש בירושלים
אזור התעשייה עטרות
02-851371
כל סוגי הסלטים: טחינה, חצילים, חזרת, סורקי, חומוס ועוד
כל סוגי הפשטידות: ירושלמית, תפוחי אדמה, מתוקה עם צימוקים
מבחר דגים: קרפיון ממולא, כסיף סחון, קרפיון סחון
הכל בהשגחת הבד"ץ
סלטון — תענוג לאכול

ברכות לבביות מקרב לב
לביתי וחתני לאחותנו וגיסנו
אהרן ואסתר חן היקרים שיחי'
לרגל פתיחת החנות
"חן" כלי בית ומתנות
ברח' יהודית (מול משטרת מחנה יהודה)
עלו והצליחו ויהי ה' עמכם בכל מעשה ידיהם
מאחלים: אמא, בנצי יהודית והילה כהן
אפרים ובלה קניג והילדים

לגיסנו ואחותנו היקרים שיחי'
שלוחה בזה ברכה חמה ולבבית לרגל פתיחת החנות החדשה
"חן" כלי בית ומתנות
ברח' יהודית 2 מול משטרת מחנה יהודה
יתקיימו בכם כל הברכות הכתובות
ממנחם וצפורה כהן והילדים
מצפה יריחו

כל אחד מבין...
שכסף לא גודל
על עצים...
ולכן קונים...
ב "הכל לגן"
מאה שערים 7 י"ם

בס"ד
ביח"ר אוניברסל
מתכבדים להציג את הדגם החדש של תנורי בשול ואפיה
אוניברסל. SPECIALIK (ספיישל-כשר)
בלעדי לאוניברסל
★ אשור הרב לנדאו שליט"א לכשרות בשר וחלב
★ תו-תקן של מכון התקנים על טיב התנור
אנו מודים לרב לנדאו שליט"א על היעוץ וההדרכה שנתן לנו ביצור התנור
טומי וייס ר' עקיבא 33 ב"ב טל. 782290
שמח להודיע לצבור בב"ב שקיבל את הסוכנות הבלעדית של תנורי אוניברסל "ספיישל כשר" לשווק באיזור ב"ב והסביבה
תצוגה והסבר על התנור החדש יערך במוצש"ק
פרשת תרומה משעה 7.30 בערב
הצבור מוזמן לבוא ולהתרשם

המערכה למען שמירת שביעית כהלכתה

(המשך מעמוד ד')

רבי יעקב אורנשטיין פותח בבירורי הלכה

במאמרנו הבא נדון על יציאתו של רבי ישעיה אורנשטיין למערכה צבורית המריץ את רבני ירושלים והכריזין להשיב למחריפיהם, אולם בנו רבי יעקב פתח במערכה זו עוד לפניו, בבירורים הלכותיים בשאלה זו, והזכרנו שלשה מהם שהובאו בשעתו בירחון "תורה מציון" הלא הם בספרו (סימנים יט-כא).

הרביעי במספר הוא קונטרס "דבר בעתו", שר' יעקב חיבר בתגובה לפסק ההיתר, שהסכימו עליו רבי יצחק אלחנן מקובנא ועוד מגדולי הדור. בפסק הדין לאיסור שיצא ע"י חכמי ירושלים טרם נמנה עמהם רבי יעקב הצעיר, אולם כשהגיע לידו קונטרס "מאמר על דבר השביעית" שנדפס בברדיטשוב למחבר עלום שם בשם הרמ"ה (הוא ר' מאיר לוי, מגידי קהילת פינסק-קרלין) הוא יוצא כנגד ודוחה את נימוקי ההיתר.

רבי יעקב אורנשטיין מסביר את יציאתו למערכה "קנאתי לציון המצוינת קנאה גדולה, כי מרבית המון העם, בראותם קונטרס מודפס ובתוכו לשנות משי"ס בבלי וירושלמי, לא יאמינו שהכותב נתבלבל בשמועותיו, ועוד יקשה בעיניהם, אילו לא צדק בדבריו, למה לא נמצא מי שישיבו ויגד כחשו בפניו, וע"כ מחליטים שכולו הלכה ברורה, כניתן למשה מסיני, ואין לך חלול השם גדול מזה, וע"כ נטלתי רשות ממורי ורבותי להיות נטפל למצוה זו, להשיב על כל מה שיבא בדברי המתירים".

משפטים ספורים מוקדשים לחשיבות מצות שביעית: "בפקוד השי"ת את עמו בנ"י פקידה לטובה, ויזכה אותם להאחז בארץ הקודש, באחוזת נחלת בית שדה וכרם, היתה התקוה כי ישובו לקיים מצוות התלויות בארץ, ואולי יהיה סיבה לקרב הגאולה" ומר סיף: "החופש-חו"ל באמתחת עושי המצוה, תמנו וגמרו שאין מצוה בתורה המכבדת על האדם כמצוות שביעית, והמקיימה אין גבור ממנו, ועל כן התחילו גם בימינו לבקש עצות, איך וכמה לפרוק עולה לגמרי ולהביא ראיה מן התורה שהיא מותרת".

הוא חוזר ומודיע "איני מהחכמים הגדולים שבירושלים, ואם ינצחוני — הרי היווט שבירושלים ניצחו, ואם אנכי אנצח גם כן לא אקוה לתפארת, כי אינני כמחבר כי אם כמעתיק מספר אל ספר, כי כל דברי מפורשים בגמ' וברמב"ם", "פעם אחת אכתוב ולא אשנה, הריני נסמך על האמת, כי יעיד בעצמו ויכריע ביניהן, אלו דברי המדבר לכבוד הארץ נולד בה".

בקנאותו הנלהבת הוא מדבר קשות לא רק כנגד הרמ"ה עליו השם, אלא מתנכח גם עם הגאונים המתירים, שנודעו בין גדולי הפוסקים בדורם: "ישרי להו מריהו להגאונים הצדיקים דק"ק קאוונא ודעימיה, כי הם קידדו האמבטיה תחילה ועשו מרוחותים פושרים, כי פתחו פתחא להתירא ע"י מכירת הקרקע לגוי, באופן שהגוי הוא בעצמו יחרוש ויזרע ויעשה עבודת השדה ע"י גויים — אחריהם באו שועלים קטנים החפצים להראות כחם פלפולם וחדוד שכלם, ועקרו הכל, וחללו כל קדושת ארץ ישראל, ולא השאירו ממנה שריד ופליט".

לזכותם של המתירים הוא מציין כי "ליצני הדור הטעו את הגאון והציגו לפניו שיש סכנת נפשות אם לא יתיר העבודה בשביעית, וע"כ גבר קולות מכל צד, כי אין לך דבר העומד בפני פקוח נפש, אמנם אנחנו יודעים כי נהפוך הוא" ומסתמך על דבריהם של תושבי פתח תקוה עצמם "בשבתינו על אדמותינו וידעים את הדרוש לנו לקיומנו, מצאנו כי השביתה בשנה הזאת תהיה לנו למקור ברכה". ראה לעיל מכתבו של ר' יהושע שטמפר ממייסדי פתח תקוה לחיוב שמירת השמיטה כהלכתה.

נוסף על הבירור ההלכותי בקונטרס "דבר בעתו" פותח רבי יעקב אורנשטיין במערכת הסברה ופירסם ב"חבצלת" "מכתב גלוי" שהשתרע על גליונות מספר, ויחד עם הופעתו להצגת שומרי השביעית הוא מוקיע את האחראים למצבם הקשה של בני הישובות, ותובע צעדים נמרצים להעלאת קרנם לכבודה של ירושלים ועל כך עוד נדון במאמרנו הבא.

הגאון רבי אלעזר לעוו זצ"ל

(המשך מעמוד ד')

בשנת תקע"ח התקשרו שמי היהדות בעננים שחורים, כי עמדו פריצים במדינת אשכנז, לשנות את אשר היה נהוג מקדמת דנא וחצו להנהיג להתפלל בלשון אשכנז ובלווית כלי זמר בשבת ועוד שינויים בנוסח התפילה וכו'. ויהי עצב גדול בכל מחנה ישראל כדת מה לעשות בעד שארית הפליטה שלא יבוא הכורת ויכלה את הכל. וחכמי העיר האמבורג נתאספו ועמדו על נפשם לעמוד בפרץ ולגדור הגדרים. וגם נשאו עיניהם אל עיני העדה באתי בית ישראל במדינות הסמוכות ופנו גם לגדולי הדור רבותינו רבי מרדכי בנעט, ה"חתם סופר" ורבינו זצ"ל שיבואו לעזרת השם בגיבורים וללחום נגד אלו המחדשים. ואכן גדולי ישראל אלו, ורבינו בתוכם, יצאו בעוז ובגבורה לשדה המערכה והצליחו להציל ולהושיע את שארית יהודה הפליטה.

בעיר טריטש ישב כשש שנים, ובשנת תק"פ מסר לדפוס בעיר וינה את ספרו הגדול "שערי דעה" על יו"ד. לאחר מכן עזב את טריטש בדרכו לקהילת קודש מיקלאש, ותהום כל העיר לקראתו בשמחה גדולה. גם שם הצליח לייסד מקום תורה והכה להרביץ הרוממה, והמשיך בשאיפת חייו להרביץ תורה לתלמידים, ואז נחה דעתו ומצא מרגוע לנפשו הטהורה.

תורה ויראה לתלמידים רבים ששחרו ליהנות מתורתו.

גם בשנות זקנותו עדיין לא נמר רוחו ולא נס ליחו, ובשנת תק"צ מקבל הוא על עצמו את רבנות קהילת סאנטוב, וגם בחזרו לשתו הרבה ועל אף היותו סגי נהור בשנים האחרונות, לא ביטל מתורה דרבים, למד ולימד כמעט עד יומו האחרון.

בשנת תקצ"א מת עליו בנו הרב אהרן זצ"ל, ורבינו אבלו בלבו ובצהלתו בפניו, ומצא נחום לנפשו בתורה הקדושה, והוציא את ספרו "קונטרס החוקות — זכרון אהרן" הכולל חידושים וביאורים בדיני חזקה. הספר יצא לאור מחדש בשנת תשכ"ח, ושוב י"ל בהדפסה חדשה ומתוקנת בשנה זו לרגל שנת המאה והחמישים לפטירתו ע"י הרב ירמיהו הלוי פלדמן שליט"א נין ונכד לרבינו זצ"ל.

ביום כ"ו שבט תקצ"ז קרא לכל נכדיו וידידיו ואמר להם: אני סגי נהור ל"ע, אבל רצוני לראותכם לפני מותי. וכן היה, פקח את עיניו הטהורות וראה את כל נכדיו ובניכם, וקרא לחברה קדישא שילינו אצלו בלילה ההוא, ובבוקר השכם התעטר בטלית ותפילין, והתחיל לומר ברכת התורה וברכות השחר, ובהגיעו ל"אחד ואין יחיד כיחודו" יצאה נשמתו בטהרה, וכל בית ישראל קשרו הספד בכי ואבל על שר וגדול שנפל בישראל.

ש. נשר

מחיר לכל

(המשך מעמ' ג')

פיצויים, אולי צריך בכלל לתבוע מהם פיצויים, על כך שעברו על החוק ועל הנזק שגרמו לעם ישראל בכלל ב"מפעליהם". ושנית, האם החשובים שמציגים הנוגעים בדבר בעזרת הכלכלה, כל כך מאמנים על שפייזר, עד שהוא מציג אותם כמסכומים שאכן יעמדו בבחינה משפטית?

במקום שפייזר, כיושב ראש ועדה של הכנסת, יגנה בכל תוקף את העובדה שמדינת ישראל הגיעה למצב בו, לדבריהם רבבת בני אדם עוסקים בגידול ושיווק חזיר, וארבע מאות חוות מפיצות את בשר הפיגולים — הוא מדבר על פיצויים, במקום שידבר על העבירה. על החוק, גם לפי החוק הקיים כיום, הוא הופך לפטורן רחמן וחס על כמה עשרות ערבים, ולצידם מתי מעט יהודים, העוסקים בטומאה זו.

טוב עשו אלה שהציעו בהסכמת שר החקלאות, הקמת ועדה ביגמשדרית, בלתי תלויה, אשר תברר בצורה אובייקטיבית מה ה"מחיר" של החוק. אין ספק, שועדה זו תגלה, כי המספרים של שפייזר מוגזמים וחסרי כל בסיס.

אולם מעבר לכך, צריך להישמע שוב ושוב הטיעון, כי אין מחיר ל"דבר-אחר" שכזה. כשם שלא שואלים כמה עולה לבער את נגע הסמים מהמדינה, כך אין לעשות חשיבים לגבי בשר חזיר. טהרת עם ישראל היא מעל ומעבר לכל חשיב שהוא.

תקון חצות בשערי וולוז'ין-מאמר רביעי ואחרון

יעקב ב. פרידמן

"...הִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם!"

"... הנני מצווה עליך-פקיד עיר וולוז'ין, להסיר את החותם מעל פתח הישיבה, ולפתח דלתותיה לכל הרוצה להתפלל בו. ולמנות גבאים ומנהלים אשר ינהיגו את הבית הזה, עפ"י עצתם... בסדר ובמשטר נאה..." (צו פקודת השלטונות — י"ג בניסן תרנ"ד)

"עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיהיו נקבעין בארץ ישראל" — ישבת "גאוני וולוז'ין" בבני־ברק שהוקמה ע"י נכדו של רבי רפאל (בתמונה מימין) רבי שמשון לנגנברוס זצ"ל.

השמועה העיקשת, הדיפה ניחוח מסתורי, אי־מתני: עקבות מסתוריות עליך וולוז'ין!

שכבת השלג שריפצה את שבילי העיירה ונגר־תה, לא עלה בידה לטשטש את עקבות הרגליים שעבר ונתגלו זה הבוקר השלישי על פני הגבעה, לכל אורך השביל המוליך לבית הישיבה. הצעדים הפכו חפוזים ומטושטשים על מדרגות הבנין, ונעצרו על יד השערים הנעולים. חותמת־השעווה של הוד מלכותו, והאיום שהכילה בקרבה, הטילו מורך אף בלב הפלדה של ר' אייזיק סוחר הבדים, שניסה הבוקר זה הפעם השניה, להתחקות אחר טיב העקבות, שהטריפו את דעתה של וולוז'ין העיירה השלווה.

מי הוא זה המתגנב בלילות צלמוות, ומה יבקש בצל שערים חתומי־שעווה?!...

זלמן סנדר הפרנס, נסה לשוא לשכנע את מי שהיטה אוזן, כי בעל העקבות — מפקידי השלטון, המבקש להבטיח את שלמותה של החותמת הממ־לכתית. הסברא עוררה שחוק אצל מי שהבינו, כי שליחיו של הצאר האדיר לא יבקשו מחסה בעלטת ליל.

על מרבית התלמידים שכבר נטלו את מקל הנדודים, לא הוטל להתיגע בפתרון החידה המר־תיחה — אלו מהם שהתגוררו דרך ארעי בעיירות הסמוכות, לוולוז'ין טלטלו את עצמם — תוך תקוה לבשורות חדשות, גמרו אומר לחקור אחר זהותו של השומר הפלאי, שנטל על עצמו משימה הקשורה בבנין הישיבה, ואשר לבצע אותה ניתן, רק בחסות השלג והחשיכה...

* * *

הרוח סערה וייללה, מערבולות שלג הצחירו את האופק הערפילי, ואבכו את עיניהם של קבוצת התלמידים שהתגנבה בצעדים חרישיים מאפלולית המחסן לשומרי היין. עיניהם האמיצות הלוכם החרישי, הבוטח, העלימו את הרטט שחלף בקצה אצבעותיו של שלמהל'ה, כאשר הבזיק ראשון, בעקבות הסריות שהכפישו לא מכבר את המעטה הזוהר. הוא הרחיב את צעדיו, אם לא מתוך סקרנות — ממנה לא נשתייר בידו הרבה — מתוך הגיון מחושב: ככל שיזדרז ויפגוש בו, בבעל הצעדים ומסתוריו, כן תתקצר הדרך לביתו...

בנין הישיבה הזדקר מנגד, אפוף אותו שממון שהשרה עליו הבית שהאיר עד לפני ימים אחדים בכל משעול, כל סלעית במעלה הגבעה, השתקף בלובן השלג שריפד את גגו, כמין ארובה אימתנית, קודרת.

הצעדים הלכו והעמיקו ככל שהתעקלה הדרך, עובדה שהוכיחה כי הטיול הלילי המצומרר, לא תאם את כוחותיו או את גילו של בעל העקבות. שורות הדרך ותנאי השעה כפו עליו — מסתבר — אתנחתא.

- - - נעימה נוגה ומיסרת נקלטה מאי שם. נעימה ללא תחנוך הברות ומשמעות לשונית, את קדרותה וערגונה לא ניתן היה לבטא בחומשת המרצאות. הקול המר החריד את הקבוצה המגששת את דרכה; איש לא ידע לעמוד נכונה על זהות הקול וטיבו, אך משהו בניגון הרוטטים, העמיק לחדור אל אזני לבו של שלמהל'ה, ואל אותה חלקה חבויה, שוולוז'ין, ערגונה וכסופיה, כבשה בלבו.

לפתע, לפתע הבין הכל. לפת בהתרגשות עזה את זרועו של הבחור שלצדו, והחל מדלג עמו כאחוז תזזית על פני המשעול החשוך. דיעה קרה, שהורדה מעט את סערת רוחו, כאשר הסיל את גופו המיוגע לצד מדרגות השיש של הבנין, הוא התבונן בנשימה עצורה בדמותו של רבו השכול רבי נפתלי צבי השפוף על פני השערים הנעולים; ראשו כבוש על פני סורג הברזל, וכתפיו — אלו שנשאו את משא התורה משך שלשים ושמונה שנים — מרתיתות בבכי קורע לבבות, על גלות השכינה מהיכלה: "... אֵיכָה נֶחֱרַב הָאוּלָם — וְנֶהֱרַס יְסוֹד הָעוֹלָם וְחָלְלוּ כּוֹכָבִים תְּהִלִּים, וְיָצָא הַכֹּהֵן מִן הַבַּיִת—"

כולם היו שם. כל מי שעתותיו בידו, וכל מי שאלו — אינם בידו. טלז כולה, פשוטי עם כבעלי תריסין נאספה אל אולם הישיבה בחול המועד סוכות תרנ"ג. ההתרגשות הרבה ששפעה מפניהם, גברה כאשר אל ההיכל נכנס בצעדיו הוריזים, ההולטים, ראש הישיבה, ורבה הגדול של טלז, רבי אליעזר.

הצגת המחזה בהיכל של ישיבה, במעמדו של רבי לייזר הגדול, לא היה ענין של שיגרה.

רבי לייזר מטלז, בנוי היה כל כולו ממסר עד טפחות, מוח ומחשבה. ענין שאינו משמש קושיה או תרוץ, ראיה או פירכא, לא לבש, לצירו, מהות; לא רחש רוח חיים. עיניו היוקדות שהיו מתיזות רשפי־אש, או החצות בעינים — בהתאם לנכונות סברא ששמע או השמיע — לא צילמו, לא קלטו, ענין חסר צורה, חסר תוכן ישיבתי, דרך משל — הצגה...

עתה ישב אף הוא, נרגש כולו כאולם הגדול, שאת כתלו המרכזי כסותה תפאורה רבת רושם. מסך אולתר ממטבח הישיבה, ואת השאר הרכיבו אצבעותיהם המיומנות של קבוצת התלמידים, תחת פקודתו של יזם הרעיון, מי שעתיד לפאר עשרות שנים מאוחר יותר את כסא רבנותה של טבריק — העלוי ר' איזיל פרידמן.

האות ניתן יד זריזה משכה בחוזק את המסך כולו. לפני עיניהם נשואות הפנים של רבי לייזר ועמיתיו ניצב אלי' חיים הורודנר, עטוף אצטלא רבנית כלילת פאר, שרימתה להמחיש את דמותו של הנציב מוולוז'ין, המתחנן בקול חנוק לפני נוגשיו של אלכסנדר על רוח אפו — היכל התורה. אף אותו, את ההיכל הוולוז'יני, נסתה יד לא־מקצועית לתאר על בד התפאורה.

"חורבן סגירת ישיבת "עץ חיים" בחמש מערכות" — היה שמו המיוחד של המחזה הנדיר. משך כשעתיים חלפו למול עיניו שטופות הדמע של ר' לייזר הגדול ותלמידיו, בבואותיהם של הנצי"ב ותלמידיו; כנסת ישראל, התורה הקדושה, ואליהו הנביא. פני הנרגשות של ראש הישיבה, כדמעותיו, הסילו את המסוה מעל נפשו הגדולה: שברון לבו על חורבנו של מרכז התורה לא הועם חרף העובדה, כי טלז שהוסיפה ספסלים רבים מאז סגירתה של וולוז'ין — נבנתה מחורבנה.

המחזה, בידיהם, כמו אפיו הדרמטי — המחיש מכל את המשמעות הרת העולם שהיהודות, העניקה לסגירתה של "אם הישיבות", ממשיכת מסורת התורה של סורא ופומבדיתא. הדי העדים של המחזה פשטו ברחבי ליטא, הוא הרעיון בתחכומו לימי־פגרא של שאר ישיבות.

אף עתוני ההשכלה שלחמו בקנאי גדול בישיבה ותולדותיה; אף צדרבים — עורכו של "המליץ", שהקדיש את סדרת מאמריו: "ישיבה של מעלה", כדי לאלף את גאוני התורה "בינה", כיצד זה מנהלים ישיבה, ומה מדה של "צדק" משופעות דרישות השלטון — תאורו באורח עגום את הסגי־רה, והעניקו לה מימד טראגי, הרס כלל־ישראלי. אף הם לא צפו — ככל הנראה — לתוצאות מרחיקות לכת כל־כך. על מכתב של רבי חיים ברלין שבו הוא מביע תקוה לפתיחת שערי הישי־בה, ואשר פורסם בגליון המליץ, מוסיף כדרכו, העורך הערה משלו:

"— יהי ה' עמו להצליחו בדרכו, ונזכה עמנו יתמכהו להציל כבי אביו שליט"א. ומאד תמה לנו בשורתו, כי יש תקוה לחדש את הישיבה באופן מאד נעלה, להפיק רצון מאת הרשות ומ־שאלות הזמן, והפך כל הרכב תוה"ק. אך על אחת עלינו להעיר, כי בכל הנודע, אך לשוא לנטות כעת דבר בגליל הוילנאי, כי לא תצלח..."

אלא שכאן אין הוא מפרש, מהו לדעתו, ה"אופן מאד נעלה", שעמו יש לחדש את סדרי הישיבה, וכיצד על התהלה ל"הפיק את רצון הרשות"...

* * *

היו כאלה, שלא הורשמו ביותר מן העובדה, שמחזה הוצג, ותשפכו בו דמעות... שידיו של ר' חיים, מורה דרכו של עולם הישיבות, מלוכלכות בידם ובשפיר" בבריסק הרחוקה, ושבקהלה הוד־סידית בורשא הפולנית, נושם בכבדות לבו השבור של מרן הנצי"ב, לגבי דידם, המשיכה הישיבה והתקיימה... והנהלתה העפוצה מורשא עד ורנאוי — בראשה.

על אף שרי חיים כבר לא זעזע את המוחות בוולוז'ין בהברקותיו המדהימות. לא פסק ולא רפה התפקיד האחד, הצד העגום בראשות של ישיבה: חובות, החובות השתרגו עד צואר, וקיומם מנע את נסיעתו של הנצי"ב לא"י — משאת נפשו. סגירת הישיבה לא שימשה עילה לשמיטתם, אך שימשה סיבה מועילה לנגידים ובעלי המסוה, שעובבו להפריש מממונם עבור מוסד שאת ספסליו מכסה האבק.

רבי חיים ברלין, מי שהיה מצוי בהוויות העולם הקר והמנוכר הזה, נחלץ וכתת את רגליו:

"... אודיעו בזה. לרגלי סגירת הישיבה נאחז גם כבי אבא הגה"צ שליט"א בסבך, במסגר חובות עצומים, אשר השתרגו עלו על צווארו, ליותר מעשרות אלפים רובל. שמגיע לאחרים שלווה מהם להוצאות הנהגת הישיבה, בשנות ההנהגה ארוכים שנה. ומעקה זו תשים כסר רגלו, מבלי יוכל לזוז אל המקום אשר יבחר לו ה' בהר הקודש בירושלים, עד שישלם נשיונותיו.

ואף כי הוא מכתת רגלו בעצם חולשתו לעת זקנתו, בעזה"י רוקה ישועתו מברכות אחינו הנודדים במדה מצומצמת. אשר לא יאבו להכיר רום ערכו ושגב ה' יכפר בעדם. ולתכלית זו לבד קבלותי עלי טורח משא סבל הנסיעות, לקיים מצוות כבוד אב, להוציא ממסגר נפשו, ולא זולת!

... ועל דבר דלתי היכל הקודש שנסגרו, תקוותנו חזקה, בזכר התוה"ק, ועוד ישאו שערים ראשיהם, וינשאו פתחי עולם, ויבא שמה רב גדול וחכם, ויודע לשון המדינה, ומורשה משרי הממשלה יר"ה, ותחזור העטרה ליושנה. באופנים הרצויים גם לשרי הממשלה, ירום הודה.

זכות אבא, סבא קדישא, הגאון הקדוש רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל, יעמוד לה שתהא בנוייה לשם תהלה ולתפארה עד עולם!..." (קטעים ממכתבו של הגרי"ח ברלין, שיועד ל"נדיבי עם", מעל דפי "המליץ").

נוהרה הדאגה לספרי הישיבה, ע"פ הוראת רבי רפאל שפירא, רבה של בוברויסק באותם הימים, נארזו הספרים, ונשלחו למינסק. שלטונות העיר שסברו כי המדובר בספרי פילוסופיה ולוגיסטיקה העבירו אותם להנהלת האוניברסיטה הבילורוסית המקומית. באחד הימים נקלע לספריית האוניבר־סיטה יהודי מינסקאי מוקיר תורה, שלבו כאב על חלול הקודש, הוא גאל בכספו מאתיים ספרים ושיגר אותם לספריית שכמר באהי"ב. כאשר הוקמה ע"י הגרי"ש לנגנברוס זצ"ל בבני ברק ישיבת "גאוני וולוז'ין" הועברו הספרים לאחד מחדרי הבית. ספרים רבים נגנבו ע"י ידיים זרות, ואחריהם כלו, אך הקומץ המפאר עדיין עד היום את אוצר ספריה של הישיבה, נוסך תחושה מרוממת, רוויית הוד קדומים, בלב, שוולוז'ין וגאוניה מיתריהם עדיין את מיתריו.

* * *

... בגלות־ורשא ישב הנצי"ב, ולבו הפצוע שותת דם, שעה שבוולוז'ין הזויה החל הגרעין שנשתל תשעים שנה לפני כן מצמיח פירות תפארה. קרן אור הבליחה באופק העגום: גרעין "ברודסקי!"

* * *

"... הנני מצווה עליך, פקיד עיר וולוז'ין, להסיר את החותם מעל פתח הישיבה, ולפתח דלתותיה לכל הרוצה להתפלל בו. ולמנות גבאים ומנהלים אשר ינהיגו את הבית הזה, ע"פ עצתם ודעתם הטובה, בסדר ובמשטר נאה!..." (צו פקודה רשמי, שפורסם ב"המליץ" י"ט בניסן תרנ"ד).

ברודסקאים!

להפוך "ברודסקאי", היתה משאת נפשו של כל בן־וולוז'ין. ר' ישראל ברודסקי, יהודי עתיר נכסים מקיוב, בעל קתצרן ענק לסוכר. כאות בשנת תק"ס להקים קרן בת 40,000 דולר (שהאמירה עבור — לנתינתם באורח פלא ל־60,000) שפירותיה יהיו קודש להחזקת עשרה אברכים, שיעמלו בתורה בצותה שתבטיחו את גאוני דור העתיד. אברך שזכה ונעשה "ברודסקאי", שוחרר מעול הפרנסה, ואף זכה למעמד הרם ביותר שבן תורה עשוי היה לערוג אליו. בחירת ברודסקאי נחוגה הגיר במעמד מרשים וחגיגי, בהשתתפות הנצי"ב ואנשי ההנהלה. הנבחר זכה להכרה תורנית, לפרסום בישיבות ליטא, וב... 15 רובל חודשיים...

אברכים ברודסקאים לאחר הסגירה — מה דינם?...

מנשר ממשלתי שטרת תנבי בזולות, התייחס אף אליהם: אברכי ברודסקי חיים על חשבון אדם פרטי, מסגרת אינה חותמת אותם, ואין הם כלולים איפוא בגזרת הסגירה.

הברודסקאים נותרו אם־כן בוולוז'ין אף לאחר סגירתה. תקופה קצרה לאחר מכן הוגנו אליהם קבוצת בני תורה ממינסק, כדי לבסס את הגרעין שעתיד יהיה — קיוו ה"גדול" ממינסק הרב מלוהדי שהגו את הרעיון — לשוב ולהצמיח פרות הלולים על קרקעיתו הדשינה של היכל התורה עתיק היומין.

אט־אט החלו מתקבצים וולוז'ינה בני תורה מישיבות ליטא-מטלז בעיקר. מספרם ה... בלתי רשמי הגיע למאתיים, ושוב אי אפשר היה להתעלם מהשלטונות הרעתם. קננה אף תשוקה להוסת להתר מגבוה. שיתיך את חותם השעווה מעל השערים, ויאפשר לשוב ולחבוק את הספסלים הנושנים, האהובים. אפשר שמשמעות תורנית צרופה לא הכילה השאיפה הזו, אך המסע הדגשי האדיר שליווה אותה — שינה את המשמעות כולה.

המאמצים נשאו פרי מפתיע. המוח הרוסי המ־סורבל חישב, שנתיים וחצי לאחר הסגירה — ומצא, כי בחשבון מתמטי אין רע בכך אם לעשרת ה"ב־רודסקאים" "הכשרים" יצורפו עשרה נוספים... וכאשר החשבון הזה עשה "פרות" עד מאתיים תלמידים. שוב היה זה פשוט כי דבר לא יגרע מהממלכה ושאיפותיה, אם יימסר להם בנין ריק חסר שמוש הולם...

אליעזר פרסקי, איש וולוז'ין, משתף את קוראי "המליץ" בחוויה הכבירה של מעמד הפתיחה:

"... ישמעו רחוקים וישמחו, וקרובים גיל יתגו־רו!!! לקראת הבשורה הכבירה אשר אנכי מבשר היום: כי הבית שבו היתה הישיבה, שהי' סגור על מסגר זה שתי שנים וחצי, נתפקד, וביום ג' פרשת אחרי, באה פקודה משר הפלך להסיר החותם הצר...

"ומפני שהפקודה באה לפנות ערב, לא הספיקה השעה לפתוח את הבית עד היום. וממחרת בבוקר השכימו כל בני עירנו קטן וגדול לבית הפקיד, והוא יצא אליהם, ויחדיו הלכו אל הישיבה, ויסירו החותם והמסגר, וכל העם יבואו אל הבית. ונכבדי עירנו לקחו ספרי־תורה בידיהם, ועלו אל הבימה, והתפללו "מי שברך" בשלום הדר מלכות הקיסר והקיסרית יר"ה, ובשלום כל משפחתם הרמה. ואח"כ התפללו תפלת "הנותן תשועה" והנכבד הרב בנציון שו"ב עלה על הבימה, ויתפלל תפילת "א־ל מלא רחמים" בעבור הנשמה הטהורה של מרן הגאון הנצי"ב זצ"ל. וכל העם געו בבכיה מרה, על שלא זכה רבנו הקדוש זצ"ל לראות בפתיחת הישיבה, ויתנדבו נדבות הגונות לצדקה, ואח"כ גמרו את ההלל הגדול, והלכו לבתיהם לשלום!".

הישיבה שבה ופרחה לתפארה תחת הנהגתו של רבי רפאל שפירא "שהושאל" מבוברויסק לצורך העניין (תרנ"ט). התלמידים לשעבר, שבינ־לביני חבשו ספסלים של ישיבות אחרות, ספגו דרכי למוד מכל גוני קהלי־התורה, ומעמדה התורני של הישיבה הלך והתעצם.

קיימת סברא, יוצאת־דופן, אך מתקבלת, שגזירת הסגירה היתה, לאחר מעשה, לברכה — אם לא לנצי"ב עצמו, שלא זכה לחזות בבניינה — לכלל עולם התורה; לישיבות שקבלו צביון ולבשו רוח חיים עם סגירתה של וולוז'ין. (הילת הקדומים שחפפה עליה, ומסורתה המפוארת מנעה במודע מה את שגשוגן של שאר הישיבות). ואף חזיקה, לאחר הפתיחה המחודשת את וולוז'ין עצמה, שקלטה אל נהרה האדיר מעיינות־מים־חיים מכל גוני הקשת הישיבתית. אמרו אז, כי שיטת הלמוד הוולוז'ינית מורכבת מה"סברא" הסלובודקאית, דרך החקירה מבית מדרשה של טלז, הגיונו של ר' חיים מבריסק, ופלפולו המעשי, השנון של ר' אלי־ ברוך המיראי...

* * *

דם ואש ותמרות עשן. מבול של הרג ודמים שטף את העולם בשנת ת"ש והרחיק בין שאר שגיונותיו את הצבא הרוסי (עדיין לפי הסכם "מולוטוב") לוולוז'ין. בית הישיבה, ששוכניו נמלטו, שמש לחיילים מסעדה: ובשעות לילה מאוחרות יותר — בית מרזח.

לאחר קרוס ההסכם, כבשו הנאצים את וולוז'ין. ספור עקשני המתהלך בין יוצאי וולוז'ין יודע, כי כאשר התגלגל חייל שכור באישון ליל אל היכל הישיבה השומם, שמע לחרדתו קולות של תורה מתנצחים באפלולית ההיכל. הוא נמלט על נפשו בזעקות אימים. ודעתו נתבלבלה מחרדה. הנאצים וגרורותיהם — תספר השמועה — התייחסו מאז אל הבנין כעל אתר מקודש.

אם נכונה המעשיה, אם לאו — אין לדעת. אך היא נצדרת כמובן, כל סממן אופייני לבית וולוז'ין...

* * *

בשנת תש"ה ביקר בעיירה מר משה אלישקביץ מבני ברק. בית הקברות היהודי — הוא מספר — נחרש, וכל סימן יהודי נתלש מן העיירה. אך על הגבעה המתנשאת בשפולי העיירה, מתנוסס עד היום זקוף קומה הבנין המלכותי של הישיבה, מכוסה כתמיד שכבת שלג עבה, מצפינת סוד.

- - - הבנין לא יספר דבר. לא על דמויות ההוד שנסעו בין תומותיו במאה וארבעים שנות תהלה; לא על ר' חיים מדברנא דאומתיה — המייסד הגדול; ודבר לא, על רגעים מרטיטים. על שעות נוגות, ממררות, שהחזיקו ימים טורפים אל ספו.

קצה הגג — מספר ר' משה — נפחת מעט, זכר לסערות הימים...

הַמּוֹדִיעַ הַצָּעִיר

פרשת "תרומה" גליון 55

בֵּינָיִם

מַזָּל טוֹב! הַיּוֹם יֵשׁ לָנוּ יוֹם הֻלֶּדֶת!

בְּדִיּוּק לִפְנֵי שָׁנָה, בו' בַּאֲדָר, עֶרֶב שַׁבָּת שֶׁל פָּרָשַׁת תְּרוּמָה — קְרָאתֶם אֶת הַגִּלָּיוֹן הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַמּוֹדִיעַ הַצָּעִיר. עַכְשָׁיו מֻתָּר כְּבָר לְסַפֵּר אֶת הָאֱמֶת, שֶׁבְּהֶחְלֵט הִתְרַגַּשְׁנוּ. מִמִּי? מִכֶּם. כֵּן, מִכֶּם, יְלָדִים. אַתֶּם חֲשׁוּבִים מְאֹד בְּעֵינֵינוּ וְחָשַׁשְׁנוּ מִתְּגוּבוֹתֵיכֶם. תִּקְרְאוּ? תֵּהָנוּ? תִּמְצְאוּ עִנְיָן? תָּגִיבוּ?

הַיּוֹם, שָׁנָה אַחַר כָּךְ, יָדֵינוּ כְּבָר אֵינָן רוֹעֲדוֹת כְּשֶׁהֵן מַגִּישׁוֹת לָכֶם אֶת הַמָּדוֹר. הִסְפַּקְנוּ לְהִתְיַדֵּד בְּמַהֲלַךְ הַשָּׁנָה. עָבַרְנוּ בְּיַחַד יְמֵי חוֹל וְשַׁבָּת, חַג וּמוֹעֵד. שׂוֹחַחְנוּ עַל הַרְבֵּה עִנְיָנִים הַקְּרוֹבִים לְלִבְּכֶם.

סִפַּרְנוּ לָכֶם דְּבָרִים מְעַנְיְנִים מִפֹּה וּמִשָּׁם, יְשָׁנִים וַחֲדָשִׁים, קְרוֹבִים וּרְחוֹקִים.

וְגַם טָעִינוּ לִפְעָמִים. מוֹדִים וּמִתְוַדִּים. לֹא הַכֹּל הָיָה מְעַנְיֵן, לִפְעָמִים קְצָת יָבֵשׁ. קָרָה שֶׁעָסַקְנוּ בַּטָּפֵל בִּמְקוֹם בָּעִקָּר. אוּלַי הֶחְמַצְנוּ דְּבָרִים חֲשׁוּבִים. אֲבָל תָּמִיד הִשְׁתַּדַּלְנוּ מְאֹד, וְקִבַּלְנוּ כָּל תְּגוּבָה וְהֶעָרָה בִּתְשׂוּמַת לֵב.

עַכְשָׁיו, לִקְרַאת יוֹם הַהֻלֶּדֶת, אָנוּ מַרְשִׁים לְעַצְמֵנוּ לְהֵעָצֵר לְרֶגַע קָט, לְחַיֵּךְ בִּשְׂבִיעוּת רָצוֹן. וּלְהַמְשִׁיךְ הָלְאָה, בְּמֶרֶץ וּבְהַרְבֵּה רָצוֹן טוֹב. לֹא רַק רָצוֹן טוֹב, אֶלָּא גַּם רָצוֹן לְהֵיטִיב — אֶת הַמָּדוֹר וְאֶתְכֶם.

עַד כָּאן בֵּינְתַיִם,
חני

סִפּוּר

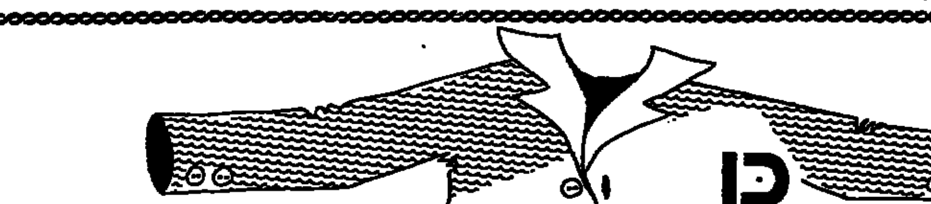

כֵּן זֶה לֹא כָּל כָּךְ פָּשׁוּט

פָּנִיתִי לְרִיקִי, חֲבֶרְתִּי הַטּוֹבָה, בִּמְלֹא הַמֶּרֶץ: "נוּ, לָמָה נִתְחַפֵּשׂ הַפַּעַם? אֵיזֶה צֶמֶד נִהְיֶה בַּשָּׁנָה שֶׁהַמּוֹרָה קָבְעָה: כְּלֵי תַחְבּוּרָה?" רִיקִי עָנְתָה תְּשׁוּבָה מַפְתִּיעָה: "אֲנִי חוֹשֶׁבֶת, נֶחָמִי, שֶׁהַפַּעַם לֹא נִהְיֶה שְׁתֵּינוּ זוּג. אֲנִי מִתְכַּוֶּנֶת לַעֲבֹד עִם בְּרָכָה". לֹא הֶאֱמַנְתִּי לְמִשְׁמַע אָזְנַי: "מַה פִּתְאֹם, רִיקִי?" רִיקִי עָנְתָה בְּנַחַת: "אַתְּ לֹא חוֹשֶׁבֶת שֶׁכְּדַאי פַּעַם לְגַוֵּן?" כִּמְעַט שֶׁלֹּא יָכֹלְתִּי לַעֲנוֹת. רִיקִי וַאֲנִי הָיִינוּ חֲבֵרוֹת טוֹבוֹת, מִיָּמִים יָמִימָה. כָּל כָּךְ הֻרְגַּלְנוּ לַעֲשׂוֹת הַכֹּל יַחְדָּיו, וְטוֹב הָיָה לָנוּ בַּהֶרְגֵּל הַזֶּה. "רִיקִי", שָׁאַלְתִּי בִּדְמָעוֹת, "קָרָה מַשֶּׁהוּ בֵּינֵינוּ? אַתְּ מִתְכַּוֶּנֶת לוֹמַר לִי שֶׁ...?" רִיקִי מָחֲתָה בְּתֹקֶף. "לֹא, לֹא וָלֹא, נֶחָמִי. אֲנִי חֲבֵרָה שֶׁלָּךְ כְּמוֹ תָּמִיד. אֲבָל הִגִּיעַ הַזְּמַן, אַחַת וּלְתָמִיד, לְשַׁנּוֹת קְצָת אֶת הַמְּסֻבּוֹת בַּכִּתָּה. לָמָּה שֶׁתָּמִיד יָכִינוּ לְפִי הַזּוּגוֹת?" לֹא הִשְׁתַּכְנַעְתִּי. "רִיקִי", אָמַרְתִּי לָהּ, כְּשֶׁאֲנִי מַצְבִּיעָה עַל כַּפְתּוֹרֵי חֻלְצָתָהּ. "לְכָל כַּפְתּוֹר יֵשׁ לוּלָאָה שֶׁלּוֹ, וְאִם מַחְלִיפִים — אַתְּ יוֹדַעַת מָה קוֹרֶה, נָכוֹן? לְכָל אַחַת חֲבֶרְתָּהּ הַטּוֹבָה, וְצָרִיךְ לַעֲבֹד בְּיַחַד. כָּרָגִיל". רִיקִי הִתְנַגְּדָה לַהַשְׁוָאָה: "בָּנוֹת זֶה לֹא כַּפְתּוֹרִים, וַחֲבֵרוֹת אֵינָן לוּלָאוֹת, וְאֵינֶנִּי כָּל כָּךְ חֲזָקָה בְּהַשְׁוָאוֹת. אֲבָל אֲנִי הַפַּעַם מְכִינָה עִם בְּרָכָה".

גַּם שִׂיחַת הַטֶּלֶפוֹן שֶׁנִּהַלְנוּ בָּעֶרֶב לֹא קִדְּמָה אוֹתִי בִּכְלוּם. רִיקִי עֲדַיִן חָשְׁבָה כְּפִי שֶׁחָשְׁבָה, וַעֲדַיִן סֵרְבָה

לוֹמַר לִי מָה הַטַּעַם הָאֲמִתִּי הַמִּסְתַּתֵּר מֵאֲחוֹרֵי דְּבָרֶיהָ. נִמְאַסְתִּי לָהּ? הִיא נִפְגְּעָה? מַשֶּׁהוּ אַחֵר? אִמִּי נִסְּתָה לוֹמַר לִי שֶׁאֵינֶנִּי צוֹדֶקֶת: "לָמָּה אַתְּ תָּמִיד צְרִיכָה לַחְשֹׁב שֶׁמִּתְחַבְּאִים כָּל מִינֵי כַּוָּנוֹת נִסְתָּרוֹת? אוּלַי רִיקִי מִתְכַּוֶּנֶת בְּדִיּוּק לְמַה שֶּׁהִיא אוֹמֶרֶת?" — "לֹא", אָמַרְתִּי לְאִמָּא. "זֶה לֹא יָכוֹל לִהְיוֹת כָּל כָּךְ פָּשׁוּט". — "מִשּׁוּם שֶׁאַתְּ מְסַבֶּכֶת אֶת זֶה", טָעֲנָה אִמָּא. "תָּמִיד אַתְּ מְחַפֶּשֶׂת סִבּוֹת וּמַטָּרוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ וְלֹא נִבְרְאוּ. מָתַי תִּלְמְדִי לְקַבֵּל אֶת הָעִנְיָנִים קְצָת יוֹתֵר בְּפַשְׁטוּת, בִּקְצָת פָּחוֹת חֲשְׁדָנוּת?"

הַסְבָּרֶיהָ שֶׁל אִמָּא לֹא הוֹעִילוּ, בְּדִיּוּק כְּמוֹ הַסְבָּרֶיהָ שֶׁל רִיקִי. הָיִיתִי מְשֻׁכְנַעַת שֶׁלְּרִיקִי סִבָּה חֲשׁוּבָה בִּגְלָלָהּ אֵינָהּ רוֹצָה לַעֲבֹד אִתִּי הַפַּעַם. אֲבָל לֹא נוֹתְרָה לִי בְּרֵרָה, אֶלָּא לִפְנוֹת לַחֲצִי מִזּוּג אַחֵר. לְגַמְרֵי לֹא בְּקַלּוּת הִצְלַחְתִּי לְגַיֵּס אֶת חָנִי, חֲבֶרְתָּהּ הַטּוֹבָה שֶׁל לֵאָלָה. וְלֵאָלָה לָקְחָה חֲצִי מֵהַצֶּמֶד חַיָּה־בַּתְיָה, וְחַיָּה פָּנְתָה לְאַחַת מֵהַזּוּג שִׁפְרָה־דִּינָה. בְּקִצּוּר, סָלָט שָׁלֵם. כְּשֶׁבִּקְּשָׁה הַמְּחַנֶּכֶת אַחֲרֵי יוֹמַיִם אֶת רְשִׁימַת הַזּוּגוֹת — הָיְתָה הַפְתָּעָה מֻחְלֶטֶת בְּפָנֶיהָ. הִיא פָּשׁוּט לֹא הֶאֱמִינָה! הַכִּתָּה שֶׁלָּנוּ, הַיְדוּעָה בַּחֲלֻקָּתָהּ לְזוּגוֹת וְלִצְמָדִים — עָשְׂתָה פִּתְאֹם דָּבָר כָּזֶה. "מַה זֶּה, לִכְבוֹד פּוּרִים, וְנַהֲפוֹךְ הוּא?" שָׁאֲלָה הַמּוֹרָה בְּפָנִים שְׂבֵעֵי־רָצוֹן. חֵלֶק מֵהַבָּנוֹת חִיְּכוּ. אֲחֵרוֹת הֵנִיעוּ בְּרָאשֵׁיהֶן לְהַסְכָּמָה. וַאֲחֵרוֹת, שֶׁאֲנִי בְּרֹאשָׁן, רָטְנוּ בְּאִי־רָצוֹן מֻחְלָט. "סְתָם, הַהַחְלָטָה חַסְרַת טַעַם שֶׁל רִיקִי",

אָמְרָה מִישֶׁהִי. "לַמְּסִבָּה הַזּוֹ לֹא יִהְיֶה טַעַם" — טָעֲנָה אַחֶרֶת. "כְּמוֹ כַּפְתּוֹרִים שֶׁנִּרְכְּסוּ בְּלוּלָאוֹת אֲחֵרוֹת" — חָזַרְתִּי עַל הַדִּמּוּי שֶׁלִּי, שֶׁהָיָה מֻצְלָח מְאֹד בְּעֵינַי.

הִבַּטְתִּי הֵיטֵב בַּמּוֹרָה יָפָה. הִיא לֹא עָנְתָה לָנוּ דָּבָר, אֲבָל עָקַבְתִּי אַחַר מַבַּט עֵינֶיהָ. הִיא הִסְתַּכְּלָה עַל שׁוֹשִׁי וְעַל גּוֹלְדָה, אַחַר כָּךְ הֵעִיפָה מַבָּט בְּרָחֵל וּבִיהוּדִית. יָדַעְתִּי לָמָּה הִיא מִסְתַּכֶּלֶת דַּוְקָא בָּהֶן. כִּי הֵן תָּמִיד בַּשּׁוּלַיִם, תָּמִיד תָּמִיד בַּצַּד. לָמָּה? כִּי לְאַרְבַּעְתָּן לֹא הָיְתָה חֲבֵרָה טוֹבָה. וּבְכִתָּה כְּמוֹ שֶׁלָּנוּ, לִהְיוֹת בְּלִי בַּת־זוּג, הָיָה לְגַמְרֵי לֹא נָעִים — וְהַרְבֵּה יוֹתֵר מִזֶּה. עַכְשָׁיו הִבְרִיקוּ עֵינֵיהֶן. לַמְּסִבָּה הַזּוֹ הֵן עָבְדוּ, וְעוֹד אֵיךְ עָבְדוּ. הַמּוֹרָה יָפָה סָקְרָה אֶת הָאַרְבַּע, וְאָמְרָה בְּחִיּוּךְ: "אֲנִי מְקַוָּה שֶׁאַחֲרֵי הַמְּסִבָּה תִּשְׁכַּחְנָה אֶת הַכַּפְתּוֹרִים וְהַלּוּלָאוֹת, וְתִמְצֶאנָה לָזֶה דִּמּוּי אַחֵר".

בַּשָּׁבוּעַ הַבָּא עָבַדְנוּ קָשֶׁה לִקְרַאת הַמְּסִבָּה. אֲבָל בְּמוֹחִי נִקְּרָה לְלֹא הֶרֶף הַשְּׁאֵלָה: מָה, בְּעֶצֶם, רָצְתָה רִיקִי? מָה מִסְתַּתֵּר מֵאֲחוֹרֵי הַהַחְלָטָה שֶׁלָּהּ? רִיקִי נִסְּתָה לְהוֹכִיחַ לִי, בְּכָל דֶּרֶךְ שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא הָיוּ לָהּ כָּל כַּוָּנוֹת, וְהִיא רַק חָשְׁבָה שֶׁצָּרִיךְ קְצָת לְהַחְלִיף, לְשַׁחְרֵר, לְפַתֵּחַ קְשָׁרִים נוֹסָפִים. אַךְ אֲנִי לֹא הֶאֱמַנְתִּי.

* * *

מְסִבַּת הַפּוּרִים נִפְתְּחָה בְּקֶטַע "מֵעֵבֶר לַיָּם". גּוֹלְדָה, זוֹ מֵ"רְבִיעִיַּת הַבּוֹדְדוֹת", הָיְתָה אֳנִיָּה — וְהַצֶּמֶד שֶׁלָּהּ: שִׁפְרָה, שֶׁהִתְחַפְּשָׂה לְאַהֲרוֹן. הַקֶּטַע הָיָה נִפְלָא. מָלֵא תֹּכֶן וָטַעַם, הוּמוֹר וְשַׁעֲשׁוּעַ. כֻּלָּנוּ הִתְפַּעַלְנוּ מִגּוֹלְדָה — מִי יָדַע בִּכְלָל שֶׁהִיא מַצִּיגָה כָּל כָּךְ יָפֶה? זוֹ הָיְתָה רַק הַהַפְתָּעָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁל הָעֶרֶב. אַחֲרֶיהָ בָּאוּ הַפְתָּעוֹת בְּשַׁרְשֶׁרֶת: פִּתְאֹם הִתְגַּלָּה שֶׁלֵּאָלָה וּבַתְיָה מְנַגְּנוֹת כְּקֶסֶם בְּיַחַד, בְּמַפּוּחִית וּבְחָלִיל צַד. פִּתְאֹם הִתְבָּרֵר שֶׁכְּשֶׁחַיָּה וְדִינָה שָׁרוֹת בִּשְׁנֵי קוֹלוֹת — אֶפְשָׁר לִבְכּוֹת מֵהִתְרַגְּשׁוּת. פִּתְאֹם רָאִינוּ כָּל כָּךְ הַרְבֵּה דְּבָרִים, שֶׁלֹּא רָאִינוּ מֵעוֹלָם, בְּאַף מְסִבָּה שֶׁלָּנוּ: שֶׁהַחְלָפַת הַצְּמָדִים הַזּוֹ פָּתְחָה כָּל כָּךְ הַרְבֵּה כְּשָׁרִים וּקְשָׁרִים, שֶׁכָּל כָּךְ הַרְבֵּה מֹחוֹת וְכֹחוֹת הִשְׁתַּחְרְרוּ כְּתוֹצָאָה מִסָּלָט הַחֲבֵרוּיוֹת הַזֶּה... רַק קִוִּיתִי שֶׁאַף אֶחָד לֹא יִזָּכֵר בְּדִמּוּי הַכַּפְתּוֹרִים שֶׁלִּי. פָּשׁוּט הִתְבַּיַּשְׁתִּי.

הַתָּכְנִית הָאַחֲרוֹנָה הָיְתָה שֶׁל רִיקִי וּבְרָכָה. הֵן הָיוּ מִתְחַפְּשׂוֹת לְקַטָּרִים, וְהִכְנִיסוּ לַחֶדֶר קְרוֹנוֹת רַכֶּבֶת. אֲנַחְנוּ נִדְרַשְׁנוּ לְחַבֵּר אֶת הַקְּרוֹנוֹת, וּלְהַסִּיעַ אֶת הָרַכֶּבֶת עַל הַפַּסִּים. אֲבָל הַקְּרוֹנוֹת לֹא רָצוּ, בְּשׁוּם אֹפֶן, לְהִתְחַבֵּר! הֵם הָיוּ מְמֻסְפָּרִים, וְלַמְרוֹת שֶׁהִקְפַּדְנוּ עַל הַסֵּדֶר — זֶה לֹא הָלַךְ.

אַחֲרֵי כְּרֶבַע שָׁעָה שֶׁל נִסְיוֹנוֹת שׁוֹנִים, נִגְּשׁוּ "הַקַּטָּרִים" לִמְלַאכְתָּם בִּשְׁרִיקָה פּוּרִימִית. הֵם פָּשׁוּט בִּלְבְּלוּ אֶת הַקְּרוֹנוֹת. וְהִנֵּה — הַפֶּלֶא וָפֶלֶא! הַקְּרוֹנוֹת הִתְחַבְּרוּ בְּקַלּוּת. שֵׁנִי לָרְבִיעִי, שְׁלִישִׁי לָרִאשׁוֹן. הַכֹּל סֵדֶר, וְהָרַכֶּבֶת עָלְתָה עַל הַמְּסִלָּה. עַכְשָׁיו שָׁרוּ רִיקִי וּבְרָכָה בְּטַעַם רַב: "לִפְעָמִים טוֹב לְשַׁנּוֹת / אֶת הַסֵּדֶר בַּקְּרוֹנוֹת / לִפְעָמִים טוֹב לְשַׁנּוֹת / אֶת צִמְדֵי הַבָּנוֹת".

בְּאֶמְצַע מְחִיאוֹת הַכַּפַּיִם נִגְּשָׁה אֵלַי רִיקִי בַּחֲבִיבוּת: "נוּ, כַּפְתּוֹרִים וְלוּלָאוֹת?" שָׁאֲלָה. "לֹא, בָּנוֹת וּקְרוֹנוֹת" — הֵשַׁבְתִּי וְטָפַחְתִּי עַל שִׁכְמָהּ. בְּגַאֲוָה גְּלוּיָה.

אִמְרוּ אַתֶּם, אֵין מָה לְהִתְגָּאוֹת, בַּחֲבֵרָה טוֹבָה כָּזוֹ?

מה שאין בעתון

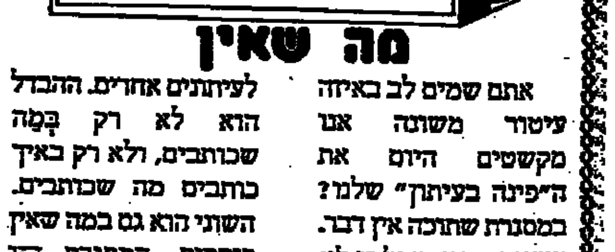

אתם שמים לב באיזה עיטור משונה אנו מקשטים היום את ה"פינה בעיתון" שלנו? במסגרת שתוכה אין דבר. משונה, נכון. אבל זו לא טעות.

במסגרת הריקה הזו, רצינו לדבר איתכם הפעם, על אחד הדברים החשובים ביותר, המבדילים בין עיתון ד' לעיתונים אחרים. ההבדל הוא לא רק במה שכותבים, ולא רק באיך כותבים מה שכותבים. השוני הוא גם במה שאין כותבים. המסגרת הזו רוצה לספר לכם, שבעיתון שלנו לא כותבים הכל!

אפשר לחנך לא רק במה שאומרים, אפשר לחנך גם במה שלא אומרים. אין בעיתון שלנו טור רכילות, כמקובל בעיתונים. למה? כי אסור לדבר רכילות. פשוט וחלק. אין בעיתון סיפורים על מעשי רצח ומעשים מכוערים אחרים. למה? כי חז"ל אמרו לנו להתרחק מן הכיעור ומן הדומה לו. אין בעיתון תאורים על משחקי כדורגל וכדורסל. כי הם אינם מעניינים אותנו, ואין לנו כל מושג על המתרחש שם, ב"ה.

וזה רק חלק קטן מן הדברים שאין בעיתון. איננו רוצים אפילו לדעת מה יש עוד בעיתונים אחרים ואין אצלנו. אנו יודעים רק שעם כל ה"אין" הזה — אנו מרוויחים "יש" גדול: עיתון חרדי.

בֹּקֶר טוֹב

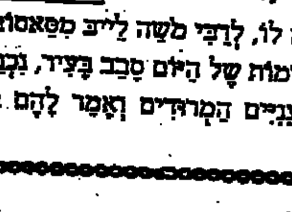

עִסּוּק מְעַנְיֵן הָיָה לוֹ, לְרַבִּי מֹשֶׁה לֵייבּ מִסַּאסוֹב. בְּכָל בֹּקֶר, בְּשָׁעוֹת הַמֻּקְדָּמוֹת שֶׁל הַיּוֹם סָבַב בָּעִיר, נִכְנַס לְכָל הָאַלְמָנוֹת וּלְכָל הָעֲנִיִּים הַמְּרוּדִים וְאָמַר לָהֶם בִּמְאוֹר פָּנִים:

טבל בפרשת השבוע

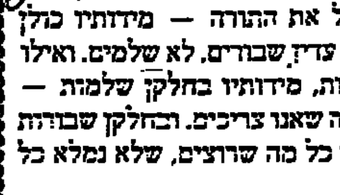

תרומה

"ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו" (כ"ה, י)

כל המידות של הארון — מורכבות משלמים וחצאים גם יחד. ואילו, מידותיו של השולחן — מהן שלמות (אמתיים ארכו ואמה רחבו) ומהן שבורות (אמה וחצי קומתו). התורה מלמדת אותנו, שבעניני חכמה ומעלות רוחניות, על האדם להסתכל תמיד למעלה ממנו. לראות את הגדולים ממנו בחכמה ובהתנהגות, ועל ידי כך ידע שהוא לא שלם, וישתדל להגיע למדרגת חברו.

אבל בעניינים גשמיים — צריך להסתכל למטה מאיתנו, ולראות שיש אנשים שיש להם פחות בגדים, משחקים וממתקים מלנו. על ידי כך נשמח בחלקנו.

לכן, הארון המסמל את התורה — מידותיו כולן שבורות. להראות שאנו עדין שבורים, לא שלמים. ואילו השלחן המסמל גשמיות, מידותיו בחלקן שלמות — להראות שיש לנו כל מה שאנו צריכים. והחלקן שבורות — ללמדנו שלא צריך כל מה שרוצים, שלא נמלא כל תאוותנו.

והאותו ענין: "בשמים ממעל ועל הארץ מתחת". בנוגע לעינינים שמימיים, רוחניים — נסתכל מעל, על אלו שהם למעלה מאתנו. אך בקשר לענינים ארציים, גשמיים — נסתכל מתחת, על אלו שיש להם פחות, ותשמח בחלקנו. (על פי ה"כלי יקר")

בעקבות פניית נציג אגודת ישראל:

בוטלו עבודות תיקון חשמל באזור התעשיה בראשל״צ

— מאת סופר "המודיע" — שר האנרגיה, משה שחל, הוד־יע אמש לח״כ הרב מנחם פרוש, כי הורה שלא לבצע כל עבודות תיקונים ע״י חברת החשמל באזור התעשיה בראשון לציון בשבת.

הרב פרוש פנה לשר האנרגיה בעקבות פניות של רבני ראשון לציון ותושבים, המתגוררים בס־מוך לאזור התעשיה.

הרבנים והתושבים התריעו על חומרת הענין, כאשר ניתן לבצע עבודות תיקון אלו גם בימות החול ולא לגרום לחילולי שבת גדולים.

ח״כ הרב פרוש ביקש מהשר, להורות שוב לחברת החשמל, להקפיד על ההוראות האוסרות עבודות תקונים ותחזוקה של קווי החשמל בשבת.

פעוט שנעלם נתגלה במקרר נטוש

הילד הועבר לבה״ח ומצבו בינוני

פעוט בן 5 ניצל אתמול ברגע האחרון לאחר שנכלא ואיבד הכרתו בתוך מקרר חשמלי נטוש מן הסוג הישן, שאינו מאפשר פתיחתו מבפנים.

הפעוט יניב גר, בן 5, משכונת עזרא בתל־אביב, נתגלה חסר הכרה לאחר חיפושים נרחבים אחריו, שנערכו אתמול אחר הצהריים.

הפעוט ירד לשחק, וכשנעלמו עקבותיו פתחה המשפחה בחי־פושים, אחד השכנים ביקש לבדוק שני מקררים ישנים, שהיו באחת החצרות, באחד המקררים הוא גילה את הילד, כשהוא חסר הכרה.

למקום הוזעק נט״ן של מד״א בתל־אביב, שטיפל בילד והעביר אותו כשהכרתו מעורפלת לבית החולים רוקח משם הוגדר מצבו כבינוני.

כזכור ארעו בעבר מספר אסו־נות כאשר ילדים מצאו את מותם לאחר שנכלאו תוך כדי משחק במקררים נטושים מן הסוג הזה, שלא מאפשר פתיחה מבפנים.

רייגן: צפוי הסכם על הטילים באירופה

העמדה האיתנה של המערב בנושא הביאה לפריצת הדרך

ואשינגטון, — ארה״ב, רונאל־ד רייגן אמר אתמול, כי עמדתו האיתנה של המערב היא שהבי־אה את "פריצת הדרך" המת־בטאת בהחלטה הסובייטית, לפצל החיסול של טילים לטווח בינוני באירופה.

הוא חזר והדגיש, כי הסכם בתחום זה נראה עתה באופק, מכ־יון שהמערב לא נכנע למאמצי יחסי הציבור הסובייטיים, שנועדו להשיג ויתורים מערביים.

רייגן אמר דברים אלה לנציגי אגודת העתונאים הלאומית של ארה״ב בבית הלבן, לאחר שמיכ־איל גורבצ׳וב הודיע בשבוע שעבר, שבריה״מ שוב אינה עומ־דת בדרישתה הקודמת, כי סילוקם של הטילים לטווח בינוני יהיה קשור בעסקה כוללת של פירוק הנשק.

"השינוי בעמדה הסובייטית הוא בבחינת פריצת דרך חשובה", אמר רייגן, "הדבר מוכיח שכאשר עמלים למען השלום, נכונות משתלמת, סבלנות משתלמת ות־קיפות משתלמת.

עוד אמר הנשיא כי לקחן של השנים האחרונות הוא כי ארה״ב ובעלות בריתה לא יכנעו ללחצים המופעלים עליהן כדי להגיע לה־סכמים.

מצד אחר חזר והגן רייגן על תוכניתו "מלחמת הכוכבים".

מצלמות, פלשים במחירי פורים
רפאלי
רח׳ ר׳ עקיבא 115 בני ברק

כוחות הבטחון הטילו עוצר על העיירה חלחול

כוחות הבטחון הטילו עוצר על העיירה חלחול למשך 4 שעות, בעקבות ידויי אבנים לעבר אוטובוס ישראלי שהיה בדרכו לקריית ארבע. נזק קל נגרם לאו־טובוס ולא היו נפגעים.

בעקבות רגימת האוטובוס יצאה שיירת מכוניות מק. ארבע לחלחול והמכוניות עברו במיסט־אות העיירה בצפירות ארוכות ובהמשך ידו נוסעים מכלי הרכב וידו אבנים במכוניות, חלונות בתים וקולטי שמש. כתוצאה מכך, נגרם נזק לכ־20 כלי רכב ולמספר חלונות וקולטי שמש בבתי העיי־רה.

כתב עתי״ם מוסר, שזהו מקרה שלישי בעשרת הימים האחרונים שבו מתארגנים תושבים לפעולות תגמול בעקבות ידויי אבנים בכלי רכב ואוטובוסים ישראליים על כביש ירושלים חברון. (עתי״ם)

נאטמו בתיהם של ששה מחבלים

ירושלים — בתיהם של ששה מחבלים מהעיר טול כרם והכפר דנבה הסמוך לה נאטמו אתמול בצהריים על פי הוראות אלוף פיקוד המרכז.

חברי חוליית המחבלים שבתיהם נאטמו, נאשמו לאחרונה בשני פיגועים בהם השליכו בקבוקי תבערה לעבר סיור של צה״ל ולעבר בניין משטרת טול כרם. הם נידונו לתקופות מאסר של 6 עד 7 וחצי שנות מאסר בפועל (עתי״ם).

נפגע טרור קיבל דרגה

כשהוא מדדה על קביים ונת־מך ע״י שניים מחבריו ליחידה, קיבל אמש דרגת סמל, רונן רוזנ־רו, שנפגע לפני כשבועיים ע״י מחבל, שדרס אותו במחנה אסקר בשכם.

כתב עתי״ם מוסר, כי רוזנרו, קיבל את דרגתו תוך כדי מחיאות כפיים סוערות של חבריו לקורס המפקדים של חיל התותחנים, הטקס התגיני נערך לרגל סיומו של הקורס בכפר סבא, במעמד מפקד החיל וראש עיריית כפר סבא, שאימצה את היחידה. (עתי״ם)

שר האוצר דחה תביעת היצואנים לבצע פיחות

העלאת שכר גלובליות פוגעות בעובד ובשכיר

שר האוצר דחה אתמול את תביעת היצואנים הגדולים לבצע פיחות כדי לעודד את היצוא. הוא הופיע במועדון "מיליון" של היצואנים הגדולים במלון "דן" בת״א.

יו״ר המועדון שמאי מיטלמן, שפתח את המיפגש, קרא לשר האוצר "לבצע במסגרת המדיניות הכלכלית החדשה, פיחות נוסף בשיעור של 30 אחוז לחיסול הפער שנוצר בשנה וחצי האחרונות בין עלויות היצוא לתמורות היצוא, כתוצאה מהקפאת שער הדולר".

בהתייחסו להצעה זו אמר שר האוצר: "זו לא דרך במדיניות לפתרון בעיות. שער השקל צריך להיות יציב, איננו יכולים ואיננו מסוגלים אחרת. לא נפרוצה מסג־רת התקציב והשכר, היינו מגיעים למאות אחוזי אינפלציה".

השר הוסיף, כי נוהל מר״ם לעקר את השפעת הפיחות על המחירים. אמנם המחירים עולים עקב הפיחות, אך הייקור מתפצל לכמה חודשים ואחריהם תבוא הרגיעה. האוצר מעקר את השפעת עליות המחירים על ידי ייקור הוזלת עלות העבודה.

בפנותו ליצואנים אמר מר נסים: "המדיניות היא לשמור על שער הליפין יציב. הפיחות בא בגלל עליות בשכר, דבר שגורר אחריו את הצורך בפיחות. לא עוד פיחותים — גם אם יהיו עליות בשכר", אמר בהציעו ליצואנים להתחייב בריצנות לדבריו. השר הביע התנגדות נמרצת להעלאות שכר גלובליות, הפוגעות קודם כל בעובד ובשכיר. בציינו את עמידתו של האוצר בשביתות עובדי המינהל המשק בבתי החולים הטעים, כי "צריך להיות עברים להסכמים. העלאת שכר תמורת פריון ורווחים — בבקשה, אך לא תוספות גלובליות.

השר הטעים על אף דברי הקד־מה מעת לעת. גדל הייצור ב־15 השנים האחרונות פי 8, ממיליארד דולר בשנת 70־71 — ל־11 מי־ליארד דולר בשנת 1986. מתחייב מאמץ להדביק את היצוא להגיע למאזן תשלומים חיובי. הגרעון המסחרי עומד כיום על 2.5 מי־ליארד דולר.

אחרי 15 שנה של קפאון מוח־לט במשק ומשבר כלכלי, חייבים להתחיל בתהליך צמיחת המשק, בעיקר באמצעות ייצור לשם יצוא — סיים השר. (עתי״ם)

כונסי הנכסים של פי״ט טוענים נוהלו בחברה ספרים כפולים

בחברת ה"ברוקרים" פי״ט נוהלה מערכת ספרים כפולה ואף משולשת, במטרה להביא לניהולם של כונסי־נכסים, וזאת כדי להונות ולהוליך שולל את גופי הביקורת למיניהם, כולל הבורסה לניירות־ערך ורואי החשבון של פי״ט — כך נאמר בבקשה למתן הוראות שהגישו אתמול כונסי הנכסים לבית־המשפט המחוזי בתל־אביב.

בבקשה שהוגשה ע״י עו״ד מיכאל שפיגלמן נאמר, כי כונסי הנכסים של פי״ש וחברות הבת שלה מונו במרס 1986, ומאז הם עוסקים, ביחד עם רואי־חשבון ועוזרים אחרים, בניהול החברה, הכנת תביעות ובקשות לבית המשפט ולימוד החומר הסבוך של החברות.

במהלך העבודה התברר, כי היתה בחברה מערכת ספרים כפולה ומשולשת, למטרת הונאת הגופים השונים, כך שלא ניתן היה לסמוך על המידע אשר נאגר בשעתו במחשבים של פי״ט. לפיכך נאלצו רואי החשבון "לבנות" הנהלת חשבונות מבראשית, ועל פי כמות הפעולות העצומה מדובר באלפי פעולות מדי־שנה — כמו כן נתבקשו רואי־החשבון לספק לכונסים נתונים כספיים ופיננסיים מסובכים, בהתייחס לזכויות למניות, למניות הקיימות ולמניות שנעלמו וכיו״ב.

לפיכך, מבקשים כונסי הנכסים מבית המשפט, שיאפשר להם רכישת מחשב י.ב.מ. מסוג מסויים, שיאפשר להתגבר על הפעולות הרבות, ותהא לו משום תרומה מכרעת לעבודתם ולייעול הליכי הפירוק.

הכונסים מציינים עוד, כי עלות המחשב הזה היתה זעירה בהתחשב בסכומי העתק המעורבים בפירוק של חברות פי״ט ובנותיה.

הבקשה תידון בשבוע הבא. (עתי״ם)

● כפר סבא, — מזכ״ל ההס־תדרות ישראל קיסר אמר אתמול כי רבע מכלל המשתחררים מצה״ל המגיעים לעיירות פיתוח — הם מובטלים.

חייל צד״ל נהרג מהתפוצצות מטען צד

צד״ל מיקש כביש מחוץ לרצועת הבטחון

חייל המשרת בצבאו של אנ־טואן לחאד באזור העיירה ג׳זין, נהרג אתמול סמוך לכפר פאלוס, מערבית לג׳זין בלבנון, מהתפוצצות מטען צד סמוך לרכב צבאי בו נסע.

התקרית ארעה מחוץ לרצועת הבטחון, באזור בו משרתים חיי־לים נוצריים המקבלים סיוע מצבא דרום לבנון.

מקורות בדרום לבנון מסרו אתמול, כי חיילים לבנוניים חובשי קסדות פלדה חמושים ברובים ממשיכים בסיוריהם לאורך קטע הכביש מצומת תאלדה המוחזק בידי הצבא הסורי ועד נהר אהאלי.

חיילי צד״ל הוציאו אתמול מכלל שימוש כביש המקשר בין שני ישובים בדרום לבנון שמחוץ לרצועת הבטחון, ובכך ניתקו את כל דרכי הגישה לשני הכפרים ולאנשי כוח יונפי״ל היושבים בהם — על כך נמסר אתמול ממקורות ביונפי״ל.

כשישים מחיילי צד״ל מיקשו את הכביש שבין חאדתה ובין טירי, והניחו מכשולי בטון על הכביש. אחר מכן נסוגו אנשי צד״ל לתוך רצועת הבטחון.

עוד נמסר כי ביום ד׳ חדרה יחידה משוריינת של צד״ל לתוך הכפר תיבנית שבשולי רצועת הבטחון, והרסה באמצעות דח־פורים 22 בתי מגורים.

לשכת עו״ד מודאגת מריבוי המעצרים

ממליצה על שינויי חקיקה לתיקון המצב

לשכת עורכי הדין בישראל, מודאגת מהתופעה של ריבוי מעצרים שאינם מוצדקים וממ־ליצה על קבלת שינויים בחוק לתיקון המצב.

המועצה הארצית של הלשכה שהתכנסה אתמול בתל אביב, קיימה דיון במסקנות ובהמלצות שהגישה לפניה ועדה מיוחדת שהתמנתה מטעמה לפני שבועות אחדים לבדיקת סוגיית המעצרים בישראל הן המעצרים המשטרתי־ים לצרכי חקירה והן המעצרים בבתי המשפט עד תום ההליכים.

בתום הדיון במסקנות ובהמל־צות הועדה קיבלה מועצת לשכת עורכי הדין מספר החלטות ובין השאר היא מציעה כי

(א) בית משפט יהיה רשאי לעצור חשוד או נאשם אשר קיי־מים נגדו יסודות סבירים לחשד כי ביצע עבירה (במקרה של מעצר לצורך חקירה) או שיש ראיות לכאורה בעלות משקל להוכחת האישומים שהנאשם בהם (במקרה של מעצר עד תום ההליכים) וזאת בהתקיים אחת משתי העילות הבאות: 1) כי החשוד או הנאשם מהווה סכנה של ממש לשלום הציבור. 2) כי קיים חשש ממשי שהחשוד או הנאשם ישבש את מהלך החקירה או המשפט.

(ב) חומרת העבירה כשלעצמה לא תהווה נימוק למעצר.

(ג) הלשכה מציעה כי חשודים העצורים לצרכי חקירה יועברו אחרי 48 שעות המעצר הראשונות מהשגחת המשטרה להשגחת שי־רות בתי הסוהר וכי תנאי המעצר לא יהיו נחותים מתנאי המאסר של מי שכבר הורשעו ודינם נגזר על ידי בתי־המשפט. במצב הנוכחי תנאי המעצר גרועים יותר מתנאי המאסר.

יצויין כי ההחלטות האמורות נתקבלו במועצת הלשכה ברוב קולות ובהתנגדות של נציג פרק־ליטות המדינה. (עש״ת)

החלטת בג״צ בענין נקש — ביום ג׳

ירושלים — בג״צ יפרסם ביום ג׳ הבא את החלטתו בענין העת־תירות הפרשת הסגרתו של ויי־ליאם נקש לצרפת.

הרכב מורכב של חמישה שופטים, בראשות נשיא בית המשפט העליון מאיר שמגר יכריע האם יוסגר נקש לצרפת או תאושר החלטת שר המשפטים, לפיה הוא לא יוסגר ולפיכך ישוחרר מן הכלא (עתי״ם).

שלושה מתו בגל קור הפוקד את יוון

אתונה, — שלושה בני אדם מצאו את מותם ביום ד׳ בגל קור הפוקד את רחבי יוון, על כך מסרו אתמול שלטונות אתונה.

מכל חלקי יוון מוסרים על שלג כבד, על רוחות עזות המגיעות למהירות של 82 קמ״ש ועל פגעי טבע אחרים.

הסערות פגעו קשה בתחבורה האווירית והימית, וכן בתחבורה בדרכים.

במקומות רבים בצפון יוון ובמרכזה נרשמו טמפרטורות של 14 מעלות מתחת לאפס. עשרות כפרים באיזורים אלה מנותקים.

באתונה ירד שלג מזה ימים, ונרשמה טמפרטורה של מעלה אחת מתחת לאפס. (עי״צ)

משרד התעשיה החרים צעצועים מסוכנים

מאת סופרנו הכלכלי

משרד התעשיה והמסחר החרים אתמול צעצועים מסוכנים וזאת לאחר שפקחי המשרד גילו, כי הצעצועים הללו נמכרים בחנויות "צעצועים לקראת פורים".

המדובר ב־180 סכינים, 550 ספרי תרסים, 560 אקדחים, 2,000 נפצים, 3,000 מסיכות עם זקנים מתלקחים.

ממשרד התעשיה והמסחר נמסר אתמול, כי על פי צוו שפורסם לאחרונה אין להפיץ או למכור צעצועים מסוכנים.

במשרד התעשיה שוקלים על הכנת כתבי אישום נגד המשווקים.

מבצע פורים
שעונים לגברים ונשים
רפאלי
רח׳ ר׳ עקיבא 115 בני ברק

60 יום של מבצעי תשלומים והנחות שלא היו כמותן
לרגל יובל ה־30 שנה לרשת חנויות לוסטיג

חברת אמקור עורכת מבצע מיוחד בחנויות לוסטיג
מקררי אמקור מכל הסוגים דגמי 16 ודגמי 19 עם פריזר מזל ופריזר קטן רגילים ויבשים.
מקפיאים 135 ליטר ו־260 ליטר
בתשלומים נוחים, קיימת אפשרות לאספקה מיידית מכל הדגמים.
חגיגות לוסטיג 30 שנה לזכיינות מורשות למקררי אמקור
ירושלים: לוסטיג רח׳ שטראוס 29 02־222946
בני ברק: סלון המרכז רח׳ ירושלים 12 03־702153
30 שנות נסיון עם אלפי לקוחות מרוצים

בית החולים בקור חולים ירושלים
ברכות מזל־טוב
להולדת הבנים/הבנות

אברהמי משה ואילנה	בן	לוי עובדיה וצפורה	בת
איזנבך אליהו וצפורה	בת	ליפשיץ דוד וגיטל	בן
אלבז נתנאל ויעל	בן	סוסבאכר דוד ואיטה	בת
אדרי ציון ונאוה	בן	סרוז שמואל ורינה	בן
אוסטריכר יואל ותמרה	בן	מלכה חיים וציצה	בן
אשכנזי שלמה זהבה	בת	מוחה חיים ואיריס	בת
אייכנשטיין אהרן זהבה	בן	נידם ציון ומסודי	בת
ברכלואר שמואל דינה	בת	ספרא דוד ותמר	בת
בזונה קלמנס ורחל	בן	סאהסה בנימין וצפורה	בת
בלזינסקי יהודה שושנה	בת	עשיש אמנון ומרים	בן
בן שושן שמואל ומרגלית	בן	פלדמן שאול ודבורה	בן
דמארי יהודה ומיכל	בן	פלדמן דוד ורחל	בת
ויאסהאז יוסף פייגה	בת	פריי מיכאל ויהודית	בת
ויסמשטרן דוד מלכה	בת	פולק יעקב ואסתר	בת
זורם מיכאל ושושנה	בן	פרנבך דב ופנינה	בת
חסכה סוריה איריס	בת	ציבוסרו פינקו ופייגה	בן
סראב אברהם ואולה	בת	קאפ יעקב ורחל	בת
סאוסן יצחק מינה	בת	קליינמן יוחנן וגיטל	בן
סורגמן יצחק ציונה	בת	קליגמן יוחנן ולאה	בן
יחזקאל שתברזק עדנה	בת	רבי שמשון ומלדה	בן
ידי אביטעם עדינה	בת	רחמני אברהם ואתי	בת
יעקובי דוד שמחה	בת	רוזנפלד אברהם ודיבה	בן
כהן אליהו מרים	בת	שמשון מיכאל ורונית	בת
כהן משה עלקא	בן	שלום אברהם ויהודית	בן
לסרי אברהם ושולמית	בן		

יזכו ההורים לגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים

עזרת תורה דאמריקה בישראל
ניו יורק ירושלים
כוס תנחומים
למע״כ הרב הגאון המפורסם איש האשכולות ורב הפעלים
מוהר״ר שמשון רפאל וייס שליט״א
חבר הנהלתנו
לפטירת אחיו הרה״ג
רבי בנימין זאב וייס זצ״ל
אב״ד ציריך
המקום ינחם אותך בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד.
ההנהלה המועצה

אופה מצות (שיבר)
מומחה בתכלית ההידור מוכן לקבל הצעות לאפית מצות בחבורות בירושלים ובבני ברק
★ מחירים מיוחדים לבני ישיבות ★
★ כל הקודם זוכה ★ מספר המקומות מוגבל
★ להתקשר לטל. 02־865086

גני ילדים ומעונות יום
"מאור חיים" ירושלים
הודעה להורים
בדבר מועדי רישום ילדי קדם חובה, גילאי 3, לגני ילדים לשנה״ל תשמ״ח
ההרשמה מיום שני ח׳ באדר תשמ״ז (9.3.87) עד יום שלישי א׳ בניסן ס״ז (31.3.87)
גילאי הרישום
זכאים להרשם ילדים שנולדו בתקופה שבין א׳ תמוז תשמ״ג (12.6.83) לבין ל׳ בכסלו תשמ״ה (24.12.84)
בעת רישום לגני קדם חובה (גילאי 4 — 3) יש להביא את המסמכים הבאים
1. תעודת זהות של שני ההורים
2. שכיר: 3 תשלומי משכורת לחודשים: נובמבר, דצמבר 86, ינואר 87, עם חתימה וחותמת המעביד ובציון מס׳ תיק ניכויים.
3. עצמאי: שומה אחרונה ממס הכנסה.
4. בן ישיבה: אישור מהישיבה בציון גובה התמיכה ושעות הלימוד לחדשים נובמבר, דצמבר 86 ינואר 87, הורים לשלשה ילדים ויותר — ימציאו אישור על גובה הבטחת הכנסה
האישורים הנ״ל נדרשים לצורך קביעת ההנחות במסגרת שכר הלימוד המודרג בגני הילדים
הרישום יתקיים במשרדי המעון סנהדריה המורחבת 117 ירושלים בימים א׳־ה בין השעות 14 — 10
כמו״כ החלה ההרשמה למעונות יום לגיל שנה עד 3

את כרטיס הביקור הזה כדאי לך לשמור!
תריס
חברה לעבודות אלומיניום ותריסים בע״מ
המפעל: רח׳ השב״ג 10 ירושלים טל׳ 712679 (24 שעות ביממה)
חנות תצוגה ושרות: רח׳ יונה 2 (פינת מלכי ישראל) טל׳ 288755

כי החלה ההרשמה והמכירה למיץ ענבים טבעי 100% אדום ומתוק, ללא שום תוספת כלשהי.
שיוצר בערב שנת השמיטה, בתכלית הכשרות וההידורים, בהשגחה המוכרת של בד״ץ העדה החרדית עיה״ק ירושלים ממולא בבקבוקים חדשים
במחיר השווה לכל נפש
פרטים והזמנות: ענבי ירושלים
ירושלים 02־821023־823717
בני־ברק: 03־788294
נ.ב. תנאים מיוחדים לצרכניות, מסעדות ומפעלי מפש.
הזדרז פן תאחר! אל תחכה לרגע האחרון!

כולם כבר יודעים...
ש"פישר פרייס" ו"לגו"
ב הכל לגן
קונים!!!
40% הנחה
רח׳ מא״ש 7, ירושלים

מחשבת
ב״ב: ר׳ עקיבא 56
טל. 702864 7512448

לשמחות וארועים
תזמורת ששון ושמחה
עם הזמר רבי אלתר
טל. 02־345595

הבושם
ירושלים: מלכי ישראל 6
בני ברק: חזון איש 15
הופיע
לפורים

הבושם
ירושלים: רח׳ מלכי ישראל 6
בני ברק: רח׳ חזון איש 15
הופיע קלטות הלכות שבת בעברית

אקספרס מאה שערים
02־289245
נסיעה למירון במוצש״ק ב־8.45
חזור לפנות בוקר 22 ש״ח
יום ז׳ אדר בשעה 8 למירון צפת טבריה עמוקה 25 ש״ח
אוטובוסים ממוזגים

קסטות
עם כל משלוח מנות
רפאלי

מכירה של שמלות נשים מיוחדות
מבתי ההלבשה המפורסמים בניו יורק
לאור הביקוש נמשך המכירה
02־273712

ונשמרתם לנפשותיכם
בני ברק: ר׳ עקיבא 58 טל. 702864
פותח מספר מקומות לחוג שמירת משקל לגברים
כ״כ מוסדרת קבוצה לילדים

נסיעות ברסלב
02־829403 289775
א. למירון לשבת קודש מחיר 23 ש״ח
ב. למירון במוצש״ק ולמקומות ממשיכים: במליל, מרדכי ואסתר, בית הבנתים (תרמון) ועוד... המחיר 32 ש״ח

לכלה!!!
לא עוד ריצות וכאבי ראש!
רחל וגיטי
באות לביתך ביום שמחתך
סידור שיער ואיפור
(כולל בנות המשפחה)
טל. 02־888835, 02־861988

למהדרין!!
קלטת של "מגילת בודפסט"
עכשיו גם באידיש
הפצה: "גל־פז"

מהיר ירושלים
מא״ש 83 285103-4
נסיעות ז׳ באדר
1. מירון בלבד במוצש״ק ליל ההילולא בשעה 8.15 ובשעה 10.15
2. מירון צפת אבנית עמוקה טבריה ביום א׳ ז׳ אדר בשעה 8.45
3. מירון בלבד ביום א׳ ז׳ אדר (מיוחד לחלק׳ס) בשעה 10.00 ובשעה 1.00
יציאה והרשמה במשרדם
פתוח רצוף עד 20.00

"סלע" — הדברה מוקים
רשיון משרד הבריאות 197
עם ריח ובלי ריח
ללקוחות ללא הוצאת כלים
03־494936

מסכות לפורים?
חינם
על קניית 2 פילמים
רפאלי
רח׳ ר׳ עקיבא 115 בני ברק

גם המן ואחשורוש...
ואפילו אחד עם חור בראש
כל התחפושות במחירים מיוחדים
"הכל לגן"
מא״ש 7 ים

לקראת סוף החורף
אנו מחסלים את מלאי בגדי החורף
לנשים במחירים מפתיעים עד 30% הנחה!
הגיעו דגמי האביב, וכן מעילים אחוכים לבנים עד גיל 16 תוצרת ארה״ב
במוצש״ק ובכל ערב בין השעות 8.00 — 10.00
בסנהדריה המורחבת 115/23 כניסה ג׳ ק״ג

"פניני רהיט"
ר׳ עקיבא 20 ב״ב 7512779
רמה אחת מעל כולם.
עוברים לדירה חדשה לאחר ספירת העומר?
זה הזמן להזמין רהוט חדש!
"פניני רהיט"
חדר שינה אחד מעל כולם.

בס״ד
מוסדות בוסטון בארה״ק הר נוף ירושלים
בנשיאות כ״ק האדמו״ר מבוסטון שליט״א
הננו שמחים להודיע, כי לקראת שנה״ל תשמ״ח הבעל״ט, תפתח בע״ה בהר־נוף
"ישיבת בוסטון לצעירים"
המיועדת למצטיינים, מסיימי תלמודי תורה ו"חדרים".
הישיבה תנוהל ע״י צוות רמ״ים מומחים, בעלי ותק ונסיון רב בחינוך והוראה
תשומת לב מיוחדת תנתן:
● להבנה יסודית בפשט, ידיעת הספק ובקיאות
● מסירות וטפול אישי לכל תלמיד, בחינת "חנוך לנער ע״פ דרכו"
● חינוך ליראת שמים, ומדות טובות, בין אדם למקום ובין אדם לחברו
● חינוך לאהבת תורה ועמלה, ועבודת ה׳ מתוך שמחה
לקבלת פרטים וטופסי הרשמה, להתקשר בשעות הערב לטלפונים הבאים: 534549 531472 421425
מספר המקומות מוגבל
בכבוד רב
ההנהלה

"הופמן ובניו"
ים: יונה 1 טל. 272222/74
ב״ב: ר׳ עקיבא 120 טל: 781464
נסיעות ז׳ אדר
1. במוצש״ק למירון וחזרה בשעות 8.30 — 10.00 ומב״ב בשעות 9.30 11.00
2. מירון צפת עמוקה טבריה ביום א׳
3. מירון וחזרה ביום א׳ בשעה 100 ומב״ב 2.15
פרטים והרשמה במשרדינו

הבושם
ירושלים: רח׳ מלכי ישראל 6
בני ברק: רח׳ חזון איש 15
כולם קונים אוצר מלים

"יד אליעזר"
אמרי בינה 15 ירושלים
02־810976 02־812060
משלות מצרכים ועזרה לנצרכים
מתנות לאביונים
ברשימת הנתמכים על ידינו מקרים קשים מאד של אביונים ממש כל החפץ לקיים מצות "מתנות לאביונים" בפורים יוכל להודיע לנו בטלפונים
812060 02־810976
על גובה הסכום שהוא רוצה להעביר לאביונים ואנו נלווה לתורם את הסכום המבוקש ונמסור הכסף "בו ביום"
ואח״כ התורם יפרע לנו הסכום הנ״ל במשלוח המחאה נ.ב. דבר זה עשה בהתיעצות וע״פ פסק של חכמי התורה

שבועיים אחרונים - חיסול!!!
"בגיר" אופנה וחייטות רומן
חליפות איכות מיוחדת
חייטות מקצועית · שרות מעולה!
מכירת חיסול מלאי
ביאליק 24 רמת־גן
ROMAN
אופנה גברית
מחלקת תיקונים משוכללת במקום
חיסול חליפות בגיר 255 ש״ח
חיסול מעילי גשם 200 ש״ח

הדואר שלנו ושלכן

כמה עולים חלקי חילוף למכונת כביסה?

האם גם מכונת הכביסה שלכם מבוטחת חלקית, כמו שלי, כש־הביטוח מכסה רק את העבודה ולא את חלקי החילוף? אם כן הסיפור הזה מיועד לכן.

לא מכבר נאלצתי להזמין את הטכנאי מן המשרד שאנו מבוט־חים בו. לאחר בדיקה החליף שני חלקים קטנטנים ודרש עבורם 15 שקל. המחיר נראה לי מוגזם ביותר ולא הסתרתי את דעתי. על כך ענה לי הטכנאי שהוא לא קובע את המחיר אלא המשרד וכל מה שהוא מקבל — עובר מיד למשרד, ולא עוד אלא שאקבל ממנו קבלה רשמית עם שמו המלא, כך שאוכל להתלונן. שילמתי ובאותו יום נגשתי למשרד. לפני כן בררתי במחסן החלקים, ששייך למשרד מהו מחירם של אותם שני חלקים שהוחלפו לי. התשובה במחסן היתה: חלק אחד 5 ש״ח והשני 3 ש״ח. נגשתי למנהל המשרד וזה קיבלה עם העובדות מהמחסן בפני. ראיתי מיד שסיבכתי אותו בעסק לא נעים, הוא לא מצא הסבר הולם לפער בין המחירים ואמר לי שהוא יברר את העניין וישלח לי את ההפרש.

וכך אמנם היה, למחרת צלצלה אלי מזכירה שהודיעה לי על זכות בסך 8 שקלים שעומדת לרשותי.

נדמה לי שהסיפור מדבר בעד עצמו ודורש מכל אחד מאתנו עקביות ועמידה על המשמר. בכל מקרה של תיקון הדורש חלפים החל ממגהץ וכלה במכונות כדאי לברר מהו המחיר (המחסנאי) של חלקי החילוף.

ח. ירושלמית.

הכרת הטוב

ברצוני להודות לאגודת "יד־שרה" על שורת החסדים אשר הם עושים בהשאלם את המכשירים השונים.

במיוחד ברצוני להתיחס למכשיר הנקרא "זמזם" והוא המכשיר אשר עזר למרטיבי הלילה. מעתון המודיע, במדור "הבית שלנו" נודע לי על המכשיר הנ״ל ולאחר שבני השתמש ב"זמזם" במשך שלשה שבועות הוא נגמל ב״ה לגמרי מהרטבה, איני יכו־לה לתאר את גודל שמחתו וש־מחתם של כל בני המשפחה.

ראויים לשבח הם הגב׳ כץ ובני המשפחה הנחמדים, אשר עומדים בראש סניף בני־ברק בי־מים אלה ומשרתים את התושבים באדיבותם הרבה, ישר כחם.

בברכה
ר.ג. בני־ברק

איטליז חסידה
התנצלות
אתמול פורסם בטעות איטליז גאולה, במקום איטליז חסידה

הבית שלנו

רצינית לפני פורים

הפסדנו ביחד את האוטובוס וכך התחלנו בשיחה, היא, בלבוש פשוט ביותר, מטפחת קשורה לראשה ולא מן החדשות או היק־רות, תינתה לפני את מסקנותיה ממסע הקניות החפוז שערכה מהר לפני שהילדים חוזרים הבי־תה:

"את התחפושות אני תופרת בעצמי, משאריות בדים או ממה שאני קונה בהזדמנויות, אבל — כל זה שוכן כבוד למעלה למעלה עד ראש חודש אדר, אז מורידים את הקופסא, שתוכנה נשכח במשך השנה — ושכחים עם כל פריט מחדש. במשך הש־בועיים שעד פורים מחליפים הילדים בשעות אחר הצהרים התחפושות בזו אחר זו, מנסים את כל הצרופים האפשריים והבלתי אפשריים, ומבלים שעות של צחוק פורימי בריא, עד פורים מחליט כל אחד איזה מן האביזרים ישות אותו ומהי, לפעמים צריך קצת לתקן משהו או לחדש איזה פריט, אף פעם לא מסתכם הדבר ביותר משקלים ספורים ממש, קורה שהילדים חוזרים ומספרים קצת בקנאה על התחפושת של ילד פלוני ושל ילדה אלמונית ואני, בשלוה מושלמת, אומרת להם:

— תראו ילדים אין לי לא הכסף ולא החוש להשקיע בדבר כל כך זמני וחולף ושולי לחלוטין מבחי־נה חינוכית. חוץ מזה אני בטוחה שאותן תחפושות מקסימות מלוות בנערות אין סוף של האמהות: "אל תשבר", "יואל תלכלך" "יואל תקרע", "כמה כדאות שהשקעתי בזה ותראו איך שהוא הזר הביתה" וכו׳ וכו׳.

הפסקתי לרגע את ההסבר המתנצל במקצת שלי וראיתי שהיא ישבת פעורת פה: ברצינות כך את עושה כל שנה? ואף אחד לא לוחץ עליך כמו אמא שלי, הילדים לא כועסים, גם לבעלך לא אכפת?

היא ראתה לפי הגבוהי השלוה שאני מדברת ברצינות ומספרת על עובדות אמיתיות. ובקנאה אמיתית פלטה: הלואי ויכולתי גם אני להתיחס כך לתחפושות — וירדה מן האוטובוס.

כאשר נשארתי עם עצמי מא־ליהן עלו לפני השאלות הכיצד: נשים "שאין להן כמעט זמן לב־שום" כדי לטפל בבעיה פשוטה הקשורה ל"יעוד הבית" — שתמיד מסתפקות בכך שהשני יסוד עבורן את הכל, מנין הן מוצאות זמן לעסוק ולעסוק ולעסוק ולעסוק בתחפושות עבור כמה שעות של מסיבה ופורים?

ועוד שאלה לבוקר הזה: "מצות התחפושת" היא תוספת פורימית שאינה מעוגנת בשולחן ערוך, האם עשית פעם חשבון נפש קטנטן כמה הוצאות על תח־פושות, כמה על משלוח מנות וכמה על מתנות לאביונים? בשקלים כמובן!

ש״ש

> **כאשר הילדים באים ומספרים בקנאה על תחפושות של חברים נענה להם בפשטות: אין לנו החשק והחושים להשקיע בדבר כל כך זמני, חולף ושולי מבחינה חינוכית**

האביזרים קלקלו לי את החשב־נות, ארבע עשר שקל שילמתי עבור שתי כריות כתף לתחפושת וכמה מטרים של פַּסִים — נכון ששקל למטר זה לא מוגזם, אבל מה זה מטר? אמי עוד לוחצה עלי שאכין לבן. תחפושת של "הכהן הגדול", אבל עמדתי בעוז מול הלחץ הזה, כי זה שעות על גבי שעות של עבודה, דווקא לא יקר במיוחד מבחינת האביזרים, אבל הזמן — רצה! וכיצד את מסתדרת עם התחפושות? את קונה מוכן? — סימה בשאלה.

אינני יודעת מדוע החליטה מיד שאינני יודעת לתפור, כנראה שזה כתוב על מצחי, יחד עם זה לא ברור לי מדוע חשבה שאני קונה מוכן. משום שבפרוש לא הייתי לבושה טוב יותר ממנה שתוכל להסיק שכסף אצלי זו לא בעיה, למרות תמיהותי אלה עניתי לה במלוא הכנות:

"לי יש קופסת קרטון גדולה שנ־שארה אצלנו מהמקרר, ובה אני צוברת את כל הבגדים המיותרים ויוצאי הדופן — אף משונה עם משקפים, פאה בלונדית, כובע פרוה, חלוק פרחוני בעל צבעים עזים, שתי שמלות כלה שקיבלתי בפרוטות בבזאר כלשהו, גלימה שתפרתי אי אז, כשהחלטתי בעצמי ללהטט, שרביטים שהכנתי ממ־סאטן מנוסר, מסכות שהילדים הביאו מהגן, איזה חלק עליון של שמלה מבדיקה וחצאיות מבטנה מבדיקה הצבעונית אחרות, בקצה...

> **"מצוות התחפושת" — היא תוספת שאינה מעוגנת בשולחן ערוך. האם עשינו חשבון נפש במה הוצאות הוצאנו על תחפושות ובמה על משלוחי מנות וכמה על מתנות לאביונים?**

תזכורות פורימיות

כדי למנוע "כל תשחיתי" כתוצאה מקימה הגלהב של מצות משלוח מנות כדאי לרסן קצת את היצר — הצורך — השאיפה להיות מקורית מאוד, לחזר על קשוטים מיוחדים לעוגות תמורת היותן ארוזות היטב בתבנית מוצ־קה — חד פעמית. משלוח פרוסה — פרושו — זריקת מזון לפח — לא זו המטרה של משלוח מנות! ומי שמתעלמת מן התוצאה הזו — טומנת ראשה — בקרם! (במקום החול המ־פורסם של בת היענה).

*

מזון ארוז בהכשר מוסמך וידוע — סימני סבירים להאכל, כשמ־קבלים משלוחים מבית אחר, ורבותים שמתביישים לשאול מי היא האופה — וכדי להיות בטו־חים במה שהם מכניסים לפה. — הם עלולים לזרוק זאת לפח. שהרי לא יעלבו עקרת בית בשאלות. חשוב מאוד להביא נקודות אלו בחשבון בשעת סידור משלוחי המנות, ובעיקר כשמקבלים מש־לוח משכן כלשהו ומעבירים אותו מיד הלאה — אם רוצים באמת לשלוח מנות — יש לדקדק היטב מה שולחים ולמי, גם במשלוח סמלי.

*

"אוכלים עם העיניים" — נאמר גם על משלוחי המנות. במ־קום מנות כבדות וגדושות הבאות להפגין עושר או יד רחבה, כדאי לצמצם ולא לחייב את השני — אבל להקדיש זמן וראש לאופן המשלוח, ברכה נאה, עטוף נייר חמוד או כלי נאה ולא יקר שיעטוף את הכל — יפים ומחייכים יותר ממשלוח כבד וצורם בפזרנותו.

*

כאב הבטן וההקאות של ילדים בסופו של יום הפורים הם תוצאה טבעית מזללת המתקים הבלתי נשלטת. הבה נרסן קצת את "מלך" הסוכר וניתן לפירות היבשים, לקליות, לאגוזים וגם לפירות החיים להשמיע את דברם במשלוחי המנות שלנו. וכל הממעיט במתיק המתוק ומרבה באוצרות הטבע — הרי זה משו־בח!

*

ואם כבר עוסקים בבוקים של ממתקים אולי סתם כך נהיה מע־שיות יותר? במקום לשלוח עוד שקית של ביסלי ביגלך ופלה, במבה ושאר מיני פצפצים אולי נבחר בקופסת שימורים שימושית — ואפילו בשתים. הן תועלנה מאוד לכל עקרת בית בערב פסח העומד אחר כתלינו. מבחר הש־מורים הוא עצום ומחירם עממי למדי. החל בסוגים שונים של דגי־ים ובריכה וכלה בירקות וקטניות מוכנים לאכילה. נוסף לזה יש מבחר מרהיב של לפתנים. קונ־סרבות מבחר... משלוח שכזה חוסך מעקרת בית רבת את הצורך למצוא דרכים להפטר מהררי ממתקים שיכולים להספיק בשפע עד שבועות.

*

משלוח מנות פרושו — שתי מנות מזון הראוית לאכילה מידית "לפעמים שוכחים זאת כמו במקרה שלי בו קיבלתי קופסא של עלי תה משובחה עם שקית אורז בתוך סלסלה נאה ומעוטרת.

*

השתדלי להקדים ולסיים את כל ההכנות לפורים בעוד מועד, כדי שביום זה תוכלי להנות ולא...

האם בעיה זו מוכרת לך?

הרגלים רעים של תינוקות וילדים - מציצה - כסיסת ציפורניים אוכל הגורם להשמנה

1) מציצת אצבע

נזמר לבאורה פעוט בן שנה מוצץ את אגודלו בהנאה, סביר לראות ילד מוצץ בגיל שלש, מרגיז לראות אותו מוצץ בגיל חמש ואחר ואבוי לראותו מוצץ בגיל עשר. אבל יש ילדים גדולים שאינם נגמלים מהרגל זה ההרגל העביר הופך לטבע שני. האם אפשר למנוע זאת?

מציצת אצבע שכיחה בשנה הראשונה השניה של החיים והיא פוחתת והולכת בהדרגה עם הגיל. בעטים ממשיכים בה עד לגיל ההתבגרות והלאה מבין הילדים הכרבים במציצת אצבע יחדלו מכך כ־50 אחוז עד גיל חמש. מהנותרים יחדלו 75 אחוז עד גיל שמונה, ו־90 אחוז מן הנותרים עד גיל עשר.

מדוע מוצצים אצבע?

הסיבות למציצה ידועות ומ־פורסמות, המציצה מעניקה הרגי־שה נעימה, חמימה ומרגיעה. כשהילד גדל הוא מוצא מקורות חילופיים לבטחון ולעונג והמציצה פוחתת והולכת.

השפעות מציצת האצבע

רופאי השיניים מתרים בנו זה למעלה ממאה שנה ומספרים לנו על ההשפעות השליליות שיש למציצת האצבע על עצם הלסת. העובדות מוכיחות שהמציצה מגדילה את הסיכויים של עווּתי צורה לשיניים ולפה. כמו־כן ברור שאם המציצה נפסקת לפני הופעת שיני הקבע נוטים העוותים לתקן את עצמם.

ככל שהילד מתמיד במציצה בגיל מבוגר יותר נוספים על הק־שיים הדנטאליים קשיים חברתיים ונפשיים. חברי הילד לועגים לו והוא נעשה מודע לכך שהוא נוהג כתינוק.

דרכי מניעה

מוצץ - רוב מוצצי המוצץ נגמלים ממנו עד גיל 3. בן קטנה יותר שכיחות הליקויים הדנטאליים אצל מוצצי מוצץ.

סובלנות - כפי שציינו רבים מהילדים נגמלים בעצמם מהמציצה עד גיל 4-5 אז - סבלנות!

הגדלת זמן היניקה - אם נראה לך שהתינוק מחפש את אגודלו מיד אחרי הא־רוחה נסי להאריך את משך הארוחה. במקרים כאלו אין טעם להדרז לעבור מארוחה כל שלש שעות לארוחה כל ארבע שעות.

מה לעשות?

במשפחות רבות מד־... ההתעלמות תהיה ... עד גיל 4-6 וזאת משלש סיבות שכבר מנינו:

- רב הילדים נגמלים מכך בעצמם.
- עשית ענין מן המציצה עלולה להחמיר את הבעיה וליצור מתח רב בין ההורים לילד.
- הפסקת המציצה בכוח. כפיה עשויה להביא לבעיות רגשיות אחרות, כגון כסיסת צפרנים, עצבנות וכו׳.

בעודכם מתעלמים מהמציצה האצבע טוב שתשתדלו להעסיק את הילד בפעילויות שונות כבהן ידיו תהיינה עסוקות. ילד לא ימצוץ באמצע משחק בפלסטלינה, לגו, ציור וכו׳.

בהתעלמות הכונה העיקרית היא להמנע מכמה מאמצעים שליליים כמו: גרגור בצ׳יק, מלבר נות, איומים, לעג, צעקות או עו־נשים. בכלל זה כל אבזרי הריכון הסכיים ומשחות שטעמן דוחה.

אם ילדך הגיע לגיל בי״ס אפשר בהחלט להסביר לו את הסיכון שבבעיתו שיניים ואם הוא מוכן לשתף פעולה אפשר להיע־זר באחת מהפעולות הבאות:

- פרסים וקנסות ובמקביל להרבות בשבח על ההצלחות.
- לרוב מוצצי האצבע יש גם חפץ שאליו הם קשורים באופן מיוחד. לקיחת החפץ מהילד יכולה להחיר את ההנאה שבמציצה ולהחזי־קה.
- אמצעי ריסון כמו: כפפה, אגד מדבק וכו׳ הם בעלי ערך רק עם הילד מוכן לש־תף פעולה עמ״נ להחל מן המציצה.
- שיטה מקורית הנחלת הצל־חה רבה — מצוץ את אצב־עך אתה. ילד שרואה אותך למצוץ כולו את אגודלו רואה בזה פליאה להתגבר הפרסי הזה צעיר להיות את הרגלו.
- קיימים היום אביזרים הד־נטאליים שונים — הקפים להם הצלחה רבה מאד אך אלו כבר הדיבים יעוץ רפואי מקצועי.

בהצלחה!

2) כסיסת צפרנים

כסיסת צפרנים היא אחד הה־רגלים הקשים ביותר לגמילה וע״כ ככל שמקדימים לטפל בהרגל זה — קל יותר. מספר גדול של ילדים כוססים את צפרניהם מזמן לזמן, כוססי צפרנים מתבישים לגלות קרובות להציג את צפרניהם בחברה ועלולים להראות נבוכים בין חבריהם.

הסיבות

הפגת מתח, כרוך עצבני או פחד, לפעמים הילד מחקה חבר או מבוגר ומתרגל לכסיסה.

מניעה

השתדלי להחזיק את צפרני הילד גזורות כהלכה ואת ידיו עסוקות בדברים אחרים.

מה לעשות

כמו שהזכרנו במציצת אצבע, נוכר, הכלכה היא ... את הבעיה במקום לעזור לה. המבט ביותר לדבר עם הילד על ההרגל ... השיר ... שהזכרנו לכעלה: — ניזו: רישום הכוכה בפרסים הל־היפך בקנסות ובעונשים. נאמר עוד שאין אדם יכול לכ־סוס את צפרניו בשעה שהוא עושה משהו אחר. לכן למדי את ילדך לבצע פעילות מתחרה כל אימת שידיים בדחף לכסוס את צפרניו, לכשל: להחזיק את ידיו קמוצות, לשלב אותן מאחורי גבו או לדאוג לשפע משחקי בדירה כיור הדבקה והרכבה.

3) בעיות אכילה

אין כמעט אם לפעוטים שלא מתאוננת על מעוט אכילתם ואין כמעט אם לבוגרים שאינה מת־אוננת על ריבוי אכילתם. מתי הופכים מעוט האכילה או ריבוי האכילה לבעיה של ממש? מתי צריכה האמא הטובה לדאוג באמת? מה אפשר לעשות?

בעיה האכילה הנפוצה ביותר היא אכילת כמות מזון הגורם להשמנה. אכילה זעומה מדי נפוצה פחות אבל אפשר למצוא אותה בצורה של הרעבה עצמית.

בעיות אכילה שכיחות אחרות הן: העדפת מאכלים מיוחדים וסלידה מאחרים, ברבנות מוגזמת וביזבוז זמן בזמן הארוחה.

נתחיל בבעיה הנפוצה יותר — בעית ההשמנה. פרוש הבעיה קיומו של עודף שומן בגוף. 60-85% של ילדים שמנים נשארים שמנים כל חייהם. הרגלי אכילה של ההורים משפיעים ישירות על משקל ילדיהם. חשוב לציין שבנים ובנות שונים אלו מאלו בדפוסי המשקל שלהם.

בין 1-10 שנים בנים רזים יותר מבנות. בגיל ההתבגרות בנים מפסידים שומן ובנות צוברות שומן. ע״כ חשוב עוד יותר להק־פיד שבנות לא תעלינה מדי במשקל הואיל ואין הן מאבדות אותו "בדרך הטבע".

הסיבות להשמנה

- אכילה יותר כמקור לסיפוק נפשי — ילדים המרגישים מקופחים מבחינות שונות מפצים עצמם ע״י אוכל.
- כמנגנון הגנה - "כיון שאני שמן אינני יכול לרוץ היטב" - "הכל לועגים לי מפני שאני שמן".
- אכילת יתר נלמדת — הורים רבים עדיין מאמינים שילדים שמנים בריאים יותר. כל אכילה נוספת מזכה אותם בעיני הוריהם והם לומדים להרבות באכילה

דרכי מניעה

מכל האמור אפשר להבין במקל מה עלינו לא לעשות, יש אמהות המרגישות מקובלות יותר בהגישן מזון מיוחד יותר. כדאי להשתדל ליצור שביעות רצון כללית וה־רגשה טובה בלי קשר לסעודה טובה או חטיף טוב.

- עלינו להדגים בעצמנו אכילה מאוזנת ולהגיש ארוחות מאוזנות במקום חטיפים וממתקים

מה לעשות

- קשה מאד לעמוד בפיתוי של מאכלים משמינים. רצוי להרחיקם כליל מהבית ולמ־נוע נסיונות מיותרים.
- כשאת מגלה ילד הנוטה להשמנה הגדילי את פעילותו הגופנית בכל שתוכלי. ללכת במקום לנסוע, לשחק ולרוץ, לעלות מדרגות וכו׳.
- הרגילי את ילדך למשמעת עצמית וגמלי לו על כל ירידה מבוקרת במשקלו. כך ילמד הילד בעצמו לנהוג במשמעת עצמית ובגמול עצמי.

אכילה מועטת מדי

- כולנו מכירות את התמונה של אם הרודפת אחר בנה עם כפית ביד ואת האמהות המושיבות את ילדיהן על מעקות החצרות ומ־חפשות חתולים ומי יודע מה עמ״נ שילדן יסכים לפתוח את הפה.

הורים המפצירים במפגיע, — מאיימים, דוחקים, מענישים או גומלים על אכילה יוצרים בעיות אכילה במו ידיהם. הילדים לומדים מהם מהר לנצל את האוכל כאמצעי שליטה על הוריהם.

מכיר עוד שמאבקי כח ועימותים בעניני האוכל, בררנות והתפנקות במאכלים מסוימים הם תופעות טבעיות ושכיחות ואין פורשן צריך שהילד יהיה אכלן גרגרן כל ימי חייו. חשוב לבדוק שאין מעוט האכילה תוצאה של מחלה, מזון משעמם מדי או אוירה רועשת ומהומה בזמן הארוחה כל אלו יכולים להיות סיבות לתאבון דל.

דרכי מניעה

מן הלידה יכולה האכילה וצריכה להיות באוירה נוחה, משוחררת מעימותים. אין לשדל ילדים או להכריחם לאכול לא לעשות ענין גדול מן האוכל ולא להשתמש בפרסים על אכילה הואיל והפרסים נעשים חשובים יותר מן האוכל.

מה לעשות?

לא לאלץ, לשחד, לשדל או להזכיר לילדים לאכול. המנעו מארוחות ארוכות שבהן הילדים מתלוננים, רוגזים או מסתפקים בטעימות חסרות תאבון מן האוכל.

אם אין הארוחה נאכלת תוך 20-30 דקות הרחיקה ממנו בגישה ידידותית. לא רצוי להגיש מנות גדולות. אל תרשו חטיפה אקראי בין הארוחות לילדים עם קשיי אכילה. אל תגידו "אני מקוה שהאוכל ימצא חן בעיניך" אלא צאו מתוך ההנחה שילדיך יאכלו מה שהכנת להם.

ילדים יכולים להיות רעבים אך בלי תאבון בגלל שהאכילה קשורה אצלם בהתנסות לא נעימה. ילדים גדולים יותר אפשר וטוב לשתפם בהכנת האוכל ולהרחיקם מהרגשתם הדוחה את האוכל.

אוכל זה ודאי נושא שככל שתמעיטו לדבר בו — כן ייטב.

Mrs. Lev
סלון לעיצוב אופנה
רח׳ הרצל 76, קומה ג׳, חיפה
אנו שמחים להודיע על
פתיחת חנות המפעל לקהל הרחב
הפתיחה החגיגית אי״ה במוצאי שבת זו, פר׳ תרומה בין השעות 7.30 עד 10
הנכן מוזמנות!
להתראות!!!
שעות המכירה: בימים א, ב, ג, ד, ה, משעה 9 עד 12 לפנה״צ

כשר כשר
BONBONIER
בונבונייר
מזל טוב, וחג שמח
לא בכל יום אתם חוגגים אירוע משמח אך לכל אחד מאתנו יש כמה אירועים משמחים בשנה
את שמחתכם הבאה תחוגו רק בעזרת
"בונבונייר"
אנו הטובים ביותר:
במבחר, באיכות, בשרות, בהגינות
★ סול דרו׳ה (מתנות לכל אירוע, חתונות, בר־מצוה, בריתמילה, יום הולדת)
★ מיוחד במבחר עשיר בסלסלות מקושטות
★ שקיות לימי הולדת
★ וסלסלות ש״י
שוקולדים ומשקאות מיוחדים
את פורים השנה תחוגו אצל
"בונבונייר"
מרכז כלל יפו 97 כניסה 5
חנות 254 טלפון 245872 ירושלים

בואו לקבל פילים חינם!!
מלכי ישראל 14, ירושלים, טל׳ 281973

רוטה־סלית מאתקים
מלכי ישראל 10 גאולה ירושלים טל: 285979
לכבוד פורים
סלסלות מרהיבות עין
אריזות ש״י מיוחדות
יינות, ליקרים, בונבונייריות, סוכריות,
עוגיות ושוקולדים
במגוון עצום ובשלל צבעים
להיט השנה
בתים צבעוניים משוקולד

במוצש״ק פתוח, וכל השבוע רצוף מ־8.30 - 20.30
מבצעים משלוחים לכל חלקי העיר.
הנחות למוסדות
פורים שמח
להת׳ חסה

בס״ד
נעלי סטייל נעלי יוקרה באיכות מעולה
היכונו לפתיחה
חדש בבני ברק
ביום ג׳ ט׳ אדר תשמ״ז 10/3/87 ב־4.00 אחה״צ
לרגל הפתיחה הנחות וש״י על כל קניה
נעלי נשים וילדים מעוד ומיטב החברות
נשים: ניניו מבוס ויקטוריה סופר קרולינה ואיטלקיות:
לילדים: לימור וברבור   שידות אדיב
רח׳ ר׳ עקיבא 57 בני־ברק 03/705659
786045

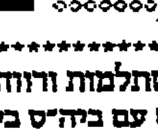

ניקוי ותיקון שטיחים
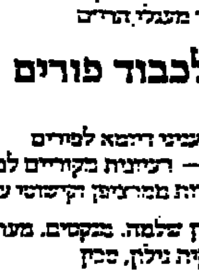
● ניקוי ותיקון כל סוגי השטיחים
● ניקוי שטיחים מקיר לקיר וריפודים בביתך
● מח׳ לתיקון וחידוש שטיחים פרסיים, סיניים ועבודות יד
● שירות מביתך והחזרה
המפעל הוותיק האמין והמשוכלל בארץ לניקוי ותיקון שטיחים
כרמל
מפעל: רמת אליהו (ע״י ההיפרשוק) ראשל״צ, טל׳ 03/9610721
סניף ראשי: רח׳ יהודה הימית 36 יפו, טל׳ 839701, 03/824120

זה לא סתם בזאר
זה הבזאר של
נשי אגודת ישראל ירושלים
יעמוד לרשותכם הזוכים הבאים
חלוקים הורפיים יפיפיים 50 ש״ח חלוקים קיציים, בגדי ילדים, תכשיטים מיוחדים, פאות, מגבות, מפות, צעצועים, מתנות ומפינות המציאות תוכלו גם להנות
ביום ב׳ ט׳ אדר בבוקר 8-10, אחה״צ 4-6
שומר הכותל 5 מול מלון הורכו
ההכנסות קודש לצדקה

אטליז חסידה
רח׳ עמוס 34 ירושלים טל. 285818
מבצע
לבשר טרי ועופות טריים וקפואים
הכל חלק גלאט־כשר
ללא כל תמיכות של מוסדות אנו מתחרים במחירים.
המוצרים אינם בחבילות ארוזות, אלא לבחירת הקונה
*
כ״כ יש להשיג אצלנו עופות וחלקיהם בזוקים ומוכשרים משחיטה טריה בכל יום, כבד צלוי, רגל קרושה, מעיים ממולא (קישקע) נקניק ונקניקיות
האטליז המנוהל ע״י ידינו שלושים שנה ידוע כמשרת את קהל המהדרים בסיב בשחות ובמקיון
משלוחים לבית הקונה על חשבוננו
החל מקניה של — 100 ש״ח

חדש חדש
בדרץ
חנות בדים חדשה בבנין כלל
* מבחר גדול של בדים מיובאים מכל הסוגים
* איכות משובחת
* מחירים מוזלים במיוחד
* יעוץ מקצועי חינם
בדרץ
מרכז כלל חנות 109 קומת כניסה
יפו 97 ירושלים טל. 02־226720

צחוק השנה
הנאת התקופה
לבנות לנערות ונשים
מתי והיכן?
יום ג׳ בשעות 3-5-8 אודיטוריום ע״ש הופמן־וינגרטן
יום ד׳ בשעות 3-5-8 אולם מלון ויזניץ ב״ב
המארגנות:
ועדת נשים למען בית חינוך "בנות ויזניץ" ירושלים
"רב של פורים"
הפתעות-הגרלות
פרטים נוספים במודעות

חדש חדש
ירידך 78
החנות הזולה בעיר — ירושלים
יפו 78 (מול משטרת מחנה יהודה למון הדוידקה) ירושלים
תמרוקים
תיקי סקאי וערב
מלאי גדול של גרביים מהארץ ומחו״ל.
מבחר ענק של קישוטי ראש לאשה ולנערה.
עגילים. מחרוזות וסיכות במילה האחרונה, במחירים מצחיקים
מחירים מהפכנים בירידך 78 פתוח רצוף 8.30-19.30
מבצע מיוחד מכונת תפירה חשמלית במחיר כתמם 35 ש״ח
החנות הכי זולה בעיר
הכל במחירים סיטונאים
הינכן מוזמנות להיווכח!!!

גרבונים יאם הדר	2.50
ויסקוזה	6.00
קשמיר	6.50
חלק	5
צעיפים המים איטלקיים	6
ברטים איטלקיים - לבד	12
צמר	10
עבודת יד צמר	15
כותנה אנגלי	15
גרביון שלם נקודות	3
גרבי ברק איטלקיים	1.50
עגילים אופנתיים מ־	2.40

ירידך 78 החנות הזולה בעיר יפו 78 ירושלים

מפעלי השתלמות ורווחה של נשי אגו״י
בשתוף עם ביה״ס בית יעקב צפון
משנכנס אדר מרבין בשמחה
ביום ראשון ד׳ באדר בשעה 8.00 בערב יתקיים בביה״ס בית יעקב צפון ברחוב מעגלי הרים
ערב מיוחד לכבוד פורים
בתכנית:
★ הגב׳ לאה שמני תחי׳ — בעניני דיומא לפורים
★ הגב׳ אהובה גוטרמן תחי׳ — רעיונות בקריים למשלוח מנות לפורים עבור דגמים יצירות ממרציפן קישוטי עוגות
בא להביא ½ ק״ג מרציפן, צימוק שלמה, בצקים, מערוך, פקק של בקבוק, שקית ניילון, סכין
מחיר 4 ש״ח לכסוי ההוצאות
צבור האמהות מוזמן

Rutis
דגמים חדשים עד מידה 18-48
* * *
רותי׳ס
הכתובת שלך לטעם טוב
* * *
פתוח כל השבוע מ־9.00-7.00 בערב
ובימי א׳ וד׳ גם לפנה״צ מ־10-12
מיכלק 14 בית וגן
טל. 418940 ירושלים

אין תחליף לעוצמת הפרסום ב"המודיע"

סרר...טרר... ...שלום, מה שלומך, ...אולי תתקשר מאוחר יותר
מה קרה? החנות מלאה, פרסמתי מודעה ב"המודיע"

הדר היום

אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו

מ/ת. הדיון העומד להתקיים בקרוב בקבינט המדיני בעניין מטוס "הלביא", צריך להביא סוף לפרשה סבוכה זו. על פי מה שנמסר יעמוד שר הבטחון להציע הפסקת פיתוח הפרוייקט ויגיש לממשלה הצעה לחלופה, שעיקריה רכישת המטוס "אף־16" וייצורו החלקי בארץ.

אין זה סוד שממשלת ארה"ב לוחצת, מזה זמן רב לקבלת החלטה זו. מאות מיליוני הדולרים שהושקעו בפרוייקט זה רובם באו מן התקציב האמריקני. יותר מכך: המיליארדים הרבים העשויים להיות מושקעים בפרוייקט זה יבואו בדרך ישירה ועקיפה מן התקציבים שממשלת ארה"ב מעמידה לרשות מדינת ישראל מידי שנה.

מבחינת ההגיון הכלכלי הפשוט, כבר מזמן היה צריך לקבל את ההצעות האמריקניות ולהפסיק את הפיתוח של המטוס. כל הטיעונים המושמעים בזכות הפרוייקט ובזכות היותו גורם תעסוקתי אינן שוות את הנזק שבשיבוש יחסי ישראל וארה"ב. לולי תקציבי התמיכה האמריקניים השנתיים המגיעים ל־3 מיליארד דולר ספק אם היינו יכולים להמשיך כאן את חיינו הרגילים.

מי שמציע להמשיך בפרוייקט זה חייב יהיה להצביע על מקורות המימון הישירים שהוא מסוגל לגייס לשם כך. או אולי לגייס חברות אמריקניות שקיבלו על עצמם את ביצוע הפרוייקט. הישענות על מקורות מימון ישראליים או תקציבי תמיכה אמריקניים, פירושם הזנחת או הפסקת פרוייקטים אחרים, בעקבותם אולי גם סיכון בטחוני — כפי שטען לא מכבר פקיד בכיר בפנטגון — או פגיעה קשה באיכות החיים על כל היבטיהם. "הלביא אולי ימריא — אמרו כאן בארץ מומחים — אך המדינה כולה עשויה להתקרקע".

אולי לא נעים לומר זאת, אך הדברים ראויים להירשם: קשה יהיה עתה לנתק את ההחלטה בעניין הלביא ממכלול בעיות היחסים עם ארה"ב. שרי הממשלה בבואם להכריע בפרשה זו חייבים להעמיד מול עיניהם את בעיית מערכת היחסים הכללית עם ארה"ב. על יחסים אלו מעיבים בשבועות האחרונים שורה של פרשיות קשות שקשה לנתק את הקשר שביניהם. פרשת פולארד וצמה פרשת סלע שטופלה בצורה כושלת וכן פרשת הנשק לאירן. גם אם מנהיגיה של מדינה זו היו מחוננים בסגולות מוסריות נעלות ומוכרים כמעבירים גדולים של מידותיהם, עדיין אינם יכולים ודעת הקהל האמריקנית לא תרשה להם להתעלם ולהמשיך ולתמוך בישראל ולממן לה פרוייקטים יקרים מתקציבי הכס האמריקני אשר מומחים סבורים שהם מיותרים.

אולי אפילו רק לצורך התחלה של שיקום היחסים עם ארה"ב ראוי הוא פרוייקט הלביא להיגנז לפי שעה. על אחת כמה וכמה כאשר פרוייקט זה יש עליו עוררין מקצועיים אחרים — גם בתוך צה"ל ומערכת הבטחון — ונוספה לכך גם בעיית המימון הקשה.

שרי הממשלה המתכוונים להצביע נגד הצעת שר הבטחון לחלופה, לוקחים על עצמם אחריות רבה מדי, שספק לנו אם ראויים הם שנסמוך על חוות דעתם והכרעתם.

מנהל ה"אף.בי.איי." נתמנה למנהלו החדש של סוכנות הביון המרכזית

ואשינגטון — הנשיא רייגן מינה את מנהל "האפ.בי.איי." ויליאם וובסטר לתפקיד מנהלה החדש של סוכנות הביון המרכזית של "סי.איי.איי.".

ההודעה על המינוי פורסמה לאחר שהנשיא רייגן ביטל את מינויו של רוברט גייטס, המכהן כיום כסגן מנהל ה"סי.איי.איי." הנשיא ביקש למנותו למנהל הסוכנות במקום המנהל היוצא ויליאם קייסי, אשר התפטר לא מכבר לאחר שנעשה לו ניתוח להרחקת גידול מן המעיים. אולם מינויו של גייטס נתקל בקשיים בסנאט בגלל חלקו של ה"סי.איי.איי." בשערוריית הנשק האיראנית, ולפיכך החליט הנשיא לבטל את מינויו של גייטס ולמנות במקומו את וובסטר.

וובסטר, אשר חגג השבוע שעבר את יום השנה התשיעי לכהונתו כראש האפ.בי.איי. נהנה מיוקרה רבה בקרב חברי הקונגרס ולכן סבורים כי המינוי יאושר במהירות וללא בעיות על ידי הסנאט, זאת לקראת נוכח העובדה שהוא לא היה מעורב בשערוריית הנשק לאיראן.

וובסטר כיהן כשופט פדראלי לערעורים לפני שנתמנה למנהל האפ.בי.איי. על ידי הנשיא לשעבר ג'ימי קארטר בשנת 1978.

הסכמתו של וובסטר לקבל את התפקיד בעית טורדנית בשביל רייגן, אשר ביקש לאייש את תפקיד־המפתח הבטחוני הזה לפני נאומו השבוע על שערוריית הנשק לאיראן.

הנשיא רייגן ציין, כי וובסטר, אשר מלאו לו 63, הגדיל בצורה דרמטית את כושרו של האפ.בי.איי. בתחום הריגול הנגדי והפעילות האנטי טרוריסטית. (ע"ר)

● קהיר, — הוועדה הגרמנית־מצרית לשיתוף פעולה כלכלי תתכנס בבון מה־16 ועד ה־19 במרס ותדון בהסכם הפיננסי בין מצרים וגרמניה המערבית.

פ.ה. מרכז לפניות הציבור

אתנו עסקינן האיגוד ציבורי לסיוע ולמציאת פתרונות לבעיות ציבוריות ולעזרת הכלל והפרט ברוח הפסוק: "איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק".

המרכז הארצי: רח' פינס 4 • ת.ד. 5353 • טל. 248703-228913 • ירושלים

תלונות על שירותי מוניות

לטען שיפור השירות לציבור המשתמשים בשירותי המוניות מבקש משרד התחבורה מן הציבור להודיע על מקרים חריגים במתן שירות זה, בעיקר בכל הנוגע לאי הפעלת מונה, הפקעת מחיר, סירוב להסיע, התנהגות שאינה הולמת נהג ציבורי, אי־מתן קבלה ואי־קיום של שלטי־זיהוי במונית.

כדי שיתאפשר טיפול יעיל בתלונות, על התלונה להגיע סמוך ככל האפשר לאירוע ולכלול פרטים רבים ככל האפשר.

הכתובת לשליחת התלונות: משרד התחבורה, המורשה לטיפול בתלונות הציבור, ת.ד. 867 ירושלים, 91008.

פרנקפורט, מערב גרמניה. תמונה זו מראה את טיל הפרשינג 2, שנשלח מבסיס קייפ־קאנאוורל שבארה"ב. זו ההצעה האמריקאית שעומדת כנגד הצעתו של גורבצ'וב לחמש בטילים את אירופה. הצעה זו תדרוש העמדתם של מאה ושמונה טילים מסוג הפרשינג בגרמניה המערבית ומאתיים ושמונה טילים אחרים ברחבי אירופה. (סי"ץ)

רייגן: נעשה משגה בפרשת אספקת הנשק לאיראן

הודה, כי לא ניהל כהלכה את המועצה לבטחון לאומי

וושינגטון, — הנשיא רייגן, המאבק שנה לשקם את ממדו הפוליטי בעקבות שערוריית אספקת הנשק לאיראן, נשא נאום לאומה ובו הודה, כי הפרשה האיראנית הפכה ל"עיסקת נשק תמורת בני ערובה", וכי היה זה משגה.

הנשיא הוסיף, כי הוא גם לא ניהל כהלכה את עוזריו במועצה לבטחון לאומי, ואפשר שהללו העבירו רווחים מעיסקת הנשק האיראנית למורדי ניקראגואה, ה"קונטראס".

היתה זו ההודאה המפורשת ביותר בשגיאות מצד נשיא אמריקני, מאז נאומו של הנשיא המנוח ג'ון קנדי בשנת 1962, אשר בו הודה כי ארה"ב שגתה כאשר תמכה בפלישת־הנפל למפרץ החזירים בקובה.

נאומו של רייגן, אשר שודר בטלוויזיה לכל רחבי ארה"ב, היווה את תשובתו המפורטת הראשונה לדו"ח "ועדת טאואר" אשר פורסם בשבוע שעבר. האשר מתח ביקורת על הנשיא רייגן משום שלא התמצא במתרחש ולא ידע על מעשיהם של הכפופים לו. אשר חלקם היו מעשים חריגים.

בתגובה על נאומו של הנשיא רייגן בעניין שערוריית הנשק האיראני טענה אתמול סוכנות החדשות הסובייטית הרשמית "טאס", כי הנאום היה מלא סתירות, וכי הבית הלבן חושש מפני גילויים מזיקים נוספים שעודם צפויים בפרשה הזו.

שר החוץ האמריקני לשעבר, ד"ר הנרי קיסינג'ר, קידם בברכה את נאומו של הנשיא רייגן והדגיש, כי הנשיא לא היה חייב להתנצל.

שר ההגנה האמריקני, קספר וויינברגר, מתח אתמול ביקורת חריפה על היבטים מסוימים של דו"ח ועדת טאואר, והוסיף, כי הוא אישית לא חדל מעולם להתנגד למכירת נשק לאיראן. (ע"ר)

ריאד הציעה לנשיא עיראק לעבור לסעודיה

לונדון, — סעודיה הציעה לצדאם חוסיין להתיישב במקודיה ולשלם לו קיצבה תמורת ויתורו על השלטון, בדרך ליישר בה של מלחמת עיראק־איראן.

העתון "אל־תיאר אל־גדיד" יודע לספר כי את ההצעה הגיש לנשיא עיראק שליח של המלך פאהד בעת שהנשיא ביקר לאחרונה במכה. עוד בטרם נפגש עם המלך עצמו. לדברי העתון שליט עיראק נתן תשובה להצעה בנאום שהשמיע: "אנו שומעים מעת לעת התבטאויות והצעות מפה ומשם ובהן נסיונות לרצות את איראן, באמתלה של עידודה להסכים לשלום. נסיונות אלה תכפו והלכו לאחרונה, בשל כינוסה של הפסגה המוסלמית".

"ניו־יורק טיימס" ממליץ על דחיית הוועידה הבינלאומית

ניו־יורק, — מן הראוי לעכב לפי שעה את כינוסה של ועידת השלום הבינלאומית למזה"ת, בגלל התסבוכות והניגודים הכרוכים בארגונה — כותב ה"ניו־יורק טיימס" במאמר ראשי.

העתון מוסיף, כי כינוסה של ועידה כזאת "שופע ניגודים".

"שר החוץ הישראלי שמעון פרס תומך בלהיטות בכינוסה של ועידת שלום למזה"ת, אך הוא עצמו אינו מצפה שהיא תצא לפועל", כותב בעל המאמר הראשי.

"ראש הממשלה יצחק שמיר מתנגד בתקיפות למאמצי שר החוץ שלו. ואילו ממשל רייגן אף על פי שיש לו הסתייגויות מועידה כזאת אומר כי הרעיון ראוי להדבק. המשחקים הללו עלולים היו להדאיג, אם אכן היה ערך ברור לכינוסה של ועידת בינלאומית בשעה זו. אבל אין הדבר כך".

העתון מציין בהמשך דבריו, כי להערכתו העלה פרס את ההצעה הזאת כ"עלה תאנה" בשביל חוסיין מלך ירדן. אשר טען כי יוכל להפגש עם ישראל פנים אל פנים רק לאחר מפגש כללי יותר בחסות האו"ם.

אולם העתון מוסיף, כי המלך חוסיין לא יסכים להשתתף בשיחות ישירות, בלי להגדיל את נכחותו הכלכלית והפוליטית בגדה המערבית, ובלי להחליש את כוחו של אש"ף שם.

"רק כאשר המלך ותומכיו ידגישו את עצמם חזקים די הצורך כדי לבקש שלום ישיר עם ישראל, תוכל המדיניות הישראלית לשקול פשרות־בגדה המערבית רק אז תוכל ועידה בינלאומית מורכבת בקפדנות לספק את האמצעי המתאים כדי לנוע לקראת שלום", כותב בעל המאמר. (ע"ר)

הרכבל שנפל באלפים הצרפתיים. בתוכו היו נפשים שהתכוונו לבלות חופשתם בגלישה על השלג. הרכבל נפל מגובה של עשרים מטר על סלעים חשופים. שישה אנשים מצאו את־מותם ו־85 אחרים נפצעו. (סי"ץ)

ארה"ב תציע טיוטת־חוזה משלה בשיחות ז'נבה

ואשינגטון — נשיא ארה"ב, רונאלד רייגן, הודיע, כי ארה"ב תגיש בז'נבה טיוטת־חוזה משלה לגבי טילים בעלי טווח בינוני על שלחן שיחות ז'נבה בין שתי המעצמות העל.

רייגן קידם בברכה את ההצעה שהעלה מנהיג בריה"מ, מיכאיל גורבצ'וב, בשבת. כזכור הציע המנהיג הסובייטי לדון בנפרד בבעיית הצבתם של טילים גרעיניים לטווח בינוני. ולהפריד דיון זה משני הנושאים האחרים הנדונים בז'נבה — טילים ארוכי טווח והצבת אמצעי לחימה בחלל.

רייגן הדגיש כי יש לייחס חשיבות ראשונה במעלה לבעיית אימות הציות לסעיפי החוזה המוצע ויש לעמוד על כך, שניתן יהיה לפקח ביעילות על ביצועו של ההסכם", הדגיש הנשיא.

עוד אמר רייגן כי טיוטת החוזה בקווים הכלליים תואמת את הנוסח שעליו הסכימו רייגן וגורבצ'וב בפגישת הפיסגה שלהם באיסלנד באוקטובר אשתקד. כזכור, לא הושג אז הסכם, שכן גורבאצ'וב עמד על כך כי כל הסכם לגבי הטילים בעל טווח בינוני, יותנה בהשגת הסכם על טילים ארוכי טווח וצמצום תוכנית "מלחמות הכוכבים" של ארה"ב.

גורבאצ'וב הציע כי הטילים מדגם "ס.ס.־20" של בריה"מ, וכן טילי פארשינג־2 וטילי השיוט של נאט"ו באירופה, יפורקו תוך תקופה של חמש שנים. לפי הצעתו יוסיפו ארה"ב ובריה"מ להחזיק כל אחת במאה ראשי חץ בטריטוריה שלה גם לאחר תקופה חמש השנים. הטילים הטקטיים יוצבו, על פי הצעה זו, מזרחית להרי האורל.

לבריה"מ 441 טילים ניידים מדגם "ס.ס.־20", ולכל אחד מהם שלושה ראשי חץ. ואילו כדינות נאט"ו פרושה 572 טילים מדגם פארשינג וטילי שיוט באירופה, אשר לכל אחד מהם ראש חץ יחיד. (ע"ר)

סוחר הנשק הסעודי חאשוגי, מגלה בראיון לעתונות:

רווחי העיסקה האיראנית נועדו מלכתחילה לגורמים מתונים בטהרן

העיסקה נכשלה כאשר היא נהפכה לעיסקת "נשק תמורת בני ערובה"

בון — סוחר הנשק הסעודי עדנאן חאשוגי אמר בראיון שהתפרסם בכתב העת המערב גרמני "שפיגל", כי הרווחים מעיסקת הנשק האיראנית נועדו מלכתחילה לחוגים פוליטיים מתונים בטהרן ולא למורדי ניקרגואה.

הוא הוסיף, כי העיסקה היחידה היתה מבוססת על "רעיון מזהיר", אשר אותו הגה עצמו. לדבריו החלה העלילה בבית מלון בהמבורג, אשר שם הוצגו שלושה מודנאים איראניים בכירים בפני שליחים של ממשלות ארה"ב וישראל. ולדבריו נערכה הפגישה לפי הזמנתו והאיראנים הוצגו על ידי איש העסקים האיראני מאנושר גורבאניפאר. שלושת האיראנים אמרו, כי יש ביכולתם להשפיע על המדיניות של טהראן באמצעות גורמים פוליטיים מתונים.

לדברי חאשוגי העלו הישראלים את הרעיון, לגבות תוספת של 20 אחוז על כל הנשק הנמכר לאיראן, ולהעביר את התוספת הזאת בחשאי לגורמים המתונים בטהראן.

אולם העיסקה נכשלה כאשר התברר שהדבר נהפך לעיסקת "נשק תמורת בני ערובה".

"בעקבות זאת נהפך הדבר לשוק בעלמא, לעיסקת סחר בין סוחרי שטיחים", אמר חאשוגי.

חאשוגי הוסיף, כי סגן אלוף אוליבר נורת, אשר הודח מתפקידו כסגן ראש המועצה לבטחון לאומי, לא הסכים להעביר את רווחי העיסקה למתונים בטהראן, ותחת זאת שלח אותם לידידיו מורדי ניקרגואה.

חאשוגי אמר, כי יש בדעתו לאלץ את נורת לומר את כל הידוע לו על הפרשה. כידוע סירב נורת להעיד בפני ועדת הקונגרס, בהסתמכו על התיקון בחוקה המתיר לאדם להימנע ממתן עדות העלולה להפלילו. "אני היחיד המסוגל לאלץ אותו לדבר". אמר חאשוגי. הוא טען, כי מגיע לו חוב של עשרה מיליון דולר על חשבון עמלה של עיסקת הנשק, והוא פתח בהליכים משפטיים נגד נורת.

חאשוגי אמר להלן, כי הוא משוכנע שסוכני האפ.בי.איי. ערכו חיפוש במטוסו הפרטי בפאריס, במטרה לגלות מסמכים הקשורים בפרשת "אירנגייט". "מישהו בוואשינגטון חושב כנראה שבידי נמצא המפתח לשערוריית אירנגייט ושאני יודע כיצד הועבר הכסף לקונטרס. יש מי שחושב שאני נושא עמי סוד שבאמצעותו ניתן להדיח את הנשיא", אמר חאשוגי.

להלן דיבר גם על השמועות שהוא עומד על סף פשיטת רגל. הוא אמר בענין זה כי אמנם הפסיד 500 מיליון דולר בפרוייקט בסולט לייק סיטי במדינת יוטה, אולם בגלל זה לא היה עליו לשנות את אורח החיים שלו. הוא הוסיף, כי היתה לו בעית נזילות קצרת־טווח, אבל הוא כבר התגבר עליה. (ע"ר)

רייגן: בזבזנו מספיק זמן - עכשיו צריך לגשת לעבודה

וואשינגטון — ארה"ב בזבזה זמן רב במהלך החודשים האחרונים עקב פרשת משלוחי הנשק לאיראן, והגיעה השעה לשוב לעבודה — דעה זו הביע נשיא ארה"ב, רונאלד רייגן.

"בזבזנו די זמן בחודשים האחרונים על עניינים פוליטיים בוואשינגטון כדי לדעת מי ינצח ומי מפסיד, מי ישאר (בממשל) ומי ייצא", ציין הנשיא.

"החקירות (בפרשת איראן) יימשכו, והן חייבות להימשך. הוועדות ימשיכו להתכנס. אמרתי כבר כי הממשלה תושיט להן שיתוף פעולה מוחלט".

"אשר נוגע לי", הוסיף רייגן, "הרי האמריקנים שלחו אותי הנה כדי לבצע עבודה, ולא נותרו לי אלא שנתיים כדי לעשות זאת. חלק מן העבודה הזאת הוא חיזוק יסודות השלום העולמי".

הנשיא הזכיר כי בנאום הטלוויזיה שלו ביום ד', הדגיש את הצורך בהפקת לקח ממשגיו. "לומדים", אמר הנשיא "ואחר כך ממשיכים, ועושים את הדברים טוב יותר מאשר קודם לכן. וכך אני מתכוון לנהוג". (ע"צ)

פרס: עתה הוא הזמן להידבר עם בריה"מ

בוש, — ראש הממשלה ושר־החוץ שמעון פרס אמר, כי עתה היא התקופה של חיפוש הזדמנות להידברות עם ברית־המועצות.

פרס אמר, כי בריה"מ עומדת בפני שינוי עצום, כדי לענות על הצרכים של עצמה שאינם ניתנים להדחה. "בשעת שינוי זה בבריה"מ, תגלה רגישות כלפי דעת הקהל בעולם ועתה היא התקופה של חיפוש אחרי סדק והזדמנות להידברות אתה ולא להחמיץ זאת. את 2 מיליון יהודי בריה"מ אפשר להציל כשיש שינוי בבריה"מ" — אמר.

בדברו על המצב בתחום המדיני ציין מ"מ ראש הממשלה, כי "עסקנו בבטחון על חיינו היינו חלשים. המלחמה נגדנו היתה עוד לפני שקמה המדינה. עתה ישראל ארץ חזקה במזרח התיכון ומוגנת כהלכה. מתפקידנו עתה להבטיח לדור הצעיר עתיד ללא מלחמות והדור שלנו צריך למצות את האפשרות להביא שלום".

הנואם ציין את מצב השלום של ישראל עם מצרים ואת סוריה, שאין לה יכולת משקית לשאת את הצבא שהקימה.

בתשובה לשאלה אמר פרס כי יש להחליף את שיטת הבחירות בארץ, כדי שאפשר יהיה לתת רוב למפלגה ל־4 שנים "ואז העניינים ישתנו". הוא הוסיף, כי בממשלה הנוכחית, אף אחד אינו יכול להכתיב לשר מה לעשות. תנו למפלגה אחת לנהל את העניינים במשך 4 שנים", ביקש מר פרס.

● ביירות — חיילים סוריים ולבנוניים התחילו לשמור על שגרירות בריה"מ במערב־ביירות המוסלמית, מוסרת סוכנות הידיעות הצרפתית.

חללית בת 18 שנה הוכרזה כ"מתה"

מאונטיין — החללית "פיוניר 9", אשר סבבה במסלול סביב השמש קרוב לשתי עשרות שנים, הוכרזה ע"י סוכנות החלל האמריקנית (נאס"א) כמתה סופית.

החללית שמשקלה 67 ק"ג, שוגרה ע"י נאס"א ב־8 בנובמבר 1968 ונועדה לשדר נתונים חזרה לכדור הארץ במשך שישה חודשים בלבד. אולם בניגוד למצופה המשיכה לשדר עד 18 במאי 1983, ומהנדסי מרכז המחקר של נאס"א עשו מאז ניסיונות חוזרים ונשנים להחיות את החללית — אך לשוא.

החללית סיפקה ידע רב על אודות סולאריות וסייעה לחזות אותן מראש.

לפני שהוכרזה כיוצאת מכלל שימוש הספיקה החללית לסובב את השמש 22 פעמים ולעבור מרחק של 17.7 מיליארד ק"מ. (ע"ר)

נהרס בניין בכפר קאסם

אנשי מנהל מקרקעי ישראל בסיוע כוחות גדולים של משטרה ומשמר הגבול הרסו בית בכפר קאסם שנבנה על שטח של 13 דונם.

המבנה שהוקם בשטח על ידי תושב הכפר, אייני טהא, הוקם בשנת 1979 ומאז ניהל נגדו המינהל מאבק משפטי לפינוי. בחודשים האחרונים נדחה ערעורו של טהא בערכאות המשפטיות.

המבנה לא היה מאוכלס וההריסה ברצעה ללא תקלות, למרות חששות כבדים שליוו את אנשי המינהל ומשטרת־ישראל על תגובות נזעמות מצד תושבי כפר קאסם. (עתי"ם)

ביום ליום

☆ המשקע הכבד

פרשת פולארד תשאיר ללא ספק משקע כבד ביחסים שבין ישראל לארה"ב, הן משום הסיום החמור שלה, כאשר נגזר דינו למאסר־עולם, דבר המלמד כי אכן המדובר הוא בעבירת ריגול קשה ביותר, והן משום הסטיות המיותרים שנוצרו רק בזמן האחרון, כאשר לאמריקאים נודע כי הישראלים ששמותיהם נקשרו בנושא קודמו בתפקידים ממלכתיים וציבוריים, ולא קשה להבין כמה גדולה הרגישות בענין זה.

השאלה רחוקה מלהיות מתאימה לכותרת של "התערבות אמריקאית בעניינים פנימיים של ישראל", לא רק משום שלאחר שהוכחה למרבה הצער אשמתו של פולארד והטענות שהיו נגד על המעשים שעשה והאנשים שלמעשם פעל — מתאים יותר לטעון בכיוון הנגדי, שישראלים בחשו בעניינים אמריקאיים סודיים, אלא גם משום שמותר היה לה לארה"ב לצפות לראות אצלנו מידה יותר גבוהה של הבנת המעשה החמור מכפי שניתן לראות זאת כאשר הולכים ומקדמים את האנשים החשודים כמעורבים לתפקידים בכירים יותר. מעשה כזה מתפרש במידה רבה של צדק כזלזול או כ"צפצוף".

ואל יהיו הדברים קלים בעיני המזלזלים בנימה הזו. ארה"ב לגבי ישראל אינה ככל מדינה אחרת. תהיה הידידותית ביותר. היא מסייעת בידינו במיליארדי דולרים מדי שנה בשנה. היא ידידת ישראל ולא מכבר העלתה את מעמדנו לדרגת מדינה שאינה חברה בנאט"ו, אך כמעט עם כל הזכויות. מכאן המשקע הכבד הצפוי ביחסים, ויש רק לקוות, כי מעתה ואילך תיפסק שרשרת השגיאות הקשות והחמורות ביותר.

☆ כבר יודעים "מי אשם"...

להקת המופיעים הקבועים במהדורות החדשות והתגובות של כלי־התקשורת, ה"ה וירשובסקי, שריד ושות' יודעים, כמובן, מיד מי הם האשמים בצד הישראלי בכל הפרשה הסבוכה, וכיון שהם יודעים מי אשם, הם כבר הוציאו "פסק־דין" והם "יורים" מעל גלי־האתר.

אומר שריד: צריכים להדיח את מר רפי איתן מן ה...חברה לכימיקלים שם הוא מכהן בתפקיד בכיר, מפני שהוא מעורב בפרשה. בא ח"כ וירשובסקי עם חידוש גדול יותר מזה: להדיח את השרים שרון וארנס, בגלל ה"מחדל" שלהם שהם גרמו למינויו של מר רפי איתן בזמנו לתפקיד הבטחוני הרגיש שבמסגרתו נטען כאילו הוא פעל בפרשה האומללה... כל מי שבקיא קצת בשייכות המפלגתית של המואשמים הללו, מבחין מיד כי דרישות ה"טיהורים" פועלות על טהרת "הימין", כלומר אין אשמים במסגרת המערך ומפלגת העבודה, השמאל תמיד צודק, תמיד טהור...

הפרשה, כמובן, סבוכה וגדול הסתום מן המגולה, שהרי בפרשת ריגול עסקינן, אבל במעט ברור שאין שום אפשרות אובייקטיבית לבצע כאן "חלוקות" לפי תחום מפלגתיים, וזה הוכחה הטובה ביותר היא, כי גם בעיצום היריבות הקשה ביותר בין המערך והליכוד, אין שום חילופי־האשמות בין שני הגורמים הללו, וניתן רק ללמוד מזה, כי כל אחד מהם יודע שמדובר בתקלה פנימית ביותר בשירותי הבטחון, או שהידיה כאן "שותפות", ולכך מוטב שלא לזרוק האשמות זה על זה. אבל לגבי שריד וירשובסקי אין זה תופס, כי הם, כמובן, "יודעים" טוב יותר...

☆ מכשולו של פרס

מתברר יותר ויותר, כי מ"מ ראש הממשלה, מר שמעון פרס, נאלץ להילחם עתה כלפי־פנים, בתוך מפלגתו, לא פחות מאשר כלפי־חוץ, לכיוון הליכוד, שכן עם כל ההודעות וההצהרות שהוא מדבר על "הועידה הבינלאומית", הוא מתקשה לרכז מסביבו מה שקרוי "קונסנסוס מפלגתי". רבים בתוך השורות שלו אינם שלמים עם מהלכיו.

מר פרס רצה להוליך בשבוע שעבר את הדיון בכנסת בנושא הזה לכיוון של משבר, או לפחות לדיון כללי שיעניק לו תהודה גדולה ורחבה ביותר, אלא שלא השיג לכך הסכמה מצד אנשי מפלגתו, וכמיוחד ניצב לו למכשול שר הבטחון, מר יצחק רבין, שהודיע לו בצורה נחרצת כי על פרוצדורה של דיון פרלמנטרי לא הולכים למשבר. בעיניו של מר פרס היתה, כי ראש הממשלה, מר שמיר, התנגד לכך שיוזה כנאום יחיד, אלא אם כן יסכים להימנע מדיון כללי. התנגדותו של מר רבין הבהירה למר פרס, כי לא ישיג את שלו והוא נאלץ לוותר.

בינתיים, אין למה פרס עוזר, מן התגובות בציבור על מהלכו, למרות נסיונו לטעון, כי כל מגמתו היא לפעול לקידום השלום, חוזי־התגובות בציבור הן, כי הוא חותר תחת קיום הממשלה ואינו מסוגל להשלים עם היותו עתה מס. 2, ויותר ויותר חוזר האיזכור של כינוי "יותרן בלתי־נלאה" אותו הצמיד לו בשעתו מר רבין בספרו, על רקע המריבות שהיו לו אתו בעת שהוא היה ראש הממשלה. האם לאור זה יפסיק את מסעו, או ימשיך בכך למרות הכל?

☆ אזעקות־שוא...

כל אימת שהעתונאים מתכנסים לכינוס או לאיזו ועידה, מזעקים אזרחי ישראל שוב ושוב לנוכח ה"סכנה" המרחפת על המדינה מחמת שעומדים לשדוד את "חופש הדיבור" ואת "חירות הביטוי", וקצת קשה להבין, שאחרי שנים כה ארוכות של אזעקה, עדיין לא מומשה הסכנה אף פעם, דבר המזכיר את "תמרוני המלחמה" וגיוס המילואים של מדינה כמו שוויץ, שמזה מאות שנים לא היתה במצב מלחמה...

כך קרה גם בשבוע שעבר, באשר העתונאים קיימו את העידה הארצית השביעית שלהם, וכמובן, שמבלי אזעקה גדולה וכמה החלטות נמלצות על ההכרזה ב"עמידה על המשמר" לנוכח סכנת הפגיעה בחופש הדיבור אי־אפשר, ובכך אכן ננעלה העידה לאחר שמיעת כמה נאומים בנושא. ובכל זאת, על מה אזעקת־השוא הזו? האם נפגע משהו מאז זעקו בפעם הקודמת? האם לא קורה דוקא ההיפך מזה, שהחופש גדל וגדל עד כדי הפקרות? האם לא חלה נסיגה נראית אפילו מן הגבולות המקובלים שהיו עד כה? האין השתוללות ממש בהדלפות ובפרסומים אפילו בנושאים בטחוניים רגישים?

העתונאים יודעים היטב כמה מעטה רמת־האמינות שלהם בעיני הציבור, כלום מוכרחים הם לאשר את זאת בצורה ברורה ע"י השמעת נאומים וקבלת החלטות העומדים בסתירה גמורה למצב האמתי של הפקרות הדיבור והפרסום בצורה שלא היתה עד כמותה?

☆ התנגדות רחבה

מסתבר כי חזית המתנגדים לעמדת ראש הממשלה, מר שמיר, בתובעו מארה"ב לשלול את מעמד ה"פליט" מהיהודים היוצאים מבריה"מ ומהגרים לארה"ב, היא הרבה יותר רחבה ממה שנראה מראש. מרבית הארגונים היהודיים בארה"ב, גם באלה שהם בעלי עמדה ציונית, שוללים את הגישה הזאת ומתנגדים לה בכל תוקף.

המאלף הוא, כי למרות העובדה שבענין זה גם מר שמיר וגם מר פרס נוקטים באותה עמדה, אין זה משפיע על מהלך המחשבה והגישה של אותם ארגונים, כמו "בני ברית", התנועה הרפורמית או אפילו "ועידת הנשיאים", שאמנם לא יצאה בהבעת התנגדות מפורשת לעמדת ראש הממשלה, אבל גם לא הביעה כל תמיכה בה, והשתיקה הובנה כהזדהות עם עמדת המתנגדים, מסיבה פשוטה, כי באזרחי ארה"ב אין הם מסוגלים להבין אין ניתן להפלות בין אנשים ולהעניש "נושרים" בשלילת מעמד הפליט והזכויות הנובעות מכך, רק מפני שהם יהודים...

מעניין שגם בעתונות הישראלית יש ביטויים חריפים למדי נגד העמדה הזו. מר ב. מיכאל, למשל, כותב ב"הארץ", בין היתר: "ממשלת ישראל מבקשת מממשלת ארה"ב זכות לשלול זכויות של יהודים, רק בגלל שהם יהודים, והוא מסיק מכך: "לא היהודים ניצבים עוד בראש דאגותינו, אלא המדינה". ניתן רק להוסיף על דבריו, כי אין זה דבר חדש. כזו היתה גישתה של המנהיגות הציונית מאז ומתמיד, לרבות בימים המרים של מלחמת העולם השניה, לדאוג רק להקמת מדינה ולהתעלם מהצורך בהצלת יהודים.

☆ מפלגה ומינוי קצינים

פרשה חדשה של מעורבות מפלגתית במינוי קצין לתפקיד צבאי בכיר, פרצה בימים אלה לעמודי החדשות, והמדובר הוא במינויו של מפקד הנח"ל הבא. בעוד שמטה הצבא המליץ למנות קצין מסוים, הדבר מתעכב אצל שר הבטחון, משום שהנהלת התק"ם תובעת מינויו של קצין אחר, הנראה לה מתאים יותר לתפקיד...

להנהלת התק"ם יש אמנם ענין ניכר במינוי כזה, משום שמדובר במפקד הנח"ל, חיל העוסק בגיוס גרעינים של תנועות נוער המיועדים להתיישבות בקיבוצים, אלא שלמרות כל זאת, נראה הדבר צורם ביותר, מפני שהתפקיד הוא צבאי לכל דבר. הנח"ל מגויס למשימות קרביות. הוא מתאמן כשאר החילות הקרביים ובראש ובראשונה המגמה היא להכשיר את מגוייסיו להיות חיילים, ולכן מוזר הוא שגוף כמו התק"ם מתערב במינויים ותובע משר הבטחון, המקורב לו, להתחשב בעמדותיה ובהשגותיה.

יש המזכירים, כי בשנותיה הראשונות של המדינה היה זה דבר מקובל ביותר שמפלגות תנועת העבודה עסקו בעניינים הצבאיים וקיימו דיונים על מינויים וכדו', אלא שהדבר הופסק כאשר בן־גוריון המנוח פירק את הפלמ"ח ונותק כל מגע בין הצבא לבין המפלגות. האמנם שכחו כל זה וכיום מתחילים לחזור למה שהיה אז?...

חדש חדש

לא תשכחו את שמחת החג עם התנור הנפלא בבית!

• ניתן לרכוש 2 יחידות ולהשתמש כתנור דו־תאי

מפיצים מורשים:
יאקאב חשמל, יחזקאל 2, י־ם, 02-273675
לוסטיג, רח' שטראוס י־ם, 02-222946
משה ששון, מלכי ישראל 29 י־ם, 02-381958
סלון סיני, שמאי 12 י־ם, 02-227626
סלון המרכז, רח' ירושלים בני ברק, 702153

מחיר מיוחד לרגל החגים

חיים קלים בפסח
ובכל השנה
עם
התנור הבלעדי
של "רוזיאר"
תנור גומחה קומפקטי דו־תכליתי – טורבו ואפיה רגילה
פאר תוצרת צרפת

התנור הקומפקטי עם כל היתרונות
ובמחיר מבצע מדהים!!!

יתרונות בלעדיים
★ הפשרה מהקפאה
★ דפנות עם ניקוי עצמי
★ טיימר
★ גריל מסתובב
★ מולטי סיסטם (רגיל + טורבו)
★ דלת נפתחת לצד

האחריות הגדולה ביותר
אחריות של תדיראן

לוח המודיע

"המתווך" מלכי ישראל 6 02-2733556

- בגאולה 3 והול ק"ב כיוונים + מרפסות — 85,000
- במאה שערים 2 והול ק"ב — 40,000
- ע"י גאולה (מ. ברוך) 4 והול (דו מפלסי) משופץ — 110,000
- ע"י גאולה 2 ק"ב (למשרד/אכסניה) — 55,000
- בבניה בתל-ארזה דירות פאר 4, 5 חדרים
- בהר אילן 2 ק"ב — 45,000
- ע"י צאנז החדשה (מעלית) 4 — 100,000 — 5 — 120,000
- בבניה באונסדורף — 180,000
- בסנהדריה המורחבת 3 והול בגל 82,000, 3 ק"ד 55,000, 4 ק"ב 78,000

שעות קבלה 10—12 5—7.30

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

בהזדמנות!!! פנטהאוז באזור מיוחד 4 ק"ב בבנין חדש שכלולים 02-824845

3 באונסדורף ק"ב כיוונים $82,00 "המתווך" מלכי ישראל 02-273355

ליד גור 4½ (כ-5) ק"ב קומה למה וגג 120,000 "אבן פינה" 02-38247

בהר נוף מדירת 4 80,000, 5 110,00 בבניה 4 78,000, 5 90,00 בקרית בעלזא 4 97,000 בית וגן 4 107,000 822531 "ארמון"

בהזדמנות מדירה!!! בגבעת רדלי 4 + ארונות ק"ב. בהר-נוף 4 ק"א "אהי" 02-248012

בסורוצקין, 5, ק"א + מרפסות חסן חניה, נוף ושמש "הבאמך ביי" 02-232581

בבלוי, 2 חדרים, כניסה פרטית שאול המלך 3 חדרים "יתוך" 24531

אינטרקום לדירות ווילות רפאלי רח' ר' עקיבא 115 בני ברק

★ במרכז בושי"ג 3 (אזור קטן) ק"ג 40 מדרגות + מרפסת + שמש 532131/3815 וינשטוק

★ 3 ברבנו גרשום כחדשה ק"א (גבוהה) 75,000 בגאולה 3 והול ק"ב 85,000 + גג ל-3 חדרים 115,000 "המתווך" 02-273355

★ ברמות פולין 3 ק"ד כוון שמש $40,000 בתשלומים נוחים (תווך) 02-861180 02-866690

★ 5½ בגאולה בבניה 140 מ"ר + כוונים. 2 + הול תוספת לבניה + גג. בגאולה ליד גור. 3 + הול בגאולה 02-287174

★ בבית ישראל 5 + חצר + מרפסות ק"ק 150,000 גמיש "דור-נוף" 243021

★ בגאולה 4 ק"א סוכה פוני גמיש "דור-נוף" 243557

★ 2 + פ"א במקור ברוך + מרפסות 3 כיוונים המשרד לנכסים 02-248337

★ בהר-נוף 4½ מרווחת במיוחד + נוף ק"ד "אודטל" 02-287973 02-283812

★ בנוף רמות ליפשיץ קומה ב' מאווררת 4 + נוף + תוספות 02-868011

★ בהר נוף 4 ק"ג + 3 מרפסות + עלית גג 100 מ"ר נוף פתוח אודטל 02-283812 02-287973

★ בהר נוף 5 דרומית ק"ג + נוף ומרפסות כניסה מידית "אודטל" 02-283812 02-287973

★ ברמות 04 דירות בנות 4½-5 4-3½-3 חדרים לדירות בנות 5 חדרים וחצר פרטית גדולה. משכנתאות לבעלי חסכון בר-מצוה ומח"ל — ללא תווך. "ישורש" רח' הטובע"ן 3 ירושלים 02-224778

★ ברמות א' חיבה להמכר 4 חדרים, בעלת פוטנציאל + 2 מרפסות סוכה + נוף מקסים 68,000 מיד 02-272710

★ ברמות, מול רמות פולין 3 מסודרת ק"ב 47,000 02-272710

★ ברמות ב' 4, מטופחת + מרפסת סוכה 80,000 הולך 02-272710

★ 3 חדרים גדולים, מרפסת גדולה לסוכה ק"ב 02-341238 02-341814

★ בהר-נוף מבחר דירות 4-5 חדרים פנטהאוזים מוכנים ובכל השלבים 02-414184

★ 4 בהר-נוף (בבנין) ק"א ומחסן 85,000 4 ברמות ב' ק"א ומחסן 88,000 "המתווך" 02-273355

★ בנוה יעקב 3 ק"א + מבלית בהזדמנות בבנין דתי וסקי קרוב לקמפינג 02-538548

★ הפתעה! 3 ק"ב + אפשרות בני + גינה + מחסן סמוך למטרסדורף 02-522119

להשכרה

★ ברמות החרדית 4½ ק"א לתקופה ממושכת 8350 02-866690 (02)861180

★ 3 חדרים, בצפניה מרוהטת קומפלט + דוד-ש + טלפון ק"ב, + 02-857588 אחה"צ

★ בהזדמנות!!! ברמות בקרית אונגואר 3 מרווחת ק"ב + שמש, אויר 02-819773 (02)381980

★ 4 מפוארת בבני-רוכינשטיין ים רהוט מלא + טלפון + מכונת כביסה ויבוש + מרפסת סוכה לתקופה ארוכה 539387 מ-8 בערב

בקוש דירות

★ דרושה דירה 3 חדרים בשכ"ח ריקה לתקופה ממושכת ברמות 02-381764 02-241588

★ במטרסדורף / איזור / אונסדורף דרושה דירה מרוהטת 3 חדרים לאחר הפסח, (02)531544 בלילה

★ מעונין לשכור 5-6 חדרים באזור חרדי בירושלים טלפון 02-813706

מחסנים

★ למכירה מחסן 2.15-3.30 ברח' בלוי סנהדריה 02-820369

לשכת ברכה שרותי מידע (אינפורמציה) לדיור באזורים הדתיים-מאות הצעות
מציע דירה! קניה ★ השכרה ★
עשרות מבקשי דירות מחכים לדירתך
ללא דמי תיווך
02-285676, 282770, 282352

בני ברק

למכירה

★ 3 חדרים במרכז + מזגן + תוספות ק.ב. 3 כ"א 03-701239

★ 4 + 1 על הגג מיוחדת במרכז בעלי מלאכה 771722

★ 3 ח', בני גד ק"ב דרום מערב + מטבח טל: 03-787849

★ 3 חדרים בחידושי הרי"ם ק"א חזית "פינר-מידי" "המצליח" 798367

★ 3 ברח' רבנו הנביאה ק"א ע"י חזית אפשרות לבניה מיידית, 3 חדרים בבן-זכאי ק"ב חזית תווך "המצליח" 798367

★ במרכז 2 ק"ב למכירה או ברמ"פ במחיר הזדמנותי כניסה מיידית 787852 786876

★ למכירה בבני ברק דירות 2,3,3½ חדרים טל. 784846 מתווך דרורי

★ למכירה דירת 5 חדרים מפוארה (1 פנימי) ק"ב בנחמיה 03-789395

★ מתארגנת קבוצה לבנית דירות 4 חדרים סימון-אבטלין אינטרשיטל 03-706117

★ למכירה 2 חדרים גדולים סימון 7 + הול + מטבח אמריקאי + טלפון 04-846634

★ למכירה 3 חדרים ק"ב + טלפון מושקעת, בקרית הרצוג בני-ברק 03-349252 03-353826

להשכרה

★ דירת חדר ק"א + טלפון במרכז ר' עקיבא אפשרי + ריהוט 789206

★ להשכרה 5 חדרים + הול גדול + טלפון ברח' פרל טל. (03)790620

בקוש דירות

★ דרושה דירה בבני-ברק 4/5 חדרים בשכ"ח לתקופה של שנה שנה וחצי 03-787033

ערי הארץ

חיפה

★ למכירה 3 חדרים + 2 מרפסות קומה אמצעית באזור הדתי 04-665259

חנויות

★ דרושה חנות בהשכרה באזור באולה ירושלים טלפון (055)21350

עסקים

★ למכירה או להשכרה מסעדה מפוארת + ציוד במרכז בני ברק אפשרי למטרה אחרת לפנות "מרכז העסקים" ירושלים 18 בני ברק

★ למכירה במרכז ר' עקיבא חנות 34 מ"ר + גלריה גדולה חזית "יתווך מהדר" $64,000 (03)707979

★ למכירה או בשותפות פעולה עסק בעל מוניטין בגאולה בירושלים ההשקעה הדרושה 25,000 $45,000 ת.ד. 6243

עבודה

★ דרושה תופרת ומוכרת מנוסה לחנות לשמלות חופה בגאולה "למאר" 02-286412

★ דרוש מוכר מסור ונאמן לפנות "ידיד המורה התיכון" חזו"א 2 ב"ב 794049

★ דרושה ספרית-פניסטית מומחית לתספורת / פן 03-783661 03-704256

★ דרוש/ה רציני/ת לשקילת תיקרי יהלומים תנאים טובים תוך כדי לימוד תפקיד נוהלי למתאימה 03-784370

★ דרושה מטפלת מנוסה לשעות הצהרים תנאים מצוינים (03)702994 בערב

★ דרוש עלית עם קסנוע לעבודה במשרה מלאה 02-380463

★ דרוש עובד לצרכניה + נסיון הכרחי טלפון 02-825270

★ כדאי לך להתקשר!!! לחברה חרדית מתפתחת בענף מוצרי פרסום דרושים סוכנים/ות להפצת מוצרי פרסום ועיצונות בכל רחבי הארץ, אפשרות עבודה במקום המגורים זמן הכשרה קצר מאוד, אפשרות מוכחות להגיע להכנסה גבוהה בזמן קצר פרטים בטל: 246043

★ למשרד נסיעה וותיק וגדול בירושלים דרוש פקיד מכירות תיירות יוצאת בעל נסיון רב למשרה מלאה. תנאים טובים במיוחד למתאים. 02-380463

★ "שי-עוגן" בית-מסחר לחלקי חילוף למכונות כביסה ותנורי אפיה וקרור והתיקונים דרושה פקידה חרדית רח' יפו 128 טל — 02-539550

★ מטפלת ל-2 בביתי בסנהדריה + עבודות בית 4 פעמים בשבוע 02-819941

★ בקרית-אתא דרושה טבחית + נקיון בבשול צמחוני וכשר 03-349252 03-353826

★ דרושה מורה לכתבות בב"ב לשעת אחה"צ "מחשבה" 03-702864

מטפלות

★ ברמות 04 דרושה מטפלת לאחה"צ 5 ימים בשבוע טל- 02-538088

★ דרושה מטפלת מנוסה בבית + עבודות בית קלות לכל השבוע 02-823063

מכירות

★ הגיע משלוח חדש של מעילים, ג'קטים כותנה ושוודים, וחולצות (אוירבך) במוצש"ק מ-8.00-10.30 ברח' דן יוסף הנשיא 10 ק"ק ירושלים

★ למכירה מקרר תדיראן דה-לוקס במצב מצוין 03-796354

★ הר פעמי מכירת תולבה הפירוזות לגברים והגברים והשמלות לילדות ועוד בני ברק הנגפלד 15 במקלט מוצש"ק וראשון 11-8.30

★ בהזדמנות מיטת נוער כפולה מעץ אורן במצב טוב טל: 03-778796

★ תחפושות לפורים בירושלים במחיר מהל במיוחד במוצש"ק ברח' הרב פתק 10 וביום א' בשבים מאיזות 3 א' ר', ד' אור

★ חדש מחו"ל תחפושות בגדי נשים וילדים יפהפיים, כלי מיטה ועוד בני ברק אבן גבירול 4 במוצש"ק לשבוע 03-788449 מ-3 בצהרים

★ ביום ראשון, היום האחרון למכירת מבצע עד 55% כל בגדי נשים מפריז להתקבר ביום ראשון משעה 10.00 בבוקר 02-246312

★ מכירת בגדים מקסימה לנשים צעירות בהמוצש"ק מ-8.00-10.00 ראשון ושני מ-17.00-22.00 הרצל 33 ק"א בני-ברק

מכוניות

★ סובארו 1000 מיניבוס מהדל 1986 16,000 ק"מ 02-288803

★ למכירה סובארו 1300 דגיל 1985 מטלי כתושה שמורה יפה 02-820369

נקיון

★ "אוירי" פוליש נקיון היהבה העברת דירות והדיטים צפי אמבטיות ושפופים ר' עקיבא 15 בני ברק 03-788048

טבעונות

★ לקראת פורים הבעלים "משלוח-מנות" בקורי-כל של מוצרי טבעונות צמחונות הראשה ב"סופר-טבע" רח' חזון איש 19 בני ברק

אבדות

★ נמצאו תפילין של יחיאל בבית לפני שבוע 02-289667

★ נמצאו בסביבות דוכין טבעת וצמיד אפשר לקבל בציי סמנים 03-740444

שונות

★ דרושה משפחה אוהבת חרדית לילד בן 5 בהשלום (ב-$150) כמוצ"ס 02-410883

★ בירושלים דרושה משפחה אומנת חרדית (רצוי כפרית) לנער בן 15 (חריגות קלה) במוצ"ש 410883

משלוח מנות

★ מגוון יפהפיות למשלוח מנות החל מ-2 ש"ח "כל בו גאולה" מלכי-ישראל 35 (מול גרליץ)

ההבדל בין פאה לבין פאה מקסימה תלוי ב... "חוט השערה"

גלמור טרס Glamour Tress — פרינסס PRINCESS — וינוס Venus

מיטב ומבחר הפאות

ירושלים: רח' שטראוס 20 ליד מוניות בני-ברק (בהנהלת זהבה לוי)

בני ברק: רחוב ירושלים 16 פינת רבי עקיבא (בהנהלת יפה אייזיק)

זכרי! פאה יפה וטובה רק ב"חוט השערה"

אביב מגיע פסח בא

לקראת האביב הגיע מבחר גדול וחדש של בגדי נשים אקסלוסיביים בדגמים יפיפיים מהמילה האחרונה של תוצרת אנגליה

כמו"כ דגמי החורף שנשארו בחיסול מוחלט במחירי הקרן

להתראות רחל 02-822921

המודיע העתון של היהדות החרדית

מבצע פורים — שרשראות וצמידים זהב ופנינים — רפאלי — רח' ר' עקיבא 115 בני ברק

רכוש עוד היום את הקסטה החדשה "פורים שמח עם לב שמח" צלילים כאלה עוד לא שמעת! עיבודים זאב וינדיש

המתנה האידיאלית בעלת האיכות — 390 ערכים ביהדות — פלא יועץ השלם מנוקד עכשיו במבצע — פרטים בעמ' 2

מזל טוב באסותא

בנימינס ועדנה עדני	בת
יעקב וגילה שימון	בן
אלי וסימון דוסמן	בן
גרי ומרסל מאף	בן
שמעון והילדה הייס	בן
יוסי והילדה יומטוביאן	בן
אלעזר ומרים הורביץ	בן
דב וחנה בסת	בן
משה אליעזר ופנינה אלסמן	בת
מרדכי נבתי בן יהודה	בת
עמי ומיכל סיני	בן
יצחק ואהובה לוריא	בן
אפרים ואסתר גרבר	בת
משה ותבצלת סדן	בת
מוטי ואנדראה אלפסי קרלן	בן
קיי ורוזה אלסיס	בת
אלי וענת הדד	בת
רפי ושרית חתוכה	בן
עוזי ומיכל שיש	בן
צבי ואורה מיוחס	בת
מילו ואידה ספדי	בת
יעקב וענת נובה	בן
שלמה ושושנה רייס	בן
דוד מיכאל ורוזה וולפסון	בן
דב וד"ר דליה מאור	בן
יהושע וחנה שרון	בן
אלי ויולדה שחר	בת
מנשה ונאוה מרים	בת
רון ולאה צינדר	בת
רפי ונעמי בכר	בן
יעקב ויעל ששון	בת
ישראל ומרים מסרטן	בן
אלכסנדר וליזה גרוס	בת
שמואל והלנה לסין	בן

גם לך מגיע אסותא 240 185

מרכז הפנינים — מבצע — שבוע ימים בלבד — בעשרה תשלומים — שרשרות טבעות, עגילים, מפנינים אמיתיות — דוגמאות אקסקלוסיביות — נוימן אמרי ברוך 5 ויז'ניץ בני ברק בין 10-8 בערב

מבצע תחפושות מפוארות במחירים מינימליים (לגילאי 9-2) רח' בלוי 7 סנהדריה ק"ב

לוח היום

בס"ד יום ועש"ק פ' תרומה ה' אדר מ"ז
הדף היומי בבלי: בבא מציעא מ"ז
ירושלמי: כתובות ע
משנה יומית: מקוואות ו', ו-ז
הלכה יומית: ...

סוף זמן	
8.10	
9.22	תפילת השחר
5.43	שקיעת החמה
מחר	
זמן	
4.29	עלות השחר
5.57	נץ החמה

קול הדף

הודעות בתי מרקחה

הודעות בתי חולים

מבצע שיק מודל

מבצע ז'קטים חיסול סוף העונה
ז'קטים צמר ב-120 ש"ח גם במידות גדולות
מעילים צמר ב-200 ש"ח בתשלומים
חולצות וסוניקות למעבר ולקיץ דוגמאות חדישות
רח' קלישר 46 ת"א 03-657186 03-659118 ליד מגדל שלום

תכשיטים זהב במחירי פורים — רפאלי — רח' ר' עקיבא 115 בני ברק

דרוש בבין ישיבה באזור ב"ב ל-60 תלמיד למשך חודשיים מאחרי פסח 03-705255

קסטות תורניות הלכה, אגדה ומוסר 2.5 שקל בלבד! משלוחים לכל חלקי הארץ 03-770215 גמ"ח "חסדי נעמי"

מחסן הלבשה — דברי חיים 24 קרית צאנז — פתוח כל ערב בין 7.00 ל-9.30

הגיע מבחר חדש של ביגוד לחג:

אוברולים תואמים לילדים ארוך וברמודה, מכנסיים ממיטב הפירמות. בהצגת לילדים, חליפות לתינוקת, גדבי כותנה במבחר גדול ומהודר. ברוסים, גרבונים יפהפיים לילדות תוצרת חוץ ועוד ועוד...

הקדימו קניותיכם לפני בוא הלחץ! סיסמתנו: הכל ובזול!!!

לבית אבות חרדי דרושות מטפלות בעלות נסיון ומסירות — תנאים טובים — ידיעת שפה נוספת הכרחית — טל: 02-822633

הטעם שלי — אופנת עילית לנשים

אם - השילוב של **הטוב** ביותר במחיר **הזול** ביותר, מדבר אליך?

אם - דגמי האביב **החדשים**

יוצעו לך במחירי סוף העונה **הישנים**

אז - כדאי לך להתאמץ ולבחון באם טעמי כטעמך

בטעם שלי מחכה לך צילה וייס — בכל יום מ-4-8 אחה"צ — בשכונת ארזי הבירה 45 — טל: 825962

יריד הכיפות — המבחר הגדול ביותר במחיר הזול ביותר

מכירה — בגדי הריון וסוודרים — תוצרת חוץ לכל העונות

המדף — רח' עמק יזרעאל 25 ת"א טל. 829375

להשיג בסניפנו בבני ברק "כל בו ריהוט" — המדף — רח' ר' עקיבא 26

★ סלונים ★ חדרי שינה וחדרי ילדים מוזלרים ★ ספריות לספרי קודש ועוד — ריהוט מיוחד לחדרי ילדים ונוער — בהנהלת מנחם אורנבך

ספר תורה חדש בהזדמנות — כתב בית יוסף — לכתחילה לכל הדעות — טל. 02-817162

לפרסום חן ירושלים דרושים:

א. מזכירה בכירה — השולטת בשפות עברית / אנגלית כולל הדפסה

ב. גרפיקאי/ת בצועיסט/ית — עם נסיון (לפחות 3 שנים) ידיעת השפה האנגלית יתרון.

טלפון: 249929, 02-222404

לקראת החג מארה"ב — שמלות הגיגיות לילדות, חלוקי קטיפה, חלוקים קצרים קיציים — החל מ-25 ש"ח — כל יום מ-5-9 — ק.א. טל. 879967

בית המחשב — תכנון יעוץ פתוח ושווק

לרגל הפתיחה הנחות מיוחדות — רח' רשי 3 פ' ר' עקיבא 126 ב"ב טל: 790712

להגל סגירת החנות — פאות צמרת — רח' ר' עקיבא 138 ב"ב

½ מחיר על כל מלאי הפאות הקיים

כל הקודמת-זוכה!

יריד פורים שעוד לא היה כמוהו — בני-ברק ברח' בעל שם טוב 26

תחפושות מיוחדות לפורים במחירים מפתיעים

מבצע גדול של חלוקים וכותנות לילה חורפי וקיצי שמלות לילדות וחליפות לתינוקות הכל תוצרת חוץ

בואו ותהנו מהמבחר הגדול! כובעי נשים אלגנטיים וברטים

במוצש"ק ביום א' מ-4 עד 10.00 בלילה

ההכנסות קודש לכולל מגן שאול

ב"ב תשלומים — שיק פריז Shic Paris

מכירת סוף העונה — חיסול כללי עד 50% הנחה

המבחר הגדול ביותר בארץ מעילים, ז'קטים, חליפות, שמלות וחצאיות חצי מחיר עד מסי 52

מעילי צמר חדיש 199 ש"ח — ז'קט צמר 125 ש"ח — בלי חשש שעטנז

מדרחוב נחלת בנימין 16 ת"א טל: 655087

אל-די — רח' ירושלים 12 בני ברק

אפנה עילית לנשים

מכירת חיסול בגדי חורף בהנחות גדולות גם על המלאי הקיים לשבוע בלבד

פתוח במוצש"ק 7.30-10.30

פורים שמח

ב"ה "גזור ושמור" גם לטובת קרוביך וידידיך

"מצות מובחרות" — עבודות יד, בסיטונות ולי-חידים, צישינסקי, 796016-03 ב"ב, השגחה מובחרת לטובתך הקדם בהרשמה, תוא להודיע מיד הכמות הנדרשת

מכנסיים "מהודר" — ביזור למכנסיים לגברים ילדים ונוער. השומרים 26 ב"ב 03-789326 — הקץ לטלאי הברכיים!

גברית — רהיטי לרהיטים — רח' בצלאל אשכנזי 2 שכ' הבוכרים טל. 826833

עשה במו ידיך ויותך לפי מידה כמו"כ ספסלים ושולחנות ממתכת וססטורים בשילוב פורמייקה ועץ — מחלקה מיוחדת לישיבות ובתי כנסת.

לישיבה + מטבח מסודר מבוקש מוסד כשותף לקייטרינג 02-868011

מודל'קוס — הגיעו דגמי אביב מרהיבים — במבצע — כלה אל תחמיצי — רח' גבורי ישראל 20 רמת אלחנן בני ברק

אלפי דירות ומאות הצעות עבודה "מעון" שרותי מידע ללא דמי תווך — רח' פינס 9 קומה ב — טל. 233266 — 233913

מכירה — כלי מיטה אמריקאיים כתונת לילה "ספרי" וגרביים

ויס-הלבשה כלות — בית ישראל רפפורט 39

השבוע במבצע מיוחד

פתוח: ימים א-ד 4.00-7.00, יום ו' 9.00-1.30

לרגל המבצע פתוח במוצש"ק

יהודים היתה אורה

מבצע פורים — על כל קניה בברשת מעל 300 ש"ח הובלה והרכבה חינם!

ועוד ב-3 תשלומים שווים ללא תוספת מחיר

הברשות הנמכרות ביותר היפות ביותר במחירים הנוחים ביותר עכשיו במשלוח אקסלוסיבי וחדיש

אצל הורוביץ — ר' עקיבא 122 ב"ב

מבצע הגיעו — כובעים אמריקאים אלגנטים

$55 — 33$ במקום

וכן ברטים סרוגים במחירים מיוחדים

מבחר ענק — פאות צמרת ר' עקיבא 138 ב"ב

לבית אבות חרדי דרושות אחיות — בעלות נסיון ומסירות — תנאים טובים — ידיעת שפה נוספת הכרחית — טלפון 02-822633

גרפיקאית מקצועית מנוסה מקבלת כל מיני עבודות בביתה 827687

חברה קדישא חיפה — רח' הרצל 63 — דרוש עובד-מתעסק בטהרה ובקבורה — תנאי שכר טובים — על המעונינים לפנות למזכירות חברה קדישא טל. 842405

המודיע — עתון יומי — ירושלים

המו"ל: הסתדרות אגודת ישראל העולמית — הועד הפועל

העורך הראשון: ר' י' ל' לוין ז"ל

איזור התעשיה מקור ברוך רח' יהודה המכבי 5 טל. 539255-8 ★ ת.ד. 1306

דפוס "הדר", בע"מ

סניף ת"א: אלנבי 132, ת"ד 1869 טלפון 624353 בשעות הערב: טלפון 614950

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות וסגנונן

סוכנות בארצות-הברית: R. LICHTENSHTEIN 324 Ave. I Brooklyn, N.Y. 11230 U.S.A.

יו"ר ועדת הכספים בדיון על תקציב משרד החינוך:

לא נשלים עם קיצוץ 8400 משעות ההוראה בחנהע"צ

— מאת סופר "המודיע" — לא נשלים עם קיצוץ 8400 שעות הוראה מהחינוך העצמאי בשנת הלימודים הבאה — אמר הי"ה הרב אברהם יוסף שפירא, יו"ר ועדת הכספים, בדיון שקיימה הועדה על תקציב משרד החינוך ביום חמישי.

הרב שפירא אמר, כי לא יתכן להפוך את החינוך העצמאי "בן עוזבים" לכל קיצוץ בתקציב משרד החינוך. הורדת 8400 שעות הוראה, שהם 20% מכלל שעות ההוראה, פירושם המעשי הרס מערכת החינוך העצמאי, דבר שלא יעלה על הדעת, כאשר חינוך זה מקופח יותר מכל חינוך אחר. הוא ציין לדוגמא, כי כיום לומדים 75 אלף תלמידים בחינוך העצמאי, בת"תים ובסמינרי "בית יעקב", ועבור כל החינוך הזה ניתן תקציב של 50 מליון שקלים. בעוד לחינוך הקיבוצי, שם יש רק 50 אלף תלמידים, ניתן תקציב של 100 מליון שקלים.

"עבורנו כל בית ספר הוא בד קודש המפיץ תורה ותלמידיו או תלמידותיו אינן יכולות לעבור לבתי ספר אחרים, אם ייסגרו. ניתוח מגמות הקיצוצים מוכיח, כי בעוד בחינוך הממלכתי יורידו רק 3 אחוזים ובממ"ד 7, הרי בחינוך העצמאי הקיצוץ יגיע ל־20 אחוזים.

"זוהי גזירה שבשום אופן לא נשלים עמה", אמר הרב שפירא לשר ולראשי משרדו, ודרש לשקול את הנושא מחדש ולבטל את הקיצוץ המיועד.

שר החינוך, יצחק נבון, הודיע, כי עד לדיון נוסף בועדה ביום רביעי הבא, יערכו דיונים נוספים בנושא זה.

הממונה על הכנסות המדינה מותח ביקורת על בזבוזים במשרדי הממשלה

הממונה על הכנסות המדינה ישראל ברון מתח ביום שישי ביקורת על הבזבוזים השונים במשרדי הממשלה, ואמר שהוא תומך בקיצוץ בתקציב הפעולות שלהם.

מר ברון שהרצה במועדון המסחרי והתעשייתי בת"א אמר שהוא בעד קיצוץ בתקציב של משרדי הממשלה בפקידים, בבניינים ובציוד. כמו כן הודיע על ביזבוזים בנסיעות לחו"ל ורכב. לדבריו, תקציב הפעולות מהווה 9 אחוזים מהתקציב הכולל, הם מסתכמים ב־3.6 מיליארד שקל. הוא הדגיש, כי קשה מאוד לקצץ בפעולות משרדי הממשלה. "ולכן אנו נמצאים במילכוד".

מר ברון אמר, שניתן להשיג את הרחבת בסיס המס בעיקר ע"י שני גורמים: הכנסת הכנסות נוספות למעגל המס וההכנסות החייבות במס והרחבת המעגל של משלמי המס. זאת אפשר להשיג ע"י הורדת שעורי המס בשלבים: בתחילה יש להוריד את גובה שעורי המס ולנסות ולהעמיד את גביית המיסים. בכסף שייגבה יש להוריד שוב את שעורי המס וללחוץ יותר. בשלב השלישי הוא מאמין שלא יצטרכו ללחוץ יותר, ושהיענות הציבור תהיה טובה.

מר ברון ציין, כי הרפורמה הרחבה שהוצעה במקור, ואשר כללה את ביטול ההסבות מלבד הורדת שעורי המס, אכן היתה הטובה ביותר "ואין כלותה".

עוד אמר שהיה רוצה שבעוד שנה או שנתיים יהיה המס על חברות 40 אחוזים, וכן גם המס המירבי על יחידים. (עתי"ם)

מבוכה בין יהודי ארה"ב בעקבות פרשת פולארד

מנהיגים יהודיים: הפרשה לא תגרום להרעת היחסים עם ישראל

ניו יורק. — "פרשה מכאיבה, עמק מכאיב, שגיאה חמורה" — אלה חלק מהתגובות המבטאות את המבוכה והרגשת אי־הנוחות בקרב הקהילה היהודית האמריקנית בעקבות פרשת פולארד, אולם לדעת רוב המנהיגים היהודים באורה"ב, פרשה זו לא תגרום להרעה בת קיימא בקשריים בין ישראל לארה"ב.

המנהיגים של הארגונים היהודים העיקריים באורה"ב, שנתבקשו ביום שישי להגיב על ידי סוכנות הידיעות הצרפתית גורסים, כי גזר הדין של מאסר עולם לג'ונתן פולארד, מן הראוי שישים קץ סופית לפרשה זו.

"מדובר בפרשה אומללה, אך היא לא תפגע בצורה רצינית ביחסים בין ישראל ואורה"ב, שהם איתנים ביסודם", הכריז הנרי זיגמן, מנהל הקונגרס היהודי האמריקני.

"הפרשה תשפיע השפעה מיזערית לתקופה קצרה", העריך אלן סטיינברג מנהל אקזקוטיבי של הקונגרס היהודי העולמי, בהביעו עם זאת חשש, שמא גורמים מסריימים ינסו לנצל פרשה זו כדי לפגוע ביחסים בין שתי המדינות.

סיימור רייך, נשיא "בני ברית", אמר מצידו כי "ישראל שגתה שגיאה חמורה בניהול פעילות ריגול בארה"ב".

רייך אמר, כי הוא מקבל את ההסברים של ממשלת ישראל, לפיהם התנהל המבצע שלא בידיעתה על ידי יחידה אוטונומית, אולם הוגמן מפקפק לגבי גירסה זו של ההתפתחויות, ומדגיש כי קידומו של אביאם סלע שהיה מעורב בפרשה, היה צעד לא מוצלח.

מנהיג של ארגון יהודי אחר, שרצה בעילום שמו, אמר: "כל המבצע הזה, מתיכנונו ועד לביצועו, היה מטופש לחלוטין, ובייחוד העובדה שהשתמשו ביהודי אמריקני".

הדעות חלוקות לגבי חומרת העונש שנגזר לפולארד.

לדעת מוריס אברמס, נשיא ועידת הארגונים היהודים האמריקנים הגדולים, "פולרד הודה באשמה.. וקיבל עונש צודק". לעומת זאת סבורים רייך והגמן, כי לאחר שפולארד שיתף פעולה עם שלטונות המשפט, הרי גזר הדין "נראה חמור מאד".

בקרב הקהילה היהודית שוררת תמימות דעים, כי פרשת פולארד לא תגרום לעליה באנטישמיות או לגל של רגשות אנטי־ישראלים בארה"ב.

הבית הלבן השתדל ביום שישי להמעיט בהשלכות של פרשת פולארד על היחסים בין ארה"ב לישראל, אך העתונות האמריקנית לא חסכה מביקורתה על מדינת ישראל.

הדובר הבית הלבן, מרלין פיצווטר, אמר "היחסים בין ישראל ואורה"ב חזקים ולא יחלשו על ידי פרשה זו".

הוא הוסיף "אנו סבורים כי פרשה זו התנהלה כראוי על ידי שלטונות המשפט האמריקנים, וישראל היא בעלת ברית קרובה הזוכה להערכה".

אולם, העתונים האמריקנים הגדולים השמיעו ביקורת רבה על ישראל במאמרי מערכת שהופיעו ביום שישי.

ה"וושינגטון פוסט" כתב בין היתר, "הישראלים רוצים לקבור את הפרשה. אולם זו מחייבת עיון מעמיק בשאלת החובות ההדדיים בין ארה"ב וישראל".

ה"ניו יורק טיימס" סבור, כי המנהיגים הישראלים "אינם משרתים את האינטרסים של ארצם בטענה כי בעלי עמדות בכירות לא היו מעורבים בפרשת פולארד, ובנותנם פרס לאלה שהיו מעורבים".

העתון המשרד "וושינגטון טיימס" היה ביקורתי עוד יותר. הוא כתב "הפרות בטחון, בבידה בידידות.. ידידים אמיתיים אינם מנהלים פעולות ריגול גדולות זה נגד זה, והמנהיגים הישראלים שהיו מעורבים בפרשה, חייבים לבוא על עונשם, ולא לזכות בהגנה, כדי לשמור על יחסים הרמוניים בין ארה"ב וישראל".

מספר פרשנים כתבו כי ישראל ההודיה לוושינגטון רק חלק קטן מהמסמכים הגנובים — וגם זאת רק בצורת צילומים — והם מתמרמרים על כך שהאיש החשוד כי גייס את פולארד, אביאם סלע, קודם לתפקיד מפקד של בסיס חיל האויר השני בגודלו בישראל. (ע"צ וע"ר).

מרת שרה ריגל פייג ע"ה

המונים רבים מתושבי העיר בני ברק ליוו ביום שישי למנוחות מתוך כאב עמוק את מרת שרה ריגל פייג ע"ה, שנפטרה לאחר מחלה קשה בשנת הל"ה לחייה, בהשאירה שבעה יתומים אשר רק שנים מהם נכנסו לעול המצוות. היתה אשת יבלחט"א הר"ר חיים שמשון עזר פייג, ובתו של הרב ברוך הלוי ויזל זצ"ל מקרית אגודת ישראל בני ברק.

המנוחה ע"ה היתה אשת חיל ובעלת חסד, יראתה קודמתה לחכמתה וגידלה את ילדיה והשקיעה בהם אהבת תורה אמונה ובטחון, ופטירתה השאירה אבל כבד על כל מכיריה.

שני ילדים מעיסוואה נחנקו למוות במקרר ישן

שני אחים בני 6 ו־9 מהכפר הערבי עיסוואה, הסמוך לירושלים, נחנקו למוות ביום ו' בערב בתוך מקרר ישן.

במשך שעות ארוכות חיפשו בני המשפחה את שני הילדים אשר יצאו בשעות הבוקר לשחק בחצר הבית. לאחר שעות ארוכות של חיפושים פתח אחד מבני המשפחה את דלת המקרר הישן שנמצא בחצר הבית — שם התגלו שני הילדים.

רופא שהוזעק למקום קבע את מותם. התברר כי השניים שיחקו בתוך המקרר, שדלתו נסגרה מאחוריהם והם נחנקו למוות. (עתי"ם)

ועטנו ביטל את ייצוגו של עו"ד זכרוני

בני משפחתו של מרדכי ועטנו, הודיעו בשמו כי הם מבטלים את יצוגו ע"י עו"ד אמנון זכרוני.

בני המשפחה ציינו כי הודיעו לעו"ד זכרוני על הפסקת הייצוג ביום שישי בבוקר ועתה הם מחפשים עורך דין אחר.

בשיחה עם כתב עתי"ם אמר בתגובה עו"ד זכרוני, כי נוצרו בינו ובין בני המשפחה חילוקי דעות בענין קו ההגנה במשפטו של ועטנו. "על רקע זה אחדל לייצגו בכפוף לכך שיתקבל אישור על ידי כל הנוגעים בדבר".

מקורבי ג'ונבלאט: חוטפיו של טרי וייט עלולים לחסלו

לונדון — מקורות המקורבים לוואליד ג'ונבלאט, הנמצא בדמשק, אמרו לעתון "שואן אלמאסה", כי בעיית הכומר טרי וייט מבוכה בהרבה מאשר בעיית החטופים האמריקניים הצרפתיים, הבריטיים והישראלים בלבנון.

לפי דיווחים המגיעים לג'ונבלאט מלבנון, קיימת אפשרות לשחרור בני הערובה, אולם הבעיה הקשה ביותר שלא תיפתר היא בעיית טרי וייט. זאת מאחר שגם חוטפיו לא יוכלו להמשיך ולהחזיקו ויאלצו לחסלו ולשמור זאת בסוד, מחשש שיתגלו.

לדברי העתון תישאר בעיית וייט בגדר חידה למשך שנים רבות, כמו בעיית האימאם מוסא צאדר, שנעלם לפני 15 שנה בלוב. (ע"ם)

נהרג בהתנגשות חזיתית

צעיר כבן 19 נהרג אמש בהתנגשות בין שתי מכוניות פרטיות באזור התעשיה ליד בית הלוויין בחולון.

התאונה ארעה כאשר הצעיר שנהג באחת המכוניות התנגש ברכב שבא מולו. למקום הגיעה ניידת טיפול נמרץ של מד"א ואנשיה הגישו לו עזרה רפואית קרוב לשעה אולם ללא הועיל והרופא נאלץ לקבוע את מותו.

משמרת המחאה בפ"ת מחתה שוב על חילולי השבת ב"היכל"

מאת סופר "המודיע" בפתח תקוה

משמרת המחאה נגד חילולי השבת בקולנוע "היכל" בפתח תקוה התייצבה בליל שבת על משמרתה בפעם ה־80.

לאחר אמירת פ' בתהילים ע"י החזן ר' אברהם ידלר־גולדברג, השמיעו דברים הרב אברהם אהרן נחשון והרה"ג ר' חיים חלקין, מנהל רוחני בישיבת "אור ישראל".

המשמרת התפזרה כחצות לאחר שירי שבת וריקודים.

מספר תיירים יהודים שבאו התכוונו להכנס לקולנוע, הודרשמו ממשמרת המחאה ועזבו את המקום.

דראושה ונימר יוצאים למצרים

ח"כ עבד אל־והב דראושה ואיברהים נימר הוסיין ראש־עירית שפרעם ויו"ר הועד הארצי של ראשי הרשויות הערביות יוצאים היום בבוקר לקהיר, לשורה של פגישות עם אישים מצריים ביניהם שר החוץ וסגן ראש הממשלה עסמאת עבדול מאגיד וסגן יו"ר המפלגה השלטת במצרים מוסטפה חליל ואחרים.

בדעתו של ח"כ דראושה להביא בפני הממשלה המצרית את תמיכתם של ערביי ישראל בתכנית כינוסה של ועידה בינלאומית לקידום תהליך השלום באיזור.

דראושה אמר שנסיעתו מתואמת עם יו"ר מפלגת העבודה שמעון פרס, השר עזר ויצמן ומזכ"ל מפלגת העבודה ח"כ עוזי ברעם. (עתי"ם)

מנהיג האופוזיציה היוונית יבקר בישראל

אתונה — מנהיג האופוזיציה היוונית וראש המפלגה השמרנית, קונסטנטין מיצוטאקיס, גילה ביום שישי כי יערוך השנה ביקור רשמי בישראל.

במסיבת עתונאים קרא מיצוטאקיס לממשלת יוון להכיר מיד במדינת ישראל. (עסט"א)

מטוס פרטי התרסק בגליל וטייסו נהרג

אבנר ברנר (22) מרמת השרון נהרג ביום שישי בצהרים בעת שמטוס פרפר הד־מנועי בו טס, התרסק ברמות מוריות שבגליל העליון.

המטוס שייך לאביו, מנהל מפעל לעיבוד תכשיטים בחצור הגלילית. האב והבן היו נוהגים מידי יום לטוס מהרצליה למתקני לעבודתם במפעל, ובשעות אחר הצהרים הם היו שבים לביתם ברמת השרון.

ביום שישי בבוקר, לאחר כמה שעות של איחור בטיסה בגלל תנאי מזג אויר קשים, אישר פקח במגדל הטיסה בשדה התעופה במחניים לברנר להמריא לכיוון תל אביב.

כמה דקות לאחר שהמטוס המריא, קלט פקח איתות מצוקה מהטייס. "אני נופל, אני מאבד גובה" — זעק הטייס הצעיר במכשיר הקשר. לאחר מכן לא קלט יותר הפקח כל איתות מהטייס.

צוותי חילוץ מרמת הגולן, מהמועצה האזורית גליל עליון ושוטרים מתחנות המשטרה בגולן ובגליל יצאו מיד לסריקות באזורים נרחבים בגליל העליון.

החיפושים התמקדו בעיקר באיזור צפון־מערב הכינרת, כדי דשא ומפרץ אמנון. לבסוף, לאחר כמה שעות של חיפושים גילה מסוק של חיל האויר את המטוס המרוסק באיזור הכפר טובא.

מינהל התעופה האזרחית והמשטרה פתחו בחקירה. (עתי"ם)

על סדרי יומה של הממשלה:

יקודם מעמדם של ישובי הדרוזים והצ'רקסים

מאת סופרנו המדיני

בסדר יומה של ישיבת הממשלה השבועית שתיערך היום, כלולה הצעה להשוות את מעמדם של ישובי הדרוזים והצ'רקסים, כמעמד יתר הרשויות במגזר; ורשויות אלו יזכו לכל המענקים שמקבלות ערי הפיתוח, הן הרשויות והן התושבים, כל אחד לפי זכותו.

ההצעה גובשה בחודשיים האחרונים ע"י השר ארנס, שנתמנה ע"י ראש הממשלה מר שמיר לטפל בעניני המיעוטים ובהתאם להצעתו יקבלו הדרוזים והצרקסים המשתחררים מצה"ל, מענקים לשיקום ממשרד השיכון וכן מיתר המשרדים כמו יתר התושבים.

ביום שישי כבר נערכה מסיבה חגיגית, בהשתתפות ראשי המועצות הדרוזיות והצארקסיות לציון המאורע. סופרנו מוסיף כי למעשה ישנה התחרות בין השרים וכל אחד מהשרים מנסה לחטוף נתח מעוגת השבחים על קידומם של הדרוזים והצרקסים.

בין היתר מוצע הסדר לא רק לגבי ההקצבות למפעלי פיתוח אלא גם בהשלמה עם הבתים שנבנו ללא רשות ועדת מרקוביץ הציעה להרוס מספר גדול של בתים באזורי הדרוזים והצרקסים, אולם בעקבות ההסדר החדש, כנראה שמחוץ למקרים בודדים, לא יהרסו הבתים אם כי נבנו ללא רשות ויקבלו רשיון רטרואקטיבי.

● חיפה — עורך דין המואשם בקבלת כספים במירמה מלקוחותיו, תמורת הסדרת הלוואות בנקאיות, הורשע זמנית בכל הקשור לייצוג לקוחות במישרין או בעקיפין כלפי בנקים או גופים אחרים, בכל נושאי קבלת הלוואות לדיור.

קדאפי מסתייג ממדיניות אסד

פאריז — שליט לוב הקולונל קדאפי הביע הסתייגות מיכרת כלפי מדיניותו של נשיא סוריה, חאפז אסד, בלבנון ובשאלה הפלשתינית — מסרה סוכנות הידיעות הלובית.

בנאום שהשמיע בפני הקונגרס העממי הכללי, הגדיר קדאפי כ"בעלי ברית של הישראלים והאמריקאים אלה הרוצים לחסל את המחנות הפלשתיניים".

קדאפי הביע הפתעה מהפגישות בין נשיא סוריה לבין חוסיין מלך ירדן, ובין חאפז אסד לבין המפקד לשעבר של המיליציה הנוצרית, אלי חובייקה.

סכום תאונות שבועי:

14 נהרגו, 71 נפצעו קשה

הקטל בכבישים גבה גם השבוע מחיר דמים כבד. 14 בני אדם נהרגו ו־71 נפצעו קשה ב־69 תאונות דרכים חמורות.

בין הנספים 5 הולכי רגל, מהם קטין אחד. בין הפצועים קשה 31 הולכי רגל, מהם 15 קטינים.

יצויין כי גם בשבוע שעבר היה מספר ההרוגים בתאונות 14 בני אדם. (עתי"ם)

כולם קונים אוצר־ מילים עוד מוצר מובחר מבית־ תפוצה
ירושלים: רח' מלכי ישראל 6
בני־ברק: רח' הזון איש 15

קריאה לעזרה דחופה!!!
ב"ה
הננו פונים בזה לאחינו בני ישראל הנדיבים בעם רודפי צדקה וחסד לבוא לעזרת השם בגבורים לאיש יר"א אחד המיוחד מיקירי ירושלים אשר לצערנו יצא נקי מנכסיו (ל"ע) והוא הי' אחד מגדולי תומכי תורה ומפזר במתן בסתר למשפחות עניות נצרכות וכו' והכל בהצנע לכת.
לאחרונה הוגש נגדו תביעה משפטית שזה התפרסם בעתונות וכלי התקשורת, וכדי שיזכה ויצא לאור צדקתו הדבר הזה כרוך בהוצאות מרובות גדולות בשכר טירחה עבור עו"ד וכו'.
לכן באנו בקריאה ועקה לכל אחד אשר נדבה לבו להגיש סיוע ביד רחבה ובנפש חפצה להשתתף במצוה רבה זו.
ובזכות הצדקה והחסד תיוושע יהודא וירושלים בעגלא בביאת גואל צדק ובבנין בית הבחירה בב"א
ע"ז באנו על החתום היום יום ה' לסדר יקחו לי תרומה' ה'תשמ"ז:
יצחק יעקב וויס רב ואב"ד פעיה"ק ת"ו
שלמה זלמן אויערבאך
יהודא זאב הלוי סג"ל ראש ישיבה דמאנציסטר
יוסף שלו' אלישיב הנני מצטרף להנ"ל
שמואל הלוי וואזנר הנני מצטרף להנ"ל
ישראל משה בלאמו"ר הגה"ק מהרי"צ דושינסקי זצוק"ל
בנימין רבינוביץ חבר בד"צ פעיה"ק ת"ו
אברהם דוד הורוויץ חבר בד"צ פעיה"ק ת"ו
דושינסקי סגן ראב"ד פעיה"ק ת"ו
חיים פנחס שיינברג ראש ישיבת תורה אור
בן ציון אבא שאול ר"מ ישיבת פורת יוסף
אהרן בהגרי"צ זצ"ל ברנשטיין חבר בד"צ אגו"י
א. חיים ברים ראש ישיבת וכולל תפ"י פעיה"ק ת"ו
יצחק שיינר ראש ישיבת קאמניץ
יוחנן טברסקי אדמו"ר מטאלנא
שמואל אויערבאך ראש ישיבת מעלות התורה
משה יוסף מילצקי אב"ד פעיה"ק ת"ו
יעקב הלל ראש ישיבת אהבת שלום
התרומות למשלוח:
הרב שמואל אויערבאך גשר החיים 9 ירושלים
הרב משה יוסף מילצקי רח' צפניה 21 ירושלים
הרב יעקב הלל, ארזי הבירה 45/33 ירושלים
נא לציין: "עזרה דחופה"

מצות יהודה
משה לודמיר ובניו בע"מ
ת.ד. 634, טלפון 825598, ירושלים

הרבנות הראשית לירושלם והמחוז
THE CHIEF RABBINATE OF JERUSALEM DISTRICT
המועצה הדתית ירושלים
רח' החבצלת 12
ת.ד. 13 טל. 234361
בס"ד, י"ב שבט תשמ"ז, 11.2.87
תעודת הכשר
למצות יהודה ו"מצות ירושלמי" במאפית האחים לודמיר
פסח תשמ"ז
הננו מאשרים בזה, כי מאפית המצות של האחים לודמיר "מצות יהודה", בירושלים עומדת תחת פקוחה של הרבנות הראשית לירושלים
משגיחים ת"ח וי"ש ממונים על ידינו להשגיח על כל סדרי הלישה והאפייה שיהיו בתכלית ההידור, כן נתמנה על ידינו רב גדול בתורה, המפקח על כל סדרי הכשרות במאפייה, נוסף על ההשגחה התמידית של המשגיחים.
כן אנו מאשרים ש"מצות ירושלמי", הנאפות באותה מאפיה נעשה לפי הוראתנו, ובפקוחנו המלא, ניקוי כל המכונות בכל ח"י רגעים.
מצות השמורה ממאפיה זו הן בפקוחנו והשגחתנו משעת קצירה ונטחנו במטחנה מיוחדת לחטים של שמורה.
אנו שמחים לציין ולהודיע, כי השנה נעשו לפי הוראתנו שפורים נוספים רבים במאפיה, להדורים בכשרות, — והמצות הן כשרות למהדרין.
ועל זה באנו על החתום
הרב שלום משאש
הרב יצחק קוליץ

אחים פריד
ביה"ר לנעצות,
אזור התעשיה סגולה פ"ת
רגשי תנחומים
משתתפים אנו בזה באבלו וצערו של
מע"כ עטרת ראשנו
כ"ק מרן האדמו"ר שליט"א
מנדבורנא טעמשוואר פתח־תקוה
וכל המשפחה החשובה
בהמשך עבודת השי"ת יתנחמו מן השמים
ולא יוסיפו לדאבה עוד

"משען מנחם"
מוסדות לעזרה צדקה וחסד ירושלים תובב"א
כוס תנחומין
משתתפים אנו בצערו ובאבלו של
כ"ק מרן אדמו"ר מנדבורנא־טעמשוואר, פ"ת
הרה"צ רבי יוסף לייפער שליט"א
על פטירת אחיו
הרה"צ אדמו"ר מטעמשוואר בבורו־פארק
המקום ינחם את כ"ק אדמו"ר שליט"א וכל בני המשפחה הכבודה בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא יוסיפו לדאבה עוד
הנהלת המוסדות

"עזר ישראל"
רח' ברטנורא 5 ב"ב
מתנות לפורים
ומבחר ענק של קריסטלים
במחירים ללא תקדים
הכל ב־3 תשלומים שוים
לרגל פורים פתוח
מ־5.00 אחה"צ עד 10.00 בלילה

שי"ס 20 כרכים בגודל 25×35
390.- ש"ח
סט משניות 13 כרכים
145.- ש"ח
ב־4 תשלומים שוים
מבצע עד פורים
עדיין קיים המבצע לספרים דלהלן:
מקראות גדולות ממסמר 39 ש"ח
מפי יהושע ב"כ 36 ש"ח
רבינו בחיי ב"כ 12.50
שפת אמת על הש"ס ג"כ 33 ש"ח
שלי"ה ב"כ 26 ש"ח
ראשית חכמה ב"כ 12.50 ש"ח
פאר התורה
כספך אצלנו שוה כפל כפליים — קנה היום ושלם מחר

הופמן ובניו
י־ם: יפה 1 טל. 272222־74
ב"ב: ר' עקיבא 120 טל. 791464
היום ז' אדר שרות:
1. צרוך, צנת, שבירה.
2. מיזוך חוזרה משעה 1. וכו' 2.15

אמא, עדיין לא אחרת!
נותר מספר מצומצם של
תחפשות ופהפיות
עבודה עצמית, גימור מעולה המכירה ברח' אהבת שלום 26, קרית ויזניץ בני ברק
טל. 5741059 03־5741059

תכשיטי שטיין (בעק)
רשב"ם 2 בני ברק
מתנת פורים במחיר הקרן
שרשרות זהב, מחרוזות פנינים וכן כל סוגי תכשיטים
כל יום בין 7-10.00 בערב
טל. 706776

מכירה מיוחדת לפורים!
שמלות יפהפיות במחיר הקרן!
חולצות לגברים ולילדים ועוד,
חלוקי קטיפה
המכירה ביום ראשון ושני מ־8 עד 10 בערב
רח' ברטנורא 10 ב"ב

מבצע השבוע
בידיד הצעצועים י"ם
רח' יעקב מאיר גאולה
רעשנים חרשים ומקוריים
עם בטריה
על קנית 10 רעשנים
רעשן במתנה
גישה נוחה
שדות אדיב

חדש מחו"ל
תחפושות, בגדי נשים וילדים יפהפיים, כלי מיטה ועוד
בני ברק אבן גבירול 4, כל השבוע
משעה 3.00 בצהרים. 788449־03

תחפושת קונים כמובן... ב"הכל לגן"
רח' מא"ש 7 ירושלים

מגילה לסף, תחפושות, אביזרי תחפושות, מדבקות, מגילות קופסאות, סלסלות וצלופן למשלוח מנות

בחבקוק
מלכי ישראל 14 י"ם

ב"רהיטי נעורים"
מבצע לחג הפסח
כל המזמין חדרי שינה, ארונות ספריות, שלחנות סלון + כסאות, המיטות משולשות
הנחות עד 30%
ר' עקיבא 16 703934

חיסול התחפושות
המפוארות במחיר הקרן!
ברח' בלוי 7, סנהדריה ק"ג
היום! מ' 7.00-10.00
בערב (לגילאי 9־2)

ירושלים: מלכי ישראל 6
בני ברק: חזון איש 15
אוצר התורה לילד

סיפורי התורה על כל הפרשות

נרתיקי עץ למגילות
כל הגדלים
רח' חזו"א 25 ב"ב

ירושלים: מלכי ישראל 6
בני ברק: חזון איש 15
הופיע

לפורים

בלחיצת בכבוד והלל זוהר את
"ספור המגילה"
(של נ.ש.מ.ה)
פרטים אצל "רפאלי" ב"ב

מהיר ירושלים
רח' מאה שערים 83 285103/4
היום נסיעות למירון בלבד
(מיוחד לחלקות)
בשעה 10.00 ובשעה 1.00 מהמשרד
מקומות מובטחים לנרשמים דרך הטלפון במשרד

לידהמן
מאה שערים 5 טל. 285555
מבצע פורים
מבצע מיוחד
למערבלים, בלנדרים, מטחנות בשר, טוסטרים, תנורי אפיה וכיריים לפסח

שלמי תודה
להנהלת אולמי "פרידלר"
שע"י בית הכנסת הגדול בירושלים
על האירוח, הסיוע, וקבלת הפנים הנאה
למשתתפי ערב הנשים למען מוסדנו
כמו כן נתונה בזה ברכתנו והוקרתנו
לכל העוזרים והמסייעים להצלחת האירוע
ויבואו על התודה
בברכה
הנהלת תלמוד תורה "הדר ציון"